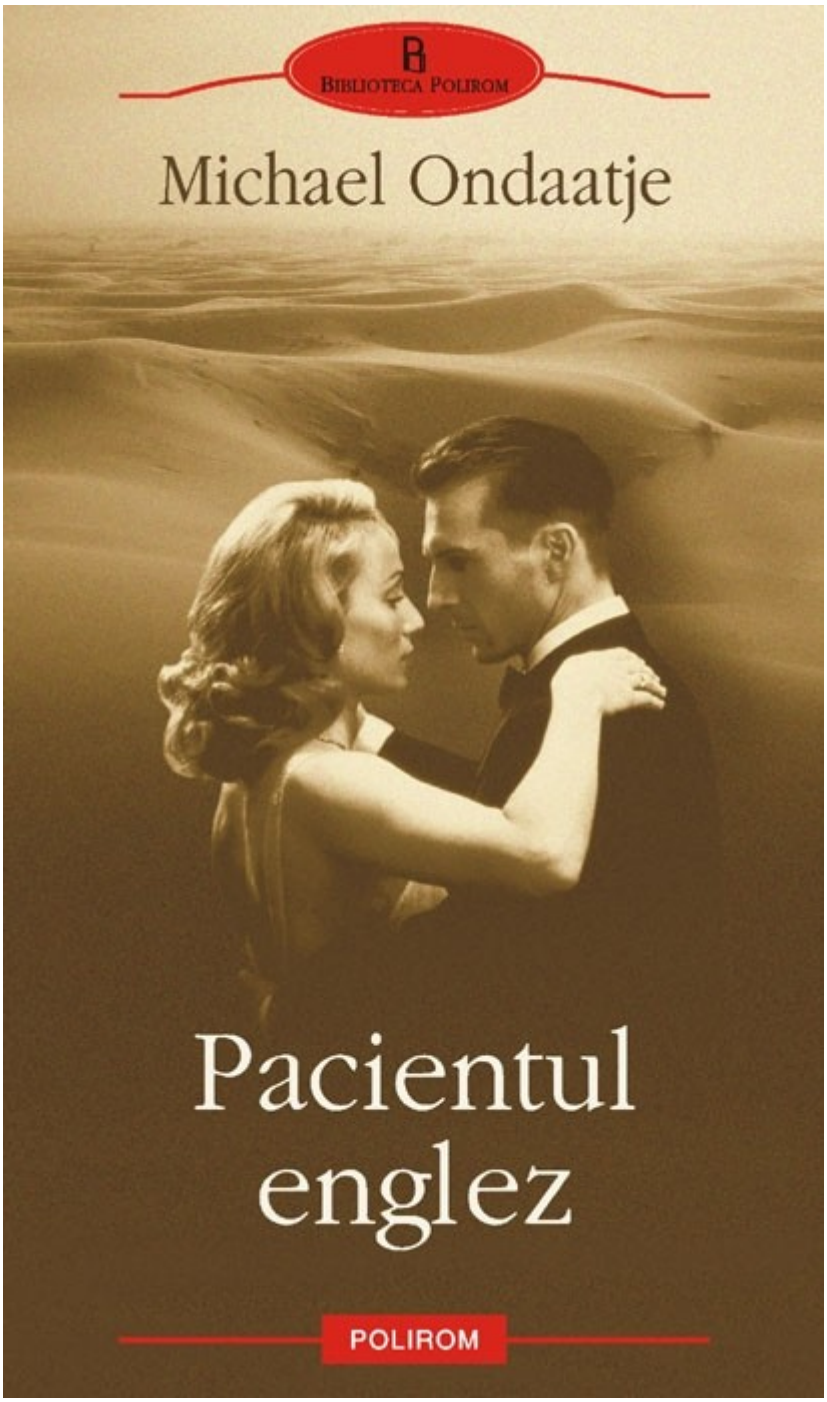

MICHAEL ONDAATJE
Pacientul englez

În amintirea lui Skip şi Mary Dickinson

Pentru Quintin şi Griffin

Şi pentru Louise Dennys,
cu mulţumiri.

Mulţi dintre dumneavoastră îşi amintesc cu siguranţă tragicele împrejurări ale morţii lui Geoffrey Clifton, urmate de dispariţia soţiei sale, Katharine Clifton, în 1939, în timpul unei expediţii în deşert în căutarea oazei Zerzura.

Nu pot începe această întrunire înainte de a face o referinţă plină de compasiune la acele tragice evenimente.
Tema noastră din această seară este...

Din procesul verbal al întrunirii
Societăţii Geografice
ţinute în noiembrie 194-, la Londra

I

Vila

SE RIDICĂ ÎN PICIOARE ÎN GRĂDINĂ, UNDE LUCRASE, ŞI priveşte în zare. Simte o schimbare de vreme. Încă un suflu de vânt, un susur de sunete prin aer, şi înalţii chiparoşi se leagănă uşor. Ea se întoarce şi o porneşte în sus spre casă, sărind peste un zid pitic, simţind pe braţele dezgolite primele picături de ploaie. Traversează *loggia*[1] şi intră repede în casă.

Trece prin bucătărie fără să se oprească, urcă scările pe întuneric şi străbate lungul coridor la capătul căruia se zăreşte pragul de lumină al unei uşi întredeschise.

Intră în camera care, la rândul ei, e o grădină - formată însă din arbori şi boite de verdeaţă pictate pe ziduri şi pe tavan. Bărbatul e întins pe pat, cu trupul dezvelit în adierea vântului, şi, auzind-o, îşi întoarce încet capul spre ea.

O dată la patru zile îi spală trupul înnegrit, pornind de la picioarele mistuite. Înmoaie o cârpă şi, ţinându-i-o deasupra gleznelor, stoarce peste el apa, privindu-l cum murmură, zărindu-i zâmbetul. Peste fluierul piciorului sunt cele mai adânci arsuri. Dincolo de vineţiu. Os curat.

Îl îngrijeşte de luni de zile şi îi cunoaşte bine trupul, penisul dormind ca un căluţ de mare, şoldurile uscate şi înguste. Şoldurile lui Cristos, îşi spune în gând. El este sfântul ei deznădăjduit. Întins pe spate, fără pernă, privind în sus, la frunzişul de pe tavan, un umbrar de ramuri verzi şi, deasupra, cerul albastru.

Îi întinde calamină în fâşii înguste peste piept, unde e ars mai uşor, unde îl poate atinge. Îi iubeşte scobitura de mai jos de ultima coastă, cu ţărmul ei abrupt de piele. Aplecându-se spre umărul lui, îi suflă aer răcoros în lungul gâtului, şi el murmură ceva.

Ce? întreabă ea, pierzându-şi şirul gândurilor.

El îşi întoarce spre ea faţa întunecată, ochii cenuşii. Ea bagă o mână în buzunar. Decojeşte pruna cu dinţii, scoate sâmburele şi îi pune în gură miezul fructului.

El începe din nou să murmure, purtând cu el inima atentă a tinerei infirmiere pe oriunde îi călătoreşte cugetul, în adâncul de aducere aminte în care se cufundă întruna, toate aceste luni de dinainte de moarte.

---

[1] *Loggia* (it.) - încăpere încorporată volumului unei clădiri, deschisă spre stradă sau spre grădină prin arcade sprijinite pe coloane.

Sunt poveşti pe care bărbatul le deapănă în şoaptă în liniştea odăii, şi care plutesc din zare în zare ca un şoim. Se trezeşte în îmbrăţişarea copacului pictat în jurul său, cu revărsarea sa de flori, cu braţe de arbori seculari. Îşi aminteşte mese în aer liber, o femeie care i-a sărutat părţi ale trupului azi arse, de culoarea vinetelor coapte.

Am petrecut săptămâni în şir în deşert uitând să mai privesc luna, spune el, precum un soţ poate petrece zile întregi fără a se uita în ochii soţiei sale. Acestea nu sunt păcate ale uitării, ci semne ale unei prea mari preocupări.

Îşi fixează privirea pe faţa tinerei femei. Dacă ea îşi întoarce capul, ochiul lui o însoţeşte până se afundă în zid. Ea se apleacă spre el. Cum ai fost ars?

După-amiaza e târzie. Mâinile lui se joacă cu o fâşie de cearşaf, mângâind-o cu coamele degetelor.

Am căzut arzând în deşert. M-au găsit şi mi-au făcut o targa din crengi şi m-au târât în ea prin pustie. Am traversat Marea de Nisip, trecând din când în când albii de râu secate. Vezi tu, erau nomazi. Beduini. Am căzut din zbor şi până şi nisipul s-a aprins. M-au văzut ridicându-mă gol din flăcări. Casca de piele de pe cap - o torţă vie. M-au aşezat într-un cuib, o luntre pentru un hoit, şi paşi au bufnit în nisip alergând cu mine. Rupsesem monotonia deşertului.

Beduinii erau buni cunoscători ai focului. Ştiau despre avioane care, din l939 încoace, tot cădeau din cer. Printre uneltele şi instrumentele lor erau unele făcute din metalul avioanelor prăbuşite şi al tancurilor sfărâmate. Era epoca războiului din ceruri. Puteau să recunoască zumzăitul unui avion lovit, ştiau cum să se folosească de asemenea ruine. Cel mai mărunt şurub dintr-o carlingă devenea un giuvaer. Am fost probabil primul care s-a ridicat în viaţă dintr-o maşinărie arzândă. Un om cu capul încoronat de flăcări. Nu-mi ştiau numele. Nu le ştiam tribul.

Cine eşti?

Nu ştiu. Mereu mă întrebi.

Ai zis că eşti englez.

Noaptea nu poate dormi: nu e niciodată destul de obosit. Fata îi citeşte din orice carte găsită jos, în bibliotecă. Lumânarea pâlpâie pe pagină şi pe faţa vorbitoare a tinerei infirmiere, la această oră abia mai luminând arborii şi peisajul care împodobeşte pereţii. El o ascultă, sorbindu-i cuvintele ca pe apă.

Dacă e frig, ea se strecoară cu grijă în pat şi stă întinsă lângă el. Pentru el orice atingere e dureroasă, chiar şi încheietura mâinii ei subţiri.

Uneori, la două noaptea, încă nu doarme, întins în întuneric cu ochii larg deschişi.

Simţise mirosul oazei înainte de-a o vedea. Umezeala din aer. Un freamăt în toate. Palmieri, frâurile animalelor. Zgomotul bidoanelor de tablă izbite, al cărui ton profund spunea că erau pline cu apă.

Turnaseră ulei pe fâşii lungi de pânză moale şi îl înfăşuraseră în ele. Fusese miruit.

Simţea prezenţa unui bărbat tăcut care-i stătea mereu alături, îi mirosea suflarea când se apleca asupra lui să-i desfacă bandajele o dată pe zi, în amurg, să-i cerceteze rănile pe întuneric.

Descoperit, devenea din nou bărbatul gol de lângă văpaia vie a unei maşini zburătoare. Apoi aşterneau iar fâşiile de pânză peste el. Ce naţie măreaţă îl găsise, se minuna. Ce ţară inventase curmale aşa de moi, mestecate de omul care-l veghea şi trecute din acea gură într-a sa. În tot acest timp, alături de aceşti oameni, nu-şi putuse aminti de unde venea. După mintea lui tulbure, ar fi putut să fie chiar duşmanul împotriva căruia luptase acolo sus, în cer.

Mai târziu, la spitalul din Pisa, i se păruse că vedea alături faţa care se aplecase noapte de noapte asupra sa, care mestecase şi înmuiase curmalele şi le trecuse apoi în gura lui.

Acele nopţi nu avuseseră nici o culoare. Nici un sunet, nici o melodie. Beduinii îşi impuneau o tăcere deplină cât timp era el treaz. Aşezat în altarul său de pânză, îşi imagina, în vanitatea lui, că stăteau cu sutele în jurul său, când de fapt ar fi putut să fie numai doi, cei care îl găsiseră, care îi smulseseră de pe cap coroana de flăcări. Aceia doi pe care îi ştia doar după gustul salivei înghiţite o dată cu curmala, sau după sunetul paşilor alergând.

Fata se aşeza şi citea, ţinând cartea deschisă în licărul luminii. Din când în când mai

arunca o privire în lungul holului, în vila care fusese spital militar, în care stătuse împreună cu celelalte infirmiere, înainte ca ele să plece, pe rând, spre nord, o dată cu războiul, războiul aproape sfârşit.

În viaţa ei aceasta a fost o vreme în care s-a refugiat în lectură ca unică evadare din celula ei. Cărţile îi ocupau jumătate din existenţă. Aplecată asupra mesei, noaptea, citea despre băiatul din India care învăţase pe de rost diversele bijuterii şi obiecte aşezate pe o tavă, care trecuse de la un profesor la altul - cei care l-au învăţat dialectele, cei care l-au învăţat memorarea, cei care l-au învăţat cum să scape de forţele hipnozei.

Cartea îi rămăsese în poală. Îşi dădu seama că, de mai bine de cinci minute, stătea privind ţesutul poros al hârtiei, cuta din colţul paginii 17, îndoită de cineva ca semn de carte. Îşi trecu palma deschisă peste pielea paginii. În mintea ei o forfoteală ca un şoricel în tavan, ca o molie în noaptea din fereastră. Se uită în lungul coridorului, deşi nu mai locuia nimeni acolo, numai pacientul englez şi ea mai erau în vila San Girolamo. Avea destule legume plantate în grădina bombardată de pe dealul de lângă casă, de ajuns pentru hrana lor de zi cu zi, şi un om care venea din când în când din oraş, căruia îi dădea săpun şi cearşafuri şi ce mai rămăsese în acest spital militar în schimbul altor alimente necesare. Nişte fasole, ceva carne. Omul îi mai lăsase două sticle de vin, şi, în fiecare noapte, după ce se întindea alături de englez, când el era adormit, îşi turna reverentios un păhăruţ pe care îl purta cu ea înapoi la masă, alături de camera lui cu uşa deschisă pe trei sferturi, şi din care lua apoi înghiţituri mărunte pe măsură ce se cufunda în cartea deschisă înaintea ei.

Iar cărţile citite cu glas tare pentru englez, ascultate sau nu cu atenţie, aveau fragmente lipsă în plină povestire, ca nişte porţiuni de drum luate de furtună, întâmplări şterse, ca o tapiserie din care roiuri de lăcuste ar fi ros secţiuni întregi, sau ca tencuiala slăbită de bombardamente, căzută dintr-o frescă în toiul nopţii.

Vila locuită acum de ea şi de englez era cam la fel. În unele camere nici nu se putea intra de atâta moloz. Un crater de obuz lăsa luna şi ploaia să intre jos în bibliotecă - unde, într-un colţ, stătea un fotoliu jilav tot timpul.

Cât despre fragmentele lipsă din cărţi, fetei nu-i păsa ce înţelegea englezul. Nu făcea rezumatul capitolelor absente. Deschidea pur şi simplu cartea şi anunţa: „pagina nouăzeci şi şase" sau „pagina o sută unsprezece". Acesta era singurul punct de reper. Iar acum îi ridică ambele mâini spre faţa ei şi le adulmecă - mirosul de suferinţă rămas încă în ele.

Ţi s-au asprit mâinile, spuse el.

Buruienile şi scaieţii şi săpatul.

Ai grijă. Ţi-am spus câte primejdii sunt.

Ştiu.

Apoi începu să citească.

Tatăl ei o învăţase despre mâini. Despre labele unui câine. De câte ori era singur cu un câine într-o casă, tatăl ei se apleca să-i miroasă pielea de la baza labei. Acesta, spunea ca un expert în băuturi fine, e cel mai măreţ miros din lume! Ce aromă! Ce ecouri de drumeţie! Ea se prefăcea dezgustată, dar laba câinelui *era* o minune: mirosul ei nu aducea niciodată a murdărie. E o catedrală! exclamase tatăl ei, grădina lui nu-ştiu-cine, câmpul acela de verdeaţă, o plimbare printre ciclame - o esenţă a tuturor cărărilor pe care animalul a umblat în timpul zilei.

O forfoteală în tavan, ca un şoricel, şi fata îşi ridică din nou privirea din carte.

I-au desfăcut masca de ierburi de pe faţă. Ziua eclipsei. O aşteptau. Unde se afla? Ce civilizaţie era aceasta, care înţelegea prezicerile vremii şi luminii? El Ahmar sau El Abyadd, căci trebuie să fi fost unul dintre triburile din nord-vestul deşertului. Aceia care reuşiseră să prindă un om căzut din ceruri, care îi acoperiseră faţa cu o mască din ierburi de oază împletite. Îşi avea acum povara sa de iarbă. Din întreaga lume, grădina lui preferată fusese grădina de iarbă din Kew, cu nuanţele ei diverse şi delicate, ca treptele de culoare ale frasinilor pe un deal.

Privi peisajul întins sub eclipsă. Îl învăţaseră deja să-şi înalţe braţele şi să soarbă în trupul său forţă din univers, aşa cum şi deşertul trage spre sine avioane. Îl purtau într-un palanchin de pânză şi ramuri. Vedea nervurile mişcătoare ale păsărilor flamingo trecându-i prin faţa ochilor în lumina crepusculară a soarelui ascuns.

Pielea îi era mereu acoperită de alifii sau de întuneric, într-o noapte auzise un sunet ca nişte clopote suflate de vânt undeva, sus în aer; după o vreme încetaseră, iar el adormise tânjind după ele, acea melodie ca un strigăt ieşit agale din gâtul unei păsări, poate un flamingo, sau o vulpe a deşertului pe care unul dintre oameni o ţinea într-un buzunar al veşmântului său, cusut pe jumătate.

În ziua următoare auzise din nou fărâme din sunetul sticlos, pe când, din nou, zăcea înfăşurat în pânze. O melodie ivită din întuneric. La apusul soarelui, pânzele îi fuseseră desfăcute şi zărise un cap de om deasupra unei mese apropiindu-se de el, apoi îşi dăduse seama că omul purta un jug masiv de care atârnau sute de sticluţe legate cu sfoară sau sârmă de diferite lungimi. Mişcându-se ca miezul unei perdele de sticlă, cu trupul învăluit în acea sferă.

Apariţia semăna cel mai bine cu unul dintre acei arhangheli desenaţi pe care încercase să-i copieze pe vremea când era şcolar, fără a putea pricepe vreodată cum într-un trup putea fi loc pentru muşchii necesari unor asemenea aripi. Omul se apropia cu paşi mari, agale, aşa de lin încât printre sticluţe nu era nici o mişcare. O undă de sticlă, un arhanghel, toate alifiile din şipuri încinse de soare, aşa încât, unse pe piele, păreau a fi fost special încălzite pentru a fi aşternute pe o rană. În spatele lui era lumina răstălmăcită - nuanţe de albastru şi alte culori fremătând prin ceaţă şi nisip. Un slab clinchet sticlos şi diversele culori şi mersul regal şi faţa omului ca ochiul zvelt, întunecat, al unui pistol.

De aproape sticla era aspră şi roasă de nisipuri, sticlă care-şi pierduse originile. Fiecare şip avea câte un dop mărunt pe care omul îl scotea cu dinţii şi îl ţinea în gură in timp ce amesteca conţinutul unei sticle cu al alteia, al doilea dop şi el strâns între dinţi. Se aplecase cu aripile sale desfăşurate deasupra trupului ars, întins pe jos, apoi înfipsese două beţe adânc în pământ şi se eliberase de povara jugului de doi metri care se legăna acum sprijinit în cele două proptele. Omul se strecurase de sub dugheana sa. Căzuse în genunchi şi se apropiase de pilotul ars şi îi aşternuse mâinile reci pe gât şi le ţinuse acolo.

Era ştiut de toţi pe drumul cămilelor, din Sudan până în nord, la Giza[2], Calea celor Patruzeci de Zile. Întâmpina caravanele, făcea negoţ cu mirodenii şi băuturi, călătorea prin oaze şi popasuri de apă. Străbătea furtuni de nisip cu mantia lui de sticlă, cu urechile astupate de alte două dopuri mărunţele, aşa încât părea el însuşi un vas închis, acest vraci-negustor, acest rege al uleiurilor şi aromelor şi leacurilor universale, acest botezător. Poposea prin tabere şi-şi aşternea perdeaua de sticlă înaintea oricărui suferind.

Se ghemuise alături de bărbatul ars. Din tălpile picioarelor făcuse o cupă de piele şi se lăsase pe spate să culeagă, fără să arunce măcar o privire, anumite şipuri. Pe măsură ce destupa fiecare sticluţă, miresmele se revărsau. O aromă de mare. Un iz de rugină. Indigo. Cerneală. Nă-mol-de-râu, lemn-de-săgeată, formaldehidă, parafină, eter. Un val delirant de miresme. Se auzeau în depărtare strigătele cămilelor adulmecând aceste adieri. Începu să-i întindă o pastă neagră-verzuie peste coaste. Era os măcinat de păun, obţinut la schimb într-o piaţă din apus sau din miazăzi - cel mai bun leac pentru piele.

ÎNTRE BUCĂTĂRIE ŞI CAPELA DISTRUSĂ ERA O UŞĂ CARE dădea spre o bibliotecă ovală. Camera părea a fi neatinsă, cu excepţia unei găuri căscate larg la nivelul portretelor de pe pereţi, în zidul dinspre exterior, în urma unui bombardament asupra vilei care avusese loc cu două luni înainte. Restul camerei se adaptase la această rană, acceptând capriciile vremii, stelele înserării, cântecul păsărilor. Înăuntru era o canapea, un pian acoperit cu un cearşaf cenuşiu, capul împăiat al unui urs şi rafturi înalte pline de cărţi. Poliţele din jurul zidului spart erau îndoite de ploaie, care dublase în greutate cărţile. Fulgerul intra la rândul său în odaie, iar şi iar, căzând pe pianul învelit şi pe covor.

La capătul îndepărtat al camerei erau nişte uşi de sticlă acoperite cu scânduri bătute în cuie. Dacă n-ar fi fost blocate, fata ar fi putut să treacă din bibliotecă în *loggia,* apoi să coboare cele treizeci şi şase de trepte penitente, pe lângă capelă, spre o veche pajişte ce purta cicatricile lăsate de bombe incendiare şi explozii. Armata germană minase multe dintre casele din care se retrăsese, şi de aceea camerele nefolosite, precum aceasta, fuseseră închise ca măsură de siguranţă, cu uşile bătute în cuie în tocurile lor.

---

[2] *Giza* - Gizeh sau El Gîza, oraş în nord-estul Egiptului, pe malul vestic al Nilului, aproape de Cairo.

Fata cunoştea toate aceste pericole când se strecură în cameră, păşind în umbra pe care după-amiaza o lăsa înăuntru. Se opri, dintr-o dată conştientă de propria sa greutate apăsând podeaua de lemn, gândindu-se că probabil era de ajuns pentru a declanşa orice mecanism ar fi fost aşezat acolo. Picioarele afundându-i-se în praf. Lumina scurgându-se înăuntru doar prin gaura zdrenţuită de obuz care se deschidea spre cer.

Cu un trosnet la desprindere, ca şi cum ar fi fost dislocată dintr-un întreg compact, fata scoase *Ultimul Mohican,* Şi, chiar şi în penumbra odăii, se înveseli la vederea cerului şi a lacului albastru-verzui de pe copertă, a indianului din prim plan. Apoi, ca şi cum ar fi fost cineva în odaie care nu trebuia deranjat, fata păşi de-a-ndăratelea, călcându-şi pe propriile urme, pentru a se şti în siguranţă, dar şi ca parte a unui joc secret, pentru ca, după urme, să pară că intrase în cameră şi că forma ei fizică dispăruse apoi cu desăvârşire, închise uşa şi puse înapoi sigiliul de avertisment.

Se aşeză în firida de la fereastră, în camera pacientului englez, având într-o parte pereţii pictaţi, iar în cealaltă, valea. Deschise cartea. Paginile erau lipite într-o undă împietrită. Se simţi precum Robinson Crusoe găsind o cartel înecată, aruncată pe ţărm şi uscată în nisip. *O povestim din anul 1757.* Ilustrată de N. C. Wyeth. Ca toate cărţile bune, avea acea pagină cu lista ilustraţiilor, câte un rând de text pentru fiecare dintre ele.

Se cufundă în povestire cu certitudinea că se va desprinde de ea simţind că pătrunsese în vieţile altora, în istorii care se arcuiau peste douăzeci de ani, cu trupul plin de cuvinte şi imagini, ca o trezire din somn sub povara unor vise pierdute în memorie.

Orăşelul lor italian dintre dealuri, santinelă a drumului spre nord-vest, fusese asediat timp de mai mult de o lună, barajul de foc îndreptându-se asupra celor două vile şi a mănăstirii înconjurate de livezi de meri şi pruni. Mai întâi era vila Medici, unde stătuseră generalii. Puţin mai sus, vila San Girolamo, fostă mănăstire de măicuţe, care, datorită parapetelor sale de castel medieval, rămăsese ultima fortăreaţă a armatei germane. În ea fuseseră încartiruiţi o sută de soldaţi. Când orăşelul de pe colină începuse să fie sfâşiat de bombe incendiare, ca un cuirasat pe mare, militarii se mutaseră din corturile ridicate în livadă în dormitoarele deja aglomerate ale fostei mănăstiri de măicuţe. Părţi ale capelei fuseseră distruse de obuze. Bucăţi din ultimul etaj al vilei se năruiseră sub explozii. Când în sfârşit forţele aliate ocupaseră clădirea şi o transformaseră într-un spital, scările care duceau spre al treilea etaj fuseseră închise, deşi o porţiune din coş şi acoperiş rămăsese în picioare.

Ea şi englezul insistaseră să rămână în vilă când celelalte infirmiere şi restul pacienţilor se mutaseră într-un loc mai sigur, în sud. În acea vreme era foarte frig, nu aveau curent electric. Unele camere priveau spre vale, pereţii lipsindu-le în întregime. Fata deschidea câte o uşă şi zărea doar câte un pat îmbibat de apă, îngrămădit într-un colţ, acoperit cu frunze. Unele uşi se deschideau direct spre natură. Unele camere deveniseră colivii deschise tuturor păsărilor. Din scară lipseau treptele de jos, distruse de focul aprins de soldaţi înainte de a părăsi vila. Fata se dusese în bibliotecă, luase douăzeci de cărţi şi le aşezase, bătându-le în cuie pe podea şi apoi una peste alta, refăcând astfel cele două trepte de jos. Aproape toate scaunele fuseseră folosite ca lemn de foc. Fotoliul din bibliotecă fusese cruţat fiindcă era în permanenţă umed, îmbibat de furtunile de la apusul soarelui, care intrau în casă prin gaura de obuz din zid. Numai ce era ud scăpase de foc în acel aprilie al anului 1945. Rămăseseră doar câteva paturi. Fata prefera să ducă un trai nomadic în acea casă, cu aşternutul sau hamacul după ea, dormind uneori în camera pacientului englez, uneori pe hol, în funcţie de temperatură, de vânt, de lumină. Dimineaţa îşi rula salteaua într-un sul şi o lega cu sârmă. Era mai cald de-acum, şi fata deschidea şi alte încăperi sigilate, aerisind colţurile cele mai îndepărtate, lăsând lumina soarelui să usuce toată umezeala. În unele nopţi deschidea uşi şi dormea în camere cu pereţi lipsă. Se întindea pe rogojina ei aşternută chiar pe muchia odăii, urmărind priveliştea mişcătoare a stelelor, norii călători, trezită de mugetul tunetelor şi fulgerelor. Avea douăzeci de ani, era nebunatică pe vremea aceea, nu avea nici o teamă, nu-i păsa de primejdiile din biblioteca posibil minată, sau de tunetul care o făcea să tresară noaptea. Nu-şi găsea liniştea după lunile de iarnă, în care fusese îngrădită în spaţii închise, întunecoase. Intra în camere care fuseseră pângărite de soldaţi, camere a căror mobilă fusese arsă chiar acolo, pe podea. Le curăţa de frunze şi excremente şi urină şi mese carbonizate. Ducea un trai nomadic, cutreierând întruna, în timp ce, mai încolo, pacientul

englez se odihnea în patul său, ca un rege.

De afară, locul părea a fi distrus în întregime. O scara exterioară se evapora în plin aer, cu balustrada atârnându-i în gol. Traiul lor era alcătuit din căutarea hranei şi un sentiment şovăitor de siguranţă. Noaptea foloseau doar strictul necesar de lumânări din pricina tâlharilor care distrugeau tot ce le ieşea în cale. Erau protejaţi de simplul fapt că vila părea o ruină. Dar ea se simţea în siguranţă aici, jumătate adultă, jumătate copil. Pornind de la ce i se întâmplase în timpul războiului îşi făcu propriile reguli. Nu va mai primi nici un ordin şi nu va mai îndeplini nici o obligaţie în numele vreunui bine suprem. Se va îngriji doar de pacientul englez. Îi va citi şi îl va îmbăia şi îi va da dozele lui de morfină - singurul ei fir de comunicare va fi cu el.

Lucra în grădină şi în livadă. Luase crucifixul înalt de doi metri din capela bombardată şi îl folosise pentru a înălţa o sperietoare deasupra straturilor de seminţe, agăţând de el cutii goale de la conserve de sardele, care zăngăneau şi zdrăngăneau la fiecare suflare de vânt. În vilă, ea păşea din mijlocul ruinelor într-o firidă luminată de-o lumânare - acolo se afla valiza ei împachetată cu grijă, în care nu avea prea multe, câteva scrisori, câteva haine făcute sul, o cutie de metal cu rezerve medicale. Curăţase doar câteva secţiuni mărunte din vilă, şi, dacă voia, putea să pună pe foc toată mizeria adunată din ele.

Aprinde un chibrit pe holul întunecat şi îl duce spre mucul lumânării. Lumina i se suie pe umeri. Stă în genunchi, îşi pune mâinile pe coapse şi trage în piept mirosul de sulf. Îşi imaginează că astfel respiră lumina însăşi.

Se retrage câţiva paşi şi, cu o bucată de cretă albă, desenează un dreptunghi pe podeaua de lemn. Continuă să se retragă, desenând alte dreptunghiuri, până face din ele o piramidă, simplă apoi dublă apoi simplă, cu mâna stângă sprijinită de podea, cu capul aplecat, serioasă. Se îndepărtează din ce în ce mai mult de lumină. În sfârşit, se lasă pe călcâie şi stă ghemuită.

Dă drumul cretei în buzunarul de la rochie. Se ridică şi îşi trage în sus poala fustei şi şi-o leagă în jurul taliei. Din celălalt buzunar scoate o bucată de metal şi o aruncă înaintea sa aşa încât să cadă puţin mai încolo de ultimul dreptunghi.

Se avântă în salturi, picioarele izbind podeaua, umbra lăsată în urmă unduindu-se spre adâncul holului. E foarte sprintenă, tenişii alunecându-i pe numerele desenate în fiecare dreptunghi, aterizând pe un picior, apoi pe amândouă, apoi din nou pe unul, până ce ajunge la ultimul spaţiu desenat.

Se apleacă şi culege bucata de metal, se opreşte în acea poziţie, nemişcată, cu fusta încă legată deasupra coapselor, cu braţele atârnându-i inerte, respirând din greu. Ia o gură de aer şi stinge lumânarea.

Acum e-n întuneric. În jur, doar o dâră de fum.

Face un salt şi se întoarce prin aer aşa încât aterizează cu faţa în cealaltă direcţie, apoi sare în continuare, şi mai dezlănţuită, de-a lungul holului întunecos, încă aterizând în dreptunghiuri pe care le ştie acolo, tenişii bufnind şi izbind podeaua întunecată - încât ecoul paşilor răsună până în cele mai îndepărtate colţuri ale acelei vile italiene părăsite şi în afară, către lună şi către rana unei râpe ce înconjoară pe jumătate clădirea.

Câteodată, noaptea, bărbatul ars simte un tremur slab în casă. Îşi dă mai tare aparatul auditiv şi înregistrează sunetul unor izbituri pe care tot nu le poate interpreta sau localiza.

Fata ridică volumul aşezat pe măsuţa de lângă patul lui. E cartea pe care o adusese cu el prin foc - un exemplar din *Istoriile* lui Herodot pe care îl îmbogăţise decupând şi hpind pagini din alte cărţi sau scriindu-şi propriile observaţii - toate acestea cuibărite în textul lui Herodot.

Începu să citească scrisul lui mărunt şi chinuit.

Există un vârtej de vânt în sudul Marocului, numit *aajej,* împotriva căruia felahii se apără cu cuţitele. Mai este *africo,* care uneori ajunge până în cetatea Romei. *Alm*-ul, un vânt tomnatic dinspre Iugoslavia. *Arifi,* care mai e numit *aref* sau *rifi,* şi care pârjoleşte cu numeroase limbi. Acestea sunt vânturi permanente, ce se găsesc mereu la timpul prezent.

Mai sunt şi alte vânturi, mai puţin constante, care îşi schimbă direcţia, pot dărâma şi

cal şi călăreţ şi-apoi se pot realinia, suflând în sensul opus acelor de ceasornic. *Bist roz*-ul năvăleşte în Afganistan timp de o sută şaptezeci de zile - îngropând sate. Mai e fierbintele, uscatul *ghibli* din Tunisia, care se roteşte şi se rostogoleşte şi te îmbolnăveşte de nervi. *Haboob-ul* - o furtună de nisip din Sudan care îmbracă în galben-aprins ziduri înalte de o mie de metri şi I e urmată de ploaie. *Harmattan-ul,* care suflă ce suflă şi în cele din urmă se îneacă în Atlantic. *Imbat-ul,* o briză marină în Africa de Nord. Unele vânturi ce-abia suspină către cer. Furtuni nocturne de nisip care sosesc o dată cu frigul. *Khamsin-ul,* un colb ce se aşterne în Egipt din martie până în mai, numit după cuvântul arab pentru „cincizeci", înflorind timp de cincizeci de zile - a noua plagă a Egiptului. *Datoo-ul* dinspre Gibraltar, purtătorul de miresme.

Mai este -----, vântul secret al deşertului, al cărui nume a fost alungat din memoria oamenilor de către un rege după ce fiul său i-a căzut victimă. Şi *nafhat-ul,* o rafală dinspre Arabia. *Mezzar-ifoullousen*-ul - un vânt aspru şi rece dinspre sud-vest, numit de berberi „acela care jumuleşte păsările". *Beshabar-ul,* un vânt uscat şi întunecat de nord-est, suflând dinspre Caucaz, vântul negru. *Samiel-ul* din Turcia, vântul-venin, adesea folosit ca armă în bătălii. Asemeni lui, şi alte vânturi otrăvite, *simoom-ul* din nordul Africii şi *solano,* a cărui pulbere poartă petale rare, provocând ameţeli.

Altele, vânturi intime.

Străbătând lumea ca un potop. Decojind vopseaua, do-borând stâlpii de telefon, luând cu ele pietre şi capete de statui. *Harmattan-ul* suflă peste Sahara învăluit într-un colb roşiatic, o pulbere ca focul, ca făina, care intră şi se încheagă în piedicile puştilor. Marinarii au numit acest vânt roşiatic „marea întunericului". Neguri de nisip roşu din Sahara au fost purtate spre nord până în Cornwall şi Devon, căzând în rafale de noroi atât de puternice, încât au fost luate drept sânge. „Ploi de sânge au fost semnalate pe scară largă în Portugalia şi Spania în l90l."

În fiecare clipă există milioane de tone de praf în aer, aşa cum sunt milioane de bule de aer în pământ, şi e mai multă viaţă dedesubt (viermi, gândaci, creaturi subterane) decât hrănindu-se şi vieţuind deasupra. Herodot consemnează dispariţia unor oştiri, înghiţite de *simoom* pentru a nu mai fi zărite niciodată. Un popor fusese „atât de înfuriat de acest vânt malefic, încât i-a declarat război şi-a avansat împotriva lui în formaţie completă de luptă, fiind imediat îngropat de el în întregime".

Furtuni de nisip în trei forme. Vârtejul. Coloana. Zidul de nisip. În primul, orizontul se pierde. În al doilea, eşti înconjurat de „djini[3] care valsează." Al treilea, zidul de nisip, e „de culoarea aramei. Natura pare a fi în flăcări".

Fata îşi ridică privirea din carte şi îi zăreşte ochii fixaţi asupra ei. Omul începe să povestească pe întuneric.

Beduinii mă ţineau în viaţă pentru un motiv anume. Vezi tu, le puteam fi de folos. Careva dintre ei se gândise că aveam vreo deprindere utilă când avionul meu s-a prăbuşit în deşert. Sunt unul dintre acei oameni care pot recunoaşte un oraş fără nume după forma sa scheletică pe o hartă. Întotdeauna am purtat în mine o mare de cunoştinţe. Sunt unul dintre aceia care, lăsaţi singuri într-o casă, se duc direct în bibliotecă, iau un volum şi îl sorb. Astfel istoria pătrunde în noi. Ştiam pe de rost hărţi ale solului marin, hărţi care arată punctele slabe ale scutului terestru, hărţi pictate pe piele conţinând diversele rute ale cruciadelor.

Aşa se face că le cunoşteam ţinutul dinainte de a mă prăbuşi în mijlocul lor, ştiam când fusese traversat de Alexandru într-o epocă mai timpurie, în vreo misiune sau pentru vreo poftă anume. Ştiam obiceiurile nomazilor, fermecaţi de mătăsuri şi fântâni. Un trib vopsise în negru o vale întreagă pentru a-i spori gradul de convecţie, mărind astfel probabilitatea ploii, şi construise structuri înalte care să străpungă burta unui nor. Erau triburi care îşi ridicau palma deschisă împotriva primelor suflări de vânt. Care credeau că, dacă făceau aceasta la momentul potrivit, puteau devia o furtună către o zonă alăturată a deşertului, către un alt trib, mai puţin iubit. Înecuri se petreceau întruna, triburi intrate într-o clipă în istorie, nisipul pecetluindu-le suflarea.

[3] Djin - spirit în mitologia arabă islamică, inferior îngerilor, dispunând totuşi de puteri supranaturale.

În deşert e uşor să-ţi pierzi simţul orientării. Când am căzut din cer şi m-am prăbuşit în deşert, în acele albii pline de galben, singurul gând îmi era: Trebuie să-mi fac o plută... trebuie să-mi fac o plută.

Şi în acel loc, deşi eram afundat în nisipuri uscate, ştiam că mă aflu printre fiinţele apelor.

În Tassili am văzut gravuri în stâncă datând dintr-o vreme când locuitorii Saharei vânau căluţi de mare din bărci de trestie. În Wadi Sura am văzut peşteri ale căror pereţi erau acoperiţi cu desene de înotători. Iar aici fusese un lac. Puteam să-i trasez conturul pe un zid, pentru ei. Puteam să-i conduc spre ţărmurile sale de acum şase mii de ani.

Întreabă un marinar care este cea mai veche velă cunoscută, şi-ţi va descrie o pânză în formă de trapez atârnată de catargul unei bărci de trestie - pe care o poţi vedea în desenele pe stâncă din Nubia. Pre-dinastică. În deşert încă se mai găsesc harpoane. Aceştia erau locuitori ai apelor. Chiar şi azi caravanele au forma unui râu. Totuşi, azi apa este aici străină. Apa este în exil, adusă înapoi în sticle şi bidoane, fantasma dintre mâini şi gură.

Când eram pierdut printre ei, fără a şti sigur unde mă aflam, nu aveam nevoie decât de numele unei coline, de un obicei al locului, o celulă a acestei vietăţi istorice, pentru ca harta întregii lumi să alunece înapoi în matca sa.

Ce ştiau cei mai mulţi dintre noi despre asemenea colţuri ale Africii? Armatele Nilului mărşăluiau încolo şi încoace - un câmp de luptă pătrunzând o mie cinci sute de kilometri spre inima deşertului. Tancuri-ogar, tunuri Blenheim cu rază medie de acţiune. Avioane Gladiator de vânătoare, biplanoare de luptă. Opt mii de soldaţi. Dar cine era duşmanul? Cine erau aici aliaţii - pe câmpiile fertile din Cirenaica, în mlaştinile sărate din El Agheila? întreaga Europă îşi purta războaiele în Africa de Nord, la Sidi Rezegh, la Baguoh.

Călătorise pe o targa dusă de Beduini timp de cinci zile, pe întuneric, cu trupul acoperit. Stătea învelit în pânza îmbibată în untdelemn. Apoi, brusc, temperatura scăzu. Ajunseseră în valea dintre zidurile roşii ale înaltului canion, alăturându-se celorlalţi din acel trib acvatic al deşertului, acel popor care se revărsa şi plutea peste nisipuri şi pietre, cu veşmintele sale albastre unduindu-se ca o ploaie de lapte sau ca o aripă. Ridicară pânzele moi de peste el, din sugerea trupului său. Se afla în pântecul încăpător al canionului. Şoimii din văzduh deasupra lor coborând de o mie de ani spre acea fisură din stâncă în care îşi făceau cuibul.

În zori îl duseră în colţul cel mai îndepărtat din *siq*[4]. Acum vorbeau cu glas tare în jurul său. Dialectul lor luminând totul. Se afla aici din cauza armelor îngropate.

Fu purtat înspre ceva, cu ochii legaţi, aţintiţi drept îna inte, cu braţul îndrumat să se întindă cam la un metru distanţă. După zile în şir de călătorie, să-şi ridice braţul pestei acest metru. Să se aplece şi să atingă ceva cu un scopl anume, cu braţul încă dirijat, cu palma deschisă în jos. Atinse ţeava Sten, iar mâna călăuzitoare se retrase. Printre voci, o pauză. Se afla aici pentru a le tălmăci armele.

„Mitralieră Breda, doisprezece milimetri. Din Italia."

Desfăcu percutorul, băgă înăuntru un deget, nu găsi nici un glonţ, îl închise din nou şi apăsă pe trăgaci. *Pac.* „O puşcă celebră", murmură. Fu purtat din nou mai încolo.

„Franţa, Châtterelault, şapte virgulă cinci milimetri. Mitralieră uşoară. O mie nouă sute douăzeci şi patru."

„Germania, şapte virgulă nouă milimetri, MG-Cincisprezece, din forţele aeriene."

Fu purtat prin faţa fiecărei arme. Puştile datau din perioade diferite şi proveneau din mai multe ţări, un muzeu în deşert. Urmărea cu degetul conturul patului şi magaziei puştii sau îi pipăia cătarea. Rostea numele armei, apoi era purtat către alta. Opt arme aşezate solemn înaintea lui. Le pronunţa numele, întâi în franceză, apoi în limba tribului. Dar ce importanţă avea pentru ei? Poate că nu le trebuiau numele puştilor, ci doar să se convingă că el le cunoştea.

Fu apucat din nou de încheietură, iar mâna îi fu vârâtă într-o cutie cu cartuşe. Într-o altă cutie, în dreapta, erau alte gloanţe, acestea însă de şapte milimetri. Mai încolo, altele.

[4] *Siq* (în arabă) - defileu îngust între două coline înalte.

În copilărie fusese crescut de o mătuşă; pe iarba din grădină, ea risipise un pachet de cărţi de joc cu faţa în jos şi îl învăţase un joc numit Pelmanism. Fiecare jucător avea voie să întoarcă câte două cărţi, şi în cele din urmă, din memorie, trebuia să alcătuiască perechi. Toate acestea fuseseră într-o altă lume, cu pârâuri pline de păstrăvi, cu cântece de păsări pe care le putea recunoaşte după câte un crâmpei şovăielnic. O lume în care toate lucrurile aveau nume. Acum, cu faţa acoperită de masca sa de ierburi verzi, culegea câte un cartuş, îl ducea, purtat de cărăuşii săi, dirijându-i spre o armă anume, o încărca, lăsa piedica şi, ţintind în sus, trăgea. Sunetul plesnind dezlănţuit în pereţii canionului. *Căci ecoul este sufletul vocii înălţându-se în spaţii goale.* Un om luat drept ursuz şi nebun scrisese acea frază într-un spital englez. Dar el, aici, în acest deşert, era sănătos la cap, îşi avea mintea clară, ridicând cărţile de joc, împerechindu-le cu uşurinţă, zâmbindu-i larg mătuşii şi trăgând un foc în aer la fiecare combinaţie reuşită, şi, treptat, bărbaţii nevăzuţi din jurul său începură să salute fiecare salvă cu o ovaţie. Se întorcea într-o direcţie, apoi revenea, de data asta la mitraliera Breda, întins pe ciudatul său palanchin uman, urmat de un bărbat cu un cuţit, care cioplea coduri paralele pe cutia de cartuşe şi pe patul puştii. Îi creştea inima la toate acestea - mişcarea şi uralele de la capătul singurătăţii sale. Asta era răsplata, propriile sale cunoştinţe, pentru oamenii care îl salvaseră în acest scop anume.

Călătorind cu ei, poposeşte în unele sate în care nu există femei. Cunoştinţele lui sunt trecute mai departe, de la un trib la altul, ca un obiect folositor. Triburi de opt mii de oameni. Se cufundă în obiceiuri locale, muzică specifică. Legat la ochi aproape tot timpul, aude în tribul Mzina cântece invocând apa, bucuria din ele, dansuri *dahhiya,* flaute folosite pentru a purta mesaje la vreme de pericol, un fluier dublu numit *makruna* (cu una dintre ţevi suflând doar un zumzăit monoton). Apoi intră în ţinutul lirelor cu cinci coarde. Un sat sau o oază de preludii şi interludii. Dans antifonic.

I se dăruieşte vederea doar după lăsarea întunericului, când îi poate zări pe temnicerii şi salvatorii săi. Acum ştie unde se află. Unora le desenează hărţi mai întinse decât propriul lor ţinut, iar altora le explică cum funcţionează armele de foc. Muzicanţii sunt aşezaţi înaintea lui de cea-l laltă parte a focului. Notele lirei *simsimiya,* risipite de ol suflare de vânt. Astfel, sunetele plutesc spre el pe deasupra flăcărilor. Un băiat dansează şi, în acea lumină, e cel mai ispititor lucru pe care l-a văzut vreodată. Umerii lui palizi ca foaia de papirus, lumina focului sclipind în sudoarea de pe pântecul lui, goliciunea întrezărită prin deschiderile pânzei albastre care îl învăluie ca o ademenire din cap până-n picioare, prin care poate fi întrezărit ca flacăra unui fulger întunecat.

Deşertul înnoptat îi înconjoară, străbătut de un şir nedesluşit de furtuni şi caravane. Întotdeauna sunt secrete şi pericole în preajma lui, ca atunci când, orb, şi-a mişcat mâna şi s-a tăiat într-o lamă dublă căzută în nisip. Uneori nu ştie dacă toate acestea nu sunt vise, tăietura atât de fină încât nu lasă în urma sa nici o durere, iar el e nevoit să-şi şteargă sângele frecându-şi mâna de cap (faţa fiindu-i încă de neatins) pentru a le atrage atenţia paznicilor săi asupra rănii. Acest sat lipsit de femei în care a fost adus într-o tăcere deplină, sau acea lună de zile în care n-a zărit luna, Fuseseră toate acestea imaginate? Visate de el în învelişul său de untdelemn şi pânză şi întuneric?

Trecuseră pe lângă fântâni a căror apă era blestemată. În unele spaţii deschise se aflau oraşe ascunse, iar el aştepta în timp ce ei îşi săpau calea prin nisip spre încăperile îngropate, sau până ce descopereau cuiburile de apă. Şi mai fusese frumuseţea pură a unui tânăr neîntinat, asemeni glasului curat al unui copil cântând într-un cor, rămas în memorie drept cel mai desăvârşit dintre sunete, cea mai clară undă a râului, cel mai limpede adânc de mare. Aici, în deşert, care la rândul său era o mare străveche unde nimic nu era fix, totul plutea - ca unduirea pânzei pe trupul băiatului, ca şi cum, în dansul lui, s-ar fi cufundat sau s-ar fi desprins de un ocean sau de propria sa placentă azurie. Un băiat înfierbântându-se, membrul său înălţat în lumina focului.

Apoi focul e astupat cu nisip, fumul lui destrămându-se în jurul lor. Tăcerea instrumentelor muzicale, ca un puls ca o ploaie. Băiatul îşi întinde braţele peste focul înăbuşit, amuţind flautele. Şi nu mai e nici un băiat, nici o urmă de paşi când el porneşte mai departe la drum. Doar zdrenţele împrumutate. Unul dintre bărbaţi se strecoară de-a buşilea şi culege sperma risipită în nisip. O aduce albului traducător de arme şi i-o pune în palmă. În

deşert e venerată numai apa.

Fata stă în picioare deasupra chiuvetei, apucând-o strâns, privind peretele de ghips. A luat toate oglinzile şi le-a aşezat într-o cameră goală. Se ţine de chiuvetă şi îşi leagănă capul dintr-o parte într-alta, şi umbra îi unduieşte, îşi înmoaie mâinile şi şi le trece prin păr până ce e ud în întregime. Asta o răcoreşte şi îi place când iese afara şi adierile o întâmpină, alungând furtuna.

II

Aproape o ruină

BĂRBATUL CU MÂINILE BANDAJATE ERA IN SPITALUL militar din Roma de mai mult de patru luni când, din întâmplare, auzi despre pacientul ars şi infirmiera sa, îi auzi numele. Se întoarse din uşă şi se duse direct spre grupul de doctori pe lângă care trecuse, să întrebe unde se aflau. Era de multă vreme în acel spital, în convalescenţă, iar ei îl ştiau drept un tip retras. Dar acum le vorbi, întrebându-i despre fată, îi surprinse pe toţi. In tot acel timp în spital nu vorbise niciodată, comunicând doar prin semne şi grimase şi, din când în când, câte un rânjet. Nu le spusese nimic despre sine, nici măcar numele, îşi scrisese numai numărul de înregistrare, care dovedea că luptase de partea aliaţilor.

Statutul său fusese verificat de două ori şi confirmat prin mesaje de la Londra. Avea pe trup un mănunchi de răni cunoscute. Astfel, doctorii se întorseseră la el, îşi clă tinaseră capetele către bandajele lui. O celebritate, la urma urmei, dorind discreţie. Un erou.

Aşa se simţea cel mai în siguranţă. Nedezvăluind nimic. Fie că îl abordau cu blândeţe, fie cu viclenie, fie cu cuţite. De mai mult de patru luni nu scosese un cuvânt. În prezenţa lor era o creatură voluminoasă, aproape o ruina când fusese adus şi începuse să primească doze periodice de morfină pentru durerea din mâini. Obişnuia să stea într-un fotoliu pe întuneric, urmărind valul de mişcare printre pacienţi şi infirmiere, prin saloane şi magazii de medicamente.

Dar acum, trecând pe lângă grupul de doctori de pe hol, auzi numele fetei şi îşi încetini pasul şi se întoarse şi se apropie de ei şi îi întrebă în ce spital anume lucra, îi spuseră că se afla într-o fostă mănăstire de măicuţe ocupată de germani, apoi transformată în spital după ce fusese asediată şi cucerită de aliaţi. Printre dealuri, la nord de Florenţa. Sfărâmată aproape în întregime de bombardamente. Periculoasă. Fusese doar provizoriu spital de campanie. Dar infirmiera şi pacientul refuzaseră să plece. De ce nu i-aţi obligat?

A susţinut că starea lui era prea gravă pentru a fi mutat. Am fi putut să-l transportăm de acolo în siguranţă, desigur, dar în ziua de azi nu e timp de stat la discuţie. Nici ea nu era într-o formă prea bună. E rănită?

Nu. Parţial şocată, probabil. Ar fi trebuit să fie trimisă acasă. Problema e că aici războiul s-a sfârşit. Nu mai poţi obliga pe nimeni să facă nimic. Pacienţii pleacă singuri din spital. Soldaţii o iau RAZNA înainte de a fi trimişi acasă.

În care vilă? întrebă el.

Una despre care se spune că are o fantomă în grădină. San Girolamo. În fine, fata îşi are şi ea fantoma ei, pacientul ars. Are faţă, dar e de nerecunoscut. Toţi nervii sunt distruşi. Poţi trece un chibrit aprins peste faţa lui fără să obţii nici o reacţie. Faţa lui e adormită. Cine este? întrebă el. Nu-i ştim numele. Nu vorbeşte?

Pâlcul de doctori hohoti. Ba vorbeşte, vorbeşte întruna, numai că nu ştie nici el cine e. De unde a venit?

Beduinii l-au adus la oaza Siwa. Apoi a fost la Pisa o vreme, şi după aceea... Vreun arab îi poartă probabil medalionul de identificare. Poate îl va vinde şi într-o bună zi o să-l recuperăm, sau poate n-are să-l vândă niciodată. Chestiile astea sunt excelente talismane. Dintre piloţii cârd se prăbuşesc în deşert, nici unul nu se întoarce cu medalionul de identificare. Acum e la adăpost într-o vilă toscană, iar fata nu vrea să-l părăsească. Pur şi simplu refuză. Aliaţii au avut o sută de pacienţi acolo. Mai înainte, germanii au apărat clădirea cu o mică armată, ultimul lor punct strategic. Unele camere sunt pictate, fiecare câte un anotimp. Pe lângă vilă trece un defileu. Se află cam la treizeci de kilometri de Florenţa, între dealuri. Vei avea nevoie de un permis de trecere, desigur. Probabil putem aranja să te ducă cineva cu maşina. Încă mai e groaznic pe-acolo. Animale moarte. Cai împuşcaţi, mâncaţi pe jumătate. Oameni atârnând cu capul în jos de poduri. Ultimele spasme ale războiului. Foarte periculos. Inginerii militari n-au intrat încă să cureţe terenul. În retragere, germanii au îngropat şi au instalat mine la tot pasul. Un loc îngrozitor pentru un spital. Cel mai oribil e mirosul de hoit. E nevoie de o zăpadă bună, să cureţe ţara asta. E nevoie de corbi.

Mulţumesc.

Ieşi din spital în razele soarelui, în aer liber pentru prima dată în patru luni de zile, afară din saloanele cu Iu mina lor verde, rămase în mintea sa ca nişte cioburi de sticlă. Stătu acolo nemişcat, respirând adânc întreaga lume, graba tuturor. În primul rând, îşi spuse, am nevoie de pantofi cu tălpi de cauciuc. Am nevoie de *gelato*[5].

Îi fu greu să adoarmă în tren, zdruncinat dintr-o parte într-alta. Toţi ceilalţi călători fumând în compartiment. Tâmpla izbindu-i-se de tocul ferestrei. Toată lumea era îmbrăcată în haine întunecate, iar vagonul părea a fi în flăcări de atâtea ţigări aprinse. Observă că de câte ori treceau pe lângă un cimitir, pasagerii din jurul lui îşi făceau cruce. *Nici ea nu e într-o formă prea bună.*

Gelato pentru amigdale, îşi aminti. Însoţind o fetiţă care mergea cu tatăl ei să-şi scoată amigdalele. Fetiţa aruncase o privire în salonul plin de copii şi pur şi simplu refuzase. Ea, cea mai binevoitoare şi veselă dintre copii, se transformase brusc într-o stâncă în refuzul ei de neclintit. Nimeni n-avea să smulgă nimic din gâtul *ei,* deşi ştiinţa timpului o recomandase. Avea să trăiască cu „ele" înăuntru, oricum ar arăta. El încă nu avea nici cea mai vagă idee ce era o amigdală.

Nu mi-au atins deloc capul, se gândi, ce ciudat. Cel mai rău era când începea să-şi imagineze ce ar fi urmat să-i facă mai departe, să taie mai departe. În astfel de momente se gândea întotdeauna la cap.

O forfoteală în tavan, ca un şoricel.

Se opri cu valiza în mână la capătul îndepărtat al coridorului, îşi lăsă jos bagajul şi făcu cu mâna prin întuneric şi peste băltoacele intermitente de lumină din jurul lumânărilor. Nu se auzi nici un zgomot de paşi când se apropie de ea, nici un sunet pe podea, şi asta o surprinse, i se păru cunoscut şi mângâietor faptul că putuse să intre în intimitatea ei şi a pacientului englez fără stridenţă.

Când trecea pe lângă lămpile aşezate de-a lungul coridorului, acestea îi aruncau umbra departe, înainte. Fata lungi fitilul lămpii cu ulei, şi cercul de lumină din jurul ei crescu. Stătu nemişcată, cu cartea în poală, iar el se apropie şi apoi i se ghemui alături ca un unchi.

- Spune-mi ce e o amigdală.

Privirea ei fixându-l.

- Mereu mi-aduc aminte cum te-ai năpustit afară din spital, urmată de doi bărbaţi.

Fata încuviinţă din cap.

- Pacientul tău e acolo? Pot să intru?

Clătină din cap că nu, şi continuă să clatine până ce el vorbi din nou.

- Atunci îl văd mâine. Spune-mi doar unde să mă aşez. N-am nevoie de cearşafuri. E vreo bucătărie pe aici? Ce ciudată călătorie am făcut până să te găsesc.

O dată plecat pe coridor, ea se întoarse la masă şi se aşeză, tremurând. Având nevoie de această masă, de această carte pe jumătate terminată, ca să-şi vină în fire. Un bărbat cunoscut venise cale lungă cu trenul şi urcase pe jos şapte kilometri din sat şi păşise de-a lungul coridorului până la masa aceasta, numai pentru a o vedea. După câteva minute intră în camera englezului şi rămase în picioare lângă el, privindu-l. Lumină de lună stropind frunzişul de pe pereţi. Era singura lumină în care acel *trompe l'oeil*[6] părea convin'gător. Putea să culeagă o floare de acolo şi să şi-o prindă la rochie.

Bărbatul pe nume Caravaggio deschide toate ferestrele din cameră, să poată auzi sunetele nopţii. Se dezbracă, îşi masează uşor gâtul cu palmele şi, o vreme, stă întins pe patul nefăcut. Freamătul copacilor, sfărâmarea lunii în peşti de argint săltând pe frunze de ochiul-boului, afară.

Luna îl învăluie ca o piele, ca o peliculă de apă. O oră mai târziu, Caravaggio e pe acoperişul vilei. Acolo sus, în vârf, vede bucăţile bombardate de pe pantele acoperişurilor, cele două pogoane de grădini şi livezi devastate care înconjoară clădirea. Cuprinde cu privirea

---

[5] *Gelato* (it.) - îngheţată.

[6] *Trompe l'oeil* - pictură sau ornament oferind o iluzie convingătoare a realităţii.

locul acesta în care se află, în Italia.

DIMINEAŢA, LÂNGĂ FÂNTÂNA ARTEZIANĂ, PORNESC o discuţie precaută.

- Acum, dacă tot eşti în Italia, ai putea să mai înveţi despre Verdi.

- Ce? Fata îşi ridică privirea din aşternuturile pe care le spală în fântână.

El îi aminteşte.

- Mi-ai spus o dată că erai îndrăgostită de el.

Hana îşi pleacă privirea, jenată.

Caravaggio se plimbă prin jur, privind pentru prima dată clădirea, uitându-se în jos de pe verandă în grădină.

-Da, erai nebună după el. Ne făceai capetele *calendar* la toţi cu noile tale informaţii despre Giuseppe. Ce om! Perfect în toate privinţele, spuneai. Trebuia să fim cu toţii de acord cu tine, o mândruţă de şaisprezece ani.

-Mă întreb ce s-a întâmplat cu ea. Întinde cearşaful spălat peste buza fântânii.

-Erai o persoană cu o voinţă de fier.

Ea păşeşte peste lespezile de piatră, cu iarbă răsărind prin crăpături. El îi priveşte picioarele în ciorapi negri, rochia subţire, cafenie. Ea se apleacă peste balustradă.

-Cred că am venit aici pentru Verdi, trebuie să recunosc, ceva în adâncul sufletului m-a îndemnat să vin, pentru Verdi. Şi apoi, desigur, şi tu plecaseşi, şi tata plecase la război... Ia uite şoimii. Vin aici în fiecare dimineaţă, în rest, totul e lovit şi făcut fărâme pe aici. Singura sursă de apă din întreaga vilă e fântâna aceasta. Aliaţii au demontat ţevile de apă când au plecat. Au crezut că asta o să mă convingă să plec şi eu.

-Ar fi trebuit să pleci. Încă n-au curăţat regiunea. Peste tot sunt bombe neexplodate.

Ea se apropie de el şi îi acoperă cu degetele gura.

-Mă bucur că eşti aici, Caravaggio. Tu şi nimeni altcineva. Nu-mi spune că ai venit ca să încerci să mă convingi să plec.

-Aş vrea să găsesc un mic bar cu un Wurlitzer[7] şi să beau un pahar fără nici o bombă blestemată explodând prin jur. Să-l ascult pe Frank Sinatra cântând. Trebuie să facem rost de nişte muzică, spune. I-ar prinde bine pa. cientului tău.

- El încă mai e în Africa.

O priveşte, aşteptând să spună mai mult, dar nu mai e nimic de zis despre pacientul englez. El murmură:

- Unii englezi iubesc Africa. O parte din mintea lor reflectă întocmai deşertul. Aşa se face că nu se simt străini acolo.

O vede încuviinţând uşor din cap. O faţă îngustă, cu părul tuns scurt, lipsită de masca şi misterul pletelor ei lungi. Măcar pare a fi împăcată în această lume a ei. Fântâna susurând în spate, şoimii, grădina devastată a vilei.

Poate că aşa e cel mai bine să ieşi dintr-un război, gândeşte el. Un bărbat ars de îngrijit, câteva cearşafuri de spălat într-o fântână, o cameră pictată ca o grădină. Ca şi cum tot ce-a mai rămas e o capsulă din trecut, cu mult înainte de Verdi, familia Medici plănuind să construiască o nouă balustradă sau o fereastră, ridicând o lumânare noaptea alături de un arhitect invitat - cel mai bun arhitect al secolului al cincisprezecelea - şi cerându-i să creeze ceva mai potrivit care să încadreze acel peisaj anume.

-Dacă rămâi, spune ea, o să avem nevoie de mai multă mâncare. Am plantat nişte legume în grădină, avem un sac de fasole, dar ne trebuie nişte pui. Se uită la Caravaggio, ştiindu-i deprinderile din trecut, fără însă a o spune cu voce tare.

-Mi-am pierdut sângele rece, spune el.

-O să vin cu tine atunci, se oferă Hana. O facem împreună. Poţi să mă înveţi să fur, să-mi arăţi ce să fac.

-Nu mă înţelegi. Mi-am pierdut curajul.

-Cum aşa?

-Am fost prins. Aproape că mi-au retezat mâinile astea blestemate.

Câteodată, noaptea, când pacientul englez doarme, sau chiar după ce a citit un timp singură alături de camera lui, pleacă în căutarea lui Caravaggio. Îl găseşte de obicei în

[7] *Wurlitzer* - pian electric.

grădină, întins pe buza de piatră a fântânii, privind în sus la stele, sau dă peste el pe una dintre terasele de jos. Cu vremea asta de vară timpurie, îi e greu să stea înăuntru noaptea. Cel mai adesea e pe acoperiş, lângă coşul sfărâmat, dar se strecoară jos în tăcere când vede silueta fetei traversând terasa în căutarea lui. Îl întâlneşte alături de statuia decapitată a unui conte, pe-al cărui ciot de gât îi place să se aşeze uneia dintre pisicile locului, solemnă şi salivând, când se ivesc oamenii. O face întotdeauna să creadă că ea este aceea care l-a găsit pe acest bărbat care cunoaşte bine noaptea, care, beat, susţine că fusese crescut de o familie de bufniţe.

Ei doi pe un promontoriu, Florenţa şi luminile ei într-o zare. Uneori îi pare agitat, alteori prea calm. Ziua îi poate observa mai bine mişcările, îi vede braţele înţepenite deasupra mâinilor bandajate, vede cum i se răsuceşte întreg trupul, nu numai gâtul, când ea arată cu degetul spre ceva, mai sus, pe deal. Dar fata nu i-a spus nimic despre toate acestea.

- Pacientul meu susţine că oasele de păun măcinate sunt un leac excelent.

El se uită în sus, spre bolta înnoptată.

- Da.

-Şi deci ai fost spion?

-Nu chiar.

Se simte mai liniştit, mai bine deghizat înaintea ei în grădina întunecată, sub ochiul unui licăr de lampă din camera pacientului englez, aţintit spre ei.

- Câteodată eram trimişi la furat. Şi iată-mă pe mine, şi italian, şi hoţ de profesie. Nu le venea să creadă ce noroc aveau, se îngrămădeau să se folosească de serviciile mele. Eram patru sau cinci. Un timp mi-a mers bine. Apoi am fost fotografiat din întâmplare. Îţi poţi închipui aşa ceva?

Eram îmbrăcat într-un smoching, o uniformă ca să pot intra la o serată, o recepţie, să fur nişte documente. În realitate eram doar un hoţ. Nu un mare patriot. Nu un măreţ erou. Abia îmi recunoscuseră oficial talentul. Dar una dintre femeile de acolo avea la ea un aparat şi le făcea poze ofiţerilor germani şi m-a prins în mers, traversând sala de dans, Cu un picior în aer, sunetul aparatului făcându-mă să-mi întorc capul spre el. Astfel, într-o clipită, tot ce era plănuit să] se întâmple a devenit periculos. Amanta vreunui general.

- Toate fotografiile făcute în timpul războiului erau developate oficial în laboratoare guvernamentale, verificate de Gestapo, şi deci iată-mă şi pe mine acolo, evident nefigurând pe nici o listă de invitaţi, urmând a fi pus la dosar de vreun funcţionar când filmul avea să fie trimis la laboratorul din Milano. Prin urmare trebuia să încerc să sustrag cumva acel film.

Fata trece să-l vadă pe pacientul englez, al cărui trup adormit se află probabil departe, în deşert, tămăduit de un bărbat care-şi cufundă întruna degetele într-o cupă făcută din tălpile împreunate ale picioarelor, aplecându-se, apăsând pasta întunecată peste faţa arsă. Îşi închipuie greutatea mâinii lui pe propriul ei obraz.

Străbate coridorul şi se suie în hamac, dându-şi brânci cu piciorul şi legănându-se în el.

În clipele dinaintea somnului se simte mai trează ca niciodată, sărind de la un fragment al zilei la altul, aducând cu ea în pat fiecare moment, ca un copil cu caietele şi creioanele sale. Ziua pare a nu avea nici un şir până în aceste clipe, care sunt pentru ea ca un jurnal, trupul fiindu-i plin de poveşti şi întâmplări. Caravaggio, de exemplu, i-a dăruit astăzi ceva. Cauza lui, o dramă şi o imagine furată.

Pleacă de la recepţie într-o maşină. Roţile ronţăie aleea de pietriş arcuită uşor spre ieşirea din grădină, motorul torcând, liniştit ca o picătură de cerneală în noaptea de vară. Tot restul serii la recepţia din vila Cosima stătuse cu ochii pe femeia-fotograf, dispărând din vedere ori de câte ori îşi ridica aparatul în direcţia lui, să facă vreo poză. Acum, ştiind de existenţa aparatului, îl poate evita. Pătrunde în cercul ei de discuţie, numele ei este Anna, e amanta unui ofiţer care va înnopta aici în vilă, iar apoi, de dimineaţă, va pleca spre nord, prin Toscana. Moartea femeii sau dispariţia ei subită ar trezi şi mai multe bănuieli, în ziua de azi tot ce iese din cotidian este investigat.

Patru ore mai târziu aleargă prin iarbă în ciorapi, cu umbra încolăcită sub el, pictată

de lună. Se opreşte pe alee şi păşeşte încet pe pietriş. Se uită în sus, către vila Cosima, către lunile ei pătrate din ferestre. Un palat al amazoanelor.

Razele unor faruri de maşină - ca împroşcate dintr-un furtun - luminează camera în care se află, şi din nou încremeneşte în mers, zărind privirea aceleiaşi femei aţintită spre el, un bărbat mişcându-se deasupra ei, cu degetele încleştate în părul ei blond. Iar ea a văzut, ştie bine, chiar dacă acum e gol puşcă, acelaşi bărbat pe care l-a fotografiat mai devreme, la serata ticsită de lume, căci, din întâmplare, se află în aceeaşi poziţie şi acum, pe jumătate întors, surprins de lumina care-i dezvăluie trupul din întuneric. Razele farurilor alunecă în sus spre un colţ al camerei şi dispar.

Apoi beznă. Nu ştie dacă să se mişte, dacă ea îi va şopti bărbatului care o regulează despre celălalt individ din cameră. Un hoţ fără haine. Un asasin dezbrăcat. Să se apropie - cu mâinile pregătite să frângă un gât - de cuplul de pe pat?

Aude mai departe gâfâielile bărbatului, aude tăcerea femeii - nici o şoaptă - o aude gândind, cu ochii îndreptaţi asupra lui prin întuneric. Mai bine spus *gândărind.* Mintea lui Caravaggio poposeşte pe acest cuvânt nou, o silabă în plus, sugerând jocul cu un gând, ca atunci când meştereşti în joacă la o bicicletă pe jumătate reparată. Cuvintele sunt înşelătoare, i-a spus o dată un prieten, sunt mult mai înşelătoare decât viorile. Îşi aminteşte părul blond al femeii, panglica neagră din el.

Aude maşina întorcându-se şi aşteaptă un nou duş de lumină. Faţa care se iveşte din beznă încă mai e aţintită ca o săgeată asupra sa. Raza alunecă de pe ea pe trupul generalului, peste covor, iar apoi îl atinge şi îl învăluie din nou pe Caravaggio. El n-o mai vede pe femeie. Clatină din cap, apoi mimează tăierea propriului său gât. Ţine în mână aparatul de fotografiat pentru ca ea să înţeleagă. Apoi se cufundă din nou în beznă. Aude geamătul ei de plăcere îndreptat spre amant, şi îşi dă seama că este de fapt o încuviinţare îndreptată spre el. Nici un cuvânt, nici o umbră de ironie, doar un pact încheiat cu el, un acord codificat, şi ştie acum că poate să se strecoare în siguranţă pe verandă şi de acolo să se facă nevăzut în noapte.

Fusese mai greu până îi găsise dormitorul. Intrase în vilă şi se furişase în tăcere pe lângă frescele de pe coridoare. Pe undeva trebuiau să fie dormitoarele, ca nişte buzunare întunecoase ascunse într-un costum aurit. Singurul mod în care putea să treacă de paznici era să nu fie suspectat. Se despuiase şi-şi lăsase hainele într-un strat de flori.

Urcă agale scările, gol, până la etajul al doilea, unde se află paznicii, aplecându-se din şale să hohotească la vreun gând secret, cu faţa aproape la nivelul şoldurilor, dând ghionturi gărzilor apropo de invitaţia primită de el în timpul seratei, cum îi zice, *al fresco*[8]*?* Sau seducţie *a cappella*[9]*?*

Un coridor lung la etajul al treilea. Un paznic lângă scară şi încă unul la capătul celălalt, douăzeci de metri mai încolo, prea departe. Prin urmare, o lungă promenadă teatrală, şi Caravaggio, trebuind acum s-o ducă la bun sfârşit, privit cu tăcută suspiciune şi dispreţ de către cele două gărzi ca două capete de raft într-o bibliotecă, o porneşte arătându-i unuia faţa, altuia fundul, oprindu-se înaintea unui fragment de frescă să se holbeze la un măgar pictat într-o dumbravă. Îşi reazemă capul de zid, aproape aţipind, apoi o porneşte din nou, se împiedică şi imediat îşi revine şi continuă în marş militar. Mâna stângă îi flutură ameţită spre tavan, spre îngeraşii cu fundurile la fel de goale ca al său, un salut spre ei de la un hoţ, un scurt vals şi imaginile pictate plutesc delirant pe lângă el, castele, domuri în alb şi negru, îngeri înălţaţi în zbor în această zi de marţi a războiului; ca să-şi salveze masca şi viaţa, Caravaggio e sus pe scenă, în căutarea unei fotografii în care apare el însuşi.

Îşi pipăie pieptul gol ca şi cum ar căuta un permis de trecere, îşi apucă penisul şi se face că îl foloseşte ca pe o cheie, să descuie camera păzită. Hohotind, se împleticeşte înapoi, scos din sărite de jalnicul său eşec, şi se strecoară în odaia alăturată, fredonând.

Deschide fereastra şi iese pe balcon. O noapte întunecată, răpitoare. Apoi sare peste balustradă şi se aruncă pe balconul de dedesubt. Abia acum poate intra în camera în care se află Anna şi generalul ei. Doar o undă înmiresmată printre ei, nimic mai mult. Un pas care nu lasă nici o urmă. Lipsit de umbră. Ca în povestea pe care a spus-o odată, demult, copilului

[8] *Alfresco* (it.) - la rece.

[9] *A cappella* (it.) - în doi timpi.

cuiva, despre omul care-şi căuta umbra - aşa cum şi el 'Şi caută acum propria imagine pe o bucată de film.

Înăuntru, simte imediat începuturile unei încleştări erotice. Mâinile bărbatului prin hainele ei, aruncate apoi pe spătare de scaune, scăpate pe podea. Se lasă în jos şi se rostogoleşte pe covor, încercând să simtă orice obiect tare, cum ar fi un aparat de fotografiat, pipăind pielea odăii. Se tăvăleşte în tăcere, în formă de evantai, negăsind nimic. În jur, nici cel mai mărunt grăunte de lumină.

Se ridică în picioare şi îşi flutură braţele încet împrejur, atinge un sân de marmură. Mâna îi coboară de-a lungul unui braţ de piatră - acum înţelege cum gândeşte ea - de care atârnă aparatul de fotografiat agăţat de o curea. Apoi aude maşina şi în aceeaşi clipă e zărit de femeie, răsucindu-se în jetul subit de lumină al farurilor.

Caravaggio se uită la Hana, aşezată înaintea lui, privindu-l în ochi, încercând să-l citească, să-i urmeze şirul gândurilor, aşa cum obişnuia să facă soţia lui. O vede adulmecându-l, căutând un indiciu. Îl ascunde şi o priveşte din nou, ştiind că ochii îi sunt infailibili, limpezi ca orice râu, imaculaţi ca orice privelişte. Oamenii, ştie bine, se pierd în ei, iar el e capabil să ascundă cu uşurinţă totul. Dar fata îl scrutează curioasă, înclinându-şi capul într-o parte, întrebătoare, ca un căţel căruia i se vorbeşte cu un ton sau cu o voce neumană. E aşezată înaintea lui în faţa zidurilor întunecate, sângerii, a căror culoare îi displace, şi aşa, cu părul ei negru şi cu înfăţişarea aceea, subţire, bronzată, măslinie de la toată lumina acestei ţări, îi aminteşte de soţia lui.

În zilele astea nu se mai gândeşte la soţia lui, deşi ştie că, dacă îşi închide ochii, poate redeştepta şi poate evoca şi cea mai mică mişcare a ei, orice amănunt, greutatea mâinii ei pe inima lui, noaptea.

Stă cu mâinile sub masă, privind-o pe fată cum mănâncă, încă preferă să mănânce singur, deşi se aşează întotdeauna cu Hana la masă. Vanitate, se gândeşte. Vanitate umană. Ea l-a văzut de la o fereastră mâncând cu mâna, aşezat pe una dintre cele treizeci şi şase de trepte ale capelei, fără nici o furculiţă sau cuţit prin jur, ca şi cum ar fi exersat felul de a mânca al celor din est. În barba lui ţepoasă, căruntă, în jacheta lui întunecată, vede în sfârşit italianul din el. Observă acest lucru din ce în ce mai bine.

El o priveşte, brună, înaintea zidurilor roşii-cafenii, pielea ei, părul ei scurt şi întunecat. O ştiuse şi îl ştiuse pe tatăl ei în Toronto, înainte de război. Apoi fusese pe rând hoţ şi soţ, se strecurase prin lumea aleasă de el cu o încredere indolentă, expert în înşelarea celor bogaţi, fermecător cu soţia sa Giannetta sau cu această tânără fiică a prietenului său.

Dar în jurul lor aproape că nu mai există nici o lume, şi sunt siliţi să se întoarcă spre ei înşişi. În această perioadă, în orăşelul dintre dealuri, din apropierea Florenţei, înăuntru în zilele ploioase, visând cu ochii deschişi, aşezat pe singurul scaun moale din bucătărie sau pe pat sau pe acoperiş, nu are nici un plan de pus în aplicare, nu se interesează decât de Hana. Şi se pare că ea s-a legat strâns de bărbatul muribund din odaia de sus.

Când vine ora mesei se aşează înaintea acestei fete şi se uită la ea cum mănâncă.

Cu o jumătate de an mai înainte, de la o fereastră aflată la capătul unui lung coridor, în spitalul Santa Chiara din Pisa, Hana zărise un leu alb. Stătea singur în vârful parapetelor, înrudit prin culoare cu marmura albă de la Duomo şi Camposanto, deşi asprimea şi naivitatea formei sale păreau a aparţine altei ere. Ca un dar lăsat din trecut, care trebuia acceptat. Totuşi, fata îl privise în primul rând ca făcând parte dintre lucrurile care înconjurau acest spital. La miezul nopţii se uita pe fereastră şi îl ştia acolo, în bezna de după sunarea stingerii, şi ştia că va apărea din nou, ca şi ea, în tura de dimineaţă. Se mai uita la cinci sau cinci-şi-jumătate, Şi apoi la şase, să-i zărească silueta şi trăsăturile din ce în ce mai clare. Noapte de noapte, îi era santinelă când îşi făcea rondul printre pacienţi. Chiar şi în timpul bombardamentelor, soldaţii îl lăsaseră la locul său, mult mai preocupaţi de restul superbului complex arhitectonic, cu logica nebună a turnului său înclinat ca un om lovit de şoc.

Clădirile spitalului erau aşezate pe terenurile unei vechi mănăstiri. Grădina ornamentală sculptată de mii de ani de călugări mult prea migăloşi nu mai era tăiată în contururi clare de animale, iar în timpul zilei infirmierele îşi împingeau pacienţii pe scaune cu rotile printre siluetele şterse. Se părea că numai piatra albă era nemuritoare.

Şi infirmierele intrau într-o stare de şoc, cu atâta moarte în jur. Sau chiar pornind de la un lucru mărunt, cum ar fi o scrisoare. Duceau un braţ retezat pe un coridor, sau ştergeau sânge care nu se mai oprea, ca şi cum rana ar fi fost un izvor, şi începeau să nu mai creadă în nimic, să nu se mai încreadă în nimic. Se destrămau, aşa cum un om care dezamorsează o mină se sfărâmă în secunda în care geografia sa explodează. Aşa cum s-a sfărâmat Hana în spitalul Santa Chiara, când un funcţionar s-a apropiat de ea pe culoarul dintre o sută de paturi şi i-a înmânat o scrisoare care o informa despre moartea tatălui ei.

Un leu alb.

La puţină vreme după aceea dăduse peste pacientul englez - un necunoscut care arăta ca un animal ars, încordat şi întunecat, şi pentru ea era o oază. Iar acum, multe luni mai târziu, el a rămas ultimul ei pacient, în vila San Girolamo, războiul lor este sfârşit, amândoi refuzând să se întoarcă împreună cu ceilalţi în siguranţa spitalelor din Pisa. Toate oraşele de pe coastă, porturi precum Sorrento şi Marina di Pisa, sunt acum pline de soldaţi nord-americani şi britanici aşteptând să fie trimişi acasă. Dar ea şi-a spălat uniforma, a împăturit-o şi a înapoiat-o infirmierelor care plecau. Războiul nu s-a sfârşit peste tot, i s-a spus. Războiul s-a sfârşit. Războiul acesta s-a sfârşit. Războiul de aici s-a sfârşit. I s-a spus că e un fel de dezertare. Nu e dezertare. Voi rămâne aici. A fost prevenită despre minele neexplodate, despre lipsa de apă şi hrană. Ea a urcat scările până la bărbatul ars, pacientul englez, şi i-a spus că rămâne şi ea.

El nu a zis nimic, neputând nici măcar să-şi întoarcă privirea către ea, dar degetele lui s-au strecurat în mâna ei albă, şi când ea s-a aplecat spre el, şi-a cufundat mâna întunecată în părul ei şi l-a simţit răcoros în văile dintre degete.

Câţi ani ai?

Douăzeci.

A fost odată un duce, a spus el, care, pe moarte fiind, a cerut să fie urcat în turnul din Pisa, până la jumătate, ca să moară privind în zare.

Un prieten de-al tatălui meu şi-a dorit să moară dansând în stil Shanghai. Eu nu ştiu dansul ăsta. El însuşi abia auzise despre el.

Cu ce se ocupă tatăl tău?

E... e în război.

Şi tu eşti în război.

Nu ştie nimic despre el. Chiar şi după vreo lună, de când îl îngrijeşte şi îi prepară injecţiile cu morfină. La început au avut o sfială amândoi, şi mai clară acum că rămăseseră singuri. Aceasta a fost la un moment dat depăşită. Pacienţii şi doctorii şi infirmierele şi aparatele şi cearşafurile şi prosoapele - toate au coborât dealul spre Florenţa, şi de acolo spre Pisa. Ea pusese deoparte tablete de codeină, şi, desigur, morfină. Le-a privit plecarea, şirul de camioane. Bun, atunci la revedere. A făcut cu mâna de la fereastra lui, trăgând apoi jaluzelele.

În spatele vilei se ridica un zid de piatră, mai înalt decât casa. În latura de vest a clădirii era o grădină prelungă, îngrădită, şi, treizeci de kilometri mai încolo, covorul oraşului Florenţa, care adesea se pierdea în ceaţa de peste vale. Se spunea că unul dintre generalii care locuiseră alături, în vila Medici, mâncase o privighetoare.

Vila San Girolamo, clădită anume spre a-i apăra pe ocupanţii săi de trupul diavolului, arăta ca o fortăreaţă asediată, braţele şi picioarele statuilor sale fiind sfărâmate mcâ din primele zile de bombardament. Nu exista o debarcare clară între casă şi natură, între clădirea lovită şi ramăşiţele de pământ ars, sfredelit de bombe. Pentru Hana grădinile sălbăticite erau ca nişte încăperi în plus. Păşea atentă pe muchiile lor, mereu cu gândul la minele neex plodate. Pe un petic de pământ fertil de lângă casă îşi întocmi o grădină cu o patimă furioasă, pe care o putea avea doar cineva crescut la oraş. În ciuda pământului ars, în ciuda lipsei de apă. Într-o bună zi va fi un umbrar de tei, cu încăperi verzi pline de lumină.

CARAVAGGIO INTRĂ ÎN BUCĂTĂRIE ŞI O GĂSI PE HANA încovoiată peste masă. Nu-i putea vedea faţa sau braţele vârâte sub trup, numai spatele gol, umerii dezgoliţi.

Nu era nemişcată sau adormită. La fiecare suspin capul i se zguduia pe masă.

Caravaggio rămase pe loc, în picioare. Cei ce jelesc pierd mai multă energie decât ar pierde făcând orice altceva. Nu era încă dimineaţă. Faţa ei cufundată în întunecimea mesei de

lemn.

-Hana, spuse el, şi ea încremeni, ca şi cum s-ar fi putut ascunde în propria sa tăcere.

-Hana.

Ea începu să geamă, ca sunetul să înalţe o barieră între ei, un râu peste care să nu poată fi ajunsă.

La început nu era sigur dacă să o atingă, dezgolită cum era, spuse „Hana", şi apoi îi aşeză mâna bandajată pe umăr. Fata nu se opri din tremurul ei. Cea mai adâncă dintre dureri, gândi el. În care singurul mod de-a supravieţui e să scobeşti şi să arunci totul.

Ea se ridică, cu capul lăsat încă în jos, apoi rămase dreaptă înaintea lui, ca şi cum s-ar fi luptat să scape de magnetul mesei.

-Să nu te atingi de mine dacă ai vreun gând murdar.

Pielea palidă deasupra fustei, care era tot ce avea pe ea aici, în bucătărie, ca şi cum s-ar fi sculat din pat, s-ar fi îmbrăcat pe jumătate şi ar fi venit aici, aerul răcoros dinspre coline intrând pe uşă şi învăluind-o. Faţa îi era udă şi îmbujorată.

-Hana.

-Ai înţeles?

-De ce îl adori aşa de mult?

-Îl iubesc.

-Nu îl iubeşti, îl divinizezi.

-Lasă-mă-n pace, Caravaggio. Te rog.

-Te-ai legat de un cadavru, nu ştiu de ce.

-E un sfânt. Aşa cred eu. Un sfânt deznădăjduit. Există oare aşa ceva? Singura dorinţă ne e să-i ocrotim.

-Lui nici măcar nu-i pasă!

-Eu tot îl pot iubi.

-O fată de douăzeci de ani care renunţă la întreaga lume pentru a iubi o fantasmă.

Caravaggio făcu o pauză.

-Trebuie să te aperi de tristeţe. Tristeţea e foarte apropiată de ură. Dă-mi voie să-ţi spun. Am învăţat bine acest lucru. Dacă guşti din veninul altora - gândindu-te că-i poţi lecui împărţindu-l cu ei - ai să-l păstrezi în schimb în adâncul fiinţei tale. Oamenii aceia din deşert au fost mai înţelepţi decât tine. S-au gândit că le poate fi folositor. De aceea l-au salvat de la moarte, dar, când nu le-a mai fost de folos, l-au părăsit.

- Lasă-mă-n pace.

Când e singură se aşează, simţindu-şi nervul sensibil din glezna umezită de ierburile înalte ale livezii. Decojeşte o prună pe care a găsit-o în livadă şi a adus-o în buzunarul întunecat al rochiei de bumbac. Când e singură încearcă să-şi închipuie cine s-ar putea apropia pe vechiul drum înaintând pe sub gluga înverzită a celor optsprezece chiparoşi.

Când englezul se trezeşte din somn, fata se apleacă peste trupul lui şi îi pune în gură o bucată de prună. Gura lui deschisă păstrează fructul, ca pe apă, cu falca nemişcată. Pare a fi pe cale să plângă de atâta plăcere. Fata îl simte înghiţind încet pruna.

El îşi ridică mâna şi-şi şterge de pe buză ultima picătură, pe care limba n-o poate ajunge, şi-şi bagă degetul în gură să o soarbă. Dă-mi voie să-ţi spun ceva despre prune, începe. Când eram copil...

DUPĂ PRIMELE NOPŢI, DUPĂ CE MAJORITATEA paturilor fuseseră puse pe foc, să-i apere de frig, fata luase hamacul unui soldat care murise şi începuse să-l folosească. Bătea piroane în care pereţi voia, în orice odaie dorea să se trezească, plutind peste tot gunoiul şi praful de puşcă şi apa de pe podele, peste şobolanii care începuseră să apară de la etajul al treilea. Noapte de noapte se cuibărea în silueta spectrală a hamacului luat de la un soldat mort, un om care murise îngrijit de ea.

O pereche de tenişi şi un hamac. Asta era tot ce luase de la alţii în acest război. Se trezea în alunecarea lunii pe tavan, înfăşurată într-o veche cămaşă în care dormea întotdeauna, rochia fiindu-i agăţată într-un cui de lângă uşă. Era mai cald acum, şi putea să doarmă aşa. Înainte, când fusese frig, trebuiseră să facă focul cu ce găseau.

Hamacul ei şi tenişii ei şi rochia ei. Se simţea în siguranţă în lumea minusculă pe care şi-o clădise; ceilalţi doi bărbaţi păreau a fi două planete depărtate, fiecare în sfera sa de memorie şi solitudine. Caravaggio, care fusese prietenul cel simpatic al tatălui ei în Canada, fusese în stare, în acele vremuri, fără să ridice un deget, să facă ravagii în caravana de femei în voia cărora părea a se lăsa. Acum zăcea în negura lui. Fusese un hoţ care refuza să lucreze cu alţi hoţi. pentru că nu putea avea încredere în ei, care schimba câte o vorbă cu bărbaţii, dar prefera să discute cu femeile, iar când începea să vorbească cu ele era prins imediat în capcane amoroase. Când ea, pe atunci, se furişa în casă la ceasurile timpurii ale dimineţii, îl găsea adormit pe fotoliul tatălui ei: istovit de atâtea tâlhării profesionale sau personale.

Se gândi la Caravaggio - de unii trebuia să te ţii bine, într-un fel sau altul, să-ţi înfigi dinţii adânc în muşchi, pentru a rămâne întreg la minte în compania lor. Trebuia să-i apuci de păr şi să te ţii strâns, ca un înecat, ca să te tragă la pieptul lor. Altminteri ei, apropiindu-se agale de tine pe o stradă, gata-gata să-ţi facă cu mâna, săreau peste un zid şi dispăreau luni în şir. In rolul lui de unchi, Caravaggio dispăruse mereu aşa.

Caravaggio te răscolea numai învăluindu-te în braţele, în aripile lui. Cu el, erai îmbrăţişat de o forţă. Dar acum zăcea în înnorare, ca şi ea, prin vreun colţ îndepărtat al marii clădiri. Şi uite aşa cu Caravaggio. Apoi mai era acel englez al deşertului.

Tot timpul cât durase războiul, cu cei mai grav suferinzi dintre pacienţii ei, rezistase păstrându-şi un fel de răceală în rolul ei de infirmieră. Voi rămâne pe picioare. Nu voi lăsa acest lucru să mă doboare. Acestea erau cuvintele ascunse, sunând tot războiul, prin toate oraşele către care şi prin care se târâseră, Urbino, Anghiari, Monterchi, până ce ajunseseră la Florenţa şi apoi mai departe, până ce în sfârşit sosiseră la cealaltă mare, lângă Pisa.

În spitalul din Pisa îl văzuse pentru prima dată pe pacientul englez. Un bărbat fără faţă. Un lac de abanos. Întreaga sa identitate devorată de-o flacără. Părţi din trupul Şi faţa lui fuseseră acoperite cu acid tanic, care se întărise ca o carapace protectoare peste carnea vie. În jurul ochilor era uns cu un strat gros de violet de genţiană. Nu mai era nimic de recunoscut în el.

Uneori ia câteva pături şi stă întinsă sub ele, plăcându-i mai mult greutatea lor decât căldura pe care i-o dau. Iar razele de lună alunecând pe tavan o trezesc, şi rămâne întinsă în hamac, cu mintea colindând. Pentru ea odihna, nu somnul, este starea cea mai plăcută. Dacă ar fi scriitoare, şi-ar aduna creioanele şi caietele şi pisica mult iubită şi ar scrie în pat. Nimeni, străin sau amant, n-ar trece vreodată de uşa încuiată.

A te odihni însemna a primi toate feţele lumii fără a le judeca. O baie în mare, amor cu un soldat care nici nu ţi-a ştiut numele. Blândeţe faţă de cei necunoscuţi şi anonimi, care de fapt era blândeţe faţă de tine însăţi.

Picioarele i se mişcă sub povara de pături militare. Fata înoată prin lâna lor aşa cum pacientul englez plutise prin placenta lui de pânză.

Ceea ce îi lipseşte aici este un amurg domol, un freamăt de copaci cunoscuţi. Întreaga ei tinereţe, la Toronto, învăţase pe de rost nopţile de vară. Numai acolo putea fi ea însăşi, întinsă pe un pat, păşind pe jumătate adormită pe o ieşire de incendiu cu o pisică în braţe.

În copilărie, sală de clasă îi fusese Caravaggio. El o învăţase să facă tumbe. Acum, cu mâinile mereu în buzunare, gesticulează doar din umeri. Cine ştie pe ce meleaguri îl purtase războiul. Cât despre ea, fusese instruită la Spitalul ataşat Colegiului de Fete şi apoi trimisă peste ocean în timpul invaziei Siciliei. Asta fusese în 1943. Divizia întâi de Infanterie Canadiană înaintase spre nordul Italiei, iar trupurile fărâmate fuseseră trimise înapoi, spre spitalele militare, ca noroiul aruncat în urmă de săpătorii unui tunel, noaptea. După bătălia de la Arezzo, când prima linie de trupe bătuse în retragere, fusese înconjurată zi şi noapte de rănile lor. După trei zile întregi fără odihnă, se întinsese în cele din urmă pe podea, lângă o saltea pe care zăcea un mort, şi dormise douăsprezece ore în şir, închizându-şi ochii pentru a uita lumea din jurul său.

Când se trezise, luase nişte foarfece dintr-un vas de porţelan, se aplecase şi începuse să-şi tundă părul, fără să-i pese de stil sau lungime, doar tăind - cu iritarea stârnită de plete în zilele dinainte încă vie în minte - când se aplecase şi părul îi intrase în sângele din răni. Nu voia să aibă nimic care s-o unească cu moartea, s-o înlănţuie de ea. Pipăise ce mai rămăsese, să se asigure că nu mai avea nici o şuviţă mai lungă, şi se întorsese din nou să înfrunte

saloanele pline de răniţi.

De atunci nu se mai uitase în oglinzi. Pe măsură ce războiul devenea mai crunt, începuse să primească veşti despre cum muriseră unele cunoştinţe. Se temea de ziua în care avea să şteargă sângele de pe faţa unui pacient şi să descopere că era tatăl ei sau omul care-i servise nişte mâncare peste o tejghea, pe Danforth Avenue. Deveni severă cu sine însăşi şi cu pacienţii. Raţiunea era singurul lucru care îi putea salva, şi lumea nu mai avea nici o raţiune. Termometrul de sânge urca spre nordul ţării. Unde mai era, şi ce mai era Toronto în mintea ei? Aceasta era o operă înşelătoare. Oamenii se înăspreau faţă de cei din jur - soldaţi, doctori, infirmiere, civili. Hana se apleca mai aproape de rana pe care o curăţa, gura ei murmurând ceva soldaţilor.

Îi striga pe toţi „Băiete", şi râdea de-un cântec care zicea:

De câte ori de Franklin D. am dat
Mereu „Salut, Băiete", mi-a strigat.

Ştersese sânge de pe braţe care sângeraseră mai departe. Scosese din răni atâtea bucăţi de schije, încât avea impresia că înlăturase o tonă de metal din imensul trup al umanităţii Pe care îl îngrijea, în vreme ce armata înainta spre nord. Intr-o noapte, când un pacient muri, ea trecu peste toate regulile şi luă o pereche de tenişi pe care acesta îi avusese în rucsac şi îi încălţă. Îi erau puţin cam mari, dar erau comozi.

Faţa îi deveni mai uscată şi mai severă, faţa pe care Caravaggio avea s-o întâlnească după un timp. Era slabă, mai ales de oboseală. Se simţea întruna flămândă, şi se epuiza, furioasă, hrănind câte un pacient care nu putea sau nu voia să mănânce, privind pâinea fărâmiţându-se, supa sleindu-se, pe care ea tânjea să le înghită într-o clipă. Nu-şi dorea nimic deosebit, doar pâine, carne. Într-unul din oraşe era o brutărie ataşată spitalului, şi, în timpul liber, se plimba printre brutari respirând pulberea şi promisiunea hranei. Mai târziu, când se aflau la est de Roma, cineva i-a făcut cadou o anghinare de Ierusalim.

I se părea ciudat să doarmă prin bazilici, sau mănăstiri, sau pe oriunde erau încartiruiţi răniţii, înaintând întruna spre nord. Fata rupea micuţul steag de carton de la piciorul patului când cineva murea, ca sanitarii să poată observa de la distanţă. Apoi părăsea clădirea cu ziduri groase de piatră şi ieşea afară în plină primăvară sau iarnă sau vară, anotimpuri care păreau arhaice, care străbătuseră întreg războiul solemne ca nişte bătrâni distinşi. Ieşea afară oricum ar fi fost vremea. Tânjea după un aer care să nu miroasă a nimic uman, dorea lumină de lună chiar dacă era însoţită de furtuni.

Salut Băiete, adio Băiete. Îngrijirea era scurtă. Aveau un contract doar până la moarte. Nimic din spiritul şi trecutul ei n-o pregătise să fie infirmieră. Dar retezarea părului fusese şi ea un contract, care durase până ce fuseseră încartiruiţi în vila San Girolamo, la nord de Florenţa. Aici mai erau patru infirmiere, doi doctori, o sută de pacienţi. Războiul din Italia înainta spre nord, iar ei erau singurii lăsaţi în urmă.

Apoi, în timpul sărbătoririi unei victorii locale, o sărbătoare oarecum jalnică în acest orăşel de munte, fata hotărâse că nu se va întoarce la Florenţa sau la Roma sau în orice alt spital, războiul ei era sfârşit. Va rămâne cu acel bărbat ars pe care-l numeau „pacientul englez", care, acum îi era clar, nu trebuia mutat datorită fragilităţii membrelor sale. Îi va pune beladonă[10] peste ochi, îi va spăla cu soluţie salină pielea cicatrizată şi arsurile întinse. I se spusese că spitalul nu era un loc sigur - acea mănăstire de măicuţe, care fusese luni de zile un punct de apărare german bombardat cu obuze şi rachete de semnalizare de către aliaţi. Nu se va lăsa nimic în urmă pentru ea, va fi lipsită de apărare în faţa bandiţilor. Ea tot refuză să plece, îşi scoase uniforma de infirmieră, îşi despacheta rochia cafenie cu imprimeu pe care o purtase la ea luni de zile şi o îmbrăcă, încălţată în tenişi. Se desprinse de război. Se lăsase dusă încolo şi încoace după voinţa lor. Până ce măicuţele vor cere înapoi vila, ea va sta aici împreună cu englezul. Avea el ceva ce ar fi vrut şi ea să înveţe, alături de care voia să crească, în care să se ascundă, prin care să poată refuza să fie matură. Avea un fel de vals mărunt în felul în care-i vorbea şi în felul în care gândea. Voia să-l salveze pe acest bărbat fără nume, fără faţă aproape, care fusese unul dintre cei două sute sau cam aşa ceva lăsaţi în grija ei în

[10] *Beladona* - medicament făcut din frunze şi rădăcini de mătrăgună.

timpul marşului spre nord.

În rochia ei cu imprimeu, plecase de la festivitate. Se dusese în camera pe care o împărţise cu celelalte infirmiere şi se aşezase. Ceva îi sclipise pe dinaintea ochilor când se aşezase, şi întrezări ochiul unei mici oglinzi rotunde. Se ridică încet şi se apropie de ea. Era foarte mică, dar, chiar şi aşa, părea un lux. Refuzase de mai bine de un an să se uite într-o oglindă, îşi zărise doar câteodată umbra pe perete. Oglinda îi dezvălui doar un obraz, trebui s-o îndepărteze la un braţ distanţă, cu mâna tremurătoare. Îşi Privi propriul portret minuscul, ca într-o broşa cu încuietoare. Ea. Pe fereastră intrau sunetele pacienţilor scoşi afară la soare pe scaunele lor cu rotile, râzând şi glumind cu infirmierele. Numai cei grav răniţi mai erau înăuntru. Zâmbi către toate acestea. Salutare Băiete, spuse. Îşi cercetă imaginea din oglindă, încercând să se recunoască.

NOAPTE ÎNTRE HANA ŞI CARAVAGGIO ÎN PLIMBAREA lor prin grădină. Acum el începe să vorbească în felul lui binecunoscut, încet şi tărăgănat.

- Eram la o petrecere de ziua cuiva, noaptea târziu, pe Danforth Avenue. Restaurantul Night Crawler. Ţi-aduci aminte, Hana? Fiecare a trebuit să se ridice în picioare şi să cânte un cântec. Tatăl tău, eu, Giannetta, ceilalţi prieteni, ai spus că vrei şi tu - pentru prima dată. Erai încă la şcoală pe vremea aceea, şi învăţaseşi cântecul la ora de franceză.

Erai foarte serioasă, te-ai suit pe un scaun şi apoi un pas mai sus, pe masa de lemn, printre farfurii şi lumânări aprinse.

Alonson fon!

Ai cântat, cu mâna stângă pe inimă. *Alonson fon!* Jumătate din lumea de acolo habar n-avea ce naiba spuneai, şi poate că nici tu nu ştiai exact ce însemna fiecare cuvânt, dar ştiai despre ce era vorba în cântec.

Adierea din fereastră îţi învolbura fusta aproape atingând-o de-o lumânare, iar gleznele îţi păreau albe ca o flacără în acel bar. Ochii tatălui tău privind în sus spre tine, miraculoasă în limba asta nouă, mesajul revărsându-se aşa de clar, fără greşeli, fără ezitări, şi flacăra lumânărilor dansând fără să-ţi atingă rochia, dar foarte, foarte aproape. La sfârşit ne-am ridicat toţi în picioare şi tu ai coborât de pe masă drept în braţele lui.

-Ţi-aş desface bandajele alea de la mâini. Ştii, *sunt* totuşi infirmieră.

-Îmi sunt comode. Ca nişte mănuşi.

-Cum ai păţit aşa ceva?

-Am fost prins sărind de la fereastra unei femei. Femeia aceea despre care ţi-am povestit, care a făcut poza. N-a fost vina ei.

Îl strânge de braţ, frământându-i muşchii.

-Dă-mi voie. Îi trage mâinile bandajate afară din buzunarele hainei. Le-a văzut, cenuşii în lumina zilei, dar, la această oră târzie, sunt aproape luminoase.

În timp ce ea desface bandajele, el se dă înapoi, fâşia albă revărsându-se din braţele lui ca şi cum ar fi un magician, până se eliberează de ele. Ea se apropie de unchiul din copilărie, îi vede ochii încercând să-i păstreze privirea, ca să întârzie momentul, şi atunci se uită numai şi numai în ochii lui.

Mâinile lui împreunate ca un vas uman. Le atinge în timp ce faţa ei se înalţă spre obrazul lui, apoi se cuibăreşte în scobitura gâtului. Ceea ce ţine în mână pare a fi compact, vindecat.

- Îţi spun că a trebuit să mă tocmesc pentru ce mi-au lăsat.

-Cum ai reuşit?

-Toate talentele alea pe care le aveam.

-Aha, mi-aduc aminte. Nu, nu te mişca. Nu te îndepărta.

-E un timp ciudat, sfârşitul acesta al războiului.

-Da. O perioadă de adaptare.

-Da.

El îşi înalţă mâinile făcute căuş, ca şi cum ar vrea să cuprindă în ele arcul lunii.

-Mi-au tăiat amândouă degetele mari, Hana. Uite.

Îşi întinde mâinile spre ea. Arătându-i direct ceea ce doar întrezărise. Îşi întoarce o

mână pe cealaltă parte, ca şi cum ar vrea să-i demonstreze că nu e nici o şmecherie, că ceea ce arată ca branhiile unui peşte este locul de unde îi fusese retezat policarul. Îşi întinde mâna spre bluza ei.

Ea simte pânza ridicându-se undeva, sub umăr, unde el o apucase între două degete şi o trăgea uşurel spre sine.

- Uite aşa ating eu bumbacul.

- Când eram mică mi te imaginam mereu ca pe Scarlet Pimpernel[11], şi, în visele mele, ieşeam cu tine noaptea pe acoperişuri. Te întorceai acasă cu sandvişuri prin buzu-nare, penare, partituri de pe vreun pian din Forest Hill, toate pentru mine.

Vorbeşte spre noaptea feţei lui, o umbră de frunze dansând peste gura lui ca dantela unei femei bogate.

-Îţi plac femeile, nu? Ţi-au plăcut.

-Îmi plac. De ce la timpul trecut?

-Acum pare lipsit de importanţă, cu războiul şi cu toate astea.

El dă din cap şi umbra frunzelor alunecă de pe faţa lui.

- Erai ca unul dintre acei artişti care pictează numai noaptea; lumina lor - singura rămasă aprinsă pe strada unde locuiesc. Asemeni culegătorilor de viermi, cu vechile lor cutii de cafea legate de glezne şi coiful de lumină îndreptat în jos spre iarbă. Prin toate parcurile oraşului. M-ai dus în locul acela, cafeneaua în care se vindeau viermii. Era ca o bursă de valori, mi-ai zis, unde preţul viermilor cădea şi se ridica, cinci centime, zece centime. Puteai să te ruinezi sau să faci o avere. Ţi-aduci aminte?

- Da.

-Hai să ne întoarcem spre casă, se lasă răcoarea.

-Marii hoţi de buzunare se nasc cu degetul arătător şi cel mijlociu aproape de aceeaşi lungime. Nu trebuie să-şi bage mâna aşa de adânc într-un buzunar. Marea diferenţă pe care o face un centimetru.

Se îndreaptă spre casă, pe sub copaci.

-Cine ţi-a tăiat degetele?

-Au găsit o femeie s-o facă. S-au gândit că ar fi mai usturător. Au adus-o pe una dintre infirmierele lor. Încheieturile mâinilor mele legate de picioarele mesei. După ce mi-au tăiat policarele, mâinile mi s-au scurs afară din cătuşe, lipsite de vlagă. Ca o dorinţă pusă în vis. Dar omul care o chemase, el era de fapt răspunzător - el era capul. Ranuccio Tommasoni. Ea n-avea nici o vină, nu ştia nimic despre mine, numele sau naţionalitatea sau ce anume făcusem.

Când intrară în casă, pacientul englez striga. Hana se desprinse de Caravaggio, iar el o privi urcând scările în goană, tenişii ei fulgerând prin aer pe când suia şi cotea brusc o dată cu balustrada.

Vocea inunda coridoarele. Caravaggio intră în bucătărie, rupse o bucată de pâine şi o urmă pe Hana sus pe scări. Pe măsură ce se apropia de cameră, strigătele deveneau mai disperate. Când intră în dormitor, englezul se holba la un câine - capul câinelui dat puţin pe spate, ca şi cum ar fi fost buimăcit de ţipete. Hana se întoarse spre Caravaggio şi zâmbi.

- N-am mai văzut un câine de *ani* de zile. Tot războiul n-am văzut un câine.

Se ghemui şi luă în braţe animalul, mirosindu-i blana şi, în ea, aroma ierburilor de pe deal. Îl împinse pe câine spre Caravaggio, care îi întindea colţul de la pâine. În acel moment englezul dădu cu ochii de Caravaggio şi împietri cu gura căscată. Trebuie să i se fi părut că acel câine -acum ascuns în spatele Hanei - se prefăcuse într-un om. Caravaggio luă animalul în braţe şi părăsi odaia.

M-am tot gândit, spuse pacientul englez, şi cred că asta trebuie să fie camera lui Poliziano. Vila asta în care suntem trebuie să fi fost a lui. După apa care ţâşneşte din zid, fântâna aceea străveche. Este o încăpere celebră. Aici se întâlneau cu toţii.

A fost spital, spuse ea încet. Şi înainte, cu mult înalte, o mănăstire de măicuţe. Apoi au ocupat-o soldaţii.

---

[11] *Scarlet Pimpernel* - Macul Roşu; roman de aventuri scris de baroana Orczy în 1905; eroul este un tânăr aristocrat englez al cărui sigiliu, pe un inel, este un mac înflorit.

Eu cred că e fosta vilă Bruscoli. Poliziano - marele Protejat al lui Lorenzo. Mă refer la anul 1483. La Florenţa, în biserica Santa Trinita, poţi vedea o pictură a familiei Medici, cu Poliziano în prim plan, purtând o mantie roşie. Un bărbat eminent, teribil. Un geniu care a avansat în societate prin propriile sale forţe.

Trecuse de mult miezul nopţii, iar el era din nou treaz.

Bine, povesteşte-mi, gândi ea, du-mă undeva. Cu mintea încă la mâinile lui Caravaggio. Caravaggio, care acum probabil hrănea câinele vagabond în bucătăria vilei Bruscoli, dacă ăsta-i era numele.

Era o viaţă turbulentă. Pumnale şi politică şi pălării-tricorn şi ciorapi căptuşiţi de coloniali şi peruci. Peruci de mătase! Sigur, Savonarola a apărut mai târziu, dar nu cu mult, şi, o dată cu el, s-a aprins Rugul Deşertăciunilor. Poliziano l-a tradus pe Homer. A scris un poem celebru pentru Simonetta Vespucci, o ştii?

Nu, spuse Hana râzând.

Sunt portrete de-ale ei prin toată Florenţa. A murit de tuberculoză la douăzeci şi trei de ani. El a făcut-o celebră, cu ale sale *Stanze per la Giostra*[12], iar apoi Botticelli a pictat scene din ele. Leonardo a pictat scene din ele. Poliziano ţinea prelegeri în fiecare zi, două ore în latină dimineaţa, două ore în greacă după-amiaza. Avea un prieten numit Pico della Mirandola, un avid om de societate care s-a convertit subit şi i s-a alăturat lui Savonarola.

Asta era porecla mea pe când eram copil. *Pico*.

Da, cred că multe s-au întâmplat pe aici. Fântâna asta din perete. Pico şi Lorenzo şi Poliziano şi tânărul Michelangelo, ţineau într-o mână lumea nouă şi în cealaltă lumea veche. Pentru bibliotecă vânaseră până-n pânzele albe ultimele patru cărţi ale lui Cicero. Importaseră o girafa, un rinocer, o pasăre dodo. Toscanelli întocmise hărţi ale lumii pe baza scrisorilor pe care le schimbase cu diverşi negustori. Stăteau în camera asta, alături de un bust al lui Platon, şi discutau noaptea întreagă.

Şi apoi s-a înălţat strigătul lui Savonarola pe străzi: *Căinţă! Soseşte potopul!* Şi totul a fost nimicit - libera voinţă, dorinţa de a fi elegant, faima, dreptul de a-l venera pe Platon pe lângă Cristos. Şi s-au aprins focurile - au ars perucile, cărţile, pieile de animale, hărţile. După mai mult de patru sute de ani au deschis mormintele. Oasele lui Pico se păstraseră. Ale lui Poliziano se făcuseră pulbere. Hana ascultă în timp ce englezul întoarce paginile caietului de însemnări şi citeşte notiţele lipite acolo din alte cărţi - despre hărţi celebre mistuite de flăcări şi despre arderea statuii lui Platon, a cărei marmură se cojise în foc, despre loviturile date cunoaşterii, ca nişte fisuri al căror ecou sec biciuie valea, în timp ce Poliziano stă pe culmile înverzite adulmecând viitorul. Pico, şi el pe undeva pe acolo, jos în celula sa cenuşie, privindu-le pe toate cu cel de-al treilea ochi, al mântuirii şi speranţei.

Turnă nişte apă într-o strachină, pentru câine. O corcitură bătrână, mai bătrân decât războiul.

Se aşeză cu carafa de vin pe care călugării din mănăstire i-o dăduseră Hanei. Era casa Hanei, iar el umbla cu grijă, fără a muta nimic din loc. Observase lumea creată de ea, măruntele flori sălbatice, micile daruri pe care şi le făcea singură. Chiar şi în grădina năpădită de buruieni descoperea câte un metru pătrat în care iarba era tăiată cu foarfecă ei de infirmieră. Dacă ar fi fost mai tânăr, s-ar fi îndrăgostit de toate acestea.

Nu mai era tânăr. Oare ea cum îl vedea? Cu rănile, cu tulburarea lui, cu buclele cenuşii acoperindu-i gâtul, la spate. Niciodată nu-şi închipuise că ar fi un om care să lase o impresie clară de vârstă şi cunoaştere. Cu toţii îmbătrâniseră, dar el încă nu simţea că are înţelepciunea care venea o dată cu anii.

Se lăsă pe vine să privească câinele cum bea şi îşi găsi echilibrul prea târziu, apucându-se de masă, răsturnând carafa de vin.

Numele tău este David Caravaggio, nu-i aşa?

Îl legaseră în cătuşe de picioarele groase ale unei mese de stejar. La un moment dat se ridicase cu masa în braţe, cu sângele ţâşnind din mâna stângă şi încercase să fugă cu ea pe uşa îngustă şi se prăbuşise. Femeia se oprise, scuipând cuţitul din mână, refuzând să mai taie. Sertarul de la masă alunecase afară şi îi căzuse pe piept cu tot ce conţi, nea, iar el se gândise

[12] *Stanze per la Giostra* (it.) - Strofe asupra unui Turnir.

că poate era pe acolo un pistol pe care l-ar fi putut folosi. Apoi Ranuccio Tommasoni ridicase lama de pe jos şi se îndreptase spre el. *Caravaggio, aşa-i?* Încă nu era sigur.

Cum stătea întins acolo, sub masă, sângele de la mâini i se scurgea peste faţă, şi deodată gândi clar şi trase o cătuşă de pe piciorul mesei răsturnate, azvârlind scaunul mai încolo ca să-şi înece durerea şi apoi aplecându-se spre stânga, ca să-şi elibereze şi cealaltă mână. Sânge peste tot. Mâinile lui, deja neputincioase. Luni în şir după aceea se surprinsese privind numai degetele mari ale oamenilor, ca şi cum ceea ce păţise îl schimbase numai prin a-i provoca invidie. De fapt întâmplarea îl îmbătrânise, ca şi cum, în timpul acelei nopţi în care fusese legat de acea masă, turnaseră în el o soluţie care-l încetinise.

Se ridică ameţit deasupra câinelui, deasupra mesei scăldate în vin roşu. Două santinele, femeia, Tommasoni, telefoanele sunând, sunând, întrerupându-l pe Tommasoni, care punea jos lama, şoptea caustic *Mă scuzaţi* şi ridica receptorul cu mâna însângerată şi asculta. Nu credea că spusese nimic important pentru ei. Dar îi dăduseră drumul, deci e posibil să se fi înşelat.

Apoi o pornise pe Via di Santo Spirito, către singurul loc pe care îl ascunsese în mintea sa. Trecu pe lângă biserica lui Brunelleschi spre biblioteca Institutului German, unde ştia o anumită persoană care avea să-l îngrijească. Brusc, îşi dădu seama că acesta era motivul pentru care îl lăsaseră liber. Dându-i drumul să plece l-ar fi înşelat, l-ar fi făcut să-şi dezvăluie contactul. O coti pe o stradă lăturalnică, fără să se uite în urmă nici măcar o dată. Îşi dorea să găsească un foc aprins pe stradă, să-şi oblojească rănile, să le ţină în aburii de la un cazan cu smoală lăsând fumul negru să le învăluie. Se afla pe podul Santa Trinit. Nu era nici o mişcare în jur, nici un fel de trafic, ceea ce îl surprinse. Se aşeză pe balustrada netedă a podului, apoi se întinse pe spate. Nici un sunet. Mai înainte, pe când cutreiera străzile cu mâinile în buzunarele umede, fusese un trafic dement de tancuri şi maşini militare.

Cum stătea întins acolo, podul minat explodă, iar el fu azvârlit în aer şi apoi căzu ca o fărâmă de apocalipsă. Îşi deschise ochii şi zări alături un cap gigantic. Respiră, şi pieptul i se umplu cu apă. Era dedesubt. Lângă el se afla un cap bărbos, în albia săracă a râului Arno. Se întinse spre el, dar nu putu nici măcar să-l atingă. Lumina se revărsa în râu. Înotă spre suprafaţa apei, pe care pluteau flăcări.

Când i-a spus Hanei povestea puţin mai târziu în seara aceea, ea a zis:

- Au încetat să te tortureze pentru că veneau aliaţii. Germanii părăseau oraşul, aruncând în aer podurile după ce le treceau.

- Nu ştiu. Poate că le-am spus tot ce ştiam. Al cui cap era acela? Telefonul suna întruna în camera aia. Făceau linişte şi omul se îndepărta de mine, şi toţi îl priveau vorbind la telefon, ascultând tăcerea *celeilalte* voci, pe care noi n-o puteam auzi. A cui voce? Al cui cap?

- *Erau pe cale să se retragă,* David.

DESCHIDE *ULTIMUL MOHICAN* LA PAGINA ALBĂ DIN SPATE şi începe să scrie pe ea.

> *Este un tip numit Caravaggio, un prieten de-al lui tata. L-am iubit întotdeauna. E mai în vârstă decât mine, are cam patruzeci şi cinci de ani, cred. Se află într-o perioadă de întuneric, nu are deloc încredere. Nu ştiu de ce, dar sunt ocrotită de acest prieten al tatălui meu.*

Închide cartea şi apoi merge în bibliotecă şi o ascunde pe unul dintre rafturile de sus.

ENGLEZUL DORMEA, RESPIRÂND PE GURĂ, CUM RESPIRA întotdeauna, treaz sau în somn. Ea se ridică de pe scaun şi îi desprinse uşor lumânarea aprinsă pe care o ţinea în mâini. Se duse la fereastră şi o stinse acolo, ca fumul si iasă din cameră. Fetei nu-i plăcea cum stătea el acolo, întins cu o lumânare în mâini, imitând în derâdere poziţia unui mort, cu ceara picurându-i neobservată pe încheietura mâinii. Ca şi cum s-ar fi pregătit, ca şi cum şi-ar fi dorit să alunece în propria sa moarte, mimându-i aerul şi lumina,

Rămase lângă fereastră şi degetele ei apucară părul din cap într-o încleştare strânsă, smulgându-l. Pe întuneric, în orice nuanţă a luminii după apusul soarelui, îţi poţi tăia o venă

şi sângele e negru.

Simţi nevoia să iasă din cameră. Dintr-o dată se simţea închisă într-un loc prea strâmt, îi dispăruse toată oboseala. Traversă repede coridorul şi coborî în salturi scările şi ieşi pe terasa vilei, apoi privi în sus, ca şi cum ar fi încercat să desluşească silueta fetei de care se depărtase. Se întoarse înăuntru. Împinse uşa umflată, înţepenită, şi intră în bibliotecă şi apoi desfăcu scândurile fixate pe uşile de sticlă din capătul îndepărtat al camerei, deschizându-le, lăsând să intre aerul nopţii. Unde era Caravaggio, nu ştia. Pleca aproape în fiecare seară acum, de obicei întorcându-se cu câteva ore înainte de răsăritul soarelui. În orice caz, nu era nici urmă de el prin jur.

Ea înhaţă pânza cenuşie care acoperea pianul şi o porni spre un colţ al camerei trăgând-o după ea, un giulgiu întortocheat, un năvod cu peşte.

Nici o luminiţă. Auzi un muget îndepărtat de tunet.

Stătea în picioare în faţa pianului. Fără a privi în jos, îşi coborî mâinile şi începu să cânte, numai acordurile de bază, reducând melodia la un schelet. Făcea câte o pauză după fiecare set de note, ca şi cum şi-ar fi scos mâinile din apă să vadă ce prinsese, apoi continua, aşezând oasele melodiei. Îşi încetini şi mai mult mişcările degetelor. Se uita în jos când doi bărbaţi se strecurară înăuntru pe uşile de sticlă şi îşi aşezară puştile pe un capăt al pianului şi rămaseră în picioare înaintea ei. Notele muzicale încă plutind în aerul camerei preschimbate.

Cu mâinile pe lângă corp, un picior gol pe pedala de bas, continuând cântecul învăţat de la mama ei, pe care îl exersa pe orice suprafaţă, o masă de la bucătărie, un perete în timp ce urca scările, propriul pat înainte de a adormi. Nu avuseseră pian. Ea mergea la centrul cultural în fiecare sâmbătă dimineaţa şi cânta acolo, dar exersa toată săptămâna pe oriunde se afla învăţând notele poroase pe care mama ei le desenase cu creta pe masa de la bucătărie şi le ştersese apoi, puţin mai încolo. Asta era prima dată când cânta la pianul din vilă, chiar dacă se afla deja de trei luni acolo, ochiul ei întrezărindu-i silueta încă din prima zi prin uşile de sticlă. În Canada pianele aveau nevoie de apă. Deschideai capacul şi lăsai înăuntru, în spate, un pahar plin cu apă şi, după o lună, paharul era gol. Tatăl ei îi povestise despre piticii care beau numai Prin piane, nicicând prin baruri. Nu-l crezuse niciodată, dar la început se gândise că ar putea fi nişte şoricei.

Sclipirea unui fulger peste vale, furtuna pândise întreaga seară, şi ea văzu că unul dintre bărbaţi era un sikh[13]. Acum se opri şi zâmbi, oarecum uimită, uşurată oricum, Panorama de lumină din spatele lor fusese aşa de scurtă încât nu zărise decât o străfulgerare a turbanului lui şi a puştilor umede, lucioase. Capacul pianului fusese luat şi folosit ca masă de spital cu câteva luni înainte, aşa încât puştile lor erau aşezate pe capătul îndepărtat al canalului în care se aflau notele muzicale. Pacientul englez ar fi putut să le identifice armele. La naiba. Era înconjurată de străini. Nici măcar vreun italian pur. O poveste de dragoste într-o vilă. Ce-ar fi gândit Poliziano despre acest tablou din 1945, doi bărbaţi şi o femeie privindu-se peste un pian şi războiul aproape sfârşit şi puştile cu luciul lor umed de câte ori fulgerul se strecura în odaie, inundând totul cu umbre şi culori, aşa cum făcea acum o dată la fiecare jumătate de minut, şi tunetul trosnind peste întreaga vale şi muzica antifonică, apăsarea clapelor, *Când îmi scot iubiţica la cină...*

Ştiţi cuvintele?

Nici o mişcare dinspre ei. Ea lăsă acordurile de bază şi-şi dezlănţui degetele într-o melodie complexă, eliberând ceea ce reţinuse până acum, nuanţele de jazz care despicau note şi dezvăluiau noi unghiuri în sâmburele melodiei.

Când îmi scot iubiţica la cină
Toţi băieţii au ciudă pe mine.
Aşa că n-o duc niciodată pe unde merge gaşca
Când îmi scot iubiţica la cină.

Hainele lor ude în timp ce-o priveau, de câte ori fulgerul sosea în odaie printre ei,

[13] *Sikh* - membru al unei secte mistice apărute în secolul al XVl-lea în urma contactului dintre hinduism şi islam; această religie predică monoteismul şi respinge autoritatea Vedelor.

mâinile ei cântând acum împotriva şi înlăuntrul fulgerului şi tunetului, opunându-li-se, umplând întunericul dintre lumini. Faţa ei aşa de concentrată încât ştiau că erau invizibili pentru ea, pentru creierul ei care se chinuia să-şi amintească mâna mamei ei rupând o bucată de ziar şi udând-o sub robinetul de la bucătărie şi folosind-o ca să şteargă de pe masă notele pălite, şotronul de acorduri. După care se ducea la lecţia ei săptămânală de la centrul cultural, unde cânta, cu picioarele încă neputând ajunge la pedale dacă stătea aşezată pe scaun, aşa că prefera să stea în picioare, cu sandaua uşurică de vară pe pedala stângă şi cu metronomul ticăind.

Nu voia să sfârşească toate acestea. Să renunţe la aceste cuvinte dintr-un vechi cântec. Vedea locurile unde se duceau, unde gaşca nu mergea niciodată, pline de flori de aspidistra. Îşi ridică privirea şi dădu din cap către ei, un semn că se va opri acum din cântat.

Caravaggio nu văzu toate acestea. Când se întoarse o găsi pe Hana în bucătărie împreună cu cei doi soldaţi dintr-o unitate de geniu, făcând sandvişuri.

III

Uneori o flamă

ULTIMUL RĂZBOI MEDIEVAL A AVUT LOC ÎN ITALIA ÎN 1943-1944, Oraşe-cetate pe înalte promontorii, pentru cucerirea cărora s-au dus lupte încă din secolul al VIII-lea, care au văzut oştirile noilor stăpânitori azvârlite cu nepăsare împotriva lor. Prin jurul aflorimentelor de rocă treceau tărgile cu răniţi, acolo se aflau viile măcelărite în care, daca săpai adânc pe sub brazdele trase de tancuri, găseai securi de luptă şi lănci medievale. Monterchi, Cortona, Urbino, Arezzo, Sansepolcro, Anghiari. Şi apoi, ţărmul mării.

Pisici dormeau în foişoarele pentru tunuri îndreptate spre sud. Englezi şi americani şi indieni şi australieni şi canadieni înaintau spre nord, şi trasoarele de artilerie explodau şi se dizolvau în aer. Când armatele s-au grupat sâ atace Sansepolcro, un oraş al cărui simbol este arbaleta, unii soldaţi şi-au făcut rost de arbalete şi-au tras cu ele pe tăcute, noaptea, peste zidurile oraşului neocupat. Mareşalul Kesselring al armatei germane în retragere s-a gândit serios să toarne ulei fierbinte peste parapete.

Experţi medievalişti au fost luaţi din colegiile de la Oxford şi aduşi în Umbria. Vârsta lor medie era şaizeci de ani. Au fost încartiruiţi împreună cu soldaţii, şi, în întrunirile lor cu comandamentul strategic, uitau întruna de faptul că fusese inventat avionul. Descriau oraşele prin operele de artă din ele. La Monterchi se afla *Madonna del Parto* a lui Piero della Francesca, situată în capela de lângă cimitirul oraşului. Când castelul din secolul al XIII-lea a fost în sfârşit ocupat în timpul ploilor de primăvară, trupele au fost încartiruite sub înalta cupolă a bisericii şi au dormit alături de amvonul de piatră în care Hercule ucide Hidra. Apa era peste tot infectată. Mulţi au murit de febră tifoidă şi alte boli. Privind în sus prin binocluri militare, în biserica gotică din Arezzo, soldaţii întâlneau feţe familiare în frescele lui Piero della Francesca. Regina din Saba de vorbă cu regele Solomon. Alături, o ramură din Arborele Binelui şi Răului vârâtă în gura lui Adam, care zăcea mort. După ani de zile, această regină îşi va da seama că podul de peste Siloam era făcut din lemnul acestui arbore sfânt.

Ploua mereu şi era frig, şi în lume nu exista nici o ordine, cu excepţia marilor hărţi ale artei, care dădeau dovadă de judecată, credinţă şi sacrificiu. Armata a opta atingea râu după râu, toate cu podurile distruse, şi unităţile lor de genişti coborau malurile pe scări de funie sub focul inamicului şi înotau sau înaintau în picioare prin apă până la malul celălalt. Hrană şi corturi erau pierdute în apă. Soldaţi dispăreau, legaţi de echipamentul pe care-l cărau. O dată ajunşi la celălalt mal, genistii încercau să iasă din apă, îşi înfigeau mâinile până la încheieturi în zidul de noroi al malului vertical şi stăteau atârnaţi acolo. Îşi doreau ca mâlul să se întărească şi să-i ţină.

Tânărul genist sikh îşi lipi obrazul de malul de noroi şi se gândi la chipul reginei din Saba, la urzeala pielii ei. Nu găsea nici o alinare în acest râu, numai dorul lui de ea, care uitr-un fel îl încălzea. Îi ridica voalul din păr. Îşi aşternea mâna dreaptă între gâtul şi bluza ei măslinie. Şi el era obosit şi trist, ca şi regele înţelept, ca şi regina vinovată, pe care îi zărise la Arezzo cu două săptămâni înainte.

Atârna suspendat deasupra apei, cu mâinile încleştate în malul de noroi. Caracterul, acea artă subtilă, dispăruse dintre ei în acele zile si nopţi, mai exista doar prin vreo carte sau pe vreun perete pictat. Cine purta mai multă tristeşe în fresca acelei cupole? Se înclină puţin, să se odihnească pe pielea gingaşului ei gât. Se îndrăgosti de ochiul ei plecat. Această femeie care într-o bună zi avea să cunoască sanctitatea tuturor podurilor.

Noaptea, în patul de campanie, cu braţele înălţate, drepte, pierzându-se în zare ca două armate. Nu exista nici o promisiune a vreunei soluţii sau victorii cu excepţia pactului temporar dintre el şi capetele încoronate din fresca pictată, care aveau să-l uite, nu aveau să-i recunoască ni-l ciodată existenţa sau să-i observe vreodată prezenţa, el, un I sikh, suit până la jumătatea unei scări de genist în ploaie, construind un pod Bailey pentru oştirea din urma sa. Dai el îşi amintea pictura poveştii lor. Şi când, o lună mai târziu, batalioanele ajunseră până la mare după ce trecuseră prin toate încercările, şi apoi intrară în orăşelul de coasta Cattolica, iar genistii curăţară plaja de mine pe o porţiune lată de douăzeci de metri pentru ca soldaţii

să poată intra goi în mare, el se apropie de unul dintre medievalişti, cu care se împrietenise - care pur şi simplu vorbise o dată cu el şi cu care împărţise o conservă de carne - şi se oferi să-i arate ceva în schimbul amabilităţii sale.

Genistul luă o motocicletă Triumf, îşi legă de braţ o lanternă purpurie de semnalizare şi o porniră înapoi pe acelaşi drum - înapoi, spre şi prin oraşe acum inofensive, precum Urbino şi Anghiari, de-a lungul culmilor vălurite ale lanţului muntos care forma coloana vertebrală a Italiei, cu bătrânul ghemuit în spatele lui, ţinându-se strâns de el, şi apoi o luară în jos pe latura vestică spre Arezzo. Noaptea piaţa era pustie, lipsită de soldaţi, şi genistul opri în faţa bisericii. Îl ajută pe medievalist să coboare, îşi adună echipamentul şi intră în biserică. Înăuntru, un întuneric mai răcoros. Un gol mai înalt, umplut de sunetul ghetelor lui. Din nou mirosi piatra şi lemnul străvechi. Aprinse trei semnale luminoase. Aruncă sistemul de scripeţi peste coloanele de deasupra naosului, apoi lansă un piron deja legat cu sfoară spre o grindă înaltă de lemn. Profesorul se uita uluit la el, aruncând din când în când câte-o privire în sus, în vastul întuneric. Tânărul genist se învârti în jurul lui şi îi înnodă un laţ peste talie şi umeri, şi îi prinse o mică lumină semnalizatoare pe piept.

Îl lăsă acolo, lângă balustrada de unde se împărţeau cuminecăturile, şi sui cu zgomot scările până la nivelul superior, unde era celălalt capăt al funiei. Apucându-l, păşi de pe balcon în golul înnoptat, iar bătrânul fu săltat simultan, ridicat rapid până ce, când genistul atinse pământul, rămase legănându-se uşor prin aer la un metru de zidurile acoperite cu picturi, lumina aprinzând în jurul său o aureolă de raze. Ţinând încă funia, genistul înainta până ce omul se legănă spre dreapta şi se opri plutind înaintea *Fugii împăratului Maxenţiu*.

După cinci minute îl lăsă jos. Aprinse un semnal luminos pentru sine şi se caţără în cupolă până în miezul albăstruiul profund al cerului artificial. Îşi aminti stelele sale de aur din ziua în care le privise prin binoclu. Uitându-se în jos, îl zări pe medievalist aşezat pe o bancă, istovit. Avea acum senzaţia adâncimii acestei biserici, nu a înălţimii ei. Esenţa ei fluidă. Golul şi întunecimea ei de fântână. Lumina îi ţâşnea din mână ca o baghetă magică. Se îndreptă spre faţa ei, Regina sa a Tristeţii, şi mâna lui cafenie se întinse spre gâtul ei gigantic.

Soldatul sikh îşi pune cortul într-un colţ îndepărtat al grădinii, unde Hana bănuieşte că, în trecut, crescuse levănţică. Găsise frunze uscate în locul acela, pe care le frecase între degete şi le recunoscuse după miros. Câteodată, după ploaie, încă le mai simte aroma.

La început soldatul nu intră deloc în casă. Trece pe lângă clădire cu vreo treabă sau alta, toate legate de dezamorsarea minelor. Mereu respectuos. Cu un mic semn din cap. Hana îl vede spălându-se într-un lighean cu apă de ploaie aşezat cu grijă pe un cadran solar. Robinetul din grădină, folosit mai demult pentru a uda straturile de seminţe, este acum secat. Îi zăreşte pieptul dezgolit, cafeniu, când se stropeşte cu apă ca o pasăre cu aripa. În timpul zilei îi observă mai ales braţele în cămaşa militară cu mâneci scurte, şi puşca pe care o poartă întotdeauna cu el, chiar dacă acum, pentru ei, războiul pare a se fi sfârşit.

Are diferite posturi cu puşca - sprijinită parţial, sau trecută pe sub coatele pe jumătate îndoite, când e purtată pe umeri. Uneori se întoarce brusc, dându-şi seama că e privit. Este un supravieţuitor al propriilor temeri, ocoleşte orice i se pare suspect, acceptând privirea ei în această panoramă, ca şi cum ar susţine că se poate descurca în orice situaţie.

Traiul lui independent este o uşurare pentru ea, pentru toţi cei din casă, deşi Caravaggio bombăne pe seama faptului că genistul fredonează întruna cântece occidentale pe care le-a învăţat singur în trei ani de război. Celălalt genist care sosise o dată cu el pe furtună, pe nume Hardy, e încartiruit în altă parte, mai aproape de oraş, deşi fata i-a văzut lucrând împreună, intrând într-o grădină cu instrumentele lor magice, să îndepărteze minele.

Câinele s-a ataşat de Caravaggio. Tânărul soldat, care aleargă şi ţopăie cu câinele pe cărare, refuză să-i dea mâncare de orice fel, considerând că acesta trebuie să se descurce singur. Dacă soldatul găseşte ceva de mâncare, o mănâncă el. Bunăvoinţa lui se opreşte aici. În unele nopţi doarme pe parapetul care veghează peste vale, strecurân-du-se în cort doar dacă plouă.

Şi el, la rândul lui, observă peregrinările nocturne ale lui Caravaggio. În două rânduri genistul îl urmăreşte de la distanţă. Dar, după două zile, Caravaggio îl opreşte şi îi spune: Nu te mai ţine după mine. El începe să tăgăduiască, dar bărbatul mai vârstnic îşi pune mâna peste faţa lui care minte şi îl amuţeşte. Astfel, soldatul ştie: Caravaggio l-a simţit în nopţile

dinainte. În orice caz, urmărirea era doar o rămăşiţă a unei deprinderi învăţate în timpul războiului. Aşa cum, până în ziua de azi, are dorinţa să ţintească cu puşca şi să apese pe trăgaci şi să lovească ţinta cu precizie. Ocheşte iar şi iar nasul unei statui sau unul dintre şoimii cafenii rotindu-se pe cer deasupra văii.

E încă foarte tânăr. Îşi înfulecă mâncarea, sare în picioare să-şi cureţe farfuria, rezervându-şi o jumătate de oră pentru masa de prânz.

Fata îl priveşte la lucru, atent şi nemişcat, neatins de trecerea timpului, ca o pisică, în livadă şi în grădina pără-ginită care se întinde în spatele casei. Îi observă pielea mai întunecată de la încheietura mâinii, alunecând uşor sub brăţara de oţel care zăngăne uneori, când bea o ceaşcă de ceai în faţa ei.

Nu vorbeşte niciodată despre pericolul care însoţeşte acest tip de cercetare. Din când în când câte o explozie îi scoate pe ea şi pe Caravaggio în goană din casă, inima fetei strângându-se la bubuitul înăbuşit. Aleargă afară sau la o fereastră, văzându-l şi pe Caravaggio cu coada ochiului, şi îl zăresc pe genist făcând cu mâna alene către casă de pe terasa cu verdeţuri, fără măcar să se întoarcă cu faţa.

O dată, Caravaggio intră în bibliotecă şi îl găsi pe genist sus, sub tavan, lipit de frescă - numai Caravaggio intra într-o cameră şi privea imediat în sus, prin colţuri, să vadă dacă era singur - iar soldatul, fără să-şi mişte privirea de pe ţinta sa, îşi întinse palma şi pocni din degete, oprindu-l pe Caravaggio în loc, avertizându-l să părăsească odaia pentru propria sa siguranţă, în timp ce el descâlcea Şi tăia un fir detonator pe care îl urmărise până în acel ᶜolţ, ascuns deasupra draperiei.

Fluieră sau fredonează întruna. „Cine fluieră?" întreabă Pacientul englez într-o seară, înainte de a-l întâlni sau măcar întrezări pe noul venit. Mereu cântând doar pentru sine, mtins pe parapet, privind în sus la o mişcare de nori.

Când intră în vila aparent nelocuită, face zgomot. Este singurul dintre ei care a rămas în uniformă. Impecabil, cu cataramele lustruite, genistul apare din cortul său, cu turbanul aşezat în cute simetrice, cu ghetele curăţite, bocănind pe podelele de lemn sau de piatră ale casei. Într-o clipită se desprinde de o problemă la care lucrase şi izbucneşte în râs. Pare a fi îndrăgostit în mod inconştient de trupul său, de propria-i corporalitate, aplecându-se să ridice o felie de pâine, mângâind cu încheieturile degetelor iarba, chiar şi numai răsucind nepăsător puşca prin aer ca pe un buzdugan imens în timp ce merge de-a lungul aleii de chiparoşi să se întâlnească cu ceilalţi genişti în sat.

Pare a fi mulţumit, în felul său lejer de a fi, de acest grup mărunt din vilă, un fel de stea liberă la marginea constelaţiei lor. Aceasta este ca o vacanţă pentru el, după războiul plin de noroaie şi râuri şi poduri. Intră în casă numai când e invitat, un musafir de probă doar, aşa cum fusese în acea primă noapte, când urmărise sunetul şovăitor al pianului Hanei şi o luase pe aleea tivită de chiparoşi şi păşise în bibliotecă.

Se îndreptase spre vilă în seara aceea furtunoasă nu din curiozitate faţă de muzică, ci din cauza pericolului în care se afla pianistul. Armata germană în retragere adesea lăsa mine-creion în instrumente muzicale. Proprietarii întorşi acasă deschideau pianele şi îşi pierdeau braţele. Unii redeşteptau balansul pendulei de pe vremea bunicului, şi o bombă de sticlă, nedetectabilă, exploda înăuntru, distrugând jumătate din perete şi pe oricine se afla prin apropiere.

Urmărise sunetul pianului urcând în goană dealul împreună cu Hardy, sărise zidul de piatră şi intrase în vilă. Atâta timp cât nu era nici o întrerupere, însemna că pianistul nu se aplecase să tragă banda subţire de metal care punea în funcţiune metronomul. Majoritatea bombe-lor-creion erau ascunse în acestea - în ele era cel mai uşor de lipit firele subţiri de sârmă în poziţie verticală. Bombe erau ataşate de robinete, de cotoarele cărţilor, erau înfipte în pomi aşa încât un măr, lovind în cădere creanga de mai jos, putea detona explozia, şi la fel şi o mână, apucând aceeaşi creangă. Nu era în stare să privească o cameră sau o câmpie fără a vedea posibilele arme din ele.

Se oprise în faţa uşilor de sticlă, îşi rezemase capul de ramele lor şi apoi se strecurase în odaie şi, în afara clipelor luminate de fulger, rămăsese ascuns în întuneric. Era o fată în picioare, ca şi cum l-ar fi aşteptat, uitându-se în jos la clapele pe care le apăsa. Ochii lui cercetaseră întâi încăperea înainte de-a se opri asupra ei, alunecaseră prin jur ca raza unui

radar. Metronomul ticăia deja, legănându-se inocent încoace şi încolo. Nu ascundea nici un pericol, nici un fir minuscul. Rămăsese nemişcat în uniforma lui udă, tânăra femeie nebănuind la început prezenţa lui.

Lângă cortul lui, antena unui radio este fixată sus, în copaci. Fata poate zări verdele fosforescent de pe cadranul aparatului dacă se uită încolo noaptea prin binoclul lui Caravaggio, trupul genistului acoperindu-l subit când trece prin raza ei vizuală. El poartă aparatul mobil în timpul zilei, cu numai o cască ataşată de-o ureche, cealaltă lăsată să-i atârne sub bărbie, ca să poată auzi sunetele din jur care pot avea vreo importanţă pentru el. Vine în casă ºâ le dea vreo informaţie auzită, care crede că i-ar putea interesa. Într-o după-amiază îi anunţă că Glenn Miller, comandantul de trupe, murise, avionul său se prăbuşise undeva între Anglia şi Franţa.

Şi uite aşa trăieşte printre ei. Ea îl vede în zarea unei grădini moarte, cu detectorul său sau, dacă a găsit ceva, descâlcind nodul de sârme şi fire pe care cineva i-l lăsase ca pe o teribilă scrisoare.

Se spală mereu pe mâini. La început, Caravaggio consideră că e prea meticulos.

- Cum ai trecut printr-un război? râde el.

-Am crescut în India, Unchiule. Acolo te speli pe mâini tot timpul. Înainte de toate mesele. Un obicei al locului. M-am născut în Punjab.

-Eu sunt din America de Nord, spune ea.

Doarme pe jumătate înăuntru şi pe jumătate afară din cort. Îi vede mâinile scoţând căştile de pe urechi şi dându-le drumul în poală.

Apoi Hana pune binoclul jos şi se întoarce cu spatele.

SE AFLAU SUB IMENSA CUPOLĂ. SERGENTUL APRINSE un semnal luminos, iar genistul se întinse pe podea şi privi prin luneta puştii, scrută feţele în ocru ca şi cum şi-ar fi căutat un frate într-o mulţime. Liniile fine ale crucii desenate pe lentila lunetei tremurau trecând peste figurile biblice, lumina inundându-le veşmintele colorate şi carnea umbrită de sute de ani petrecuţi în untdelemn şi fum de lumânare. Iar acum se aflau în acest fum gazos, galben, care, ştiau, era un sacrilegiu în acest sanctuar, astfel încât soldaţii aveau să fie izgoniţi, aveau să fie pomeniţi pentru că abuzaseră de permisiunea primită de a vedea Marea Sală, la care ajunseseră înaintând cu greu prin apă în punctele de debarcare şi trecând prin cele o mie de încleştări ale măruntelor bătălii şi prin bombardamentul de la Monte Cassino şi apoi păşind cu tăcută politeţe prin încăperile lui Rafael, până ce, în sfârşit, se aflau aici, şaptesprezece soldaţi care debarcaseră în Sicilia şi înaintaseră luptând de-a lungul înaltei glezne a ţării pentru a ajunge aici - unde li se oferise o sală cufundată într-un întuneric aproape total. Ca şi cum era destul că se aflau în interiorul acestui spaţiu.

Şi unul dintre ei spuse: „La naiba. Mai multă lumină nu se poate, domnule sergent Shand?" Şi sergentul aprinse racheta de semnalizare şi o ridică în mâna întinsă, cascada de scântei ţâşnindu-i din pumn şi rămase aşa, nemişcat, pe durata întregii sale arderi. Toţi ceilalţi se uitară în sus la siluetele şi feţele îngrămădite pe cupolă, care se iviseră în lumină. Dar tânărul genist era deja întins pe spate, cu puşca aţintită, ochiul său aproape atingând bărbile lui Noe şi Avraam şi o diversitate de demoni, până când ajunse la măreaţa faţă şi încremeni înaintea ei, acea faţă ca o lance, înţeleaptă, neiertătoare.

Paznicii strigau la intrare şi auzea paşi alergând, doar treizeci de secunde rămase din semnalul luminos. Se rostogoli şi îi pasă puşca preotului. „Acela. Cine e? În dreptul orei trei spre nord-vest, cine e? Repede, lumina e pe sfârşite."

Părintele luă puşca în braţe şi o îndreptă spre colţ, şi lumina se stinse.

Îi dădu înapoi puşca tânărului sikh.

-Ştiţi că vom intra cu toţii într-o mare belea în legătură cu folosirea de armament în Capela Sixtină. N-ar fi trebuit să vă însoţesc aici. Dar ţin de asemenea să-i mulţumesc sergentului Shand, i-a trebuit ceva curaj ca să facă ce a făcut. Nu s-a produs nici o stricăciune, îmi închipui.

-Aţi văzut-o? Faţa. Cine era?

-A, da, *este* într-adevăr o figură măreaţă.
-Aţi văzut-o.
-Da. Isaia.

Când Armata a opta ajunse la Gabicce pe coasta de est, genistul era comandantul patrulei de noapte. A doua noapte primi un mesaj prin radio că se semnalaseră mişcăiri inamice prin apă. Patrula lansă o bombă şi apa erupse, un foc violent de avertisment. Nu loviră nimic, dar în jetul alb al exploziei desluşi o umbră întunecată de mişcare. Îşi înălţă puşca şi o aţinti spre silueta mişcătoare vreme de un minut, hotărând în final să nu tragă pentru a vedea dacă nu aveau să fie şi alte mişcări prin apropiere. Duşmanul încă mai era încartiruit în nord, la Rimini, la marginea oraşului. Avea umbra în cătarea puştii când nimbul se aprinse deodată în jurul capului Fecioarei Măria. Fecioara ieşea din mare.

Stătea dreaptă într-o barcă. Doi bărbaţi vâsleau. Alţi doi o sprijineau, iar când ajunseră pe plajă locuitorii oraşului începură să aplaude de la ferestrele lor întunecate şi deschise.

Genistul îi vedea faţa de culoarea smântânii şi aureola micilor becuri cu baterie. Era întins pe cazemata de beton, între oraş şi mare, privind-o, pe când cei patru bărbaţi se dădură jos din barcă şi ridicară pe braţe statuia de ghips înaltă de un metru şi jumătate. O porniră pe plajă, fără să se oprească, fără să ezite în faţa posibilelor mine. Poate văzuseră când fuseseră îngropate şi le marcaseră poziţia pe vremea când erau acolo germanii. Picioarele li se afundau în nisip. Acesta era Gabicce Mare pe data de 29 mai 1944. Festivalul marin al Fecioarei Maria.

Adulţi şi copii ieşiseră pe străzi. Bărbaţi în uniforme de fanfară se iviseră şi ei. Fanfara nu avea să cânte, ar fi încălcat ordinul de stare excepţională, dar instrumentele făceau totuşi parte din ceremonie, lustruite impecabil.

El se ivi din întuneric cu aruncătorul de grenade atârnat pe spate, purtându-şi puşca în mâini. Cu turbanul şi armele sale îi surprinse pe toţi. Nu se aşteptau să apară şi el din acel tărâm al nimănui care era plaja.

Îşi înălţă puşca şi prinse faţa Fecioarei în cătare - lipsită de vârstă, lipsită de senzualitate, primplanul mâinilor întunecate ale bărbaţilor pătrunzând în nimbul ei de lumină, în încuviinţarea graţioasă a celor douăzeci de beculeţe. Statuia purta o mantie palid-albăstruie, cu genunchiul stâng uşor ridicat pentru a crea valuri în veşmânt.

Nu erau un popor romantic. Supravieţuiseră în faţa fasciştilor, englezilor, galilor, goţilor şi germanilor. Fuseseră ocupaţi de atâtea ori încât nu mai însemna nimic. Dar această siluetă alb-albăstruie ieşise din mare, fusese aşezată într-o camionetă care de obicei căra struguri, acum plină de flori, în timp ce fanfara mărşăluia înaintea ei în tăcere. Protecţia care se presupunea că trebuia s-o asigure acestui oraş era lipsită de orice sens. Nu putea păşi cu aceste arme printre copiii lor în veşminte albe.

O luă pe o stradă paralelă, spre sud de ei, şi merse cu viteza cu care era purtată statuia, aşa încât ajunseră la intersecţia dintre străzi în acelaşi timp. Îşi ridică puşca să-i prindă din nou faţa în cătare. Totul se sfârşi pe o culme deasupra mării, unde o lăsară şi se întoarseră la casele lor. Nici unul dintre ei nu-i simţi prezenţa continuă la periferia procesiunii lor.

Faţa ei era încă luminată. Cei patru bărbaţi care o aduseseră în barcă şedeau într-un pătrat în jurul ei, ca nişte santinele. Bateria ataşată de spatele ei începu să se stingă; muri de tot pe la patru jumătate dimineaţa. Atunci el se uită la ceas. Îi privi pe oameni prin cătarea puştii. Doi dintre ei dormeau. Îşi ridică luneta spre faţa ei şi o privi din nou. O imagine diferită în lumina care pălea în jurul ei. O faţă care, pe întuneric, îi amintea de cineva cunoscut. O soră. Într-o bună zi o fiică. Dacă ar fi avut vreun lucru de care să se poată despărţi, genistul i l-ar fi lăsat în dar. Insă, la urma urmei, el îşi avea propria lui credinţă.

CARAVAGGIO INTRĂ ÎN BIBLIOTECĂ. ÎŞI PETRECE aproape toate după-amiezile acolo. Ca întotdeauna, cărţile sunt pentru el nişte creaturi mistice. Scoate una şi o deschide la pagina de titlu. E în cameră de vreo cinci minute când aude un geamăt slab.

Se întoarce şi o vede pe Hana adormită pe canapea, închide cartea şi se sprijină de poliţa de sub rafturi, care-i ajunge până la coapse. Ea doarme încolăcită, cu obrazul stâng pe

postavul prăfuit şi cu braţul drept ridicat spre faţă, cu pumnul rezemat în falcă. Sprâncenele i se mişcă, faţa concentrându-se în somn.

Când o văzuse prima oară după atâta timp, arăta încordată, mistuită până ce-i rămăsese din trup doar atât cât să treacă prin toate în mod eficient. Trupul ei trecuse printr-un război şi, ca şi în iubire, se folosise pentru acest lucru de fiecare părticică a sa.

Strănută cu zgomot şi, când priveşte în sus din scuturarea capului, ea e trează, cu ochii deschişi, fixaţi asupra lui.

-Ghici cât e ceasul.

-În jur de patru şi cinci. Nu, patru şi şapte, spune ea.

E un vechi joc dintre un bărbat şi un copil. El se strecoară afară din odaie să caute un ceas, şi, după felul în care se mişcă şi siguranţa lui, ea ghiceşte că luase de curând morfină, era înviorat şi agil, cu siguranţa lui binecunoscută din trecut. Se ridică şi zâmbeşte când el se întoarce dând din cap cu uimire faţă de precizia cu care ghicise ora.

-M-am născut cu un cadran solar în cap, nu-i aşa?

-Şi noaptea?

-Oare există cadrane lunare? A inventat cineva vreunul? Poate că fiecare arhitect care construieşte o vilă ascunde câte un cadran lunar pentru hoţi, un amănunt necesar, ca plata unei zeciuieli.

-O excelentă grijă în plus pentru cei bogaţi.

-Hai să ne întâlnim la cadranul lunar, David. Un loc în care cei slabi îi pot pătrunde pe cei puternici.

-Ca pacientul englez şi cu tine?

-Aproape că am avut un copil acum un an.

Acum, când mintea îi este uşoară şi sigură pe sine după medicament, fata poate să-şi lase gândurile să colinde, iar el o va însoţi, gândind alături de ea. Iar ea se deschide înaintea lui, fără să-şi dea bine seama că e trează şi că face conversaţie, ca şi cum ar vorbi încă într-un vis, ca şi cum strănutul lui fusese un strănut dintr-un vis.

Caravaggio cunoaşte bine această stare. I-a întâlnit adesea, pe mulţi, la cadranul lunar. Deranjându-i la două noaptea, când întreg dulapul din dormitor se prăbuşea din greşeală. Asemenea şocuri, descoperise el, îi protejau de teamă şi violenţă. Întrerupt de proprietari ai caselor pe care le jefuia, el bătea din palme şi conversa cu aprindere, aruncând în sus un ceas scump şi prinzându-l apoi în mână, întrebându-i grăbit pe unde-şi ţineau lucrurile.

-Am pierdut copilul, adică a trebuit să-l pierd. Tatăl era deja mort. Era război.

-Erai în Italia?

-În Sicilia, la vremea când s-a întâmplat. M-am gândit la asta tot timpul, înaintând în lungul Mării Adriatice în urma trupelor. Purtam întruna conversaţii cu copilul. Lucram din greu prin spitale şi fugeam de toată lumea din jur. Toţi în afară de copil, cu care împărţeam totul. În capul meu. Vorbeam cu el în vreme ce spălam şi îngrijeam pacienţii. Eram puţin nebună.

-Şi apoi a murit tatăl tău.

-Da. Apoi a murit Patrick. Eram la Pisa când am aflat. Era trează. Ridicată în şezut.

-Ştiai, nu?

-Am primit o scrisoare de acasă.

-De-aia ai venit aici, fiindcă ştiai?

-Nu.

-Bine. Nu-mi închipui că el credea în priveghiuri şi alte chestii din astea. Patrick spunea că voia un duet, două femei cu instrumente muzicale, când avea să moară. Acordeon şi vioară. Atâta tot. Era al naibii de sentimental.

-Da. Făceai ce voiai din el. Îi găseai o damă îndurerată şi era pierdut.

Vântul se porni din vale spre dealul lor, iar chiparoşii care încadrau cele treizeci şi şase de trepte din faţa capelei se luptară cu el. Picături ale unei ploi mai vechi se desprinseră de pe ramuri, căzând cu un sunet mărunt peste amândoi, cum stăteau pe balustradă, lângă trepte.

Era cu mult trecut de miezul nopţii. Ea se întinsese pe bordura de beton, iar el se plimba de colo până colo sau se apleca uitându-se în jos spre vale. Numai sunetul ploii.

-Când ai încetat să mai vorbeşti cu copilul?

-Toate s-au precipitat brusc. Trupele intrau în luptă la Podul Moro şi apoi la Urbino. Poate că la Urbino m-am oprit. Acolo aveai senzaţia că puteai fi ucis în orice moment, nu numai dacă erai soldat, ci şi preot sau infirmieră. Era ca într-o crescătorie de iepuri, cu străzile acelea înguste şi înclinate. Soldaţii soseau numai cu rămăşiţe de trupuri; se îndrăgosteau de mine pentru o jumătate de oră şi apoi mureau. Era important să-ţi aminteşti cum îi chema. Dar eu îl vedeam pe copil ori de câte ori mureau. Luat de apă. Dus. Unii se ridicau şi-şi sfâşiau toate bandajele încercând să respire mai uşor. Unii se îngrijorau de zgârieturi mărunte la vreo mână în timp ce se stingeau. Apoi bula de la gură. Acel mărunt „pac". M-am aplecat să închid ochii unui soldat mort şi el i-a deschis şi mi-a zis în bătaie de joc: „Abia aştepţi să mă vezi mort? *Căţea!"* S-a ridicat şi-a azvârlit pe podea tot ce aveam pe tavă. Aşa de furios. Cine şi-ar dori să moară aşa? Să moară cu acea furie. *Căţea!* După aia am aşteptat întotdeauna bula de la gură. Cunosc moartea acum, David. Ii cunosc toate mirosurile, ştiu cum să-i abat pe soldaţi de la agonie. Când să strecor şocul rapid de morfină într-o venă principală. Soluţia salină. Să-i fac să-şi golească măruntaiele înainte să moară. Fiecare general blestemat ar fi trebuit să aibă serviciul meu. Fiecare general blestemat. Ar fi trebuit să se pună o condiţie înainte de trecerea fiecărui râu. Ce naiba eram noi de ni se dădea această răspundere, de se aşteptau de la noi să fim înţelepţi ca nişte preoţi bătrâni, să ştim să-i călăuzim pe ceilalţi către ceva nedorit de nimeni şi, cumva, să-i facem să se simtă mulţumiţi. N-am putut niciodată să cred în toate predicile alea pe care le-au rostit pentru cei morţi. Retorica lor vulgară. Cum îndrăznesc? Cum îndrăznesc să vorbească aşa despre o fiinţă care moare?

Nu mai era deloc lumină, toate lămpile stinse, cerul ascuns aproape în întregime după nori. Era mai sigur să nu se atragă atenţia asupra traiului din clădirile care mai stăteau încă în picioare. Erau obişnuiţi să se plimbe prin jurul casei pe întuneric.

-Ştii de ce armata n-a vrut să rămâi aici cu pacientul englez? Ştii?

-O căsătorie jenantă? Complexul care mă leagă de tata? Zâmbea către el.

-Ce face moşul?

-Încă nu s-a calmat în privinţa câinelui.

-Spune-i că a sosit împreună cu mine.

-Nu e prea sigur nici de intenţiile tale. Crede că s-ar putea să dispari cu porţelanurile casei.

-Crezi că i-ar plăcea nişte vin? Am reuşit să şparlesc azi o sticlă.

-De unde?

-O vrei sau nu?

-Hai s-o bem noi acum. Lasă-l pe el în pace.

-Aha, un progres.

-Nici un progres. Am mare nevoie de o băutură serioasă.

-Douăzeci de ani. Pe vremea când aveam douăzeci...

-Da, bun, de ce nu şparleşti un gramofon într-o zi. Apropo, cred că asta se cheamă jaf.

-Ţara mea m-a învăţat tot ce ştiu. Asta am făcut Pentru ea cât a durat războiul.

Intră în casă, trecând prin capela bombardată.

Hana se ridică, uşor ameţită, pierzându-şi echilibrul. „Şi uite ce ţi-au făcut", îşi spuse ea.

Vorbise foarte puţin în timpul războiului, chiar şi cu cei cu care lucrase îndeaproape. Avea nevoie de un unchi, de un membru al familiei. Avea nevoie de tatăl copilului acum, când aştepta, în acest orăşel de munte, să se îmbete pentru prima dată după ani de zile, în timp ce un bărbat ars, sus la etaj, se cufundase în cele patru ore de somn ale sale şi un vechi prieten al tatălui ei dădea iama prin dulăpiorul ei cu medicamente, spărgând fiola de sticlă, legându-şi un şiret de la bocanc în jurul braţului şi injectându-şi repede morfina, toate în timpul care i-ar fi trebuit ca să facă o piruetă.

Noaptea, în munţii din jurul lor, chiar şi la ora zece, numai pământul este negru. Cer limpede, cenuşiu, şi culmi înverzite.

- Mă săturasem de atâta foame. De a fi dorită de toţi. Atunci m-am lăsat de întâlniri, plimbări cu maşina, avansuri amoroase. Ultimele dansuri înainte de moarte - am fost luată drept snoabă. Lucram mai mult decât alţii. Ture duble în plin bombardament, făceam de toate, goleam fiecare ploscă. Am devenit o snoabă pentru că nu voiam să ies cu ei în oraş şi să le cheltuiesc banii. Voiam să merg acasă, şi acasă nu era nimeni. Şi eram sătulă de Europa. Mă săturasem să fiu tratată ca un giuvaer doar pentru că eram de sex feminin. M-am iubit cu un bărbat şi el a murit şi copilul a murit. Adică de fapt copilul n-a murit pur şi simplu, eu am fost aceea care l-a ucis. După aceea m-arfl închis atât de mult, încât nimeni nu m-a mai putut atinge cu nimic. Cu vorbe de snobi. Cu moartea cuiva. Apoi l-am întâlnit pe el, bărbatul ars, carbonizat. Care s-a dovedit a fi, de aproape, un englez.

E multă vreme, David, de când n-am mai avut vreun gând legat de vreun bărbat.

DUPĂ O SĂPTĂMÂNĂ CU GENISTUL SIKH PRIN JURUL vilei, se obişnuiră cu ritualul meselor lui. Oriunde s-ar fi aflat - pe deal sau în sat - se întorcea pe la doisprezece şi jumătate să li se alăture Hanei şi lui Caravaggio, scotea din geanta de pe umăr o legăturică făcută dintr-o batistă albastră, pe care o întindea pe masă lângă mâncarea lor. Cepele şi mirodeniile lui - pe care Caravaggio bănuia că le lua din grădina călugărilor franciscani în timpul petrecut acolo căutând mine. Curăţa cepele cu acelaşi cuţit folosit ca să cojească cauciucul de pe un fitil. Acestea erau urmate de fructe. Caravaggio bănuia că genistul trecuse printr-o întreagă campanie militară fără a mânca la o popotă.

În realitate se aşezase întotdeauna conştiincios la coadă dis-de-dimineaţă, întinzându-şi cana să primească ceaiul englezesc care-i plăcea atât, turnând peste el din propriile rezerve de lapte condensat. Îl bea încet, stând în picioare în lumina soarelui ca să privească mişcările domoale ale soldaţilor care, dacă n-aveau nici o misiune în ziua respectivă, jucau deja canasta la nouă dimineaţa.

Acum, în zori, sub arborii răniţi din grădinile pe jumătate distruse ale vilei San Girolamo, ia o gură de apă din gamelă. Pune pastă de dinţi pe periuţă şi începe o şedinţă de zece minute de periat meticulos în timp ce cutreieră prin jur privind în jos peste valea încă înecată în ceaţă, cu mintea mai mult curioasă decât copleşită de priveliştea deasupra căreia se află din întâmplare. Încă din copilărie se spală pe dinţi numai în aer liber.

Priveliştea din jur este doar ceva temporar, nu are nici o permanenţă. El înregistrează doar posibilitatea unei ploi, un miros anume într-un tufiş. Ca şi cum mintea lui, chiar când nu e folosită, este un radar, ochii consemnându-şi coregrafia obiectelor inanimate din jur pe o rază de patru sute de metri, care este raza de ucidere a armelor mici de foc. Studiază cele două cepe pe care le-a smuls cu grijă din pământ, ştiind că şi grădinile fuseseră minate de armatele în retragere.

La prânz, privirea de unchi a lui Caravaggio e aţintită spre obiectele de pe batista albastră. Există probabil vreun animal rar, gândeşte Caravaggio, care mănâncă exact ceea ce mănâncă acest tânăr soldat cu mâna dreaptă, tot ce duc spre gură degetele lui. Foloseşte cuţitul numai ca sâ decojească ceapa, să taie fructele.

Cei doi bărbaţi fac un drum cu căruţa jos în vale, sj aducă un sac de făină. Totodată, soldatul trebuie să predea nişte hărţi ale zonelor curăţate de mine la comandamentul de la San Domenico. Fiindu-le greu să-şi pună întrebări despre ei înşişi, vorbesc despre Hana. După multe întrebări, bărbatul mai în vârstă recunoaşte că a cunoscut-o înainte de război.

-În Canada?

-Da, o ştiu de acolo.

Trec pe lângă numeroase focuri de tabără aprinse pe marginea drumului, şi Caravaggio îi abate atenţia tânărului soldat spre ele. Porecla genistului este Kip. „Cheamă-l pe Kip." „Uite-l pe Kip." Numele se lipise de el într-un mod curios. În primul său raport despre dezamorsarea bombelor, în Anglia, nişte unt îi pătase hârtia, şi ofiţerul exclamase: „Ce-i asta? Untură de scrumbii[14]?" şi hohote de râs îl împresuraseră. Habar n-avea ce

[14] Joc de cuvinte: în engleză, „kipper" - scrumbie.

însemna „kipper", dar tânărul sikh fusese de atunci răstălmăcit după un peşte afumat din Anglia. Într-o săptămână, numele lui adevărat, Kirpal Singh, fusese uitat. Nu se supărase. Lordul Suffolk şi echipa sa de eliminare a bombelor începură să-l strige după poreclă, iar el prefera aceasta în locul obiceiului englezesc de a te adresa tuturor pe numele de familie.

În vara aceea pacientul englez purtă aparatul auditiv, luând parte prin urmare la tot ce se petrecea în casă. Cochilia de chihlimbar era cuibărită în urechea lui cu tălmăcirile sale pentru toate sunetele întâmplătoare - scaunul de pe hol hârşâind pe podea, lipăitul labelor câinelui pe lângă camera lui, făcându-l să dea volumul mai tare şi să-i audă până şi respiraţia păcătoasă, sau strigătul genistului pe terasă. Pacientul englez, în numai câteva zile de la sosirea tânărului soldat, devenise astfel conştient de prezenţa lui prin jurul casei, deşi Hana îl ţinea la distanţă, gândindu-se că probabil nu s-ar fi plăcut unul pe altul.

Dar într-o zi intră în camera englezului şi îl găsi pe genist acolo. Stătea în picioare la capul patului, cu braţele ridicate şi atârnate peste arma care-i era aşezată de-a curmezişul peste umeri. Fetei nu-i plăcu cum mânuia nepăsător puşca, cum se întoarse leneş la intrarea ei ca şi cum trupul i-ar fi fost axa unei roţi, ca şi cum arma i-ar fi fost cusută de-a lungul umerilor şi braţelor până în pumnii mici şi cafenii.

Englezul se întoarse spre ea şi spuse „Ne înţelegem nemaipomenit de bine".

O supără faptul să genistul intrase nepăsător în acest domeniu, că părea în stare să o înconjoare, să fie peste tot. Kip, aflând de la Caravaggio că pacientul ştia multe despre arme, începuse o discuţie cu el despre detectarea de bombe. Intrase în cameră şi găsise o fântână de informaţii despre armamentul aliaţilor şi duşmanului. Englezul nu numai că ştia despre detonatoarele absurde ale italienilor, dar cunoştea şi topografia acestei regiuni toscane. În scurt timp îşi desenau unul altuia schiţe de bombe şi discutau teoria fiecărui sistem în parte.

-Se pare că detonatoarele italiene sunt plasate vertical. Şi nu întotdeauna la coadă.

-Mă rog, depinde. Aşa sunt cele fabricate la Neapole, dar fabricile de la Roma urmează modelul german. Desigur, Neapole, întorcându-mă în secolul al cincisprezecelea...

Însemna că trebuia să-l asculte pe pacient vorbind în felul său ocolit, iar tânărul soldat nu era deprins să stea nemişcat şi în linişte. Devenea agitat şi întrerupea întruna Pauzele şi tăcerile pe care englezul le făcea adesea, încercând să învioreze lanţul de idei. Soldatul îşi dădu capul pe spate şi privi spre tavan.

- Ar trebui să facem o targa, spuse gânditor genistul întorcându-se spre Hana când ea intră în cameră, şi să-l purtăm prin casă în ea. Ea se uită la amândoi, ridică din urmeri şi părăsi odaia.

Când Caravaggio trecu pe lângă ea pe hol, fata zâmbea. Statură amândoi acolo şi ascultară conversaţia din cameră.

Kip, ţi-am spus care este teoria mea asupra conceptului virgilian despre om? Dă-mi voie...

Ai aparatul auditiv deschis?

Ce?

Deschide –

- Cred că şi-a găsit un prieten, îi spuse ea lui Caravaggio.

Fata iese afară, în curte şi în lumina soarelui. La amiază robinetele încep să funcţioneze în fântâna vilei şi, timp de douăzeci de minute, apa ţâşneşte din ele. Fata îşi scoate pantofii, se suie în cupa secată a fântânii şi aşteaptă.

La această oră mirosul de fân pluteşte pretutindeni. Muştele verzui se împleticesc prin aer şi se izbesc de. oameni ca şi cum s-ar lovi de-un zid, apoi se retrag nepăsătoare. Ea observă unde s-au adăpostit păianjenii de apă sub cupa superioară a fântânii, fiindcă stă cu faţa în umbra acesteia. Îi place să se aşeze în acest cuib de piatră, un miros de aer tăinuit, întunecat şi răcoros venind dinspre jgheabul încă gol de lângă ea, ca aerul dintr-o pivniţă deschisă pentru prima oară într-o primăvară târzie, aşa încât căldura de afară atârnă în contrast. Îşi şterge de praf braţele, îşi desprinde degetele de la picioare din strânsoarea

pantofilor şi se întinde.

Prea mulţi bărbaţi în casă. Gura ei se lipeşte de pielea dezgolită a umărului. Îşi adulmecă pielea, aerul ei intim. Gustul şi aroma ei proprie. Îşi aminteşte prima dată când devenise conştientă de ele, undeva prin adolescenţă - părea a fi un loc mai degrabă decât un moment anume - sărutându-şi braţul pentru a-şi exersa sărutul, mirosindu-şi încheietura mâinii sau aplecându-se spre coapse. Respirând în propriile ei mâini făcute cupă, aşa încât respiraţia să ricoşeze înapoi spre nas. Acum îşi freacă picioarele goale şi albe de cenuşiul umbrit al fântânii. Genistul îi povestise despre statui pe care le întâlnise în timpul luptelor, cum dormise lângă una din ele, un înger întristat, jumătate bărbat, jumătate femeie, a cărui frumuseţe îl fermecase. Se întinsese pe spate privindu-i trupul şi, pentru prima dată de la începutul războiului, se simţise împăcat.

Fata adulmecă piatra, mirosul ei răcoros de molie.

Oare tatăl ei se chinuise în încleştarea lui cu moartea sau murise liniştit? Oare stătuse şi el întins aşa cum se odihneşte maiestuos pacientul englez în patul său? Oare fusese îngrijit de vreun străin? Un om care nu e din neamul tău îţi poate răscoli emoţiile mai profund decât cineva din propria familie. Ca şi cum, nimerind în braţele unui străin, descoperi chiar oglinda pe care ţi-ai alege-o singur. Spre deosebire de genist, tatăl ei nu se simţise niciodată complet împăcat în lume. Remarcile lui îşi pierdeau unele silabe, din timiditate. Din orice propoziţie a lui Patrick, se plângea mama ei, pierdeai două-trei cuvinte importante. Dar Hanei îi plăcea acest lucru la el, în jurul lui nu părea a exista nici un spirit feudal. Avea un aer vag, o incertitudine care îi dădea un farmec şovăitor. Era deosebit de majoritatea bărbaţilor. Chiar şi rănitul pacient englez avea fermitatea cunoscută a feudalului. Dar tatăl ei fusese un spirit flămând, plăcându-i ca cei din jurul lui să fie siguri pe ei, chiar severi.

Oare s-a apropiat de propria-i moarte cu acelaşi aer indiferent ca şi cum ar fi nimerit acolo din întâmplare? Sau cu mânie? Era omul cel mai puţin capabil de mânie din câţi cunoştea, detestând cearta, ieşind pur şi simplu din cameră dacă cineva îl vorbea de rău pe Roosevelt sau pe Tim Buck sau îi lăuda pe unii primari ai oraşului Toronto. Nu încercase în viaţa lui să convertească pe nimeni, oblojind numai, sau sărbătorind evenimente care se întâmplau în jurul său. Atâta tot. Un roman este o oglindă plimbându-se de-a lungul unei străzi. Fata citise acest lucru într-una dintre cărţile recomandate de pacientul englez, şi aşa şi-l amintea pe tatăl ei - de câte ori aduna imagini de-ale lui din trecut - oprind maşina sub un anumit pod din Toronto, spre nord de Pottery Road, la miezul nopţii, şi spunându-i că acesta era locul unde graurii şi porumbeii îşi împărţeau incomod şi nu prea armonios grinzile podului pe timpul nopţii. Şi chiar aşa se opriseră acolo într-o noapte de vară şi îşi aplecaseră capetele spre zarva de sunete şi ciripeli somnoroase.

Mi s-a spus că Patrick a murit într-un porumbar, zise Caravaggio.

Tatăl ei îndrăgise un oraş inventat de el însuşi, ale cărui străzi şi ziduri şi frontiere fuseseră create de el şi de prietenii lui. Nu părăsise niciodată cu adevărat acea lume imaginară. Fata îşi dă seama că tot ce ştia despre realitate învăţase singură sau de la Caravaggio sau, în timpul în care locuiseră împreună, de la mama ei vitregă, Clara. Clara, care odată fusese actriţă, Clara cea clară, care îşi rostise limpede mânia atunci când plecaseră cu toţii la război. Tot anul care trecuse, în Italia, purtase cu ea scrisori de la Clara. Misive care ştie că fuseseră scrise pe o stâncă trandafirie de pe o insulă din golful Georgian, scrise cu vântul suflând peste apă şi îndoind hârtia din caiet înainte ca ea să rupă într-un sfârşit paginile şi să le pună într-un plic adresat Hanei. Le ţinea în valiză, fiecare conţinând câte un fulg de stâncă trandafirie, şi acea adiere. Dar ea nu răspunsese niciodată. Îi fusese un dor cumplit de Clara, dar nu putuse să-i scrie, după toate câte i se întâmplaseră. Nu poate suporta să discute sau măcar să accepte moartea lui Patrick.

Iar acum, pe acest continent, războiul cutreierând pe altundeva, mănăstirile şi bisericile care fuseseră transformate temporar în spitale au rămas solitare, cioplite în dealurile Toscanei şi Umbriei. Poartă în ele rămăşiţele acestei civilizaţii a războiului, mărunte morene lăsate în urmă de un enorm gheţar. Pretutindeni în jurul lor se întinde acum pădurea sfântă.

Îşi vâră picioarele sub rochia subţire şi îşi reazemă braţele de coapse. Totul e nemişcat. Aude cunoscutul gâlgâit sec fremătând în ţeava îngropată în coloana centrală a fântânii. Apoi tăcere. Apoi deodată un vuiet când apa soseşte, năvălind în jurul ei.

POVESTIRILE PE CARE HANA I LE CITISE PACIENTULUI englez, călătoria alături de bătrânul pelegrin în *Kim* sau alături de Fabrizio în *Mănăstirea din Parma,* îi ameţiseră pe amândoi, prinzându-i într-o învolburare de armate şi cai şi trăsuri - toate fugind de sau către un război. Stivuite într-un colţ al dormitorului lui erau alte cărţi pe care i le citise, ale căror meleaguri le cutreieraseră deja.

Multe cărţi începeau cu un enunţ al autorului despre structura povestirii. Te afundai în apele lor cu o vâslire tăcută.

Îmi încep cronica de la vremea în care Servius Galba a fost consul.
...Istoriile lui Tiberius, Caligula, Claudius şi Nero, cât timp s-au aflat la putere, au fost falsificate prin teroare, iar după moartea lor au fost rescrise cu înnoită ură.

Aşa şi-a început Tacitus *Analele.*

Însă romanele începeau cu multă şovăială sau haos. Cititorii nu aveau niciodată un control total. O uşă un lacăt un zăgaz se deschidea şi ei se îmbulzeau, ţinându-se cu o mână de balustradă, ţinând în cealaltă o pălărie.

Când fata începe o carte, intră pe porţile împodobite în ogrăzi spaţioase. Parma şi Paris şi India îşi răsfira covoarele.

Se aşeză, sfidând ordinele municipale, călare pe tunul Zam-Zammah, înălţat pe soclul său de cărămidă peste drum de vechiul Ajaib-Gher - Casa Minunilor, cum numeau localnicii muzeul din Lahore. Cine îl are pe Zam-Zammah, „balaurul care suflă foc pe nări", stăpâneşte Punjab-ul; de aceea uriaşul tun de bronz verzui este întotdeauna primul în prada de război a oricărui cuceritor[15].

- Citeşte mai rar, fată dragă, pe Kipling trebuie să-l citeşti rar. Uită-te cu atenţie unde sunt virgulele, ca să afli pauzele fireşti. Este un scriitor care s-a folosit de condei şi cerneală. Îşi ridica adesea privirea de pe pagină, îmi închipui, se uita pe fereastră şi asculta păsările, aşa cum fac mulţi scriitori solitari. Unii nu ştiu numele păsărilor, însă el le ştia. Ochiul tău e prea iute şi nord-american. Gândeşte-te la viteza condeiului lui. Dacă nu, ce-teribil, ce no-duros şi chinuit ar fi primul paragraf.

Aceasta fusese prima lecţie despre lectură a pacientului englez. De atunci n-o mai întrerupsese niciodată. Dacă se întâmpla să adoarmă, ea continua fără să-şi ridice privirea decât când ea însăşi era obosită. Dacă el pierduse ultima jumătate de oră din povestire, o singură încăpere era întunecată într-o istorie pe care probabil că o ştia deja. Cunoştea harta trasată de povestire. Benare[16] la est şi Chilianwallah la nord de Punjab. (Toate astea avuseseră loc înainte ca genistul să se ivească în mijlocul lor ca ieşit din această poveste. Ca şi cum paginile lui Kipling fuseseră frecate noaptea, ca o lampă magică. Un leac făcător de minuni.)

Ajungând la final, lăsase din mână povestea lui *Kim,* cu frazele sale delicate şi desăvârşite - şi citită acum cu o dicţie clară - şi luase caietul pacientului, volumul pe care reuşise cumva să-l aducă cu el prin flăcări. Cartea se răsfiră deschisă, ajunsă aproape la dublul grosimii ei iniţiale.

Avea o pagină subţire dintr-o Biblie, ruptă şi lipită în text.

Când regele David a ajuns la adânci bătrâneţe îl acopereau cu haine, însă nu putea să se încălzească.
Atunci slugile lui i-au zis: Să se caute pentru domnul nostru rege o fată tânără care să stea înaintea regelui, să-l îngrijească şi să se culce cu el, ca să se încălzească domnul nostru regele.
Şi i-au căutat în toate ţinuturile lui Israel o fată frumoasă şi au găsit pe Abişag

[15] Începutul romanului Kim de Rudyard Kipling.
[16] *Benare* - oraş în nordul Indiei, în provincia Uttar Pradesh; în 1956 acest oraş este numit Varanasi.

Sunamiteanca şi au adus-o la rege.
Fata era foarte frumoasă, îngrijea pe rege şi-l servea; însă regele n-a cunoscut-o[17].

Tribul —, care îl salvase pe pilotul ars, l-a adus la baza militară britanică din Siwa în 1944. A fost transportat cu trenul sanitar de la miezul nopţii din vestul deşertului până în Tunisia şi de acolo trimis în Italia. În acea perioadă a războiului erau sute de soldaţi cu minţile rătăcite, cel mai probabil nevinovaţi, nu prefăcuţi. Cei ce susţineau a fi nesiguri de naţionalităţile lor erau plasaţi în complexul din Tirrenia, unde se afla spitalul de la ţărmul mării. Pilotul ars era o enigmă în plus, lipsit de orice mijloc de identificare, de nerecunoscut. În tabăra pentru Prizonieri din apropiere era ţinut într-o cuşcă poetul american Ezra Pound, care îşi ascundea pe trup şi prin buzunare, mutând-o zilnic pentru propriul său sentiment de siguranţă, elicea de eucalipt pe care se aplecase şi o cu-lesese din grădina celui care-l trădase, când fusese arestat, *Eucaliptul care ajută la memorie.*

- Ar trebui să încercaţi să mă păcăliţi, le spusese pilotul ars anchetatorilor săi, faceţi-mă să vorbesc în germană, ceea ce pot, dacă tot veni vorba, întrebaţi-mă despre Don Bradman[18]. Întrebaţi-mă despre Marmite[19] despre marea Gertrude Jekyll[20]. Ştia unde se afla fiecare pictură de Giotto prin Europa, şi majoritatea locurilor unde se puteau găsi imitaţii convingătoare.

Spitalul de pe ţărm fusese improvizat în cabinele de baie de pe plajă, pe care turiştii le puteau închiria la răscrucea dintre secole. În timpul căldurilor, vechile umbrele Campari erau din nou aşezate în rozetele de pe mese, iar pansaţii şi răniţii şi muribunzii stăteau la umbra lor în briza mării şi discutau molcom sau priveau în gol sau sporovăiau întruna. Bărbatul ars o observă pe tânăra infirmieră, oarecum diferită de celelalte. Cunoştea bine asemenea priviri împietrite şi îşi dădu seama că era mai mult pacientă decât infirmieră. O chemă numai pe ea când avea nevoie de ceva.

Fu interogat din nou. Totul la el era foarte englezesc, cu excepţia faptului că pielea îi era arsă şi neagră, una dintre acele fiinţe preistorice fosilizate în mlaştini, păstrată prin istorie, aşezată înaintea ofiţerilor anchetatori.

Îl întrebară unde se aflau aliaţii în Italia şi le spuse că bănuia că ocupaseră Florenţa, dar că erau ţinuţi pe loc în orăşelele de munte dinspre nord. Linia Gotică. „Unităţile voastre sunt blocate în Florenţa şi nu pot trece de puncte strategice precum Prato şi Fiesole fiindcă germanii s-au baricadat în vile şi mănăstiri şi sunt excelent apăraţi. E o poveste veche - cruciaţii au făcut aceeaşi greşeală împotriva sarazinilor. Şi, asemeni lor, aveţi acum nevoie de oraşele fortificate. Acestea n-au fost părăsite decât în vremurile holerei."

A bătut câmpii mai departe, exasperându-i, trădător sau aliat, nelăsându-i să ghicească niciodată cu prea mare certitudine cine era.

Acum, după luni de zile, în vila San Girolamo, în orăşelul de munte de la nord de Florenţa, în încăperea-umbrar care îi este dormitor, se odihneşte ca sculptura cavalerului mort din Ravenna. Deapănă frânturi de poveste despre oraşe-oază, urmaşii familiei Medici, stilul literar al lui Kipling, femeia care şi-a înfipt dinţii în carnea lui. Iar în caietul său de însemnări, ediţia din 1890 a *Istoriilor* lui Herodot, sunt alte frânturi de poveste - hărţi, fragmente de jurnal, scrieri în numeroase limbi, paragrafe tăiate din alte cărţi. Singurul lucru care lipseşte e numele lui. Nu există încă nici un indiciu care să dezvăluie cine este cu adevărat, e lipsit de nume, de grad sau batalion sau escadron. Însemnările din caietul lui sunt toate de dinainte de război, despre deserturile din Egipt şi Libia în anii '30, presărate cu notiţe despre picturile din peşteri sau galerii de artă sau crâmpeie de jurnal în scrisul lui mărunt. „Nu e nici o bruneta", îi spune pacientul englez Hanei când se apleacă asupra lui, „printre Madonele florentine".

Cartea i-a rămas în mâini. Ea o desprinde de trupul lui adormit şi o pune pe noptieră. Lăsând-o deschisă, stă în picioare, privind în jos, şi citeşte. Îşi promite că nu va întoarce pagina.

---

[17] *Biblia, Cartea Întîi a Regilor,* Cap. 1, Solomon, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, p. 358.

[18] Don Bradman - celebru jucător englez de crichet.

[19] *Marmite* - extract vegetal din drojdie, care se mănâncă în Anglia uns pe pâine cu unt.

[20] Gertrude Jekyll - faimoasă creatoare engleză de grădini.

Mai 1936.
Am să vă citesc o poezie, a spus soţia lui Clifton, cu vocea ei protocolară, impresie pe care ţi-o lasă întotdeauna dacă nu-i eşti foarte apropiat. Eram cu toţii în tabăra sudică, strânşi în cercul de lumină al focului.
Am umblat prin deşert.
Şi am strigat:
- O, Doamne, ia-mă din acest loc!
O voce a rostit: - Nu există deşert.
Am strigat: - Bine, dar -
Nisipul, arşiţa, orizontul gol.
O voce a rostit: - Nu există deşert.

Nimeni n-a zis nimic.
Ea a spus: Acesta a fost Stephen Crane, care nu a cunoscut niciodată deşertul.
L-a cunoscut, a spus Madox.

Iulie 1936.
Există trădări într-un război care sunt mărunte în comparaţie cu trădările noastre umane pe timp de pace. Noul amant ia obiceiurile celuilalt. Toate sunt sfărâmate, dezvăluite într-o nouă lumină. Acest lucru este realizat prin fraze încordate sau tandre, deşi inima este un organ al focului.
O poveste de iubire nu e despre cei care îşi pierd inima, ci despre cei care găsesc acea fiinţă întristată pe care, când o afli, trupul nu mai poate înşela pe nimeni, nu mai are nici o mască - nici înţelepciunea somnului, nici ritualul fasoanelor sociale. Este o mistuire a sinelui şi a trecutului.

Este aproape întuneric în încăperea verde. Hana se întoarce şi îşi dă seama că are gâtul înţepenit de încordare. A fost concentrată şi cufundată în scrisul chircit din jurnalul lui de călătorie, gros, plin de hărţi şi texte. Are chiar şi o ferigă măruntă lipită în el. *Istoriile.* Nu închide caietul, nu l-a atins deloc de când l-a aşezat pe noptieră. Se îndepărtează de el.

Kip se afla pe un câmp la nord de vilă când găsi mina enormă, piciorul lui - aproape călcând peste firul verde pe când traversa livada - răsucindu-se ca să-l evite, astfel încât îşi pierdu echilibrul şi căzu în genunchi. Ridică firul până ce-l simţi întins, apoi îl urmări, mergând în zigzag printre copaci.

Se aşeză la capătul lui cu geanta de pânză în poală. Mina îl şoca. O acoperiseră cu beton. Aşezaseră acolo explozivul şi apoi aşternuseră beton umed deasupra pentru a-i deghiza mecanismul şi forţa. La vreo trei metri depărtare era un copac desfrunzit. Alt copac cam la nouă metri. Iarbă de două luni crescuse peste bila de beton.

Îşi desfăcu geanta şi tăie iarba cu o foarfecă. Aşeză o mică plasă de sfoară în jurul ei şi, după ce legă o frânghie şi un scripete de o creangă a copacului, ridică încet betonul în aer. Două fire ieşeau din el şi duceau spre pământ. Se aşeză, se rezemă de copac şi se uită la ea. Viteza nu mai conta acum. Îşi scoase radioul din geantă şi îşi puse căştile pe cap. În scurt timp acestea îi pompau în urechi *muzică* americană de pe postul AIF. În medie două minute jumătate pentru fiecare cântec sau număr de dans. Putea să socotească în urmă, trecând prin *Un şirag de perle, Baladă improvizată în do major* şi alte melodii, ca să descopere câtă vreme stătuse aşa, recepţionând muzica de fond în mod inconştient.

Zgomotul nu conta. Nu se auzea nici un ticăit sau păunit slab care să semnaleze vreun pericol în acest tip de bombă. Melodia care îl distrăgea îl ajuta să gândească limpede, să pătrundă posibilele structuri ale minei, să înţeleagă caracterul celui care crease citadela de fire şi apoi turnase beton umed peste ea.

Suspendarea bilei de beton în aer, legată cu încă o sfoară, însemna că cele două fire nu puteau fi smulse oricât de dur ar fi atacat-o. Se ridică şi începu să cureţe uşurel cu dalta mina deghizată, înlăturând fărâmele de beton cu pământul ţinut în gură, cioplind mai departe. Se oprj din treabă doar când muzica se rătăci de pe lungimea de unde, iar el fu nevoit să prindă din nou postul, dând o nouă claritate melodiilor de dans. Foarte încet dezgropa circuitele de

fire. Erau şase fire încurcate, legate într-un mănunchi, vopsite toate în negru.

Şterse de praf panoul pe care erau aşezate.

Şase fire negre. Când era copil tatăl său îşi strângea degetele şi, ascunzându-le, lăsând afară doar vârfurile, îl punea să ghicească degetul cel mai lung. Degetul lui mărunţel îl atingea pe cel ales, şi mâna tatălui se desfăcea, înflorind, pentru a dezvălui greşeala băiatului. Puteai, desigur, să schimbi un fir roşu într-un conductor negativ. Dar acest adversar nu numai că îşi betonase creaţia, ci vopsise şi toate personajele în negru. Kip era atras într-un vârtej psihologic. Începu să răzuiască vopseaua cu cuţitul, dezvăluind un roşu, un albastru, un verde. Oare adversarul său le şi schimbase între ele? Va trebui să creeze un circuit periferic dintr-un fir negru de-al lui, ca o meandră secată a unui râu, şi apoi să testeze dacă această buclă avea energie pozitivă sau negativă. Apoi va verifica pierderile de energie şi va şti unde se află pericolul.

Hana căra o oglindă înaltă în faţa ei de-a lungul holului. Se oprea din cauza greutăţii şi o pornea apoi mai departe, oglinda reflectând trandafiriul vechi şi întunecat al culoarului.

Englezul dorise să se privească în oglindă. Înainte de a intra în cameră, fata întoarse grijulie oglinda către sine, ca lumina să nu ricoşeze, reflectată de la fereastră, pe faţa lui-

El stătea întins acolo, în carapacea lui întunecată, singura paloare fiindu-i aparatul auditiv din ureche şi aparenta văpaie de lumină a pernei. Îşi înlătură cu mâna aşternuturile de pe el. Uite, ajută-mă, împingând cât de departe putea, şi Hana smuci cearşaful până la capul patului.

Se sui pe un scaun lângă pat şi aplecă încet oglinda spre el. Se afla în această poziţie, cu braţele încordate înaintea ei, când auzi strigătele slabe.

La început nu le băgă în seamă. În casă se auzeau adesea zgomote din vale. Megafoanele folosite de soldaţii care deminau zona o iritaseră întruna pe vremea când locuia singură cu pacientul englez.

-Ţine oglinda nemişcată, dragă, spuse el.

-Cred că strigă cineva. Auzi?

Cu mâna stângă el dădu aparatul auditiv mai tare.

-E băiatul. Ar trebui să te duci să vezi ce e.

Sprijini oglinda de perete şi se năpusti pe coridor. Afară se opri, aşteptând strigătul următor. Când acesta sosi, ea ţâşni prin grădină spre câmpurile de deasupra casei.

El stătea în picioare cu mâinile ridicate deasupra capului, ca şi cum ar fi ţinut o enormă pânză de păianjen. Îşi scutura capul, să scape de căşti. Cum alerga spre el, îi strigă să-l ocolească prin stânga, fire de la mină erau risipite peste tot. Ea încremeni. Acesta era un loc prin care trecuse de nenumărate ori fără vreun sentiment de primejdie, îşi suflecă fusta şi înainta privindu-şi picioarele cum se cufundă în iarba înaltă.

Braţele genistului erau încă încremenite în aer când ajunse lângă el. Fusese păcălit, sfârşind prin a ţine două fire sub tensiune pe care nu le putea lăsa jos fără a se asigura printr-un conductor suplimentar. Avea nevoie de încă o mână pentru a neutraliza unul din fire şi trebuia să se întoarcă din nou la panoul detonator. Îi dădu cu atenţie firele şi îşi lăsă braţele în jos, simţindu-şi sângele circulând din nou prin ele.

-Le iau înapoi într-o clipă.

-E-n regulă.

-Stai nemişcată.

Îşi desfăcu geanta şi scoase contorul Geiger şi magnetul. Plimbă cadranul în susul şi de-a lungul firelor pe care le ţinea fata. Nici o oscilaţie spre negativ. Nici un indiciu. Nimic. Făcu un pas înapoi, întrebându-se unde putea fi şmecheria.

-Dă-mi voie să leg alea de un copac, şi tu pleacă de aici.

-Nu. Le ţin eu. Nu vor ajunge până la copac.

-Nu.

-Kip, pot eu să le ţin.

- Suntem într-un impas. E pe undeva o şmecherie. Nu ştiu încotro s-o iau de aici. Nu ştiu cât de completă e păcăleala.

Lăsând-o acolo, fugi înapoi spre locul unde zărise prima dată firul. Îl ridică şi îl urmări tot drumul, de data aceasta cu contorul Geiger lipit de el. Apoi rămase ghemuit la vreo zece metri de ea, gândindu-se, ridicându-şi din când în când privirea, uitându-se prin ea fără s-o vadă, atent doar la cele două fire auxiliare pe care ea le ţinea în mâini. Nu ştiu, rosti rar, cu glas tare, *nu ştiu*. Cred că trebuie să tai firul din mâna ta stângă, acum chiar că trebuie să pleci. Îşi trase din nou căştile peste urechi, şi sunetul se revărsă iarăşi cu putere în el, umplându-l de claritate. Trebălui din nou de-a lungul diverselor cărări de fire şi plonja prin răsucirile nodurilor lor, colţurile subite, contactele ascunse care le transformau din pozitiv în negativ. Butoiul cu praf de puşcă. Îşi aduse aminte de câine, cu ochii lui imenşi. Goni însoţit de muzică de-a lungul conductoarelor şi, în tot acest timp, îşi ţinu privirea aţintită asupra mâinilor fetei, care stăteau foarte nemişcate ţinându-le.

-Ar trebui să pleci.

-Ai nevoie de o mână în plus ca să le tai, nu-i aşa?

-Pot să le leg de copac.

-Le ţin eu.

Luă firul ca o viperă subţire din mâna ei stângă. Apoi pe celălalt. Ea nu se îndepărtă. El nu mai zise nimic, trebuia acum să gândească cat mai clar, ca şi cum ar fi fost singur. Ea se apropie şi luă înapoi unul dintre fire. Nu era deloc conştient de toate acestea, prezenţa ei fiindu-i ştearsă din minte. Străbătu rutele detonatorului bombei încă o dată, împreună cu mintea care îi crease coregrafia, atingând toate punctele-cheie, privindu-i radiografia, muzica orchestrei acoperind tot restul.

Păşind spre ea tăie firul de sub pumnul ei stâng înainte ca teoria să i se stingă din minte, cu un sunet ca al unui obiect străpuns de un dinte. Îi urmări imprimeul întunecat al rochiei de-a lungul umărului, peste gât. Bomba era moartă. Scăpă cleştii şi îşi aşeză mâna pe umărul ei, simţind nevoia de a atinge ceva uman. Ea spunea ceva nedesluşit, şi se întinse şi îi trase căştile de pe cap şi tăcerea se lăsă. O adiere şi un freamăt. Îşi dădu seama că trosnetul firului retezat nu fusese auzit, ci doar simţit, o muşcătură, frângerea unui os mărunt de iepure. Fără să-i dea drumul, mâna lui lunecă de-a lungul braţului ei şi smulse cei douăzeci de centimetri de sârmă din pumnul ei încă strâns.

Ea se uita la el întrebătoare, aşteptându-i răspunsul la ceea ce-i spusese, însă el n-o auzise. Fata clătină din cap şi se aşeză jos. El începu să culeagă diverse obiecte din jurul său, punându-le în geantă. Ea se uită în sus către copac şi apoi, din întâmplare numai, îşi coborî din nou privirea şi îi zări mâinile tremurânde, încordate şi înţepenite ca ale unui epileptic, respiraţia adâncă şi rapidă, toate dispărând într-o clipită. Stătea ghemuit.

-Ai auzit ce-am spus?

-Nu. Ce-ai spus?

-Am crezut că aveam să mor. Voiam să mor. Şi m-am gândit că dacă mor am să mor cu tine. Cineva ca tine, tânăr, cum sunt şi eu. I-am văzut pe atâţia murindu-mi alături în anul acesta. Nu mi-a fost frică. Desigur, n-a fost bravură. M-am gândit, avem vila asta, iarba asta, ar fi trebuit să ne întindem amândoi, tu în braţele mele, înainte de a muri. Am vrut să-ţi ating osul acela de la gât clavicula, e ca o aripă măruntă împietrită sub pielea ta. Am vrut s-o învelesc cu degetele. Mi-a plăcut întotdeauna carnea de culoarea râurilor şi pietrelor, sau ca ochiul căprui al unei părăluţe, ştii floarea asta? Ai văzut vreuna? Sunt aşa de obosită, Kip, vreau să dorm. Vreau să dorm sub copacul ăsta, să-mi lipesc ochiul de clavicula ta, vreau doar să-mi închid ochii şi să nu mă mai gândesc la nimeni, vreau să găsesc un cuib între crengile unui copac şi să mă sui acolo şi să dorm. Ce minte atentă! Să ştii ce fir să tai. Cum ai ştiut? Ziceai întruna nu ştiu, nu ştiu, dar ai ştiut. Nu-i aşa? Nu tremura, trebuie să-mi fii un pat liniştit, lasă-mă să mă încolăcesc ca şi cum mi-ai fi un bunic plin de bunătate pe care să-l pot îmbrăţişa, iubesc cuvântul „a te încolăci", aşa o vorbă domoală, n-o poţi zori...

Gura ei era lipită de cămaşa lui. Stătea întins cu ea pe jos, nemişcat cum îi spusese, cu ochii limpezi, privind în sus spre o creangă. Îi auzea răsuflarea adâncă. Când îşi încolăcise braţul în jurul umărului ei era deja adormită, dar se strânsese lângă el. Aruncând o privire în jos observă că ea încă mai ţinea firul, probabil că-l ridicase din nou.

Din toate, răsuflarea îi era cea mai vie. Apăsarea îi era atât de uşoară, probabil îşi aşezase aproape toată greutatea alături, nu peste el. Câtă vreme putea sta aşa, fără să se desprindă, să se întoarcă la mulţimea de treburi ale zilei. Era esenţial să rămână nemişcat, ca statuile de care şi el se sprijinise în toate acele luni în care avansaseră spre nord de-a lungul coastei, luptându-se pentru calea spre şi dincolo de fiecare oraş-fortăreaţă, până ce nu mai era nici o diferenţă între ele, aceleaşi străzi înguste peste tot, care deveneau râuri de sânge, aşa încât începuse să viseze că, dacă şi-ar fi pierdut echilibrul, ar fi alunecat de-a lungul acelor torente de lichid roşu şi ar fi fost azvârlit de pe creastă în vale. În fiecare seară intrase în răcoarea câte unei biserici capturate şi îşi găsise câte o statuie să-i fie santinelă pe timpul nopţii. Îşi aşezase încrederea numai în această rasă de pietre, apropiindu-se cât mai mult de ele în întuneric, un înger întristat a cărui coapsă era coapsa desăvârşită a unei femei, al cărui contur şi a cărui umbră păreau a fi aşa catifelate. Îşi punea capul în poala acestor fiinţe şi se lăsa în voia somnului.

Ea lăsă dintr-o dată mai multă greutate asupra lui. Şi acum răsuflarea ei era mai adâncă, ca vocea unui violoncel, îi privi faţa adormită. Era încă înfuriat că fata stătuse cu el când dezamorsase bomba, ca şi cum prin aceasta îl făcuse să-i rămână dator cu ceva. Făcându-l să se simtă în retrospectivă responsabil pentru ea, deşi nici nu se gândise la aşa ceva în acele clipe. Ca şi cum un *astfel* de gând ar fi putut influenţa în vreun mod folositor ce hotăra el să facă cu o mină.

Dar simţea că acum se afla *în* ceva, poate într-o pictură văzută undeva anul trecut. Un cuplu ferit de pericole pe o câmpie. Ce multe cupluri văzuse, în lenea somnului lor, lipsite de orice gând despre muncă sau primejdiile din lume. Alături de el era forfoteala de şoricel din respiraţia Hanei; sprâncenele ei se încruntau a ceartă, o măruntă înverşunare în visarea ei. Îşi întoarse privirea în sus spre copac şi spre cerul de nori albi. Mâna ei îl ţinea strâns, aşa cum se încleştase de el mâlul de pe ţărmul râului Moro, pumnul lui înfigându-se în lutul umed, să nu alunece înapoi în torentul deja traversat.

Dacă ar fi fost el eroul dintr-o pictură, ar fi putut să-şi revendice odihna cuvenită. Dar, cum spusese şi ea, el era cafeniul unei stânci, cafeniul unui râu noroios, hrănit de furtuni. Şi ceva în el îl făcea să se dea înapoi chiar şi din faţa naivei inocente a unei asemenea remarce. Dezamorsarea reuşită a unei bombe era un final de roman. Bărbaţi albi, înţelepţi ca nişte taţi, îşi dădeau mâna, erau felicitaţi şi se îndepărtau şchiopătând, după ce fuseseră convinşi să iasă din solitudinea lor pentru această misiune speciala. Dar el era un profesionist. Şi rămânea un străin, un sikh. Singurul lui contact uman şi personal era cu acest inamic care crease bomba şi plecase ştergându-şi urmele cu o creangă târâtă în urma sa.

De ce nu putea dormi? De ce nu putea să se întoarcă spre fată, să nu se mai gândească că în jur totul încă mai era o văpaie suspendată, pe jumătate aprinsă? într-o pictură din imaginaţia sa, câmpia care înconjura această îmbrăţişare a lor era în flăcări. O dată urmărise prin binoclu un genist intrând într-o casă minată. Îl văzuse dărâmând o cutie de chibrituri de pe un colţ de masă şi fiind învăluit în lumină în acea jumătate de secundă înainte ca sunetul şters al bombei să-l ajungă. Astfel era fulgerul în 1944. Cum putea să se încreadă chiar şi în acest cerc de elastic de pe mâneca rochiei fetei, care îi strângea braţul? Sau în hârâitul din răsuflarea ei apropiată, adâncă asemeni pietrelor dintr-un râu.

Fata se trezi când omida îi trecu de pe gulerul rochiei pe obraz, şi îşi deschise ochii, îl zări aplecat asupra ei. El îi culese omida de pe faţă fără să-i atingă pielea şi o aşeză pe iarbă. Ea observă că îşi împachetase deja echipamentul. El se dădu înapoi şi se aşeză sprijinit de copac, privind-o cum se rostogoleşte agale pe spate şi cum se întinde apoi, lungind acea clipă cât mai mult cu putinţă. Trebuie să fi trecut de amiază, cu soarele acolo unde era. Îşi dădu capul pe spate şi se uită la el.

-Parcă trebuia să mă ţii în braţe!

-Te-am ţinut. Până te-ai dat mai încolo.

-Cât timp m-ai ţinut?

-Până te-ai desprins. Până ai simţit nevoia să te mişti-

-Nu s-a abuzat de mine, sper? Adăugând: Glumesc numai, când îl văzu cum începe să se îmbujoreze.

-Vrei să te întorci în casă?

- Da, mi-e foame.

Abia se putu ridica, cu soarele orbitor, cu picioarele ei ostenite. Câtă vreme fuseseră acolo, încă nu ştia. Nu putea să uite adâncimea somnului, uşurinţa cu care se cufundase în vis.

O PETRECERE SE PORNI ÎN CAMERA PACIENTULUI englez când Caravaggio apăru cu un gramofon găsit pe undeva.

-Mă voi folosi de el ca să te învăţ să dansezi, Hana. Nu ceea ce ştie tânărul tău prieten. Am văzut şi mi-am întors spatele la unele dansuri. Dar melodia asta *De când se petrece acest lucru* e o piesă excelentă pentru că muzica din introducere e mai pură decât cântecul pe care-l introduce. Şi numai marii artişti de jazz au pus preţ pe-un asemenea lucru. Deci, putem să ţinem petrecerea pe terasă, ceea ce ne-ar permite să-l invităm pe câine, sau putem să-l invadăm pe englez şi s-o ţinem sus în dormitor. Tânărul tău prieten care nu bea alcool a reuşit să găsească nişte sticle cu vin ieri în San Domenico. Nu avem numai muzică. Dă -mi braţul. Nu. Întâi trebuie să facem semne cu creta pe podea şi să exersăm. Trei paşi principali - unu-doi-trei -acum dă-mi braţul. Ce s-a întâmplat cu tine astăzi?

-A dezamorsat o bombă enormă, una dificilă. Lasă să-ţi spună el.

Genistul ridică din umeri, nu cu modestie, ci ca şi cum ar fi fost prea complicat de explicat. Noaptea se lăsă fulgerător, întunericul umplu valea şi învălui apoi munţii şi toseră lăsaţi din nou cu felinarele.

Târşâiau cu toţii pe coridoare spre camera pacientului englez, Caravaggio cărând gramofonul, ţinând într-o mână braţul aparatului şi acul.

-Acum, înainte să începi cu istoriile tale, spuse spre silueta nemişcată din pat, îţi prezint *Povestea mea de-amor*.

-Compusă în 1935 de domnul Lorenz Hart, îmi închipui, murmură englezul. Kip stătea la fereastră şi ea spuse că voia să danseze cu el.

-Nu până nu te învăţ, gâză dragă.

Îi aruncă o privire ciudată lui Caravaggio; acesta era numele afectuos pe care i-l dădea tatăl ei. O trase în îmbrăţişarea lui adâncă şi căruntă şi spuse „gâză dragă" din nou şi îşi începu lecţia de dans.

Îşi pusese o rochie curată, dar necălcată. De câte ori făceau o piruetă îl zărea pe genist fredonând doar pentru sine, urmând versurile cântecului. Dacă ar fi avut curent electric, ar fi putut avea un radio, ar fi putut asculta ştiri despre război de pe undeva. Nu aveau decât radioul cu cu-arţ al lui Kip, dar acesta îl lăsase, din politeţe, în cort. Pacientul englez discuta despre viaţa nefericită a lui Lorenz Hart. Unele dintre versurile lui cele mai reuşite, cele de la cântecul *Manhattan,* susţinea el, fuseseră schimbate, şi imediat se lansă în acele versuri:

La Brighton amândoi ne vom scălda
Toţi peştii împreună-i vom speria
Când vom intra.
Costumul tău subţire de-l zăreşte
Tot racul va surâde ştrengăreşte
Din cleşte-n cleşte.

-Nişte versuri splendide şi senzuale, dar Richard Rodgers, se bănuieşte, voia mai multă seriozitate.

-Vezi, trebuie să-mi ghiceşti mişcările.

-De ce nu mi le ghiceşti tu pe-ale mele?

-Ţi le voi ghici, dar numai când le ştii. În momentul de faţă sunt singurul care se pricepe.

-Pun pariu că se pricepe şi Kip.

-Poate, dar nu vrea să danseze.

- Aş vrea să beau nişte vin, spuse pacientul englez, iar genistul luă un pahar cu apă, îi azvârli conţinutul pe fereastră şi turnă în el vin pentru englez.

- E prima dată când beau ceva tare de un an de zile.

Se auzi un zgomot înăbuşit, şi genistul se întoarse iute şi privi pe fereastră, în noapte. Ceilalţi încremeniră. Putea să fi fost o mină. Se întoarse din nou spre grup şi spuse.

-E-n regulă, n-a fost o mină. Părea să fi venit dintr-o zonă curăţată.

-Întoarce placa, Kip. Acum am să vă prezint *De când se petrece acest lucru,* melodie compusă de -. Lăsă o pauză pentru pacientul englez, care era amuţit, dând din cap, zâmbind cu vinul în gură.

-Alcoolul ăsta probabil o să mă ucidă.

- Nimic nu te poate ucide, prietene. Eşti cărbune curat.

- Caravaggio!

- George şi Ira Gershwin. Ascultaţi.

El şi cu Hana pluteau în întristarea saxofonului. Avea dreptate. Frazarea aşa de lentă, de tărăgănată, încât se simţea că muzicianul nu voia să părăsească antecamera îngustă a preludiului şi să intre în cântec, dorea să mai rămână acolo, unde povestea încă nu începuse, ca şi cum ar fi fost înnamorat de o fetişcană din prolog. Englezul murmură că introducerile unor asemenea cântece erau denumite „teme".

Obrazul ei se odihnea pe muşchii umărului lui Caravaggio. Îi simţea acele labe teribile pe spate, pe rochia curată, şi se mişcau în spaţiul îngust dintre pat şi perete, dintre pat şi uşă, dintre pat şi firida de la fereastră în care stătea Kip. Din când în când, rotindu-se, îi zărea faţa. Stătea cu genunchii ridicaţi şi cu braţele odihnindu-se Peste ei. Sau se uita afară, pe geam, în noapte.

-Ştie careva un dans denumit *Îmbrăţişarea Bosforului*? întrebă englezul.

-Nu există aşa ceva.

Kip privi umbrele înalte alunecând pe tavanul pictat, Se ridică cu greu şi se îndreptă spre pacientul englez să-i umple paharul gol, şi îi atinse buza paharului ca şi cum ar fi dat noroc. O adiere dinspre apus intrând în odaie. Şi se întoarse brusc, înfuriat. Un miros de cordită ajungându-l, o frântură a sa prin aer, şi apoi genistul se strecură afară din cameră, cu un gest de sfârşeală, lăsând-o pe Hana în braţele lui Caravaggio.

Nici o rază de bucurie în fiinţa sa, alergând de-a lungul holului întunecat. Îşi înhaţă geanta, fu într-o clipită afară din casă, coborând în goană cele treizeci şi şase de trepte ale capelei până în drum, alergând întruna, alun-gându-şi senzaţia de sfârşeală din trup.

Fusese un genist sau fusese un civil? Mirosul de flori şi ierburi de-a lungul zidului de lângă drum, colţul unui junghi într-o coastă. Un accident sau o decizie greşită. Majoritatea geniştilor erau rezervaţi, nu se amestecau prea mult cu ceilalţi. Formau un grup aparte în ceea ce privea caracterul, într-un fel asemeni celor care lucrau cu giuvaeruri şi pietre preţioase, aveau în ei o duritate şi o claritate, deciziile lor înspăimântându-i chiar şi pe cei din aceeaşi breaslă. Kip recunoscuse acea calitate printre făurarii de nestemate, dar niciodată în sine însuşi, deşi ştia că ceilalţi o vedeau în el. Geniştii nu deveneau niciodată foarte apropiaţi între ei. Când discutau îşi transmiteau doar informaţii, noi mecanisme, deprinderi de-ale inamicului. Intra în primărie, unde fuseseră încartiruiţi, şi ochii lui zăreau trei feţe şi înregistrau absenţa celei de-a patra. Sau erau patru feţe şi undeva, pe-o câmpie, trupul fără suflare al unui bătrân sau al unei fete.

Învăţase scheme structurale când intrase în armată, scheme care deveneau din ce în ce mai complicate, ca nişte noduri enorme sau ca nişte partituri muzicale. Descoperi că avea darul unei priviri tridimensionale, un ochi aparte care se putea aţinti asupra unui obiect sau a unei pagini cu informaţii şi le putea realinia, putea pătrunde toate notele false. Era din fire conservator, dar în acelaşi timp capabil să-şi imagineze cele mai teribile mecanisme, posibilitatea unui accident într-o încăpere - o prună pe masă, un copil apropiindu-se şi mâncând sâmburele de otravă, un bărbat intrând într-o odaie întunecată şi, înainte de-a se sui în pat lângă soţia lui, dărâmând o lampă cu parafină din suportul ei. Fiecare cameră era plină de un asemenea balet. Ochiul solitar putea vedea firul îngropat sub o suprafaţă, şi cum se putea răsuci un fir într-un nod acolo unde nu era văzut. Arunca romanele poliţiste cu iritare, capabil să-i depisteze pe răufăcători cu prea mare uşurinţă. Se simţea cel mai bine

alături de oameni care aveau nebunia abstractă a autodidacţilor, ca mentorul său, lordul Suffolk, ca pacientul englez, încă nu se încredea în cărţi. În ultimele zile, Hana îl privise lângă pacientul englez şi i se păruse ca o inversare a lui *Kim*. Tânărul student era acum indian, profesorul bătrân şi înţelept era englez. Dar Hana era aceea care stătea noaptea cu bătrânul, care îl călăuzea peste munţi către râul sfânt. Chiar citiseră acea carte împreună, vocea Hanei domoală în timp ce vântul netezea flacăra lumânării de lângă ea, pagina umbrindu-se o clipă.

> *Se ghemui în colţul holului plin de clinchete, fermecat, fără nici un alt gând; cu mâinile încrucişate în poală şi pupilele contractate ca nişte vârfuri de ac. Simţi că într-o clipă - într-o jumătate de secundă - va avea soluţia formidabilei enigme...*

Şi, într-un fel, în acele lungi nopţi de lectură şi ascultare, bănuia fata, se pregătiseră pentru tânărul soldat, băiatul devenit adult, care urma să li se alăture. Însă Hana era tânărul băiat din poveste. Şi dacă Kip trebuia să fie şi el un personaj, atunci era ofiţerul Creighton.

O carte, o schemă de noduri, un panou detonator, o încăpere cu patru oameni într-o vilă părăsită, luminată doar de lumânări şi, uneori, de văpaia vreunei furtuni, iar alteori de posibila flamă a vreunei explozii. Munţii şi dealurile şi Florenţa, oarbe, lipsite de curent electric. Lumina de lumânare ajunge până la mai puţin de cincizeci de metri. De la o distanţă mai mare nu mai e nimic în acest loc, privind dinspre lumea exterioară. Sărbătoriseră în această seară, în scurta petrecere din camera pacientului englez, aventuri simple - Hana, somnul din grădină, Caravaggio, „găsirea" gramofonului, iar Kip o dezamorsare dificilă, deşi aproape că uitase acel moment. De felul său, se simţea stânjenit în festivităţi, în momente de victorie.

La numai cincizeci de metri de ei nu mai era nici o reprezentare a prezenţei lor în lume, nici un sunet sau imagine a lor în ochiul văii, pe când umbrele Hanei şi a lui Caravaggio pluteau pe pereţi, iar Kip stătea învăluit confortabil în ghiocul firidei sale şi pacientul englez îşi sorbea vinul şi îi simţea tăria filtrându-se prin trupul său nefolosit, aşa încât fu în scurt timp ameţit, vocea lui amintind de şuieratul unei vulpi a deşertului, amintind de fâlfâitul sturzului de pădure din Anglia care, susţinea el, putea fi găsit numai în Essex, dat fiind că îi mergea bine doar într-o zonă unde creşteau levănţica şi pelinul. Toată ardoarea bărbatului ars se afla în creierul său, gândise genistul pentru sine, aşezat în firida de piatră. Apoi ÎŞ[1] întoarse brusc capul, ştiind ce se întâmplase când auzi sunetul, sigur pe el. Se uitase din nou către ei şi, pentru prima dată în viaţă, minţise - „E-n regulă, n-a fost o mina. Părea să fi venit dintr-o zonă curăţată" - pregătit să aştepte până ce-l ajungea mirosul de cordită.

Acum, după mai multe ore, Kip e din nou aşezat in firida de la fereastră. Dacă ar putea să traverseze cei şase metri ai camerei englezului şi s-o atingă, ar fi din nou teafăr la minte. Era aşa de puţină lumină în odaie, doar lumânarea de la masa la care stătea ea, în seara aceasta fără să citească; se gândi că probabil că era puţin ameţită de băutură.

Se întorsese de la locul exploziei şi îl găsise pe Caravaggio dormind pe canapeaua din bibliotecă, cu câinele în braţe. Ogarul îl privise când se oprise în uşa deschisă, mişcându-se cât de puţin posibil, pentru a semnala că era treaz şi că păzea locul. Mârâitul lui tăcut înălţându-se peste sforăitul lui Caravaggio.

Îşi scoase ghetele, legă şireturile unul de altul şi le aruncă peste umăr în timp ce urca scările. Începuse să plouă şi avea nevoie de o prelată pentru cort. De pe hol zări lumina încă aprinsă în camera pacientului englez.

Ea stătea pe scaun cu un cot pe masa unde lumânarea scundă îşi răsfira razele, cu capul dat pe spate. El îşi lăsă ghetele pe podea şi păşi tăcut în cameră, unde avusese loc petrecerea. Simţea un iz de alcool în aer. Ea îşi puse degetele peste buze când el intră şi apoi arătă spre pacient. Nu putea să audă mersul tăcut al lui Kip. Genistul se aşeză din nou în firida ferestrei. Dacă ar putea să traverseze camera şi să o atingă ar fi din nou teafăr la minte. Dar între ei era o cale complicată şi înşelătoare. Îi despărţea o lume foarte întinsă. Iar englezul se trezea la orice sunet, aparatul auditiv dat la maxim când dormea, ca să se poată simţi in siguranţă, bazându-se pe propria sa vigilenţă. Privirea fetei fulgeră prin jur şi apoi rămase încremenită asupra lui Kip în dreptunghiul ferestrei.

Găsise locul morţii şi ce mai rămăsese acolo şi îl îngropase pe secundul său, Hardy. Şi

după aceea continuase să se gândească la fată în acea după-amiază, dintr-o dată înspăimântat pentru ea, înfuriat pe ea pentru că se implice, încercase să-şi distrugă propria viaţă cu atâta nepăsare. Ea îl privi fix. Ultimul ei mesaj fusese degetul la buze. El se aplecă şi îşi şterse obrazul pe tresa de la umăr.

Se întorsese prin sat, ploaia căzând peste copacii cu coroanele retezate din piaţa centrală a orăşelului, neîngrijiţi de la începutul războiului, trecând pe lângă strania statuie înfăţişând doi bărbaţi care îşi dădeau mâna încălecaţi pe cai. Şi acum era aici, lumina lumânării legănându-se, preschimbând imaginea fetei, încât nu putea ghici ce gândea, înţelepciune sau tristeţe sau curiozitate.

Dacă ea ar fi citit sau dacă s-ar fi aplecat asupra englezului, el ar fi salutat-o din cap şi probabil ar fi plecat, dar acum o vede pe Hana ca pe o fiinţă tânără şi singură. În această noapte, privind locul exploziei, începuse să se teamă pentru ea în timpul dezamorsării din acea după-amiază. Trebuia să înlăture această teamă, dacă nu, fata avea să-l însoţească de câte ori se apropia de un detonator. Avea să o poarte cu el, ca pe un prunc nenăscut în pântecul său. Când lucra, claritatea şi muzica îl învăluiau, universul uman stingându-se din jur. Acum ea îi era înăuntru sau pe un umăr, aşa cum văzuse o dată o capră vie cărată de un ofiţer afară dintr-un tunel pe care încercau să-l inunde.

Nu.

Nu era adevărat. Dorea umărul Hanei, voia să-şi aşeze palma peste el, aşa cum făcuse în lumina soarelui pe când ea dormea, iar el stătuse acolo întins, nemişcat, ca prins în cătarea unei puşti, neîndemânatic cu ea. În peisajul imaginat de-un pictor. Nu dorea să primească vreo alinare, ci dorea să o învăluie în alinarea lui pe fată, să o ducă din această odaie. Refuza să accepte propriile sale slăbiciuni, iar în ea nu găsise vreo slăbiciune de care să se lipească. Nici unul dintre ei nu dorea să dezvăluie celuilalt o asemenea posibilitate. Hana stătea aşa de nemişcată, fl privea, şi lumânarea pâlpâia şi îi preschimba imaginea. El nu-şi dădea seama că pentru ea nu era decât o siluetă, trupul lui zvelt şi pielea lui - o fărâmă de noapte.

Mai devreme, când văzuse că el plecase din firida de la fereastră, fusese furioasă. Ştiind că îi apăra de mine ca pe nişte copii. Îl apucase strâns pe Caravaggio. Fusese o insultă- Şi, azi, euforia crescândă a serii n-o lăsase să citească după ce Caravaggio se dusese la culcare, oprindu-se mai înainte să scotocească prin cutia ei cu medicamente, şi după ce pacientul englez ciugulise aerul cu degetul lui osos şi, când ea se aplecase, o sărutase pe obraz.

Ea stinsese celelalte lumini, aprinsese doar ciotul de lumânare de pe noptieră şi se aşezase acolo, trupul englezului întins înaintea ei în tăcere, după frenezia discursurilor lui ameţite de băutură. *Uneori un cal voi fi, uneori un ogar. Un mistreţ, un urs fără de cap, uneori o flamă.* Auzea picăturile de ceară căzând pe tava de metal de lângă ea. Genistul străbătuse oraşul până la o întindere de deal unde avusese loc explozia, şi tăcerea lui fără rost încă o înfuria.

Nu putea să citească. Stătea în cameră cu eternul ei muribund, simţind încă vânătaia de pe şale, de când se izbise întâmplător de perete în timpul dansului cu Caravaggio.

Dacă s-ar apropia acum de ea, l-ar respinge din privire, i-ar răspunde printr-o tăcere asemănătoare cu a sa. Lasă-l să ghicească, să facă o mişcare. A mai fost acostată de soldaţi înainte.

Dar el face următoarele. E deja în mijlocul camerei, cu mâna afundată până la încheietură în geanta deschisă care încă îi atârnă pe umăr. Mersul lui, tăcut. Se întoarce Si se opreşte lângă pat. Când pacientul englez îşi încheie una din lungile lui respiraţii, taie firul aparatului auditiv cu cleştele şi îi dă drumul înapoi în geantă. Se întoarce şi surâde spre fată.

-Îl cuplez la loc mâine dimineaţă.

Îşi aşează mâna stângă pe umărul ei.

-DAVID CARAVAGGIO - UN NUME ABSURD PENTRU tine, desigur...

-Cel puţin am un nume.

- Da.

Caravaggio stă pe scaunul Hanei. Razele după-amiezij umplu odaia, luminând firele plutitoare de praf. Faţa în-gustă şi întunecată a englezului, cu nasul său unghiular, are aerul

unui şoim împietrit, înfăşat în cearşafuri. Sicriul unui şoim, gândeşte Caravaggio.

Englezul se întoarce spre el.

-Există un tablou de Caravaggio, pictat spre sfârşitul vieţii sale. *David, cu capul lui Goliat*. În el, tânărul luptător ţine în mâna întinsă capul lui Goliat, pustiu şi îmbătrânit. Dar nu este aici adevărata tristeţe a tabloului. Se presupune că faţa lui David este un portret al lui Caravaggio în tinereţe, iar capul lui Goliat un autoportret încărunţit, aşa cum arăta el când a pictat tabloul. Tinereţea judecând bătrâneţea purtată în mâna întinsă. Judecarea propriei firi muritoare. Când îl văd la capul patului, mi-l închipui pe Kip ca fiindu-mi acel David.

Caravaggio stă acolo în tăcere, cu gândurile pierdute printre fulgii de praf. Războiul l-a dezechilibrat şi nu se poate întoarce în nici o altă lume aşa cum e, rezemându-se de aceste cârje pe care i le oferă morfina. E un bărbat aflat la mijlocul vieţii, care nu s-a obişnuit niciodată cu vreo familie. Toată viaţa a evitat o intimitate permanentă. Până în acest război, a fost mai bun ca amant decât ca soţ. A fost un bărbat care se strecoară şi fuge, aşa cum amanţii lasă haos în urma lor, aşa cum hoţii lasă case pustiite.

Îl priveşte pe bărbatul din pat. Trebuie să afle cine este acest englez sosit din deşert, să-l scoată la lumină, de dragul Hanei. Sau poate să-i născocească un alt înveliş, aşa cum acidul tanic camuflează rana unui om ars.

Lucrând la Cairo la începutul războiului, fusese instruit să inventeze agenţi dubli sau fantome cărora să le dea substanţă. Fusese responsabil pentru un agent imaginar denumit „Brânză", şi petrecuse săptămâni întregi învelindu-l în amănunte reale, dându-i calităţile unei persoane adevărate - cum ar fi lăcomia şi o înclinare spre beţie - prilej cu care răspândea zvonuri false printre duşmani. La fel cum unii pentru care lucrase la Cairo inventaseră plutoane întregi în inima deşertului. Trăise într-o vreme de război, în care tot ce se oferea celor din jur era o minciună. Se simţise ca un om în bezna unei odăi, imitând chemarea unei păsări.

Dar aici îşi lepădau din piei. Nu puteau imita decât ceea ce erau. Singura apărare era căutarea adevărului din ceilalţi.

FATA TRAGE JOS DE PE RAFTUL BIBLIOTECII ROMANUL *Kim* şi, în picioare, sprijinindu-se de pian, începe să scrie pe pagina albă de la sfârşit.

El spune că tunul - Zam-Zammah - încă mai e acolo, în faţa muzeului din Lahore. Fuseseră două, *fabricate din căni şi castroane de metal colectate de la fiecare familie hindusă din oraş - drept* jizya, *sau taxă. Acestea au fost topite, şi din ele s-au făcut tunurile. Au fost folosite în numeroase bătălii din secolele al XVIII-lea şi al XlX-lea împotriva sikh-ilor. Celălalt tun a fost pierdut într-o bătălie, la trecerea râului Chenab -*

Închide cartea, se suie pe un scaun şi o cuibăreşte înapoi pe raftul înalt, invizibil.

Intră în dormitorul pictat cu o nouă carte şi îi anunţă titlul.

- Nici o carte pentru moment, Hana.

Ea se uită la el. Are, chiar şi acum, gândeşte ea, ochi frumoşi. Toate se petrec acolo, în acea privire cenuşie sosită din noaptea sa. Are o senzaţie de priviri nenumărate care licăresc asupra ei o clipă, apoi trec mai departe, ca un far.

-Nici o altă carte. Dă-mi-l doar pe Herodot.

Ea îi aşează volumul masiv, pătat, în mâini.

-Am văzut ediţii ale *Istoriilor* cu un chip sculptat al autorului pe copertă. O statuie găsită într-un muzeu din Franţa. Dar nu mi-l imaginez deloc pe Herodot aşa. Îl văd mai mult ca pe unul dintre acei bărbaţi ascetici ai deşertului care călătoresc din oază în oază, făcând negoţ cu legende ca şi cum ar fi un schimb de seminţe, absorbind totul fără suspiciune, construind un miraj. „Această istorie a mea", spune Herodot, „a căutat de la început aspectele suplimentare argumentului central". Ce găseşti în cartea

lui sunt fundături din mersul istoriei - cum se trădează oamenii unii pe alţii în numele ideii de naţie, cum se îndrăgostesc oamenii... Câţi ani ziceai că ai?
-Douăzeci.

-Eram mult mai în vârstă când m-am îndrăgostit.
Hana face o pauză.
-De cine?
Dar ochii lui sunt deja departe.

-PĂSĂRILE PREFERĂ COPACI CU CRENGI MOARTE, spuse Caravaggio. Aşa pot avea o vedere completă din locul unde se aşează. Pot zbura în orice direcţie.
-Dacă te referi la mine, spuse Hana, eu nu sunt o pasăre. Adevărata pasăre e tipul de sus.
Kip încearcă să şi-o închipuie ca pasăre.
- Spune-mi, e posibil să iubeşti pe cineva care nu e la fel de deştept ca tine? Caravaggio, într-un iureş de morfină, căuta nod în papură. Ăsta e un lucru care m-a preocupat aproape toată viaţa mea sexuală - care a început târziu, ţin să informez acest select auditoriu. De asemenea, plăcerea senzuală a conversaţiei mi-a apărut abia după ce m-am însurat. Niciodată nu considerasem cuvintele ca fiind erotice. Câteodată chiar îmi place mai mult să vorbesc decât să regulez. Fraze. O droaie despre una, o droaie despre alta şi pe urmă iar de la capăt. Cu cuvintele necazul e că, flecărind, te poţi împotmoli într-un colţ, în timp ce, regulând, nu te împotmoleşti niciodată.
-Iată filosofia unui bărbat, murmură Hana.
-Ei bine, mie nu mi s-a întâmplat, continuă Caravaggio, poate ţi s-a întâmplat ţie, Kip, când ai venit la Bombay din munţi, sau când ai sosit în Anglia pentru pregătirea militară. Mă întreb, s-o fi împotmolit careva regulând? Câţi ani ai, Kip?
-Douăzeci şi şase.
-Mai în vârstă decât mine, spuse fata.
-Mai în vârstă decât Hana. Ai putea să te îndrăgosteşti de ea dacă n-ar fi mai deşteaptă decât tine? Adică, poate că nu e mai deşteaptă decât tine. Dar nu e important pentru tine să *crezi* că e mai deşteaptă ca să te îndrăgosteşti de ea? Ia gândeşte-te. Ea e obsedată de englez pentru că ştie atât de multe. Ne aflăm pe o câmpie nemărginită când vorbim cu tipul ăla. Nici măcar nu ştim dacă e englez. Probabil că nu e. Vezi tu, cred că lumii îi e mai uşor să se îndrăgostească de *el* decât de *tine*. De ce? Pentru că dorim să *cunoaştem,* să aflăm cum se potrivesc toate piesele. Povestitorii seduc, cuvintele ne ţintuiesc în colţuri. Vrem mai mult decât orice să creştem şi să ne schimbăm. Eroica lume nouă.
-Nu cred, spuse Hana.
-Nici eu. Hai să-ţi spun despre cei de vârsta mea. Cel rnai rău e că lumea presupune că ţi-ai dezvoltat deja caracterul până acum. Necazul cu vârsta mijlocie e că toţi cred că te-ai format în întregime. *Iată.*
Aici Caravaggio îşi ridică mâinile înaintea Hanei şi a lui Kip. Ea se sculă şi se duse în spatele lui şi îi aşeză un braţ în jurul gâtului.
- Nu face asta, David, bine?
Îşi înfăşură uşurel mâinile în jurul mâinilor lui.
- Deja avem un palavragiu nebun sus.
-Uită-te la noi - stăm aici aşa cum stau cei putrezi de bogaţi în vilele lor putrede sus pe dealurile putrede, când se face prea cald în oraş. E nouă dimineaţa - tipul de sus doarme. Hana e obsedată de el. Eu sunt obsedat de echilibrul mental al Hanei, sunt obsedat de propriul meu „echilibru", iar Kip probabil o să sară în aer într-o bună zi. De ce? Pentru cine? Are douăzeci şi şase de ani. Armata britanică îl învaţă nişte deprinderi şi americanii îl instruiesc mai departe şi echipa de genişti e pregătită, e decorată şi trimisă printre îmbelşugatele coline. Se folosesc de tine, băietane, după cum spun galii. Eu nu mai stau mult pe-aici. Vreau să te duc acasă. Cară-te naibii din Cetatea-Capcană.

-Potoleşte-te, David. El va trăi.
-Genistul care a sărit în aer noaptea trecută - cum îl chema?
Tăcere din partea lui Kip.
-Cum îl chema?
-Sam Hardy. Kip se duse la fereastră şi se uită afară, ieşind din conversaţie.
-Problema noastră a tuturor este că suntem unde n-ar trebui să fim. Ce căutăm în Africa, în Italia? Ce caută Kip dezamorsând bombe prin livezi, pentru numele lui Dumnezeu? Ce treabă are el să lupte în războaie englezeşti? Un ţăran de pe frontul de vest nu poate reteza o creangă dintr-un copac fără să-şi distrugă ferăstrăul. De ce? Din cauza mulţimii de schije înfipte în el în *ultimul* război. Până şi arborii sunt îmbibaţi de bolile aduse de noi. Armatele te îndoctrinează şi te lasă aici şi se cară în altă parte să stârnească necazuri, aşa, fără nici un rost, *inky-dinky parlez-vous*[21]. Ar trebui să plecăm de aici cu toţii, împreună.
-Nu-l putem lăsa pe englez.
-Englezul ne-a lăsat pe noi cu luni în urmă, Hana, e cu beduinii sau pe undeva printr-o grădină englezească plină de brumărele şi alte rahaturi. Probabil că nici nu şi-o aminteşte pe femeia în jurul căreia se învârte, despre care încearcă să povestească. Habar nu are unde naibii se află. Crezi că sunt furios pe tine, nu-i aşa? Fiindcă te-ai îndrăgostit. Aşa crezi? Un unchi gelos. Mi-e teamă pentru tine. Vreau să-l ucid pe englez, pentru că e singurul lucru care te poate salva, care te poate scoate de aici. Şi începe să-mi placă de el. Părăseşte-ţi postul. Cum poate Kip să te iubească dacă nu eşti destul de deşteaptă cât să-l convingi să nu-şi mai rişte viaţa?
-De-aia. Pentru că el crede într-o lume civilizată. El e o persoană civilizată.
-Prima greşeală. Mişcarea corectă e să vă suiţi într-un tren, să mergeţi şi să faceţi copii împreună. Nu vreţi să ne ducem şi să-l întrebăm pe englez, pe omul-pasăre, ce crede? De ce nu eşti mai deştept? Numai cei bogaţi nu-şi pot permite să fie deştepţi. Sunt compromişi. Au fost închişi cu ani de zile în urmă în privilegiile lor. Trebuie să-şi apere averile. Nimeni nu-i mai zgârcit decât cei bogaţi. Crede-mă. Dar ei trebuie să urmeze regulile lumii lor împuţite şi civilizate. Declară războaie, îşi au onoarea lor, şi nu pot evada nicăieri. Dar voi doi. Noi trei. Suntem liberi. Câţi genişti mor? Cum de nu eşti deja mort? Fii iresponsabil. Norocul e pe sfârşite.

Hana îşi turna lapte în cană. Când o umplu mută buza vasului deasupra mâinii lui Kip şi turnă mai departe laptele pe mâna lui brună şi de-a lungul braţului până la cot Şi acolo se opri. El nu făcu nici o mişcare.

EXISTĂ DOUĂ NIVELE DE GRĂDINĂ LUNGĂ, ÎNGUSTĂ, ÎN partea de vest a casei. O terasă sobră şi formală şi, deasupra, o grădină mai întunecată, în care treptele de piatră şi statuile de beton aproape că dispar sub mucegaiul verzui al ploilor. Genistul îşi are cortul aşezat aici. Ploaia cade şi ceaţa se înalţă din vale, şi cealaltă ploaie de pe crengile chiparoşilor şi brazilor picură peste această poiană pe jumătate domesticită de pe coasta dealului.

Numai focul poate usca grădina de sus, în permanenţă umedă şi umbrită. Rămăşiţele de scânduri, grinzi din bombardamente anterioare, crengi târâte, buruieni smulse de Hana în fiecare după-amiază, iarbă cosită şi urzici - toate sunt aduse aici şi arse de ei când amurgul târziu se roteşte spre înserare. Focurile umede fumegă şi ard, iar fumul cu aromă de plante se înclină spre tufişuri, se suie prin copaci, apoi se mistuie pe terasa din faţa casei. Ajunge până la fereastra pacientului englez, care aude un ecou de voci şi, din când în când, un hohot de râs din grădina fumegândă. Tălmăceşte miresmele, desfăşurându-le în sens invers, spre ceea ce fusese ars. Rozmarin, gândeşte, lăptucă, pelin, mai e ceva acolo, ceva nemirositor, poate sângerel sau o falsă floarea-soarelui, căreia îi place solul uşor acid al dealului.

Pacientul englez o sfătuieşte pe Hana ce să planteze. „Pune-l pe prietenul tău italian să-ţi facă rost de seminţe, pare a fi talentat în acest domeniu. Ce-ţi trebuie sunt frunze de prun. În plus, garoafe roşii şi garoafe indiene -dacă le vrei numele latin pentru prietenul tău latin, acesta este *Silene virginica*. Cimbrul roşu este bun. Dacă vrei cintezoi, fă rost de alune

[21] Inky-dinky parlez-vous (vers dintr-un marş militar britanic din primul război mondial însemnând „fără nici un motiv anume", „iac-aşa".

şi verigele."

Fata îşi notează tot. Apoi pune stiloul în sertarul măsuţei unde ţine cartea pe care i-o citeşte, împreună cu două lumânări şi chibrituri de tip Vesta. Nu păstrează rezerve medicale în această cameră. Le ascunde prin alte încăperi. Dacă tot are să le dea de urmă Caravaggio, fata vrea măcar să nu-l deranjeze pe englez. Îşi pune bucata de hârtie cu numele plantelor în buzunarul rochiei, să i-o dea lui Caravaggio. Acum, când atracţia fizică a ieşit la iveală, fata a început să se simtă stânjenită în compania a trei bărbaţi.

Dacă e într-adevăr atracţie fizică. Dacă toate acestea au vreo legătură cu iubirea pentru Kip. Îi place să-şi lipească faţa de braţul lui, sus, lângă umăr, acel râu cafeniu-închis, şi să se trezească cufundată în el, lângă pulsul acelei vene pe care ar trebui s-o găsească şi în care ar introduce o soluţie salină dacă el ar fi pe moarte.

La două sau trei dimineaţa, după ce îl părăseşte pe englez, trece prin grădină către felinarul de furtună al genistului, care atârnă de braţul Sfântului Cristofor. Întuneric deplin între ea şi felinar, dar ştie pe de rost fiecare arbust şi tufă din calea ei, vatra focului pe lângă care păşeşte, scundă şi trandafirie în mocnirea ei. Câteodată îşi face mâna căuş în jurul pâlniei de sticlă a felinarului şi stinge flacăra, iar alteori o lasă aprinsă şi trece aplecându-se pe sub ea şi intră printre foile deschise ale cortului, să se strecoare alături de trupul lui, de braţul pe care-l doreşte, limba ei în loc de tampon de vată, dintele ei în loc de ac, gura ei în loc de mască cu picături de codeină care să-l adoarmă, să-i încetinească spre somn creierul ce ticăie nemuritor. Îşi împătureşte rochia de lână şi o aşează peste tenişi. Ştie că pentru el lumea arde în jurul lor urmând numai câteva legi fundamentale. Înlocuieşti TNT[22]-ul cu abur, îl drenezi, îl - toate acestea, ştie, trec prin capul lui când ea adoarme alături, neprihănită ca o soră.

Cortul şi codrul întunecat îi înconjoară.

Se află la numai un pas de alinarea pe care ea însăşi a împărţit-o altora prin spitalele provizorii din Ortona şi Monterchi. Trupul ei pentru un ultim val de căldură, şoapta ei pentru mângâiere, acul ei pentru somn. Dar trupul genistului nu îngăduie să-l pătrundă nimic venind dintr-o altă lume. Un băiat îndrăgostit care nu mănâncă hrana pe care ea o adună, care nu are nevoie sau nu vrea drogul închis într-un ac pe care ea l-ar putea strecura în braţul lui, aşa cum face Caravaggio, sau acele alifii născocite în deşert după care tânjeşte englezul, pomezi şi polen ca să se reîntruchipeze aşa cum îi arătaseră beduinii. Doar întru alinarea pe care o aduce somnul.

Sunt ornamente pe care şi le aşează în jur. Anumite frunze pe care i le-a dat ea, un ciot de lumânare, iar în cort aparatul de radio şi geanta de umăr plină de unelte ale profesiei. A ieşit din război cu un calm care, chiar când e fals, înseamnă pentru el ordine. Îşi păstrează precizia, urmărind şoimul în plutirea lui peste vale, prins în V-ul de la cătarea puştii, deschizând o bombă şi neluându-şi ochii de la ceea ce caută în timp ce trage spre el un termos, deşurubează capacul şi bea, fără măcar să se uite la cana de metal.

Noi ceilalţi suntem doar la periferie, gândeşte ea, ochiul lui e aţintit doar asupra primejdiei, urechea ciulită doar la ce se întâmplă la Helsinki sau Berlin, venind pe unde scurte. Chiar şi atunci când îi este amant, plin de tandreţe, iar mâna ei stângă îl apucă mai sus de *kara*[23] unde muşchii antebraţului se strâng, se simte invizibilă înaintea acelei priviri pierdute până la geamătul lui, când capul i se prăvăleşte peste gâtul ei. Totul, în afară de pericolul însuşi, este periferie. L-a învăţat să scoată un sunet, a dorit asta de la el, şi dacă este vreodată relaxat de când cu războiul, este numai în acest geamăt, ca şi cum ar fi în sfârşit dispus să-şi dezvăluie poziţia în întuneric, să-şi exprime plăcerea printr-un sunet uman.

Cât de mult îl iubeşte şi cât de mult o iubeşte, nu ştim. Sau în ce măsură este un joc al tainelor. Cu cât devin mai apropiaţi, distanţa dintre ei în timpul zilei creşte. Ei îi place spaţiul pe care i-l lasă, spaţiul la care el presupune că au amândoi dreptul. Acesta le dă o energie tainică, există un cod în aerul dintre ei când el trece pe sub fereastră fără o vorbă, mergând pe jos un kilometru să se întâlnească cu ceilalţi genişti în oraş. El îi aşează o farfurie sau nişte

[22] TNT - trinitrotoluen, materie explozivă.

[23] *Kara* - brățară de oțel, purtată în mod tradițional de sikhi, în senin de devoțiune culturală și religioasă, simbolizând unirea cu Dumnezeu.

mâncare în mâini. Ea îi pune o frunză pe încheietura brună a braţului. Sau lucrează cu Caravaggio între ei, tencuind un zid năruit. Genistul îşi fredonează melodiile occidentale, ceea ce îl distrează pe Caravaggio, deşi pretinde că nu.

„Pennsylvania, şase-cinci-o-o-o", gâfâie tânărul soldat.

Fata învaţă toate nuanţele întunecimii lui. Culoarea antebraţului suprapusă pe culoarea gâtului. Culoarea palmelor, obrajilor, a pielii de sub turban. Întunericul degetelor despletind fire roşii şi negre, sau pe pâinea pe care o ridică din gamela de metal pe care încă o mai foloseşte la masă. Apoi se scoală în picioare. Autosuficienţa lui le pare insolentă, deşi, fără îndoială, el o consideră o excesivă politeţe.

Cel mai mult iubeşte culorile umede de pe gâtul lui când se spală. Şi pieptul cu sudoarea sa, pe care îl apucă degetele ei când îi este deasupra, şi braţele puternice, întunecate în bezna din cortul lui, sau, o dată, în camera ei, când lumina dinspre oraşul din vale, în sfârşit ieşit din starea de asediu, se înălţase printre ei ca un amurg şi îi dezvăluise trupul.

MAI TÂRZIU EA ÎŞI VA DA SEAMA CĂ EL NU-ŞI PERMISESE niciodată să îi rămână îndatorat, sau ea, lui. Va privi fix acest cuvânt într-un roman, îl va ridica din carte şi îl va purta spre un dicţionar. *Îndatorat. A avea o obligaţie.* Iar el va şti, n-a lăsat să se întâmple vreodată aşa ceva. Dacă ea traversează cei două sute de metri de grădină înnoptată până la el, este voia ei, şi e posibil să-l găsească dormind, nu din lipsă de iubire, ci de nevoie, pentru a avea mintea clară în faţa obiectelor înşelătoare pe care i le va pune înalte ziua care vine.

O consideră o fiinţă deosebită. Se trezeşte şi o zăreşte în razele felinarului. Cel mai mult îi iubeşte conturul elegant al feţei. Sau, seara, îi place vocea ei, când ea încearcă să-l convingă pe Caravaggio să renunţe la vreo nerozie de-a lui. Şi felul cum se strecoară lângă trupul lui ca o sfântă.

Discută, uşoara melodie a vocii lui învăluită în mirosul de pânză al cortului pe care l-a purtat cu el întreaga campanie italiană, spre care se întinde, să-l atingă cu degetele lui subţiri ca şi cum i-ar fi făcut şi el parte din trup, o aripă kaki cu care se înveleşte în timpul nopţii. Este lumea lui. În aceste nopţi ea se simte exilată, departe de Canada. O întreabă de ce nu poate să doarmă. Ea stă întinsă acolo, iritată de autosuficienţa lui, de abilitatea lui de a se desprinde aşa de uşor de lume. Tânjeşte după un acoperiş de tablă pe care să răpăie ploaia, doi plopi care să-i tremure înaintea ferestrei, un sunet în care să poată dormi, copacii adormiţi şi acoperişurile adormite cu care crescuse în cartierul de est al oraşului Toronto, şi apoi vreo doi ani cu Patrick şi Clara pe cursul râului Skootamatta şi, mai târziu, în Golful Georgian. N-a găsit un copac adormit nici măcar în desişul acestei grădini.

-Sărută-mă. Către gura ta se îndreaptă iubirea mea cea mai pură. Către dinţii tăi. Şi, mai târziu, când capul său s-a prăvălit într-o parte, spre curentul de aer de la intrarea cortului, ea şopti clar, auzită numai de sine: Poate că ar trebui să-l întrebăm pe Caravaggio. Tata mi-a spus cândva - Caravaggio e un bărbat mereu îndrăgostit. Nu numai îndrăgostit, ci mereu înecat în iubire. Mereu confuz. Mereu fericit. Kip? Mă auzi? Sunt aşa de fericită cu tine. Stând aşa cu tine.

Cel mai mult îşi dorea un râu în care să poată înota. Înotul avea o cadenţă care, presupunea ea, era ca şi cum ai fi într-o sală de dans. Dar el vedea altfel râurile, intrase în râul Moro în tăcere şi trăsese hamul de cabluri ataşat de podul Bailey pe care-l asamblau, panourile sale de oţel fixate în şuruburi afundându-se în apă în urma lui ca o fiinţă, iar cerul se aprinsese apoi de focul bombelor şi cineva se ducea la fund lângă el, în mijlocul râului. Iar şi iar, genieştii plonjaseră după scripeţii pierduţi prin apă, cu cârligele de asamblare între ei, noroi şi valuri şi feţe de oameni, toate luminate de rachetele de semnalizare aprinse pe cer în jurul lor.

Noaptea întreagă plângând şi urlând, au trebuit să se ajute unul pe altul să nu înnebunească. Hainele îmbibate în apa râului, podul aşezat încet ca un drum deasupra capetelor lor. Şi, după două zile, alt râu. Fiecare râu la care ajungeau era lipsit de poduri, ca şi cum numele însuşi i-ar fi fost şters, ca şi cum cerul ar fi fost lipsit de stele, casele lipsite de

uşi. Unităţile de geniu se strecurau în apă cu frânghiile lor, cărau cabluri pe umeri, fixau şuruburi, amuţeau metale înecându-le în ulei şi apoi armata mărşăluia peste pod. Rula cu maşinile ei peste podul prefabricat, cu geniştii încă dedesubt în apă.

Adesea erau prinşi în mijlocul râului când începeau să cadă bombele spulberând malurile de noroi, sfărâmând oţelul şi fierul în colţuri de piatră. Nimic nu-i apăra atunci, râul cafeniu subţire ca mătasea în faţa metalelor care-l sfâşiau.

Alungă acest gând. Ştia un şiretlic al somnului subit şi-l folosea înaintea acestei fete care-şi avea propriile ei râuri şi se rătăcise de ele.

Da, Caravaggio îi va explica cum să se cufunde în iubire. Chiar şi cum să se cufunde într-o iubire precaută. „Vreau să te duc la râul Skootamatta, Kip", spune ea. „Vreau să-ţi arăt Lacul de Fum. Femeia pe care a iubit-o tatăl meu locuieşte acolo, printre lacuri, se strecoară într-o canoe mai uşor decât într-o maşină. Mi-e dor de fulgere care fac să clipească lumina electrică. Vreau s-o cunoşti pe Clara a canoelor, ultima rămasă din familia mea. Acum nu mai e nimeni altcineva. Tata a părăsit-o pentru un război."

Merge spre cortul lui înnoptat fără vreun pas greşi fără nici o ezitare. Arborii trec ochiul luminos al lunii printr-o sită, ca şi cum l-ar strecura prin globul de oglinzi al unei săli de dans. Intră în cort şi îşi pune urechea pe pieptul lui adormit şi îi ascultă inima palpitândă, aşa cum el ar asculta ceasul unei mine. Ora două noaptea. Toată lumea doarme în afară de ea.

IV

Sud de Cairo 1930-1938

CONFORM LUI HERODOT, TIMP DE SUTE DE ANI LUMEA occidentală a avut un interes foarte limitat faţă de deşert. Din anul 425 î.e.n. până la începutul secolului douăzeci şi-a întors privirea de acolo. Tăcere. Secolul al XIX-lea a fost o vreme a căutătorilor de râuri. Iar apoi, în anii '20 ai acestui secol, are loc un dulce post-scriptum al istoriei în acest colţ de lume, alcătuit în principal din expediţii finanţate cu fonduri private şi urmate de prelegeri modeste prezentate la Societatea Geografică din Londra, la Kensington Gore. Aceste prelegeri sunt ţinute de oameni istoviţi şi arşi de soare care, ca marinarii lui Conrad, nu se simt prea în largul lor lângă manierele taximetriştilor, lângă umorul sec şi iute al şoferilor de autobuz.

Când călătoresc cu trenurile locale din suburbii până la Knightsbridge, în drum spre întrunirile societăţii, se pierd adesea, biletele de tren sunt rătăcite, ţinându-şi strâns doar hărţile vechi şi cărându-şi notiţele pentru Prelegere - scrise încet şi cu trudă - în veşnicele lor rucsacuri care fac mereu parte din trupurile lor. Aceşti oameni de toate naţiile călătoresc la acest ceas de seară timpurie, ora şase, când afară totul e învăluit în lumina celor însinguraţi. Este o oră anonimă, când, în mare parte, oraşul se îndreaptă către casă. Exploratorii ajung prea devreme la Kensington Gore, mănâncă la Lyons Corner House şi apoi intră în clădirea Societăţii Geografice şi se aşează în sala de la etaj, alături de o lungă canoe Maori, studiindu-şi notiţele. La ora opt încep întrunirile. O dată la două săptămâni are loc câte o prelegere. Cineva prezintă subiectul, şi altcineva mulţumeşte vorbitorului. Persoana care încheie discuţia de obicei argumentează sau analizează valoarea prelegerii, aduce critici pertinente, dar niciodată impertinente. Principalii vorbitori, se presupune, nu se îndepărtează de realitate, şi chiar şi cele mai pasionate ipoteze sunt prezentate cu modestie.

> *Călătoria mea prin Deşertul Libiei de la Sokum pe coasta Mediteranei până la El Obeid în Sudan a urmat unul dintre rarele trasee ale suprafeţei terestre care prezintă numeroase şi diverse particularităţi geografice de mare interes...*

Anii de pregătiri şi cercetări şi căutări de fonduri nu sunt niciodată menţionaţi în aceste săli învelite în lemn de stejar. Vorbitorul de săptămâna trecută a consemnat pierderea a treizeci de persoane în gheţurile Antarcticii. Pierderi asemănătoare în arşiţă extremă sau furtuni sunt anunţate cu minime elogii. Toate aspectele umane şi financiare se află la periferia subiectului în discuţie - care este suprafaţa terestră şi ale sale „particularităţi geografice de mare interes".

> *Pot alte depresiuni din această regiune, pe lângă mult-discutata Wadi Rayan, fi considerate adecvate pentru a fi folosite în scopul unei irigări sau asanări a Deltei Nilului? Sunt rezervele arteziene de apă din oaze treptat în scădere? Unde să căutăm misterioasa „Zerzura"? Mai sunt şi alte oaze „pierdute" de descoperit? Unde se află mlaştinile pline de broaşte ţestoase menţionate de Ptolemeu?*

John Bell, director al Prospecţiunilor prin Deşert, cu baza în Egipt, a pus aceste întrebări în anul 1927. În anii '30 prelegerile au devenit şi mai modeste. *Aş dori să adaug câteva remarci la unele idei prezentate în interesanta discuţie despre „Geografia Preistorică a Oazei Kharga".* La mijlocul anilor '30 oaza pierdută, Zerzura, a fost descoperită de Ladislaus de Almâsy şi colegii săi.

În 1939 marea decadă a expediţiilor în Deşertul Libiei s-a încheiat şi acest vast şi tăcut colţ de lume a devenit un teatru de război.

DIN DORMITORUL-UMBRAR, PACIENTUL ARS CONTEMPLĂ imense depărtări. Asemeni cavalerului mort din Ravenna, al cărui trup de marmură pare a fi viu, aproape fluid, care îşi are capul înălţat pe o pernă de piatră, pentru a putea privi pe deasupra vârfurilor

picioarelor, în zare. Mai departe de mult râvnita ploaie din Africa. Spre întreaga lor viaţă la Cairo. Muncile şi zilele lor.

Hana stă aşezată lângă patul lui şi îl însoţeşte ca un scutier în toate aceste călătorii.

În 1930 am început să trasăm pe hartă partea cea mai întinsă a Platoului Gilf Kebir, în căutarea oazei pierdute denumite Zerzura. Cetatea Salcâmilor.

Eram europeni ai deşertului. John Bell localizase Gilf-ul în 1917. Apoi Kemal el Din. Apoi Bagnold, care şi-a croit drum spre sud prin Marea de Nisip. Madox, Walpole de la Prospecţiuni în Deşert, Excelenţa Sa Wasfi Bey, Casparius-fotograful, doctorul Kadar - geologul şi Berrnann. Iar Gilf Kebir - acel platou imens aşezat în Deşertul Libiei, de mărimea Elveţiei, cum îi plăcea lui Madox să spună - era inima noastră, coastele sale abrupte către est şi vest, platoul înclinându-se treptat către nord. Se înălţa din deşert la şase sute de kilometri depărtare de Nil, înspre vest.

Egiptenii din epocile timpurii credeau că nu exista apă la vest de oraşele-oază. Lumea se termina acolo. Teritoriul din interior era lipsit de apă. Dar în pustietatea deserturilor eşti întotdeauna înconjurat de istorie neştiută. Triburi Tebu şi Senussi cutreieraseră pe acolo, stăpânind izvoare pe care le apărau învăluindu-le într-o mare taină. Umblau zvonuri despre ţinuturi fertile cuibărite în inima deşertului. Scriitori arabi din secolul al XII-lea au povestit despre Zerzura. „Oaza Măruntelor Zburătoare." „Cetatea Salcâmilor." În *Cartea Tăinuitelor Comori, Kitab al Kanuz,* Zerzura este descrisă ca o cetate albă, „albă ca o porumbiţă".

Uită-te pe o hartă a deşertului Libiei şi vei vedea nişte nume. Kemal el Din care, în 1925, aproape de unul singur, a realizat prima mare expediţie modernă. Bagnold 1930-1932. Almasy - Madox 1931-l937. Puţin spre nord de Tropicul Racului.

Eram o mână de oameni formând un fel de naţie aparte între cele două războaie mondiale, întocmind hărţi şi explorând apoi mai departe. Ne adunam la Dakhla şi Kufra ca şi cum ar fi fost baruri sau cafenele. O societate a oazelor, o numea Bagnold. Ne ştiam unul altuia amănuntele cele mai personale, deprinderile şi slăbiciunile. I-am iertat totul lui Bagnold pentru felul în care a descris dunele. *Canelurile şi nisipul vălurit se aseamănă cu scobitura din cerul gurii unui câine.* Acesta era adevăratul Bagnold, un om în stare să-şi vâre mâna iscoditoare între fălcile unui câine.

1930. Prima noastră călătorie, spre sud, pornind de la Jaghbub prin deşert, trecând prin teritoriul triburilor Zwaya şi Majabra. O călătorie de nouă zile pana la El Taj. Madox şi Bermann, alţi patru. Câteva cămile, un cal si câine. La plecare, ne-au spus vechea gluma. „Daca porneşti la drum într-o furtună de nisip, vei avea noroc".

Am poposit în prima noapte la treizeci de kilometri spre sud. A doua zi de dimineaţă ne-am trezit şi am ieşit din corturi la cinci. Prea frig ca să mai putem dormi. Ne-am apropiat de focuri şi ne-am aşezat în lumina lor, aprinsă în vastul întuneric din jur. Deasupra noastră luceau ultimele stele. Răsăritul n-avea să sosească în mai puţin de două ore. Ne-am trecut unii altora pahare de ceai fierbinte. Cămilele se hrăneau, pe jumătate adormite, mestecând curmalele cu tot cu sâmburi. Ne-am mâncat micul dejun şi apoi am băut încă trei pahare cu ceai.

Câteva ore mai târziu ne aflam în inima furtunii de nisip care ne lovise în mijlocul dimineţii însorite, ivindu-se din senin. Adierea care ne răcorise se înteţise treptat. În cele din urmă ne-am uitat în jos, şi faţa deşertului era schimbată. Dă-mi cartea... aici. Iată uimitoarea descriere făcută de Hassanein Bey unor asemenea furtuni.

E ca şi cum pe sub întreaga suprafaţă a pământului ar trece nişte ţevi cu abur, cu mii de oriftcii prin care ţâşnesc jeturi mărunte. Nisipul saltă în mici coloane şi sfârleze. Încet-încet vâltoarea creşte, pe măsură ce vântul îşi înteţeşte suflarea. Pare că întregul înveliş al deşertului se înalţă, supus unei forţe care îl împinge de dedesubt. Pietrele mai mari ţi se izbesc de picioare, de genunchi, de coapse. Firele de nisip ţi se suie pe trup până ce-ţi ating faţa şi îţi trec apoi peste cap. Cerul e închis, numai obiectele cele mai apropiate se mai pot întrezări, universul e înţesat.

A trebuit să ne continuăm drumul. Dacă te opreşti, nisipul se adună, cum face în jurul oricărui obiect staţiona, şi te prinde ca într-o temniţă. Eşti pierdut pe veci. O furtună de nisip poate dura cinci ore. Chiar şi când călătoream în camioane, în anii care au urmat, trebuia să

conducem mai aparte, fără să vedem nimic înaintea noastră. Cele mai mari orori soseau noaptea. O dată, la nord de Kufra, am fost loviţi de o furtună pe întuneric. Ora trei dimineaţa. Vântul a smuls corturile din ancorele lor şi ne-am rostogolit cu tot cu ele, înghiţind nisip aşa cum o barcă ia apă când se scufundă, apăsaţi, sufocându-ne, până ne-a salvat o călăuză, tăind corturile.

Am trecut prin trei furtuni în nouă zile. Ne-am rătăcit de micile orăşele din deşert în care sperasem să ne reîmprospătăm rezervele. Calul a dispărut. Trei dintre cămile au murit. În ultimele două zile n-am mai avut deloc mâncare, numai ceai. Ultima legătură cu orice altă lume era clinchetul urnei de ceai înnegrite de foc şi lingura cu coadă lungă şi paharul care se îndrepta spre noi în bezna zorilor de zi. După a treia noapte am încetat să mai vorbim. Nu mai conta decât focul şi lichidul brun, esenţial.

Doar întâmplarea ne-a făcut să dăm peste un orăşel al deşertului, El Taj. M-am plimbat prin *souk*[24], pe aleea ceasurilor cântătoare, spre uliţa barometrelor, pe lângă staluri cu cartuşe, tarabe cu sos de roşii italian şi alte conserve aduse din Benghazi, stambă din Egipt, ornamente din pene de struţ, dentişti stradali, negustori de cărţi. Eram încă muţi, răsfirându-ne fiecare pe calea lui. Am înregistrat această lume nouă încet, ca şi cum ne-am fi revenit, salvaţi de la un înec. În piaţa centrală din El Taj ne-am aşezat şi am mâncat carne de miel, orez, plăcinte *badawi,* şi am băut lapte cu miez de migdale. Toate acestea după lunga aşteptare a celor trei pahare rituale de ceai cu aromă de ambră şi mentă.

La un moment dat, în 1931, m-am alăturat unei caravane de beduini şi mi s-a spus că mai era unul de-ai noştri acolo. Fenelon-Barnes, s-a dovedit. M-am dus la cortul lui. Era plecat pentru întreaga zi într-o mică expediţie, lucrând la alcătuirea unei colecţii de arbori fosilizaţi. M-am uitat prin cortul lui, la mănunchiul de hărţi, fotografiile de familie pe care le purta cu el peste tot etc. La plecare am zărit o oglindă fixată sus pe peretele de piele al cortului, şi; uitându-mă în ea, am văzut reflectat patul. Sub aşternuturi părea a fi o mică ridicătură, poate un câine. Am tras *djellaba* şi am găsit o fetiţă arabă legată, dormind acolo.

În 1932 Bagnold era terminat, iar Madox şi noi toţi ceilalţi eram peste tot. În căutarea armatei pierdute a lui Cambyses[25]. În căutarea Zerzurei. 1932 şi 1933 şi 1934. Fără să ne vedem unii cu alţii luni de zile. Doar beduinii şi noi, încrucişându-ne pe Calea Celor Patruzeci de Zile. Erau râuri întregi de triburi ale deşertului, cele mai frumoase fiinţe pe care le-am văzut vreodată. Noi eram germani, englezi, unguri, africani - neînsemnaţi cu toţii pentru ei. Treptat am ajuns să fim lipsiţi de naţie. Eu însumi am ajuns să urăsc conceptul de naţiune. Suntem cu toţii deformaţi de statele-naţiuni. Madox a murit din cauza naţiilor.

Deşertul nu putea fi revendicat sau stăpânit - era o fâşie de pânză purtată de vânturi, niciodată prins în apăsarea pietrelor, şi având o sută de nume schimbătoare, cu mult înainte de a exista Canterbury, cu mult înainte ca războaie şi tratate să croiască Europa şi Estul. Caravanele sale, acele stranii sărbători şi culturi rătăcitoare, nu lăsau nimic în urma lor, nici măcar un tăciune. Noi toţi, chiar şi cei cu case europene şi copii pe undeva, departe, doream să ne despuiem de veşmintele patriilor noastre. Era un altar al credinţei. Ne pierdeam în zarea sa. Văpaie şi nisip. Părăseam limanurile oazelor. Locurile vizitate şi atinse de apă... *Ain, Bir, Wadi, Foggara, Khottara, Shaduf.* Nu-mi doream numele alături de nişte nume atât de minunate. Şterge numele de familie! Desfiinţează naţiunile! Deşertul m-a învăţat aceste lucruri.

Totuşi, unii doreau să-şi lase urma pe acolo. Pe albia aceea secată, pe dâmbul acesta de pietriş. Mărunte vanităţi în acest petec de lume la nord-vest de Sudan, la sud de Cirenaica. Fenelon-Barnes a vrut ca arborii fosilizaţi pe care i-a descoperit să-i poarte numele. A vrut ca până şi un trib să-i poarte numele, şi a petrecut un an de zile în negocieri. Apoi Bauchan i-a luat-o înainte, dând numele său unui tip de dună de nisip. Dar eu am vrut să-mi şterg numele şi locul de baştină. Când a început războiul, după zece ani în deşert, mi-a fost uşor să mă strecor peste graniţe, să nu aparţin nimănui, nici unei naţii.

---

[24] Souk - piață în aer liber în țările islamice din nordul Africii și Orientul Mijlociu.

[25] Cambyses - rege al perșilor 529-522 î.e.n., care a cucerit Egiptul.

1933 sau 1934. Uit anul. Madox. Casparius, Bermann, eu, doi şoferi sudanezi şi un bucătar. Acum deja călătorim în Forduri de tip A cu caroserii pătrate şi folosim pentru întâia oară cauciucuri umflate ca nişte baloane, numite roţi cu aer. Merg mai bine pe nisip, dar problema e dacă rezistă pe terenuri cu pietriş şi aşchii de rocă.

Plecăm din Kharga pe 22 martie. Împreună cu Bermann am dedus că trei ueduri[26] despre care a scris Williamson în 1838 alcătuiesc Zerzura.

Spre sud-vest de Gilf Kebir se înalţă din platou trei culmi de granit izolate - Gebel Arkanu, Gebel Uweinat şi Gebel Kissu. Acestea se află la douăzeci de kilometri depărtare una de cealaltă. Apă potabilă se găseşte în câteva dintre văi, deşi izvoarele din Gebel Arkanu sunt amare, se pot bea numai în caz de urgenţă. Williamson a susţinut că trei ueduri formau Zerzura, dar nu le-a putut găsi, şi astfel teoria lui este considerată o legendă. Şi totuşi, chiar şi numai o oază cu apă de ploaie printre aceste creste în formă de crater ar explica cum a îndrăznit Cambyses să străbată cu armata sa un asemenea deşert, rezolvând această enigmă, sau misterul raidurilor Senussi din timpul Marelui Război, când uriaşii năvălitori negri au traversat un deşert care se presupunea că nu avea nici apă, nici hrană. Aceasta era o lume cu o civilizaţie de secole, cu mii de drumuri şi cărări.

Găsim vase la Abu Ballas având forma amforei clasice greceşti. Herodot menţionează asemenea vase.

Eu şi Bermann discutăm cu un bătrân ca un şarpe, plin de mister, în fortăreaţa de la El Jof - în sala de piatră care fusese odată biblioteca marelui şeic Senussi. Un bătrân Tebu, de profesie ghid de caravane, vorbind araba cu accent. Mai târziu Bermann spune „ca ţipătul liliecilor", citându-l pe Herodot. Vorbim cu el toată ziua, toată noaptea, şi nu ne dezvăluie nimic. Vechea lege Senussi, crezul lor fundamental, încă mai e să nu dezvăluie străinilor secretele deşertului.

La Wadi el Melik vedem păsări de o specie necunoscută.

Pe 5 mai urc o creastă de piatră şi mă îndrept spre platoul Uweinat dintr-o altă direcţie. Mă trezesc într-un ued întins, plin de salcâmi.

Era o vreme când cartografii dădeau locurilor prin care călătoreau numele celor iubiţi mai degrabă decât pe ale lor. O femeie întrezărită îmbăindu-se într-o caravană a deşertului, ascunsă după o pânză de muselină ţinută într-o mână înaintea sa. Iubita unui vechi poet arab, ai cărei umeri de un alb de porumbiţă l-au făcut să dea unei oaze numele ei. Găleata de piele revarsă apă asupra ei, ea se înveleşte în pânze, iar bătrânul scrib îşi întoarce privirea şi descrie Zerzura.

Şi astfel, un om în deşert se poate strecura într-un nume ca într-un izvor abia descoperit, şi în răcoarea lui umbrită poate fi ispitit să nu mai părăsească niciodată un asemenea adăpost. Dorinţa mea cea mai mare a fost atunci să rămân acolo, printre salcâmii aceia. Păşeam nu într-un loc în care nimeni nu păşise vreodată, ci într-un loc prin care trecuseră impetuoase, vremelnice seminţii în curgerea timpului - o oştire din secolul al XIV-lea, o caravană Tebu, invadatorii Senussi în 1915. Şi, între aceste momente - nimic, locul a fost pustiu. Când nu a căzut ploaia, salcâmii s-au uscat, albiile au secat... până ce apa a izvorât din nou, pe neaşteptate, după cincizeci sau o sută de ani. Apariţii şi dispariţii sporadice, precum legendele şi zvonurile care străbat istoria.

În deşert cele mai iubite ape, ca numele unor amante, sunt purtate azurii în palme, intră şi îţi alunecă pe gât. Înghiţi o absenţă. O femeie la Cairo îşi arcuieşte înălţimea albă a trupului ridicându-se din pat, şi se apleacă pe fereastra deschisă în plină furtună, să o primească pe pielea dezvelită.

Hana se apleacă, simţindu-i rătăcirea, privindu-l, fără o vorbă. Cine este ea, această femeie?

Capetele pământului nu sunt niciodată acele puncte de pe hartă pe care se străduie să le cucerească coloniştii pentru a-şi lărgi sferele de influenţă. Pe de o parte servitori şi sclavi şi valuri ale puterii şi corespondenţă cu Societatea Geografică. Pe de alta primul pas al unui om

[26] *Ued* (engl.: *wadi)* - vale seacă sau uscată, cu excepţia sezonului ploios, în Arabia şi nordul Africii.

alb peste un mare râu, prima privire (a unui ochi de alb) asupra unui munte care s-a aflat dintotdeauna acolo.

Când suntem tineri nu ne uităm în oglinzi. Abia când devenim bătrâni, preocupaţi de numele noastre, de legenda noastră, de ce vor însemna pentru cei din viitor vieţile noastre. Ne umplem de înfumurare, pornită din numele pe care le purtăm, din convingerile noastre de a fi fost primul ochi, cea mai puternică oştire, cel mai iscusit negustor. Abia când e deja bătrân îşi vrea Narcis chipul gravat.

Dar pe noi ne interesa însemnătatea pe care existenţa noastră o putea avea pentru trecut. Noi navigam spre trecut. Eram tineri. Ştiam că puterea şi marile averi erau lucruri trecătoare. Adormeam toţi cu vorbele lui Herodot in minte. *Căci acele cetăţi care fuseseră măreţe în vremurile de demult trebuie să fi devenit acum mărunte, iar cele măreţe în vremea vieţii mele fuseseră mărunte în anii dinainte... Norocul omului nu stă niciodată în loc.*

În 1936 un tânăr pe nume Geoffrey Clifton a întâlnit la Oxford un prieten care i-a povestit ce făceam noi. M-a contactat, a doua zi s-a căsătorit şi, după două săptămâni, a zburat cu soţia lui spre Cairo.

Cuplul a intrat în cercul nostru - noi patru, prinţul Kemal el Din, Bell, Almasy şi Madox. Numele care încă ne stătea pe buze era Gilf Kebir. Undeva, în Golf, se ascundea Zerzura, al cărei nume apare în scrieri arabe datând încă din secolul al XIII-lea. Când călătoreşti aşa de departe în timp ai nevoie de un avion, şi tânărul Clifton era bogat şi ştia să piloteze şi avea un avion.

Clifton ne-a întâlnit în El Jof, la nord de Uweinat. Stătea în avionul lui pentru două persoane, iar noi ne-am îndreptat spre el din tabăra de pornire. S-a ridicat în picioare în carlingă şi şi-a turnat ceva de băut din termos. Noua lui soţie era aşezată lângă el.

„Botez acest loc Clubul Privat în Aer Liber Bir Messaha", anunţă el.

Am urmărit şovăiala prietenoasă presărată pe faţa soţiei lui, părul ei ca o coamă de leu când şi-a scos casca de piele.

Erau tineri, păreau a fi copiii noştri. S-au dat jos din avion şi au dat mâna cu noi.

Era anul 1936, începutul poveştii noastre...

Au sărit de pe aripa avionului de tip Molie. Clifton s-a îndreptat spre noi oferindu-ne termosul, şi am sorbit cu toţii din alcoolul încălzit. Lui îi plăceau ceremoniile. Îşi numise avionul *Ursuleţul Rupert*[27]. Nu cred că iubea deşertul, dar avea pentru el o afecţiune crescută din admiraţia faţă de disciplina noastră rigidă, în care îşi dorea să fie inclus - ca un student vesel care totuşi respectă tăcerea într-o bibliotecă. Nu ne aşteptasem ca el să-şi aducă şi soţia, dar am avut, îmi închipui, o reacţie politicoasă. Ea stătea în picioare acolo, şi nisipul i se aduna în coamă.

Oare ce însemnam noi pentru această tânără pereche? Unii dintre noi scriseseră cărţi despre formarea dunelor, dispariţia şi reapariţia oazelor, civilizaţiile pierdute ale deşertului. Păream a fi preocupaţi numai de lucruri care nu puteau fi cumpărate sau vândute, lipsite de interes pentru lumea din afară. Ne certam în legătură cu latitudinea sau cu vreun eveniment care avusese loc cu şapte sute de ani în urmă. Teorii ale explorării. Că Abd el Melik Ibrahim el Zwaya, care locuia în oaza Zuck, unde creştea cămile, a fost prima persoană din acele triburi care a înţeles principiul fotografiilor.

Soţii Clifton erau în ultimele zile ale lunii lor de miere. I-am lăsat în compania celorlalţi şi m-am dus să mă întâlnesc cu cineva în Kufra şi am petrecut mai multe zile cu el, verificând teorii pe care le ţinusem secrete faţă de restul membrilor expediţiei. M-am întors la tabăra de pornire din El Jof după trei zile.

Focul aprins în deşert ardea între noi. Soţii Clifton, Madox, Bell şi eu. Dacă te lăsai pe spate câţiva centimetri, erai înghiţit de întuneric. Katharine Clifton începu să recite ceva, şi capul îmi dispăru din nimbul de lumină al focului de tabără, care mistuia crenguţe.

Avea o faţă cu trăsături clasice. Părinţii ei erau celebri, se pare, în domeniul istoriei dreptului. Eram unul dintre acei oameni care nu gustă poezia, până când am auzit o femeie recitând-o. Şi acolo, în inima deşertului, ea şi-a adus printre noi anii de studiu la universitate, pentru a ne descrie stelele - aşa cum Adam a învăţat-o tandru pe o femeie, în metafore

[27] Ursuleţul Rupert - erou de desene animate în Marea Britanie.

graţioase.

Deci, nezărite-n adâncimea nopţii,
Nu strălucesc în van pe boltă aştrii.
Să nu crezi nici că, dacă n-ar fi Omul,
De privitori ar duce lipsă Cerul,
Ori Dumnezeu de laudă - căci mii
De mii de mii de plăsmuiri în duh
Cutreieră, dar nevăzute, lumea,
Cât treji suntem, sau cât ne fură somnul;
Acestea toate, zi şi noapte, -ntruna,
îi preamăresc lucrarea, cotemplând-o;
De câte ori n-am auzit noi doi
Dintr-un tufiş sau dintr-un clin de deal
Auitor, răzbind divine glasuri,
Sau singure, sau toate răspunzându-şi
Nălţând cântare către Preaînaltul?[28]

În noaptea aceea m-am îndrăgostit de o voce. Doar de-o voce. N-am vrut să aud nimic altceva. M-am ridicat şi-am plecat de lângă foc.

Ea era o salcie. Oare cum avea să fie în iarna anilor ei, la vârsta mea? O mai văd încă, şi am s-o văd mereu, cu ochiul lui Adam. Acele membre neîndemânatice coborând dintr-un avion, ea aplecându-se printre noi să înteţească un foc, cotul ei ridicat şi îndreptat spre mine când bea dintr-o gamelă.

Câteva luni mai târziu a valsat cu mine, când ieşisem cu toţii la dans, în grup, la Cairo. Deşi puţin ameţită de băutură, avea o privire de netrecut. Până şi azi cred că imaginea care o descrie în întregime este aceea de atunci, când ttam amândoi pe jumătate beţi, când încă nu eram amanţi.

Toţi aceşti ani am încercat să aflu ce-mi arăta cu acea privire. Părea a fi dispreţ. Aşa mi s-a părut. Acum bănuise că mă studia. Era o inocentă, surprinsă de ceva în mine. Eu mă purtam aşa cum mă purtam de obicei în baruri, dar de această dată într-o companie greşită. Sunt unul dintre aceia care-şi ţin deoparte codurile de comportament. Uitam că era mai tânără decât mine.

Mă *studia*. Ce simplu. Iar eu pândeam o mişcare greşită în privirea ei de statuie, ceva care s-o dea de gol.

Dă-mi o hartă şi-ţi voi clădi o cetate. Dă-mi un creion şi-ţi voi desena o încăpere, în sudul oraşului Cairo, cu hărţi ale deşertului pe pereţi. Mereu deşertul printre noi. Mă trezeam şi-mi ridicam privirea spre harta vechilor aşezări de pe coasta mediterană - Gazala, Tobruk, Mersa Matruh - şi, spre sud, uedurile desenate de mână, şi în jurul lor toate nuanţele de galben pe care le invadasem, în care încercasem să ne cufundăm. *Misiunea mea este să descriu pe scurt cele câteva expediţii care s-au îndreptat spre Gilf Kebir. Puţin mai târziu, doctorul Bermann ne va călăuzi înapoi spre deşert, spre existenţa sa cu mii de ani în urmă...*

Aşa li s-a adresat Madox celorlalţi geografi la Kensington Gore. Însă adulter n-ai să găseşti în procesele verbale ale Societăţii Geografice. Camera noastră nu apare niciodată în rapoartele detaliate care au înregistrat fiecare colină şi fiecare moment al istoriei.

În Cairo, pe aleea papagalilor de import, eşti bătut la cap de păsări aproape vorbitoare. Păsările strigă şi fluieră aşezate în şiruri lungi ca un bulevard cu pene. Ştiam ce trib a călătorit pe care drum al mătăsii sau al cămilelor, aducându-le în micuţele lor palanchine peste întreg deşertul. Călătorii de patruzeci de zile, după ce păsările fuseseră prinse de sclavi sau culese ca nişte flori din grădini ecuatoriale şi puse în cuşti de bambus pentru a pluti pe acel râu care

[28] John Milton - Paradisul Pierdut, traducere de Aurel Covaci, Bucureşti, Editura Minerva, 1972.

este comerţul. Păreau nişte mirese într-un ritual de curtare medieval.

Stăteam printre ele. Îi arătam un oraş care era nou pentru ea.

Palma ei mi-a atins încheietura mâinii.

- Dacă ţi-aş încredinţa viaţa mea, ai scăpa-o pe jos. Nu-i aşa?

Nu am zis nimic.

V

Katharine

CÂND ÎL VISĂ ÎNTÂIA OARA SE TREZI ALĂTURI DE soţul ei, ţipând.

În patul conjugal, rămase uitându-se fix la cearşaf, cu gura deschisă. Soţul ei îi puse o mână pe spate.

-Coşmar. N-avea nici o grijă.

-Da.

-Să-ţi aduc nişte apă?

-Da.

Nu voia să se mişte. Nu voia să se întindă din nou în acel spaţiu în care fuseseră împreună.

Visul avusese loc în această cameră - mâna lui pe gâtul ei (şi şi-l atinse acum), furia lui îndreptată spre ea, aceeaşi pe care o simţise în cele câteva daţi când îl întâlnise. Nu, nu furie, ci lipsă de interes, iritare la faptul că o femeie măritată se afla printre ei. Erau încovoiaţi ca două animale, iar el îi supusese gâtul, arcuit spre spate, încât nici nu putea să respire în dorinţa ei.

Soţul ei îi aduse paharul pe-o farfurioară, dar ea nu-şi putu ridica braţele, îi tremurau, slăbite. El îi duse cu stângăcie paharul la gură, să poată înghiţi apa plină de clor, o parte scurgându-i-se pe bărbie, picurându-i pe pântece. Când se întinse pe pat, nici nu mai avu timp să se gândească la ce văzuse în vis, căzu într-un somn rapid şi profund.

Acela fusese primul semn. Şi-l aminti la un moment dat în ziua următoare, dar era ocupată atunci şi refuză să lase semnificaţia lui să i se cuibărească în minte, o alungă; fusese o ciocnire accidentală într-o noapte aglomerată, ni-mic mai mult.

Un an mai târziu sosiră celelalte vise, blânde, mult mai periculoase. Şi, chiar şi în primul dintre acestea, îşi aminti mâinile lui pe gâtul ei şi aşteptă ca starea de calm dintre ei să se abată spre violenţă.

Cine aşterne fărâmele de hrană care te-ademenesc? Spre o persoană la care niciodată nu te-ai gândit în felul acesta. Un vis. Şi, mai târziu, un alt şir de vise.

El spuse mai târziu că fusese apropierea dintre ei. Împreună, în deşert. Aici aşa se întâmplă, spuse. Îi plăcea cuvântul - apropierea apei, apropierea a două sau trei trupuri într-o maşină navigând peste Marea de Nisip timp de şase ore. Genunchiul ei transpirat lângă schimbătorul de viteze al maşinii, genunchiul ei zdruncinându-se, săltând la fiecare hârtoapă. În deşert ai timp să te uiţi la toate, să raţionezi asupra coregrafiei tuturor obiectelor din jurul tău.

Când vorbea aşa, ea îl ura, ochii rămânându-i politicoşi, mintea însă dorind să-l pălmuiască. Dintotdeauna avusese dorinţa de a-i trage o palmă, şi îşi dădu seama că până şi acest fapt avea o natură senzuală. Pentru el toate relaţiile intrau într-un tipar. Erai clasat - apropiere sau depărtare. La fel cum, după el, istoriile lui Herodot explicau toate tipurile de societate. Presupunea că era versat în felurile de-a fi ale lumii, pe care în fapt o părăsise cu ani în urmă, luptându-se de atunci să cerceteze lumea doar pe jumătate inventată a deşertului.

La aeroportul din Cairo încărcară echipamentul în maşini, soţul ei rămânând în urmă, să verifice sistemul de alimentare cu combustibil al Moliei înainte ca cei trei bărbaţi să plece la drum a doua zi de dimineaţă. Madox se duse la una dintre ambasade să trimită o telegramă. Iar *el* se ducea în oraş să se îmbete, cum făcea de obicei la Cairo, în serile dinainte de plecare, mergând întâi la Opera Casino a lui Madame Badin, iar mai târziu dispărând pe străduţele din spatele hotelului Pasha. Avea să-şi facă bagajul înainte de-a ieşi în oraş, ca să trebuiască doar să se suie în maşină a doua zi de dimineaţă, mahmur.

Deci o conduse în oraş, aerul din jur umed, traficul încet şi greoi din cauza orei de vârf.

-E aşa de cald. Mi-ar prinde bine o bere. Vrei una?

-Nu, am de aranjat o mulţime de treburi în următoarele două ore. Îmi pare rău.

-E-n regulă, spuse ea. Nu vreau să te reţin.

-Mergem la o bere când mă întorc.

-În trei săptămâni, aşa-i?

-Cam aşa ceva.

-Tare-aş fi vrut să vin şi eu.

El nu spuse nimic drept răspuns. Trecură peste podul Bulaq şi traficul se încetini şi mai mult. Prea multe căruţe, prea mulţi pietoni care credeau că străzile le aparţineau. O coti spre sud de-a lungul Nilului spre hotelul Semiramis, unde locuia ea, chiar în spatele cazărmii.

-De data asta ai să găseşti Zerzura, nu-i aşa?

-Am s-o găsesc de data asta.

Era la fel ca întotdeauna. Nici nu se uitase la ea tot drumul, chiar şi când stătuseră înţepeniţi într-un loc mai mult de cinci minute.

La hotel fu mult prea politicos. Când se purta aşa, îl plăcea şi mai puţin; trebuiau să pretindă cu toţii că această poză era curtoazie, amabilitate. Îi amintea de un câine îmbrăcat. La naiba cu el. Dacă soţul ei n-ar fi trebuit să lucreze cu el, ar fi preferat să nu-l mai vadă niciodată.

El îi scoase rucsacul din portbagajul maşinii şi se preoţi să i-l ducă în holul hotelului.

- Lasă, îl iau eu. Fusta îi era umedă de transpiraţie la spate când se dădu jos din maşină.

Portarul se oferi să-i care rucsacul, dar el spuse, „Nu, vrea să-l ducă singură", şi ea se enervă din nou la prezumţia lui. Portarul îi lăsă în pace. Ea se întoarse spre el şi el îi dădu bagajul, aşa încât se trezi drept în faţa lui, cu ambele mâini ţinând cu stângăcie geanta grea înaintea ei.

-Bun. La revedere. Noroc.

-Da. O să am grijă de ceilalţi. Vor fi în siguranţă. Ea încuviinţă din cap. Stătea în umbră, iar el, ca şi cum n-ar fi observat lumina crudă, stătea drept în soare. Apoi făcu un pas înainte, şi mai aproape, şi ea se gândi o clipă că avea s-o îmbrăţişeze. În schimb, el îşi întinse mâna dreaptă şi o trecu dintr-o singură mişcare peste gâtul ei gol, încât pielea îi fu atinsă de întregul lui antebraţ umed.

- La revedere.

Se sui înapoi în maşină. Ea îi simţea acum sudoarea, ca sângele lăsat de tăişul unui cuţit, pe care gestul braţului lui părea să-l fi imitat.

Ea ridică o pernă şi şi-o aşează în poală ca pe un scut împotriva lui. „Dacă mă vei iubi, n-am să ascund acest lucru. Dacă te voi iubi, n-am să ascund acest lucru."

Îşi duce perna în dreptul inimii, ca şi cum ar vrea să sufoce acea parte din ea care se răzvrătise.

-Ce urăşti cel mai mult? o întreabă.

-Minciuna. Dar tu?

-Posesiunea, spune el. Când mă părăseşti, uită-mă. Pumnul ei porneşte spre el şi izbeşte tare în osul de dedesubtul ochiului. Apoi ea se îmbracă şi pleacă.

În fiecare zi el se întoarce acasă şi se uită în oglinda la vânătaia neagră. A devenit curios, nu atât despre vânătaie, cât despre forma propriei sale feţe. Sprâncenele lungi, pe care nu prea le observase înainte, firele albe din părul de culoarea nisipului. Nu se privise aşa într-o oglindă de ani de zile. Chiar că era lungă sprânceana aia.

Nimic nu-l poate ţine departe de ea.

Când nu e în deşert cu Madox, sau cu Bermann prin bibliotecile arabe, o întâlneşte în parcul Groppi - lângă grădinile de pruni udate din abundenţă. Acolo ea e cea mai fericită. E o femeie care duce dorul umezelii, care a iubit întotdeauna scundele garduri vii şi ferigile verzi. Pe când lui atâta verdeaţă îi pare un carnaval.

Din parcul Groppi dau un ocol către oraşul vechi, Cairo Sud, pieţe prin care puţini europeni se abat. In camerele lui pereţii sunt acoperiţi de hărţi. Şi, în ciuda încercărilor lui de

a o mobila, locuinţa lui încă mai are un aer de tabără de pornire.

Stau întinşi unul în braţele celuilalt, cu pulsul şi umbra ventilatorului deasupra. Toată dimineaţa, el şi Bermann au lucrat la muzeul arheologic comparând texte arabe şi cărţi de istorie europene într-o încercare de a recunoaşte ecouri, asemănări, schimbări de nume - întorcându-se înapoi în timp, dincolo de Herodot, până la *Kitab al Kanuz,* în care Zerzura primeşte numele femeii ce se îmbăiază într-o caravană din deşert. Şi acolo la muzeu la fel, clipirea înceată a umbrei unui ventilator. Şi aici acasă la fel, un ecou şi un schimb intim de poveşti din copilărie, o cicatrice, un fel de-a săruta.

- Nu ştiu ce să fac. Nu ştiu ce să fac! Cum să fiu amanta ta? O să înnebunească.

O listă de răni.

Diversele culori ale vânătăii - de la roşcat-aprins la cafeniu. Farfuria cu care a traversat camera, aruncând conţinutul deoparte, şi pe care i-a spart-o în cap, sângele înflorind în părul ca paiele. Furculiţa care i s-a înfipt în umăr, lăsându-şi urmele muşcăturii, despre care doctorul a bănuit că fusese făcută de o vulpe.

Plonja cu ea într-o îmbrăţişare, uitându-se întâi pe ascuns să vadă ce obiecte mişcătoare se aflau prin jur. O întâlnea împreună cu alţii in public, plin de vanătăi sau cu capul bandajat, şi dădea explicaţii despre taxiul care frânase brusc aşa încât el se izbise de marginea ferestrei deschise. Sau cu tinctură de iod pe antebraţ, acoperind o tăietură. Madox se îngrijoră, gândindu-se că devenise predispus la accidente. Ea surâse sarcastic, în tăcere, la slăbiciunea explicaţiei lui. Poate e vârsta, poate are nevoie de ochelari, spuse soţul ei, dându-i un cot lui Madox. Poate-i vreo femeie pe care-a cunoscut-o, spuse ea. Uite, semnul ăla nu seamănă cu zgârietura sau muşcătura unei femei? Un scorpion, spuse el. *Androctonus australis.*

O vedere. Un scris ordonat umple chenarul dreptunghiular.

Jumătate din vreme, nu pot să trăiesc fără să te ating.
În restul timpului, simt că nu contează
dacă te mai văd sau nu vreodată. Nu este vorba de moralitate,
ci despre cât poţi duce.

Fără dată, fără semnătură.

Uneori, când poate să-şi petreacă noaptea cu el, sunt treziţi de cele trei minarete ale oraşului, care-şi încep rugăciunile înainte de ivirea zorilor. Umblă alături de ea prin pieţele indigo aflate între partea sudică a oraşului şi casa ei. Frumoasele imnuri ale credinţei străbat aerul ca nişte săgeţi, un minaret răspunzându-i altuia, ca şi cum şi-ar transmite un zvon despre ei doi, cum păşesc prin aerul rece al dimineţii, un miros de cărbune şi cânepă dând deja profunzime aerului. Nişte păcătoşi într-un oraş sfânt.

Mătură cu braţul farfurii şi pahare de pe o masa de restaurant, poate că ea are să-şi ridice privirea altundeva în oraş, auzind această zarvă. Când e fără de ea. El care niciodată nu s-a simţit singur prin depărtări de-atâţia kilometri, între oraşele deşertului. Un om în deşert poate ţine o absenţă în mâinile făcute căuş, ştiind că-l va hrăni mai mult decât apa. A auzit că există o plantă pe lângă El Taj a cărei inimă, dacă o scobeşti, e înlocuită de un lichid cu daruri medicinale. În fiecare dimineaţă poţi sorbi acest lichid, o porţie egală cu inima smulsă. Planta mai înfloreşte vreme de un an şi apoi moare din vreo lipsă sau alta.

Stă întins în camera lui, înconjurat de hărţi palide. E fără Katharine. Foamea lui vrea să mistuie toate regulile, întreaga etichetă socială.

Viaţa ei alături de alţii nu-l mai interesează. Nu-i vrea decât frumuseţea luminoasă, teatrul de expresii. Vrea mărunta şi tainica privire dintre ei, cea mai restrânsă rază vizuală, deosebirile dintre ei aşezate alături, ca două pagini lipite într-o carte închisă.

A fost descompus de ea.

Şi dacă ea l-a adus până aici, până unde a dus-o el pe ea?

Când se află închisă între zidurile clasei ei sociale, când stau aşezaţi unul lângă altul în grupuri mai largi, el spune bancuri, la care nu râde nici el. Cu o patimă necaracteristică, critică istoria explorărilor. Face acest lucru când e nefericit. Numai Madox îi cunoaşte acest obicei. Dar ea nici măcar nu-i întoarce privirea. Zâmbeşte către toată lumea, către obiectele din cameră, admiră un aranjament floral, lucruri impersonale, lipsite de importanţă. Îi interpretează greşit comportamentul, presupunând că asta vrea, şi dublează grosimea zidului dintre ei pentru a se apăra.

Dar acum el nu poate să sufere acest zid al ei. Şi tu îţi înalţi zidurile, îi spune ea, aşa că îmi am şi eu zidul meu. O spune strălucind de-o frumuseţe care îl mistuie. Ea cu elegantele ei veşminte, cu faţa ei palidă care râde către toţi care-i zâmbesc, cu surâsul acela şovăielnic la glumele lui furibunde. El îşi continuă remarcile teribile despre una sau alta din vreo expediţie care le este cunoscută tuturor.

Din clipa în care se îndepărtează de el, în holul barului Groppi, după ce o salută, e înnebunit. Ştie că singurul mod de-a accepta pierderea ei este să poată s-o mai îmbrăţişeze o dată, sau să fie îmbrăţişat de ea. Să poată cumva să se oblojească unul pe celălalt la ieşirea din această legătură a lor. Nu printr-un zid.

Lumina soarelui se revarsă în camera lui din Cairo. Mâna lui moleşită pe cartea lui Herodot, toată încordarea adunată în restul trupului, încât scrie cuvintele aiurea, literele răsfirându-se ca lipsite de coloana lor vertebrală. Nici nu poate să scrie cuvântul *lumină*. Cuvântul *iubire*.

În apartament e lumină doar dinspre râu şi dinspre deşertul de dincolo de albia sa. Razele cad pe gâtul ei pe picioarele ei pe cicatricea de la vaccin pe care el o iubeşte pe braţul ei drept. Ea stă pe pat, îmbrăţişându-şi goliciunea. El îşi trece palma deschisă peste sudoarea umărului ei. Este umărul meu, gândeşte, nu al soţului ei, acesta este umărul meu. Ca amanţi şi-au dăruit părţi ale trupului unul altuia, astfel. In odaia asta de pe malul râului.

În puţinele ore pe care le au, camera s-a întunecat până la această treaptă de lumină. Doar lumină de râu şi deşert. Doar rareori, când primesc şocul vreunei ploi merg la fereastră şi îşi înalţă braţele, întinzându-se, să le atingă cât mai mult din trup. Strigăte înălţate către scurtul torent umplu străzile.

-Nu ne vom mai iubi niciodată. Nu ne mai putem întâlni niciodată.

-Ştiu, spune el.

Noaptea insistenţei ei de a se despărţi.

Stă aşezată, închisă în ea, învelită în armura teribilei sale conştiinţe. Nu poate s-o atingă. Numai cu trupul îi mai e aproape.

-Niciodată. Orice s-ar întâmpla. -Da.

-Cred că el ar înnebuni. Înţelegi?

Nu-i răspunde nimic, renunţând la încercarea de-a o trage spre miezul fiinţei lui.

O oră mai târziu ies în noaptea uscată. Aud în depărtare melodiile gramofonului, venind de la cinematograful Muzică pentru Toţi, dinspre ferestrele sale deschise împotriva căldurii. Vor trebui să se despartă înainte de ora închiderii, când persoane cunoscute de ea pot ieşi de acolo.

Sunt în grădina botanică, lângă Catedrala Tuturor Sfinţilor. Ea zăreşte o lacrimă şi se apleacă şi o linge, sorbind-o. Aşa cum i-a sorbit sângele de pe mână când s-a tăiat gătind mâncare pentru ea. Sânge. Lacrimă. Totul îi lipseşte din trup, simte că înăuntru a mai rămas doar fum. Singurul lucru viu este certitudinea atracţiei şi dorinţei viitoare. Ce-ar vrea să spună nu-i poate spune acestei femei a cărei sinceritate e ca o rană, a cărei tinereţe nu e încă muritoare. Nu poate schimba ceea ce iubeşte cel mai mult la ea, lipsa ei de compromisuri, care face ca romantismul poemelor iubite de ea să-şi găsească încă locul cu uşurinţă în lumea reală.

Această noapte a insistenţei ei. Douăzeci şi opt septembrie. Ploaia de pe crengi, uscată deja de razele fierbinţi ale lunii. Nici măcar o picătură de răcoare n-a rămas, să cadă peste el

ca o lacrimă. Această despărţire din parcul Groppi. N-a întrebat-o dacă soţul ei e acasă, sus, în acel pătrat de lumină, peste drum.

Priveşte şirul înalt de palmieri călători deasupra lor, braţele lor întinse. Aşa cum capul şi părul ei erau deasupra lui, când îi era amantă.

Acum, nici un sărut. Doar o îmbrăţişare. Se desprinde de ea şi se îndepărtează, apoi se întoarce. E încă acolo. Vine înapoi, se opreşte la câţiva metri de ea, un deget ridicat să sublinieze ce avea de spus.

-Vreau doar să ştii. Încă nu mi-e dor de tine.

Faţa lui îi pare teribilă, încercând să surâdă. Capul ei se întoarce brusc de la el şi loveşte stâlpul porţii. Vede că o doare, îi observă grimasa. Dar deja s-au despărţit, sunt două persoane distincte acum, zidurile toate înălţate la insistenţa ei. Smucitura ei, durerea ei e întâmplătoare, e voită. Mâna ei ridicată la tâmplă.

- Are să-ţi fie, spune ea.

De acum înainte, din acest moment al vieţilor noastre, îi şoptise ea mai devreme, ori ne găsim sufletele, ori ni le pierdem.

Cum se poate întâmpla aşa ceva? Să te îndrăgosteşti şi să fii descompus.

Am fost în braţele ei. I-am ridicat mâneca de la cămaşă până la umăr, să-i văd cicatricea de la vaccin. Iubesc semnul ăsta, am spus. Această palidă aureolă pe braţul ei. Văd instrumentul zgâriind şi apoi împungând serul în carnea ei şi apoi eliberându-se, desprins de pielea ei cu ani în urmă, când ea avea nouă ani, în sala de sport a unei şcoli.

VI

Un avion îngropat

PRIVEŞTE INTENS, FIECARE OCHI O CĂRARE, ÎN LUNGUL patului la capătul căruia se află Hana. După ce îl îmbăiază rupe vârful unei fiole şi se întoarce spre el cu morfina. O efigie. Un pat. Pluteşte într-o barcă de morfină. Morfina goneşte prin el adunând timpul şi geografia aşa cum hărţile comprimă lumea pe o coală bidimensională de hârtie.

Lungile seri din Cairo. Marea cerului întunecat, şoimi ţinuţi în şiruri lungi, până ce li se dă drumul în amurg, arcuindu-se spre ultimele culori ale deşertului. Un zbor la unison, ca un pumn de seminţe azvârlite în sus.

În acel oraş în 1936 puteai cumpăra orice - de la un câine sau o pasăre care sosea la şuieratul unui fluier, până la acele îngrozitoare lese care alunecau pe degetul cel mic al unei femei, să nu se depărteze de tine într-o piaţă aglomerată.

În partea de nord-est a oraşului se afla marea grădină a studenţilor de la religie, şi, mai încolo, bazarul Khan el Khalili. Peste străzile înguste, ne uitam în jos la pisicile de pe acoperişurile din tablă ondulată, care la rândul lor Priveau în jos încă vreo trei metri, spre stradă şi tarabe, deasupra tuturor acestora se afla camera noastră. Ferestre deschise către minarete, feluci[29], pisici, un zgomot teribil. Ea îmi povestea despre grădinile ei din copilărie. Când nu putea să doarmă îmi descria grădina mamei ei, cuvânt cu cuvânt, pat cu pat, gheaţa lui decembrie pe eleşteul cu peşti, trosnetul gardurilor învelite în rugi de trandafir. Îmi apuca încheietura mâinii la răscrucea de vene şi-o îndruma spre scobitura de la gâtul ei.

Martie 1937, Uweinat. Madox e irascibil din cauza densităţii mici a aerului. Cinci sute de metri deasupra nivelului mării şi, chiar şi la această mică altitudine, deja nu e în largul lui. Este un om al deşertului la urma urmei, părăsindu-şi satul natal, Marston Magna, din Somerset, schimbându-şi toate obiceiurile şi rutinele pentru a trăi aproape de nivelul mării şi, în acelaşi timp, într-o secetă permanentă.

- Madox, cum se numeşte acea scobitură de la baza gâtului unei femei? În faţă. *Aici.* Mai precis, ce este, are vreun nume oficial? Scobitura aia, nu mai mare decât urma lăsată de un deget.

Madox mă priveşte o clipă prin lumina orbitoare a amiezii.

-Adună-te, murmură.

-HAI SĂ-ŢI POVESTESC CEVA, ÎI SPUSE CARAVAGGIO Hanei. Era odată un ungur pe nume Almasy, care a colaborat cu nemţii în timpul războiului. A lucrat un timp ca pilot în Afrika Korps, dar valoarea lui era cu mult mai mare. În anii '30 fusese unul dintre faimoşii exploratori ai deşertului. Cunoştea fiecare ochi de apă şi contribuise la întocmirea unei hărţi a Mării de Nisip. Ştia tot ce era de ştiut despre deşert. Tot ce era de ştiut despre dialectele vorbite acolo. Nu-ţi sună cunoscut? Între cele două războaie făcuse mereu parte din expediţiile pornite de la Cairo. Una dintre ele a fost în căutarea Zerzurei - oaza ascunsă. Apoi, la izbucnirea războiului, li s-a alăturat nemţilor, în l94l a devenit călăuză pentru spioni, traversând cu ei deşertul până la Cairo. Ce vreau să-ţi spun cu asta e că, după părerea mea, pacientul tău nu este englez.

-Ba e, cu siguranţă, altfel cum îţi explici straturile de flori despre care povesteşte, din Gloucester?

-Întocmai. Totul este o mască perfectă. Acum două nopţi, când încercam să-i dăm un nume câinelui, ţi-aduci aminte?

-Da.

-Care au fost sugestiile lui?

-În seara aceea s-a purtat ciudat.

[29] *Felucă* - corabie mică şi îngustă, prevăzută cu pânze şi lopeţi, folosită în Marea Mediterană.

-S-a purtat ciudat fiindcă i-am dat o doză în plus de morfină. Îţi aminteşti numele? A propus vreo opt. Cinci dintre ele erau clar în glumă. Pe urmă trei. Cicero. Zerzura. Dalila.

-Şi ce-i cu asta?

-„Cicero" era numele codificat al unui spion. L-au deconspirat englezii. Un agent dublu, apoi triplu. A scăpat. „Zerzura" e o istorie mai complicată.

-Ştiu despre Zerzura. Mi-a povestit. La fel cum povesteşte şi despre grădinile din Anglia.

-Dar acum povesteşte aproape numai despre deşert. Povestea cu grădina englezească se subţiază. Omul e pe moarte. Eu cred că-l ai acolo sus pe ajutorul de spioni Almasy.

Stau amândoi aşezaţi pe vechile coşuri de trestie din spălătoria vilei, uitându-se unul la altul. Caravaggio ridică din umeri.

-E posibil.

-Eu cred că-i englez, spune ea, sugându-şi obrajii, cum face întotdeauna când se gândeşte sau când analizează ceva legat de ea însăşi.

-Ştiu că ţi-e drag de el, dar nu e englez. În prima Parte a războiului am lucrat la Cairo - Axa Tripoli. Spionul Rebecca al lui Rommel...

-Cum adică „spionul Rebecca"?

-În 1942 germanii au trimis un spion pe nume Eppler la Cairo, înainte de bătălia de la El Alamein. Acesta a folosit o copie a romanului lui Daphne du Maurier *Rebecca* pentru a-i trimite mesaje cifrate lui Rommel despre mişcările de trupe. Ascultă, cartea aia a devenit lectura favorita a spionajului britanic. Chiar şi eu am citit-o.

-Ai citit tu o carte?

-Mulţumesc pentru compliment. Persoana care l-a condus pe Eppler prin deşert la ordinul personal al lui Rommel - de la Tripoli tot drumul până la Cairo - a fost contele Ladislaus de Almasy. Mă refer la o zonă a deşertului pe care, se presupunea, nimeni nu o putea traversa, între cele două războaie, Almâsy avusese prieteni englezi. Mari exploratori. Dar când a început războiul li s-a alăturat germanilor. Rommel i-a cerut să-l conducă pe Eppler prin deşert până la Cairo, fiindcă s-ar fi deconspirat dacă era adus de un avion sau paraşutat. Almasy a traversat deşertul cu el şi l-a lăsat în delta Nilului.

-Ştii o grămadă despre toate astea.

-Eram în misiune la Cairo. Aliaţii îi urmăreau. A pornit prin deşert de la Gialo, în fruntea unui grup de opt persoane. Au trebuit să-şi dezgroape întruna camioanele din dune de nisip. Mergeau spre Uweinat, cu platoul său de granit unde puteau găsi apă şi se puteau adăposti în peşteri. Acolo s-ar fi aflat la jumătatea călătoriei lor. În anii '30 Almasy descoperise acolo peşteri cu picturi rupestre. Dar acum platoul mişuna de trupe aliate; n-au putut folosi sursele de apă. Au pornit-o din nou prin deşert. Au jefuit depozitele de benzină ale englezilor pentru a-şi umple rezervoarele, în Oaza Kharga s-au schimbat în uniforme englezeşti şi şi-au pus la maşini numere de înmatriculare ale armat[el] britanice. Când erau depistaţi de avioane, se ascundeau M albii de râu secate şi stăteau acolo, uneori chiar şi trei zile la rând, complet nemişcaţi. Copţi, uscaţi de soare, acolo, în nisip. Le-au trebuit trei săptămâni ca să ajungă la Cairo. Almasy a dat mâna cu Eppler şi a plecat. Aici i-am pierdut urma. S-a întors, a pornit-o singur prin deşert. Bănuim că l-a traversat din nou, înapoi, spre Tripoli. Dar atunci, la Cairo, a fost zărit ultima oară. Englezii l-au prins în cele din urmă pe Eppler şi s-au folosit de codul Rebecca pentru a-i trimite informaţii false lui Rommel despre El Alamein.

- Mie tot nu-mi vine să cred, David.

- Persoana care a ajutat la prinderea lui Eppler în Cairo s-a numit Samson.

- Dalila.

-Exact.

-Poate că pacientul meu e Samson.

-Aşa m-am gândit şi eu la început. Samson semăna mult cu Almasy. Un iubitor al deşertului şi el. Îşi petrecuse copilăria în Levant şi-i cunoştea pe beduini. Dar vezi, chestia e că Almasy ştia să piloteze. Aici avem pe cineva care s-a prăbuşit cu un avion.

Şi iată-l pe omul ăsta, ars de nerecunoscut, care a nimerit cumva în braţele englezilor, la Pisa. Şi care, după felul cum vorbeşte, poate trece drept englez. Almasy a fost educat în Anglia. La Cairo i se spunea spionul englez.

Fata stătea pe coşul de trestie, privindu-l pe Caravaggio. Spuse:
- Eu zic să-l lăsăm în pace. Nu mai contează de partea cui a fost, nu crezi?
Caravaggio spuse:
-Mi-ar plăcea să mai discut cu el. După ce-i dăm mai multă morfină. Să spunem tot ce e de spus. Amândoi. Înţelegi? Să vedem unde ajungem. Dalila. Zerzura. Tu va trebui să-i dai doza mărită.
-Nu, David. Eşti prea obsedat de asta. Nu contează cine e. Războiul s-a sfârşit.
-Atunci am s-o fac eu singur. Prepar eu un cocktail Brompton. Morfină cu alcool. L-au inventat la spitalul Brompton din Londra pentru bolnavii de cancer. N-ai nici o grijă, n-o să-l ucidă. Se absoarbe repede în organism. Pot să prepar unul cu ce avem la îndemână. I-l dau să-l bea. Pe urmă îl trec din nou pe morfină curată.

Se uită la el, aşezat pe coşul de nuiele, cu privirea clară, zâmbitor. În ultimele stadii ale războiului, Caravaggio ajunsese să fie unul dintre numeroşii hoţi de morfină. Îi adulmecase rezervele de medicamente după numai câteva ore de la sosirea în vilă. Micuţele tuburi de morfină îi erau acum un izvor cu apă vie. Ca nişte tuburi de pastă de dinţi pentru păpuşi, se gândise ea când le văzuse întâia oară, găsindu-le extrem de bizare. Caravaggio purta două sau trei în buzunar ziua întreagă, strecurându-şi lichidul în trup. O dată se împiedicase de el vomitând în urma unui exces de morfină, ghemuit şi tremurând într-unui din colţurile întunecate ale vilei, privind în sus aproape fără s-o recunoască. Încercase să-i vorbească şi el se holbase la ea. Aflase cutia de metal cu rezerve medicale, o deschisese, Dumnezeu ştie de unde găsise atâta forţă. O dată, când genistul s-a tăiat în palmă într-o poartă de fier, Caravaggio a rupt cu dinţii vârful de sticlă al unei fiole, a supt şi a scuipat morfina pe mâna cafenie înainte ca Kip să-şi dea seama ce era. Kip împingându-l, privindu-l furios.
-Lasă-l în pace. E pacientul meu.
-N-am să-i fac nici un rău. Morfina şi alcoolul îi vor lua durerile.

(3 CM^3 COCKTAIL BROMPTON. 3:00 P.M.)

CARAVAGGIO IA ATENT CARTEA DIN MÂINILE OMULUI.
-Când te-ai prăbuşit în deşert, de unde veneai?
-Pornisem de la Gilf Kebir. Mă dusesem acolo să iau pe cineva. La sfârşitul lui august. O mie nouă sute patruzeci şi doi.
-În timpul războiului? Toată lumea trebuie să fi plecat până atunci.
-Da. Nu mai erau decât armate.
- Gilf Kebir.
- Da.
-Unde se află?
-Dă-mi cartea lui Kipling... aici.

La începutul romanului *Kim* era o hartă cu o linie întreruptă marcând calea urmată de băiat şi de Sfânt. Înfăţişa doar o porţiune din India - Afganistanul haşurat cu negru, şi Kashmirul la poalele munţilor.

Mâna înnegrită urmăreşte râul Numi până la vărsarea sa în mare, la o latitudine de 23°30'. Degetul îşi continuă alunecarea şaptesprezece centimetri spre vest, trecând de pe pagină pe piept; îşi atinge coasta.
-Aici. Gilf Kebir, la nord de Tropicul Racului. La graniţa dintre Egipt şi Libia.

-Ce s-a întâmplat în 1942?
-Făcusem o călătorie până la Cairo şi mă întorceam de acolo. Mă strecuram printre liniile inamice, amintin-du-mi vechi hărţi, găsind vechi depozite de benzină şi apă dinaintea războiului, îndreptându-mă spre Uweinat. Îmi era mai uşor acum, fiind singur. La kilometri întregi depărtare de Gilf Kebir, camionul a explodat, iar eu m-am

azvârlit, rostogolindu-mă în mod automat prin nisip, nevrând să fiu atins de vreo scânteie. În deşert te temi întotdeauna de foc. Camionul a explodat, probabil în urma unui sabotaj. Existau spioni printre beduini, ale căror caravane au continuat să cutreiere ca nişte cetăţi, cărând mirodenii, încăperi, consilieri guvernamentali, oriunde se îndreptau, în fiecare clipă, în acea perioadă a războiului, puteai fi sigur că erau şi englezi şi germani printre beduini. Părăsind camionul, am pornit-o pe jos către Uweinat, unde ştiam că se afla un avion îngropat.

-Stai puţin. Cum adică, un avion îngropat?

-La început, Madox avusese un avion vechi, pe care îl redusese la componentele esenţiale - singurul „lux" era carlinga închisă ca o bulă, necesară zborurilor prin deşert, în timpul petrecut în deşert mă învăţase să pilotez, ne învârtisem amândoi în jurul creaturii priponite, făcând teorie despre cum plana sau vira în vânt. Când avionul lui Clifton - *Rupert* - a aterizat printre noi, vechiul avion al lui Madox a fost lăsat unde se afla, acoperit cu o prelată, aşezat într-o vale, în partea de nord-est a platoului Uweinat. Nisipul s-a aşternut treptat peste el în anii următori. Nici unul dintre noi nu s-a gândit că-l va mai vedea vreodată. Era una din victimele deşertului. În câteva luni aveam să trecem prin acea vale dinspre nord-est fără să-i mai zărim conturul. Deja avionul lui Clifton, cu zece ani mai nou, aterizase în povestea noastră.

-Deci te îndreptai spre acest avion?

-Da. Patru nopţi de mers pe jos. Îl lăsasem pe tip la Cairo şi mă întorsesem în deşert. Peste tot era război. Dintr-o dată se formaseră „echipe". Bermannii, Bagnolzii, Slatin Paşalele - care, în alte vremuri, îşi salvaseră vieţile unii altora - erau acum împărţiţi în tabere. Am mers pe jos până la Uweinat. Am ajuns acolo la amiază şi am suit spre peşterile de pe platou. Deasupra unui izvor numit Ain Dua.

-CARAVAGGIO CREDE CĂ ŞTIE CINE EŞTI, SPUSE Hana.

Omul din pat nu zise nimic.

- Spune că nu eşti englez. El a lucrat un timp cu Serviciul de Spionaj la Cairo şi în Italia. Până a fost prins. Familia mea l-a cunoscut pe Caravaggio dinainte de război. Era hoţ de profesie. Credea în „mobilitatea lucrurilor". Unii hoţi sunt şi colecţionari, ca unii exploratori pe care tu îi disprețuieşti, ca unii bărbaţi cu femeile sau femei cu bărbaţii. Dar Caravaggio nu e unul dintre aceştia. Era mult prea curios şi mult prea generos ca să.fie un hoţ reuşit. Jumătate din lucrurile pe care le fura nici nu ajungeau până acasă. El crede că nu eşti englez.

Îi priveşte nemişcarea în timp ce vorbeşte; pare a nu asculta cu atenţie ceea ce-i spune. Numai gândirea lui îndepărtată. Aşa cum arăta şi gândea Duke Ellington când cânta *Singurătatea*.

Fata nu mai spuse nimic.

Ajunse la izvorul mărunt numit Ain Dua. Îşi scoase toate hainele şi le înmuie în fântână, îşi cufundă capul şi apoi trupul zvelt în apa albastră. Picioarele ostenite după patru nopţi de mers. Îşi lăsă hainele întinse pe pietre şi se sui mai sus, printre stânci, părăsi deşertul care acum, în 1942, era un vast câmp de luptă, şi intră gol în noaptea peşterii.

Se afla în mijlocul picturilor cunoscute, pe care le descoperise cu ani în urmă. Girafe. Vite. Un bărbat cu braţele ridicate, cu o coroană de pene. Câteva siluete într-o poziţie inconfundabilă de înotători. Bermann avusese dreptate despre existenţa unui lac străvechi. Înainta mai departe în aerul răcoros, în Peştera Înotătorilor, unde o lăsase. Era încă acolo. Se târâse într-un colţ, se înfăşurase strâns în pânza de la paraşută. Îi promisese că avea să se întoarcă după ea.

El însuşi ar fi fost mai fericit să moară într-o peşteră, to intimitatea ei, cu înotătorii prinşi în piatră în jur. Bermann îi povestise cum, în grădinile asiatice, poţi să priveşti o piatră şi să-ţi închipui că e apă, poţi să priveşti un lac nemişcat şi să fii convins că are duritatea unei stânci. Dar ea era o femeie crescută în grădini, în umezeală, printre cuvinte ca *gard viu* şi *arici*. Pasiunea ei pentru deşert era vremelnică. Ajunsese să-i iubească asprimea datorită lui, dorind să înţeleagă mângâierea pe care el o găsea în solitudinea deşertului. Ea era

întotdeauna mai fericită în ploaie, în băi aburind de aer lichid, într-o umezeală dormitoare, întorcându-se de la fereastră în acea noapte ploioasă la Cairo şi punându-şi pe ea hainele încă ude, să păstreze pe piele toată ploaia. Aşa cum iubea şi tradiţiile de familie şi bunele maniere şi poeziile vechi, învăţate pe de rost. Ea ar fi detestat să moară fără nume. Pentru ea exista o legătură tangibilă cu strămbunii, pe când el ştersese calea spre trecutul din care venise. Era surprins că îl iubise în ciuda unei asemenea predispoziţii spre anonimat.

Era întinsă pe spate, aşezată în postura morţilor medievali.

M-am apropiat de ea gol, aşa cum aş fi făcut în odaia noastră de la sud de Cairo, dorindu-mi s-o dezbrac, încă dorindu-mi s-o iubesc.

Ce este aşa teribil în ceea ce-am făcut? Oare nu-i iertăm totul unui amant? Iertăm egoismul, dorinţa, înşelăciunea. Atâta vreme cât noi le suntem pricina. Poţi să faci dragoste cu o femeie care are o mână ruptă, sau cu o femeie care are febră. O dată mi-a supt sângele dintr-o tăietură de la mână, aşa cum şi eu i-am sorbit şi i-am înghiţit sângele menstrual. Există anumite cuvinte europene pe care nu le poţi niciodată traduce exact într-o altă limbă. *Flhomly*. Amurgul mormintelor. Având o conotaţie de intimitate între morţi şi vii.

Am ridicat-o în braţe din cuibarul somnului ei. Veşminte ca pânza de păianjen. Le-am răvăşit pe toate.

Am dus-o afară, la soare. M-am îmbrăcat. Hainele mele, uscate şi aspre de la căldura din pietre.

Mâinile mele împreunate au făcut o şa în care ea sa se poată odihni. Când am ajuns pe nisip am mai răsucit-o puţin, aşa încât faţa să-i fie îndreptată spre peşteră, peste umărul meu. Îi simţeam apăsarea diafană. Eram obişnuit cu ea aşa, în braţele mele, o învârtisem în jurul meu în camera mea, ca pe o umbră umană a ventilatorului din tavan - braţele ei, întinse, degetele răsfirate ca nişte stele de mare.

Ne-am îndreptat astfel spre valea din nord-est, unde era îngropat avionul. Nu aveam nevoie de hartă. Aveam cu mine canistra de benzină pe care o cărasem tot drumul de la camionul răsturnat. Căci cu trei ani în urmă fusesem neputincioşi fără ea.

-Ce s-a întâmplat mai înainte cu trei ani?

-A fost rănită. În l939. Soţul ei se prăbuşise intenţionat cu avionul. Dezastrul fusese plănuit de el ca sinucidere-asasinat, implicându-ne pe toţi trei. Nici măcar nu eram amanţi pe vremea aceea. Presupun că zvonuri despre legătura noastră ajunseseră cumva până la el.

- Şi ea era prea rănită ca s-o iei cu tine.

- Da. Singura mea şansă de-a o salva era să încerc să găsesc singur ajutoare.

În peşteră, după toate acele luni de despărţire şi mânie, se întâlniseră şi îşi vorbiseră din nou ca amanţi, îndepărtând stânca pe care o aşezaseră între ei în numele unei reguli sociale în care nici unul dintre ei nu credea.

În grădina botanică ea îşi izbise capul de stâlpul porţii de atâta furie şi hotărâre. Prea mândră ca să-i fie doar amantă, o tainâ. Nu aveau să existe compartimente separate în lumea ei. El se întorsese dintre noi spre ea, cu degetul ridicat, *Încă nu mi-e dor de tine.*

Are să-ţi fie.

În timpul lunilor de despărţire devenise sarcastic şi independent, îi evita compania. Nu-i putea suporta calmul când se întâlneau. Dăduse telefon la ea acasă şi vorbise cu soţul ei şi o auzise râzând în fundal. Avea în ea un farmec general, care atrăgea pe toată lumea. Era unul dintre luările pe care le iubise la ea. Acum începu să nu mai aibă încredere în nimic.

Bănui că îl înlocuise cu un alt amant. Îi interpretă fiecare gest către ceilalţi ca pe o promisiune cifrată. Ea îl apucase pe Roundell de reverele hainei o dată, pe un hol, şi îl scuturase râzând în timp ce acesta murmura ceva, iar el îl urmărise pe nevinovatul consilier guvernamental timp de două zile să vadă dacă nu era ceva mai mult între ei. Nu mai avea încredere în recentele ei semne de afecţiune către el. Era fie cu el, fie împotriva lui. Era împotriva lui, Nu-i putea suporta nici măcar zâmbetele şovăitoare îndreptate spre el. Dacă ea îi întindea ceva de băut, nu bea. Dacă la cină îi arăta un vas în care plutea un nufăr de Nil, nu se uita. O floare nenorocită, nimic mai mult. Ea avea un grup nou de prieteni apropiaţi din

care nu făceau parte nici el, nici soţul ei. Nimeni nu se întoarce la soţ. Ştia şi el atâta lucru despre iubire şi firea umană.

Îşi cumpărase hârtii maro deschis pentru rulat ţigări şi le lipise peste fragmente din *Istoriile* lui Herodot unde se consemnau războaie care nu-l interesau. Îşi notase toate argumentele ei împotriva lui. Toate lipite în carte-lui însuşi revenindu-i doar vocea privitorului, ascultătorului, acelui „el".

În ultimele zile dinainte de război se dusese încă o dată la Gilf Kebir să evacueze tabăra de pornire. Soţul ei urma să vină cu avionul să-l ia de acolo. Soţul pe care îl iubiseră amândoi înainte de a începe să se iubească unul pe celălalt.

Clifton a zburat spre Uweinat să-l întâlnească în ziua stabilită, zumzăind pe deasupra oazei pierdute atât de jos încât salcâmii şi-au scuturat frunzele în urma avionului, Molia alunecând prin văi şi crevase - în timp ce el stătea pe culmea înaltă, semnalizând cu o foaie albastră de cort. Apoi avionul s-a îndreptat în jos şi a venit drept spre el, şi apoi s-a prăbuşit cincizeci de metri mai încolo. O limbă azurie de fum încolăcindu-se dinspre trenul de aterizare' Nimic nu luase foc.

Un soţ înnebunit. Ucigându-i pe toţi. Omorându-se pe sine şi pe nevasta sa - şi pe el, dat fiind că fără avion nu mai avea cum să iasă din deşert.

Numai că ea nu era moartă. A ridicat-o, eliberând-o din strânsoarea mototolită a avionului, această strânsoare în care o prinsese soţul ei.

-Cum ai putut să mă urăşti? şopteşte ea în Peştera Înotătorilor, vorbind prin durerea rănilor ei. Încheietura ruptă a mâinii. Coaste sfărâmate. Te-ai purtat îngrozitor cu mine. Aşa a început să te suspecteze soţul meu. Încă mai urăsc acest lucru la tine - cum dispăreai prin deserturi sau baruri.

-*Tu* m-ai părăsit pe *mine* în parcul Groppi.

-Fiindcă nu m-ai vrut decât ca amantă.

-Fiindcă mi-ai spus că soţul tău ar fi înnebunit. Ei bine, a înnebunit.

-Nu pentru multă vreme. Am înnebunit eu înaintea lui, ai ucis totul în mine. Sărută-mă, haide. Nu te mai apăra. Sărută-mă şi spune-mi pe nume.

Trupurile li se întâlniseră în parfumuri, în sudoare, frenetice, încercând, cu limbă sau dinte, să treacă de acel înveliş subţire, ca şi cum acolo, dedesubt, fiecare dintre ei putea atinge esenţa celuilalt şi, în timpul iubirii, i-o putea smulge din trup.

Acum nu are pudră de talc pe braţ, apă de trandafiri pe coapsă.

- Te crezi un iconoclast, dar nu eşti. Te îndepărtezi, sau înlocuieşti ceea ce nu poţi avea. Dacă eşuezi într-un lucru, te atragi într-un altul. Nimic nu te poate schimba. Câte femei ai avut? Te-am părăsit ştiind că nu te voi putea schimba niciodată. Câteodată stăteai în odaie atât de nemişcat, atât de tăcut uneori, ca şi cum a-ţi dezvălui un milimetru în plus din fire ţi-ar fi fost cea mai înaltă trădare de sine.

În Peştera înotătorilor am stat de vorbă. Ne aflam la numai două latitudini depărtare de adăpostul Kufrei.

Se opreşte şi întinde mâna. Caravaggio aşează o tapetă de morfină în palma neagră, şi aceasta dispare în gura întunecată a omului.

Am traversat albia secată a lacului spre oaza Kufra, luând cu mine doar veşmintele lungi împotriva arşiţei şi frigului nopţii. Herodot lăsat în urmă, cu ea. Şi, trei ani mai târziu, în 1942, m-am îndreptat cu ea spre avionul îngropat, purtându-i trupul ca şi cum ar fi fost armura unui cavaler. În deşert, lucrurile necesare pentru supravieţuire se află dedesubt - peşteri sihastre, apă adormită într-o plantă îngropată, arme, un avion. La 25° longitudine, 23° latitudine, am săpat în nisip către o prelată, şi vechiul avion al lui Madox a ieşit treptat la iveală. Era noapte şi, chiar şi în aerul rece, transpiram. Am dus lampa cu păcură până la ea şi am stat aşa o vreme, lângă silueta somnului ei. Doi amanţi şi deşertul - lumină de stele sau de lună, nu-mi mai aduc aminte. Peste tot în jur, război.

Avionul s-a ivit din deşert. Nu mâncasem nimic şi eram sleit. Prelata aşa de grea încât n-am putut-o smulge din nisip şi a trebuit pur şi simplu s-o tai.

Dimineaţa, după două ore de somn, am aşezat-o în carlingă. Am pornit motorul şi

avionul s-a trezit la viaţă. Am rulat şi apoi ne-am înălţat, cu ani de zile prea târziu, în cer.

Vocea amuţeşte. Bărbatul ars priveşte drept înainte, în miezul lui de morfină.

Avionul îi pluteşte acum în ochi. Vocea înceată poartă cu greu aparatul deasupra pământului, motorul tuşind, pierzând turaţii ca şi cum ar sări un ochi dintr-o ţesătură, giulgiul ei desfăşurându-se în aerul asurzitor din carlingă, zgomotul teribil după zile întregi de mers în tăcere. El priveşte în jos şi vede ulei scurgându-i-se pe genunchi. O ramură se desprinde de cămaşa ei. Salcâm şi os. Cat de sus se află el deasupra pământului? Cât de jos se află în cer?

Trenul de aterizare atinge vârful unui palmier, şi el se îndreaptă în sus, şi uleiul se revarsă peste scaun, trupul ei alunecând. O scânteie de la un scurt circuit şi ramurile de la genunchiul ei iau foc. El o trage înapoi pe scaun, lângă el. Împinge cu mâinile în sus, în geamul carlingii, şi acesta nu se deschide. Începe să izbească cu pumnul în sticlă, crăpând-o, în sfârşit spărgând-o, şi uleiul şi flacăra se revarsă şi se rotesc peste tot. Cât de jos se află el în cer? Ea se destramă - ramuri de salcâm, frunze, crengile în formă de braţe năruindu-se în jurul lui. Membre încep să i se piardă, supte de aer. Mirosul de morfină pe limbă. Caravaggio oglindit în lacul negru al ochiului. Zboară în sus şi în jos acum, ca o găleată într-o fântână. E plin de sânge cumva, fără să ştie cum, pe toată faţa. Pilotează un avion putrezit, foile de pânză de pe aripi sfâşiindu-se din cauza vitezei. Totul e putred. Cât de departe era palmierul peste care trecuseră? Cu cât timp înainte? Îşi ridică picioarele din ulei, dar sunt atât de grele. Îi e peste putinţă să le mai ridice o dată. E bătrân. Subit. Istovit de viaţa fără de ea. Nu se poate lungi în braţele ei, încrezător că-l va veghea întreaga zi, întreaga noapte, în timp ce doarme. Nu are pe nimeni. Este epuizat, nu din cauza deşertului, ci a singurătăţii. Madox dus. Femeia preschimbată în frunze şi ramuri, sticla spartă spre cer ca o falcă deschisă deasupra lui.

Se strecoară în hamul paraşutei înmuiate în ulei şi se aruncă cu capul înainte, eliberându-se de sticlă, vântul suflându-i trupul înapoi. Apoi picioarele îi sunt libere şi pluteşte prin aer, luminos, fără să ştie de ce e luminos până când îşi dă seama că e în flăcări.

HANA AUDE VOCILE DIN CAMERA PACIENTULUI ENGLEZ şi se opreşte pe hol încercând să asculte ce-şi spun.

Cum e?
Fantastic!
Acum e rândul meu.
Aah! Splendid, splendid.
Asta e cea mai măreaţă invenţie.
O descoperire remarcabilă, tinere.

Intrând, îi zăreşte pe Kip şi pe pacientul englez trecându-şi unul altuia o conservă de lapte condensat. Englezul suge din conservă, apoi îndepărtează cutia de faţă pentru a mesteca lichidul gros. Zâmbeşte larg spre Kip, care pare a fi iritat că nu se află în posesia cutiei. Genistul îi aruncă o privire Hanei şi zăboveşte lângă pat, trosnindu-şi de câteva ori degetele, reuşind în cele din urmă să smulgă conserva de lângă faţa întunecată.

-Am descoperit o plăcere comună. Băiatul şi cu mine. În cazul meu, din călătoriile prin Egipt, în cazul lui, din India.

-Ai gustat vreodată sandvişuri cu lapte condensat? întreabă genistul.

Hana îşi mută privirea de la unul la celălalt. Kip se uită la cutia de conserve.

- Mă duc să mai aduc una, spune, şi părăseşte camera.

Hana priveşte spre bărbatul din pat.

- Şi eu şi Kip suntem nişte bastarzi internaţionali - născuţi într-un loc şi hotărând să trăim într-un altul. Străduindu-ne toată viaţa să ne întoarcem sau să ne îndepărtăm de patriile noastre. Deşi Kip încă nu-şi dă seama de acest lucru. De aceea ne înţelegem aşa de bine.

În bucătărie Kip face două găuri într-o nouă conservă de lapte condensat, împungând-o cu baioneta care, îşi dâ seama, e acum folosită din ce în ce mai mult numai in acest scop, şi

aleargă înapoi la etaj, către dormitor.

-Tu trebuie să fi fost crescut în altă parte, spune genistul. Englezii nu sug laptele aşa.

-Câţiva ani de zile am trăit în deşert. Acolo am învăţat tot ce ştiu. Toate lucrurile importante care mi s-au întâmplat în viaţă, mi s-au întâmplat în deşert.

Zâmbeşte spre Hana.

- Unul dintre voi mă hrăneşte cu morfină. Altul mă hrăneşte cu lapte condensat. E posibil să fi descoperit o dietă echilibrată. Se întoarce din nou spre Kip.

-De câtă vreme eşti genist?

-De cinci ani. Cea mai mare parte a timpului la Londra. Apoi în Italia. Cu unităţile care se ocupă de bombele leexplodate.

-Cine ţi-a fost profesor?

-Un englez din Woolwich. Era considerat un excentric.

-Cel mai bun tip de profesor. Trebuie să fi fost Lordul Suffolk. Ai cunoscut-o pe domnişoara Morden?

- Da.

În nici un punct al conversaţiei nu încearcă vreunul dintre ei să o includă şi pe Hana. Dar ea vrea să afle mai multe despre profesorul lui, cum îl va descrie el.

-Ce fel de om era, Kip?

-Lucra în secţia de Cercetări Ştiinţifice. Era şeful unei unităţi experimentale. Îl însoţeau întotdeauna domnişoara Morden, secretara lui, şi şoferul, domnul Fred Harts. Domnişoara Morden lua notiţe, pe care el le dicta în timp ce lucra la o bombă, iar domnul Harts avea grijă de instrumente. Era un om extraordinar. Erau numiţi Sfânta Treime. Au sărit în aer, toţi trei, în 1941. La Erith.

Îl priveşte pe genist, rezemat de zid, cu un picior ridicat aşa încât talpa ghetei îi e aşezată peste un tufiş pictat. Nici un semn de tristeţe, nici o emoţie de interpretat.

Unii şi-au desfăcut ultimul nod de viaţă în braţele ei. În oraşul Anghiari ridicase în braţe oameni vii, ca să descopere că erau deja roşi de viermi. La Ortona dusese ţigări la gura unui băiat fără braţe. Nu şovăise la nimic. Îşi îndeplinise în continuare obligaţiile în timp ce, în taină, îşi îndepărta de toate sufletul. Atâtea infirmiere ajunseseră nişte servitoare ale războiului, devastate emoţional, în uniformele lor galben-cu-roşu, cu nasturi de os.

Îl priveşte pe Kip lăsându-şi capul pe spate, sprijinindu-l de perete, şi îi cunoaşte privirea neutră de pe faţă. O poate citi.

VII

In situ[30]

WESTBURY, ANGLIA, 1940

KIRPAL SINGH SE OPRI ÎN LOCUL UNDE ŞAUA AR FI fost aşezată pe cal. La început rămase pur şi simplu pe spatele calului, se opri şi făcu un semn cu mâna către cei pe care nu-i putea vedea, dar care, ştia, îl urmăreau. Lordul Suffolk se uita prin binoclu, îl zări pe tânăr salutând cu mâna, cu ambele braţe ridicate, fluturându-le.

Apoi coborî înăuntrul imensului cal alb de calcar de la Westbury, în albeaţa animalului cioplit în coasta dealului. Acum era o siluetă neagră, fundalul scoţându-i în relief întunecimea pielii şi uniforma kaki. Dacă focalizarea binoclului ar fi perfectă, Lordul Suffolk ar putea vedea linia subţire de şnur purpuriu pe umărul lui Singh, care îi indica unitatea de geniu. Lor putea să li se pară că păşea în jos pe o hartă de hârtie decupată în forma unui animal. Dar Singh era atent doar la ghetele lui râcâind calcarul aspru, alb, în timp ce înainta în jos pe pantă.

Domnişoara Morden, în spatele lui, cobora şi ea încet dealul, cu o geantă pe umăr, sprijinindu-se de o umbrela strânsă. Se opri la trei metri deasupra calului, îşi desfăcu umbrela şi se aşeză la umbra ei. Apoi îşi deschise caietele.

-Mă auziţi? o întrebă el.

-Da, e-n regulă. Îşi şterse mâinile de var pe fustă şi îşi aranjă ochelarii. Privi în depărtare şi, la fel ca Singh, făcu cu mâna spre cei pe care nu-i putea vedea.

Lui Singh îi plăcea de ea. Era de fapt prima englezoaică cu care avusese o conversaţie adevărată de când sosise în Anglia. Cea mai mare parte a timpului şi-o petrecuse într-o cazarmă din Woolwich. În trei luni, cât stătuse acolo, întâlnise numai alţi soldaţi indieni şi ofiţeri englezi. Câte o femeie îi mai răspundea la întrebări în cantina NAAFI[31], dar discuţiile sale cu femeile erau de obicei alcătuite doar din două-trei propoziţii.

Era al doilea fiu din familia sa. Fiul cel mai mare se înrola în armată, al doilea fiu urma să fie doctor, alt frate după el devenea om de afaceri. O veche tradiţie de familie. Dar toate acestea se schimbaseră datorită războiului. Se alăturase unui regiment sikh şi fusese expediat în Anglia. După primele luni la Londra se înrolase ca voluntar într-o unitate de genişti creată pentru a se ocupa de bombele cu acţiune întârziată şi cele neexplodate. Ordinul de sus în anul 1939 era naiv. *Bombele neexplodate sunt considerate responsabilitatea Ministerului de Interne, care a convenit că vor fi colectate de agenţii A.R.P.[32] şi de poliţie, Şi depozitate în spaţii adecvate, în care membri ai forţelor armate le vor detona la timpul cuvenit*.

De-abia în 1940, Ministerul de Război îşi asumase răspunderea pentru eliminarea bombelor şi apoi, la rândul său, o predase Unităţilor Regale de Geniu. Fuseseră create douăzeci şi cinci de unităţi pentru dezamorsarea bombelor. Erau lipsite de echipament tehnic şi dispuneau numai de ciocane, dălţi şi unelte pentru repararea drumurilor. Nu exista nici un specialist.

O bombă este o combinaţie a următoarelor componente:
1.Un container sau carcasă a bombei.
2.Un detonator.
3.O încărcătură sau sarcină de declanşare.
4.O încărcătură centrală formată din explozive puternice
5.*Garnituri suprastructurale - aripioare de direcţionare, mânere de ridicare, unele de armare.*

---

[30] *In situ* (lat.) - în poziția originală, naturală sau corespunzătoare.

[31] NAAFI = Navy, Army and Air Force Institutes - Institutele Marinei, Armatei Terestre şi Aeriene, o organizație care se ocupă de magazinele şi cantinele personalului militar britanic, în țară sau peste hotare.

[32] A.R.P. = Advanced Research Projects - Proiecte de Cercetare Avansată.

Optzeci la sută dintre bombele lansate din avioane asupra Marii Britanii erau bombe cu înveliş subţire, de uz general. În mod obişnuit cântăreau între cincizeci şi cinci sute de kilograme. O bombă de o mie de kilograme era numită „Hermann" sau „Esau". O bombă de două mii de kilograme era o „Satană".

Singh, după zile lungi de instrucţie, adormea cu scheme şi diagrame încă în mână. Pe jumătate în vis, intra în labirintul dintr-un cilindru, pe lângă acidul picric şi încărcătura de declanşare şi condensatoare până ce ajungea la detonator, adânc în trupul bombei. Apoi se trezea brusc.

Când o bombă atingea o ţintă, rezistenţa întâmpinată făcea ca un întrerupător să activeze şi să aprindă granula explozivă din detonator. Minuscula explozie ajungea la sarcina de declanşare, provocând detonarea cerii de pentritâ. Aceasta aprindea acidul picric care, la rândul său, provoca explozia încărcăturii centrale de TNT, amatol şi pudră aluminizată. Călătoria de la întrerupător la explozie dura o microsecundă.

Bombele cele mai periculoase erau cele lansate de la joasă altitudine, care nu erau activate până după aterizare. Aceste bombe neexplodate se ascundeau prin oraşe şi pe câmpuri şi rămâneau în somnolenţa lor până când contactele de la întrerupător le erau deranjate - de băţul unui ţăran, ghiontul unei roţi de maşină, ricoşeul unei mingi de tenis în carcasa lor - şi atunci explodau.

Singh fusese dus cu camionul împreună cu ceilalţi voluntari până la secţia de cercetări de la Woolwich. Era o perioadă când procentul de victime în unităţile de eliminare a bombelor era îngrozitor de mare, având în vedere cât de puţine bombe neexplodate erau. În 1940, când Franţa capitulase şi Anglia se afla în stare de asediu, lucrurile se înrăutăţiseră.

În august începuse Blitz-ul[33] şi brusc, într-o lună, existau deja două mii cinci sute de bombe neexplodate de dezamorsat. Drumurile erau închise, fabricile părăsite. În septembrie, numărul de bombe nedetonate ajunsese la trei mii şapte sute. O sută de noi detaşamente de eliminare a bombelor fuseseră create, dar încă nu se cunoştea modul în care funcţionau aceste bombe. Speranţa de supravieţuire în aceste unităţi era de zece săptămâni.

Aceasta a fost o Epocă Eroică în domeniul eliminării bombelor, o perioadă de bravură personală, în care situaţia presantă şi lipsa de cunoştinţe au dus la asumarea unor riscuri fantastice... A fost, cu toate acestea, o Epocă Eroică ai cărei protagonişti au rămas în umbră, acţiunile lor nefiind făcute cunoscute publicului din motive de securitate. Era desigur neindicată publicarea unor rapoarte care l-ar fi putut ajuta pe inamic să ne estimeze abilitatea te a elimina aceste arme.

În maşină, în drum spre Westbury, Singh stătu în faţă cu domnul Harts, iar domnişoara Morden călători în spate cu Lordul Suffolk. Automobilul Humber, vopsit în kaki, era renumit. Şorţurile de aripă îi erau vopsite într-un roşu aprins pentru semnalizare - la fel ca toate maşinile unităţilor mobile de dezamorsare a bombelor - iar noaptea avea un filtru albastru peste lumina laterală din stânga. Cu două zile mai înainte, un bărbat care trecea pe lângă faimosul cal de calcar de la Downs sărise în aer. Inginerii militari ajunşi la faţa locului descoperiseră că o altă bombă aterizase chiar în centrul monumentului istoric - în pântecele enormului cal alb de la Westbury, sculptat în 1778 în peretele de calcar al colinelor vălurite. La scurt timp după aceasta, toţi caii de calcar de la Downs - erau şapte - fuseseră acoperiţi cu plase de camuflaj, nu atât pentru a-i proteja, cât pentru a-i împiedica să devină repere vizibile în atacurile aeriene asupra Angliei.

De pe banca din spate, lordul Suffolk sporovăi despre migraţia măcăleandrilor din teatrele de război ale Europei, despre istoria eliminării bombelor, despre smântână de la Devon. Îi prezenta tânărului sikh obiceiurile englezeşti ca şi cum ar fi fost o cultură recent descoperită. Deşi era lord de Suffolk, locuia în Devon, şi înainte de război fusese pasionat de studierea romanului *Lorna Doone*[34], pentru a stabili cât de autentic era din punct de vedere

[33] Blitz (din germ.: Blitzkrieg) - război-fulger, doctrină militară germană folosită în al doilea război mondial; nume sub care sunt cunoscute masivele atacuri aeriene asupra Marii Britanii în 1940-1941.

[34] *Lorna Doone* - roman scris în 1869 de R.D. Blackmore.

istoric şi geografic. Îşi petrecuse majoritatea iernilor pierzându-şi vremea prin satele Brandon şi Porlock, şi acum reuşise sâ convingă autorităţile că Exmoor era un loc ideal de instrucţie în domeniul dezamorsării bombelor. Avea doisprezece militari în subordine - talente din diverse unităţi, genişti şi ingineri, iar Singh era unul dintre aceştia. Aproape toată săptămâna îşi aveau baza la Richmond Park în Londra, unde erau instruiţi cu privire la noile metode de intervenţie sau lucrau pe bombe neexplodate, cu cerbii lopătari ai parcului rătăcindu-le prin jur. Însă la sfârşi' de săptămână mergeau la Exmoor, unde îşi continuau instrucţia în timpul zilei, iar apoi erau conduşi de lordul Suffolk până la biserica în care Lorna Doone fusese împuşcată în timpul propriei ei cununii. „Ori de la fereastra aceasta, ori de la uşa aceea din spate... Împuşcată chiar prin nava laterală a bisericii, în umăr. O ţintă excelentă de altfel, deşi, desigur, o faptă reprobabilă. Ticălosul a fost urmărit şi prins în câmpurile mlăştinoase şi i-au fost smulşi muşchii de pe trup." Lui Singh îi suna ca o cunoscută poveste indiană.

Cel mai apropiat prieten al lordului Suffolk de prin împrejurimi era o femeie-aviator care ura viaţa socială, dar îl adora pe lordul Suffolk. Mergeau la vânătoare împreună. Ea locuia într-o căsuţă din Countisbury, aşezată pe un deal, cu privire spre Canalul Bristol. Fiecare sat prin care treceau în automobilul Humber îşi avea curiozităţile descrise de lordul Suffolk. „Acesta este cel mai bun loc de unde poţi să cumperi bastoane din lemn de porumbar." Ca şi cum Singh s-ar fi gândit să intre în prăvălia în stil Tudor din colţul străzii în uniformă şi turban şi să se aşeze cu proprietarii la o şuetă despre bastoane. Lordul Suffolk era din cel mai bun soi de englez, i-a spus mai târziu Hanei. Dacă n-ar fi fost războiul, nu s-ar fi urnit niciodată din Countisbury şi din refugiul său, numit Home Farm, unde se încălzea la foc o dată cu vinul, cu muştele de prin vechea spălătorie din spatele casei, cincizeci de ani, căsătorit dar având în fond o fire de burlac, trecând în fiecare zi dealurile să-şi viziteze prietena aviatoare. Îi plăcea să meşterească - vechi cazane de spălătorie şi generatoare pentru instalaţii de apă şi poliţe de gătit puse în funcţiune de o roată hidraulică. O ajutase pe domnişoara Swift, aviatoarea, să strângă date despre obiceiurile bursucilor.

Drumul până la calul de calcar de la Westbury fu prin urmare plin de povestiri şi informaţii. Chiar şi în timpul războiului cunoştea cele mai bune locuri de oprit la un ceai. Intră ca o vijelie în ceainăria Pamelei, cu braţul prins într-o eşarfă în urma unui accident cu fulmicoton[35], şi îşi îndrumă turma - secretară, şofer şi genist - ca şi cum i-ar fi fost copii. Cum reuşise lordul Suffolk să convingă Comitetul UXB[36] să-i permită înfiinţarea unei unităţi experimentale proprii de dezamorsare a bombelor nimeni nu ştia sigur, dar, cu reputaţia sa de inventator, probabil că era mai bine calificat decât mulţi alţii. Era un autodidact şi era convins că mintea lui putea citi motivele şi spiritul din spatele fiecărei invenţii. Inventase imediat vesta cu multe buzunare, care îi permitea unui genist să depoziteze cu uşurinţă diverse detonatoare şi dispozitive în timpul lucrului.

Băură ceai şi aşteptară prăjiturile comandate, discutând dezamorsarea bombelor *in situ.*

- Am încredere în dumneata, domnule Singh, ştii acest lucru, nu-i aşa?

- Da, domnule. Singh îl adora. Din punctul lui de vedere, lordul Suffolk era primul gentleman adevărat întâlnit de el în Anglia.

-Ştii că am încredere că te vei descurca la fel de bine ca şi mine. Domnişoara Morden va veni cu tine să ia notiţe. Domnul Harts va fi puţin mai încolo. Dacă ai nevoie de mai mult echipament sau de mai multă forţă, suflă în fluierul de poliţist şi ţi se va alătura. Nu face recomandări, dar înţelege perfect ce se întâmplă. Dacă refuză să facă ceva, înseamnă că nu e de acord cu tine, iar eu i-aş urma sfatul. Dar dumneata ai autoritate deplină pe teren. Ia pistolul meu. Detonatoarele sunt probabil mult mai sofisticate acum, dar, cine ştie, poate ai noroc.

Lordul Suffolk se referea la un incident care îl făcuse celebru. Descoperise o metodă de blocare a unui detonator cu acţiune întârziată scoţându-şi revolverul militar şi trăgând un glonţ prin capul detonatorului, oprind astfel mişcarea ceasului dinăuntru. Metoda a fost abandonată atunci când germanii au introdus un nou detonator în care nu ceasul, ci capsa

[35] Fulmicoton – exploziv puternic, obținut prin acțiunea acidului azotic asupra celulozei

[36] UXB - Unexploded Bomb - Bombe neexplodate.

detonantă avea predominanţă.

Lui Kirpal Singh i se oferise o prietenie adevărată, şi nu avea să uite vreodată acest lucru. Până acum, jumătate din timpul petrecut în război stătuse în trena acestui lord care nu păşise niciodată afară din Anglia şi plănuia să nu facă un pas afară din Countisbury după terminarea războiului. Singh sosise în Anglia fără a cunoaşte pe nimeni, înstrăinat de familia sa din Punjab. Avea douăzeci şi unu de ani. Nu întâlnise decât soldaţi. Prin urmare, când citi anunţul prin care se căutau voluntari pentru o unitate experimentală de dezamorsare a bombelor, deşi îi auzise pe alţi genişti descriindu-l pe lordul Suffolk ca fiind un nebun, avea deja convingerea că într-un război trebuie să-ţi iei soarta în mâini şi că erau mai multe şanse de a putea face o alegere şi a supravieţui dacă te aflai alături de o personalitate sau de un individ deosebit.

Era singurul indian dintre candidaţi, iar lordul Suffolk întârzia. Cincisprezece persoane fuseră conduse într-o bibliotecă, iar secretara îi rugă să aştepte. Ea rămase aşezată la birou, copiind nume, în timp ce soldaţii făceau glume despre interviu şi despre test. El nu cunoştea pe nimeni. Se îndreptă spre un perete şi se uită la un barometru, fu pe cale să-l atingă, dar renunţă, apropiindu-şi doar faţa de el, *foarte uscat* spre *Moderat* spre *Furtunos.* Murmură numai pentru sine cuvintele, cu noul său accent englezesc. „Oarte uscat. *Foarte* uscat." Se uită din nou la ceilalţi, se uită prin cameră şi întâlni privirea secretarei între două vârste. Îl cerceta cu severitate. Un băiat indian. El zâmbi şi se îndreptă spre rafturile cu cărţi. Din nou nu atinse nimic. La un moment dat îşi apropie nasul de un volum numit *Raymond sau Viaţa şi Moartea,* scris de Sir Oliver Hodge. Găsi un alt titlu asemănător. *Pierre sau Ambiguităţile.* Se întoarse şi surprinse din nou privirea femeii aţintită asupra sa. Se simţi vinovat, ca şi cum ar fi pus cartea în buzunar. Probabil că nu văzuse niciodată un turban. Englezii! Îţi pretind să te lupţi pentru ei, dar nu vor să vorbească cu tine. Singh. Şi ambiguităţile.

Întâlniră un foarte inimos lord Suffolk la masa de prânz - acesta turnă vin cui voia să bea şi râse în hohote la fiecare tentativă de glumă făcută de recruţi. După-amiază li se dădu tuturor un examen ciudat, în care o parte a unui mecanism trebuia asamblată fără nici o informaţie anterioară despre funcţia sa. Aveau la dispoziţie două ore, dar puteau pleca imediat ce rezolvau problema. Singh termină rapid testul şi îşi petrecu restul timpului inventând alte obiecte care puteau fi asamblate din diversele componente. Îşi dădu seama că ar fi admis cu uşurinţă dacă n-ar fi la mijloc rasa lui. Venea dintr-o ţară în care matematica şi mecanica erau nişte înclinaţii înnăscute. Automobilele nu erau niciodată distruse. Părţi din ele erau aduse în sat şi reasamblate pentru a alcătui o maşină de cusut sau o pompă de apă. Banca din spate a unui Ford era recăptuşită şi devenea o canapea. Majoritatea oamenilor din satul lui purtau la ei mai degrabă o cheie sau o şurubelniţă decât un creion. Piesele nefolositoare ale unei maşini îşi găseau astfel locul în pendula unui bunic sau într-un scripete pentru un sistem de irigaţie sau w mecanismul de rotaţie al unui scaun de birou. Se găseau cu uşurinţă antidoturi pentru orice dezastru mecanic. Un motor de maşină supraîncălzit era răcit nu punându-i-se ţevi noi de cauciuc, ci adunând balegă de vacă şi îngrămădind-o cu mâna în jurul condensatorului. Ce văzuse în Anglia era un prisos de piese care ar fi putut asigura funcţionarea continentului indian timp de două sute de ani.

Fu unul dintre cei trei candidaţi selecţionaţi de lordul Suffolk. Acest om care nici măcar nu-i vorbise (şi care nu râsese cu el pur şi simplu fiindcă el nu făcuse nici o glumă) traversă camera şi îi puse un braţ în jurul umerilor. Severa secretară se dovedi a fi domnişoara Morden, şi intră zorită în cameră purtând o tavă pe care stăteau două pahare mari de *sherry,* îi dădu unul lordului Suffolk şi, spunând „Ştiu că tu nu bei", îl luă ea însăşi pe celălalt şi îl închină spre el.

-Felicitări, rezultatul tău a fost splendid. Deşi eram convinsă că vei fi selecţionat, chiar dinainte de test.

-Domnişoara Morden este o excelentă cunoscătoare a firii umane. Are fler pentru eminenţă şi caracter.

-Caracter, domnule?

-Da. Nu este imperios necesar, desigur, dar la urma urmei *avem* să lucrăm împreună. Suntem ca o familie aici. Domnişoara Morden te selecţionase deja dinainte de prânz.

-Mi-a fost destul de greu să mă abţin să-ţi fac cu ochiul, domnule Singh.

Lordul Suffolk îşi pusese din nou braţul pe umărul lui Singh şi îl conducea spre fereastră.

- M-am gândit, dat fiind că nu trebuie să începem până la mijlocul săptămânii viitoare, să-i invit pe câţiva din echipă la Home Farm. Putem să facem un schimb de experienţă la Devon şi să ne cunoaştem mai bine. Poţi călători cu noi cu maşina.

Astfel îşi câştigase biletul de drum, eliberarea din haotica maşinărie a războiului. Intrase într-o familie, după un an petrecut prin străini, ca şi cum ar fi fost un fiu rătăcitor întors acasă, îndemnat să se aşeze la masă, copleşit de inversaţii.

Era aproape noapte când trecură din Somerset în Devon pe drumul de coastă cu privire spre Canalul Bristol. Domnul Harts coti pe cărarea îngustă tivită cu iarbă neagră şi smirdari, învăluită într-o nuanţă întunecată, sângerie, în ultimele raze ale soarelui. Cărarea care ducea spre casă era lungă de cinci kilometri.

Pe lângă treimea formată de Suffolk, Morden şi Harts mai erau şase genişti în alcătuirea unităţii. In acel sfârşit de săptămână se plimbară pe câmpiile mlăştinoase din jurul casei de piatră. Sâmbătă seara, domnişoarei Morden şi lordului Suffolk şi soţiei sale li se alătură la cină aviatoarea. Domnişoara Swift îi spuse lui Singh că dintotdeauna îşi dorise să zboare pe deasupra Indiei. Departe de cazarma sa, Singh habar n-avea unde se afla. Într-o rolă agăţată de tavan era o hartă. Singur într-o dimineaţă, o derulase până ce atinsese podeaua. *Countisbury şi zona înconjurătoare. Hartă alcătuită de R. Fones. Întocmită după dorinţa domnului James Halliday.*

„Întocmită după dorinţa..." începea să-i iubească pe englezi.

Se află cu Hana în cortul în care-şi petrece nopţile când îi povesteşte despre explozia de la Erith. O bombă de două sute cincizeci de kilograme erupând pe când lordul Suffolk încerca s-o dezamorseze. Îi ucisese de asemenea pe domnul Harts şi pe domnişoara Morden şi pe patru genişti pe care îi instruia lordul Suffolk. Mai 1941. Singh făcea parte din unitatea lui Suffolk de un an. Lucra la Londra în ziua aceea, cu locotenentul Blackler, curăţând zona Elephant and Castle de o bombă de tip Satana. Lucraseră împreună dezamorsând bomba de două mii de kilograme şi erau extenuaţi. Îşi aminti cum, pe la jumătate, îşi ridicase privirea şi zărise doi ofiţeri din unităţile de eliminare a bombelor arătând în direcţia lui şi se întrebase despre ce era vorba. Probabil că găsiseră o alta bombă. Era trecut de zece noaptea şi era periculos de obosit, îl mai aştepta una. Se apucă din nou de treabă.

Când terminară cu Satana se hotărî să nu piardă timpul şi se îndreptă spre unul din ofiţeri, care la început se întoarse cu spatele ca şi cum ar fi vrut să plece.

- Da. Unde e?

Omul îi luă mâna dreaptă şi el ştiu că ceva nu era în regulă. Locotenentul Blackler era în spatele lui şi ofiţerul le spuse ce se întâmplase, iar locotenentul Blackler îşi puse mâinile pe umerii lui Singh şi îl strânse cu putere.

Se duse la Erith. Ghicise ceea ce ofiţerul ezita să-i ceară. Ştia că omul n-ar fi venit doar să-i spună de accident. La urma urmei, erau într-un război. Însemna că mai era o bombă undeva, prin apropiere, probabil acelaşi model, şi aceasta era singura lor şansă de a afla ce fusese în neregulă.

Dorise să facă acest lucru de unul singur. Locotenentul Blackler urma să rămână la Londra. Erau ultimii doi rămaşi din echipă şi ar fi fost o prostie să-şi rişte amândoi vieţile. Dacă lordul Suffolk eşuase, însemna că era ceva nou. Dorea oricum să facă acest lucru singur. Când două persoane lucrau împreună, trebuiau să găsească o bază logică comună. Trebuia să iei fiecare decizie împreună cu celălalt şi să faci compromisuri.

Împinse totul departe de suprafaţa emoţiilor sale în taupul călătoriei din noapte. Pentru a-şi păstra mintea clară, ei trebuiau să fie încă în viaţă. Domnişoara Morden dând peste cap un whisky mare, tare, înainte de a o trece pe *sherry*. Astfel putea să bea mai încet, să se poarte ca o doamnă tot restul serii. „Dumneata nu bei, domnule Singh, dar dacă ai bea

ai face la fel ca mine. Un whisky mare şi după aceea poţi să bei cu înghiţituri mărunte, delicat, ca un bun cavaler." Această remarcă era urmată de râsul ei leneş, răguşit. Avea să rămână singura femeie întâlnită vreodată de el care purta la ea două sticluţe de argint pline cu băutură. Astfel, în mintea lui ea încă mai lua o duşcă, iar lordul Suffolk încă mai ronţăia din prafurile Kipling.

Cealaltă bombă căzuse la aproape un kilometru depărtare de prima. Încă un SC - două sute cincizeci de kilograme. Arăta la fel ca modelul cunoscut. Dezamorsaseră sute de acest tip, aproape în mod mecanic. Aşa progresa războiul. Cam o dată la şase luni, inamicul schimba câte ceva. Învăţai şmecheria, moftul, mărunta variaţiune, şi o transmiteai restului trupelor. Acum intrau într-o nouă fază.

Nu luă pe nimeni cu el. Trebuia doar să-şi amintească fiecare pas al operaţiunii. Sergentul care-l condusese, un tip numit Hardy, urma să rămână lângă maşină. I se sugerase să aştepte până a doua zi de dimineaţă, dar el ştia că ceilalţi ar fi preferat să termine treaba acum. SC-ul de două sute cincizeci de kilograme era o bombă prea obişnuită. Dacă se făcuse vreo schimbare, trebuiau s-o afle cât mai repede. Le ceru să telefoneze dinainte celor de pe teren, să facă rost de lumini. Nu-l deranja faptul că avea să lucreze obosit, dar avea nevoie de lumini puternice, nu doar de farurile de la două maşini.

Când ajunse la Erith, zona bombei era deja luminată, în lumina zilei, într-o zi ca oricare alta, ar fi fost un simplu câmp. Garduri vii, probabil un iaz. Acum era o arenă de luptă. Frig, împrumută jacheta lui Hardy şi şi-o puse peste a lui. Luminile îl vor încălzi oricum. Când se îndreptă spre bombă încă mai erau vii în mintea lui. Test.

În lumina puternică, porozitatea metalului ieşea clar în relief. Uită de toate şi rămase doar cu propria sa neîncredere, lordul Suffolk spusese o dată că poţi găsi un excelent şahist la şaptesprezece, chiar la treisprezece ani, care poate învinge un mare maestru. Dar niciodată un mare jucător de bridge la aceeaşi vârstă. Jocul de bridge se bazează pe caracter. Caracterul tău şi caracterul adversarilor tăi. Trebuie să iei în considerare caracterul duşmanului tău. Acelaşi lucru e valabil şi în cazul dezamorsării bombelor. Este un joc de bridge la două mâini. Ai un adversar. Nu ai un partener. Câteodată la test îi pun sa joace bridge. Lumea crede că o bombă e un obiect mecanic, un inamic mecanic. Dar nu trebuie să scapi din vedere faptul ca cineva a creat-o.

Carcasa bombei fusese despicată la căderea ei pe pământ, iar Singh putea să-i vadă înăuntru materia explozivă. Se simţi privit şi refuză să decidă dacă era urmărit de Suffolk sau de inventatorul acestei drăcii. Strălucirea luminii artificiale îl înviorase. Se învârti în jurul bombei, scrutând-o din toate unghiurile posibile. Pentru a îndepărta detonatorul, va trebui să deschidă compartimentul central şi să treacă de exploziv. Îşi desfăcu geanta şi, cu o cheie universală, scoase cu atenţie placa din spatele carcasei bombei. Uitându-se înăuntru, văzu compartimentul detonatorului desprins de carcasă. Ăsta putea fi un noroc -sau un ghinion; nu-şi putea da încă seama. Problema era că nu ştia dacă mecanismul se afla deja în funcţiune, dacă fusese deja declanşat. Stătea în genunchi, aplecat asupra bombei, bucuros că era singur, înapoi într-o lume a alegerilor lipsite de echivoc. La stânga sau la dreapta. Taie aici sau taie acolo. Dar era obosit şi încă mai avea mânie în el.

Nu ştia cât timp mai avea la dispoziţie. Era şi mai periculos să aştepte prea mult. Ţinând capul cilindrului nemişcat între ghete, întinse mâna şi smulse compartimentul detonatorului şi îl scoase din interiorul bombei. Imediat wpă aceea începu să tremure. Îl scosese. Teoretic, bomba era acum inofensivă. Aşeză detonatorul cu bretonul său tocâlcit de fire jos pe iarbă; erau clare şi strălucitoare în ţeastă lumină.

Începu să târască carcasa principală spre camion, la cincizeci de metri depărtare, unde soldaţii o puteau goli de materia explozivă. În timp ce o târa, o a treia bombă explodă la o jumătate de kilometru distanţă şi cerul se lumină, făcând chiar şi luminile cu arc voltaic să pară delicate şi umane.

Un ofiţer îi dădu o cană de Horlicks[37] în care turnase un soi de alcool, iar el se întoarse singur la compartimentul detonatorului. Inhala aburul băuturii.

Nu mai era nici un pericol serios. Dacă avea să se înşele îşi putea pierde o mână în

[37] *Horlicks* - băutură asemănătoare cu cacaua.

mărunta explozie. Dar nu putea muri decât dacă ar fi ţinut detonatorul strâns lângă inimă în momentul exploziei. Problema acum era, pur şi simplu, problema. Detonatorul. Noua şmecherie ascunsă în bombă.

Trebuia să aştearnă labirintul de fire în tiparul său iniţial. Se întoarse la ofiţer şi îi ceru ce mai rămăsese în termos. Apoi veni înapoi şi se aşeză din nou lângă detonator. Era în jur de unu şi jumătate dimineaţa. Ghici numai, nu purta ceas. Timp de jumătate de oră îl privi doar, printr-o lupă rotundă, un fel de monoclu care îi atârna la butonieră. Se aplecă şi scrută alama în căutarea oricărei urme de zgârietură care ar fi putut fi făcută de o clemă. Nimic.

Mai târziu îi va trebui mereu ceva care să-i distragă atenţia. Mai târziu, când va avea în spate o întreagă istorie personală de întâmplări şi momente, îi va trebui ceva echivalent cu un zgomot de fond care să ardă sau să îngroape totul în timp ce el îşi concentra întreaga atenţie la problemele dinaintea sa. Radioul sau aparatul de transmisie cu muzica lui stridentă de orchestră aveau să apară mai târziu, o prelată care să ţină ploaia realităţii departe de el.

Dar acum simţea o prezenţă la mare depărtare, ca oglindirea unui fulger pe un nor. Harts şi Morden şi Suffolk erau morţi, dintr-o dată rămaşi doar nişte nume. Ochii lui se aţintiră din nou pe cutia detonatorului.

Începu să-l întoarcă pe toate părţile în minte, analizând toate posibilităţile logice. Apoi îl aşeză din nou în plan orizontal. Deşurubă încărcătura de declanşare, aplecându-se. cu urechea lipită de ea, simţind pe piele asprimea metalului. Nici un ţăcănit mărunţel. Se desprinsese de rest în tăcere, îndepărtă cu gingăşie secţiunile de mecanism din detonator şi le aşeză pe iarbă. Ridică tubul din compartimentul detonatorului şi se uită din nou la el. Nu văzu nimic. Era pe cale să-l aşeze la loc pe iarbă, când ezită şi-l ridică înapoi în lumină. N-ar fi observat nimic în neregulă dacă n-ar fi fost greutatea tubului. Şi nu s-ar fi gândit niciodată la greutate dacă nu s-ar fi aflat în căutarea şmecheriei. De obicei nu făceau altceva decât să asculte sau să privească. Înclină tubul cu atenţie şi greutatea alunecă spre deschizătură. Era o a doua încărcătură de declanşare - un mecanism cu totul separat - care să împiedice orice încercare de dezamorsare.

Aplecă mecanismul spre sine şi deşurubă încărcătura de declanşare. O fulgerare alb-verzuie şi un sunet de bici dinspre dispozitiv. Al doilea detonator explodase. Îl scoase şi-l aşeză alături de celelalte piese pe iarbă. Se întoarse la maşină.

- Avea două încărcături de declanşare, murmură el. Am avut mare noroc să pot smulge firele alea. Dă un telefon la comandament şi află dacă mai sunt şi alte bombe.

Îndepărtă soldaţii de lângă maşină, îşi întocmi un fel de bancă acolo şi ceru ca luminile să fie îndreptate spre ea. Se aplecă şi culese cele trei componente şi le aşeză la treizeci de centimetri una de cealaltă pe banca improviza. Acum îi era frig, şi mai suflă afară un fulg de căldură din trupul său. Privi în sus. În depărtare nişte soldaţi încă mai goleau bomba de exploziv. Scrise repede câteva notiţe şi îi înmâna unui ofiţer soluţia pentru noua bombă. N-o înţelegea în întregime, desigur, dar cel puţin urmau să aibă aceste date.

Când soarele intră într-o încăpere în care arde un foc, focul se stinge singur. Îl iubise pe lordul Suffolk, cu toate cunoştinţele lui stranii. Dar absenţa lui de aici, însemnând că totul depindea acum numai de Singh, făcu răspunderea lui Singh să se întindă peste toate bombele de acest tip din întreaga Londră. Se trezi dintr-o dată cu o hartă de responsabilităţi, un lucru, îşi dădu seama, pe care lordul Suffolk îl purta în permanenţă în caracterul său. Povara acestei răspunderi era aceea care, mai târziu, crease în el nevoia de a-şi alunga atât de multe din minte când lucra la o bombă. Era unul dintre acei oameni pe care nu-i interesează niciodată dansurile puterii. Se simţea stânjenit când trebuia să transmită încolo şi încoace planuri şi procedee. Se simţea capabil doar de cercetare, de aflarea unei soluţii. Când îl lovi realitatea morţii lordului Suffolk, îşi încheie misiunea la care lucra şi se înrola din nou în maşinăria anonimă a armatei. Se îmbarcă pe nava militară *Macdonald,* care transporta o sută de genişti către campania italiană. Aici fuseseră folosiţi nu numai la dezamorsarea bombelor, ci şi la construcţia de poduri, curăţarea dărâmăturilor, aşezarea de linii ferate pentru trenurile blindate. Se ascunse acolo tot restul războiului. Puţini îşi mai aminteau de sikh-ul din unitatea lordului Suffolk. Într-un an întreaga echipă fusese desfiinţată şi uitată, locotenentul Blackler fiind singurul care se înălţase în grad prin talentul său.

Dar în acea noapte, când Singh trecea cu maşina pe lângă Lewisham şi Blackheath către Erith, ştia că purta în el, mai mult decât oricare alt genist, cunoştinţele lordului Suffolk.

Toţi se aşteptau ca el să devină viziunea înlocuitoare.

Încă mai stătea lângă camion când auzi sirena care însemna că trebuiau stinse lămpile. În treizeci de secunde lumina metalică fu înlocuită de semnalizatoare cu suit. aprinse în compartimentul din spate al camionului. Încă un atac aerian. Aceste lumini mai slabe puteau fi stinse repede când se auzeau avioanele. Se aşeză pe o canistra goală de benzină, înaintea celor trei părţi componente pe care le demontase din bomba de tip SC - două sute cincizeci de kilograme, şuierul semnalizatoarelor în jur părându-i zgomotos după tăcerea lămpilor cu arc.

Stătu privind şi ascultând, aşteptându-le să pocnească. Ceilalţi soldaţi, tăcuţi, la cincizeci de metri depărtare. Ştia că era în acel moment un rege, un păpuşar, putea ordona orice, o găleată de nisip, o prăjitură cu fructe pentru propria lui poftă, şi acei soldaţi care nu ar fi traversat un bar gol să vorbească cu el în timpul liber i-ar fi făcut acum pe plac. I se părea ciudat. Ca şi cum i s-ar fi înmânat un costum de haine prea larg, în care se putea tăvăli şi ale cărui mâneci le ţâra după el. Dar ştia că nu-i plăcea. Era obişnuit cu propria-i invizibilitate. In Anglia era ignorat în diversele cazarme prin care fusese, şi ajunsese să prefere acest lucru. Autosuficienţa şi izolarea pe care le aflase Hana în el mai târziu nu erau doar rezultatul faptului că luptase ca genist în campania italiană. Erau în aceeaşi măsură un produs al faptului că era un membru anonim al unei alte rase, parte a unei lumi invizibile. Îşi formase în propriul fel de a fi un sistem de apărare împotriva tuturor acestor lucruri, încrezându-se numai în cei care-i deveneau prieteni. Dar în noaptea aceea la Erith ştia că ar fi putut avea nişte fire legate de el, şi că acestea i-ar fi influenţat pe toţi cei din jur care nu aveau talentul său special.

Câteva luni mai târziu evadase către Italia, împachetase umbra maestrului său într-un rucsac, aşa cum îl văzuse făcând pe băieţelul îmbrăcat în verde de la Hippodrome[38], în prima sa permisie de Crăciun, lordul Suffolk şi domnişoara Morden se oferiseră să-l ducă la o piesă de teatru englezească. El alesese *Peter Pan,* iar ei, amuţiţi, încuviinţaseră şi se duseseră cu el la un spectacol asurzitor, plin de copii. Purta cu el asemenea umbre de amintiri când se culca în cortul lui alături de Hana în micuţul orăşel de munte din Italia.

Dezvăluirea trecutului său sau a unor anumite trăsături ale firii sale ar fi fost un gest prea strident. Aşa cum nu se putea niciodată întoarce spre ea s-o întrebe ce motiv adânc provocase această legătură dintre ei. O îmbrăţişa cu puterea aceleiaşi iubiri pe care o simţise pentru acei trei englezi ciudaţi cu care mâncase la masă, care îi urmăriseră încântarea şi bucuria şi uimirea când băieţelul în verde îşi înălţase braţele şi zburase în noapte, departe, sus deasupra scenei, întorcându-se apoi s-o înveţe asemenea minuni şi pe fetiţa din familia de pământeni.

În noaptea de la Erith, luminată de semnalizatoare, se oprea ori de câte ori se auzeau avioanele şi, una câte una, torţele de sulf erau cufundate în găleţi cu nisip. Stătea în bezna zumzăindă, mutându-şi scaunul ca să se poată apleca, apropiindu-şi urechea de mecanismele ticăitoare, cronometrându-le încă bătaia, încercând să le audă peste vibraţia avioanelor germane de vânătoare de deasupra.

Apoi ceea ce aştepta se întâmplă. După exact o oră regulatorul se declanşa şi capsa detonantă explodă. Îndepărtarea principalei încărcături de declanşare activase un percutor nevăzut care pusese în acţiune o a doua încărcătură de declanşare. Aceasta fusese programată să explodeze după şaizeci de minute - cu mult după ce un genist şi-ar fi închipuit în mod normal că bomba era dezamorsată şi inofensivă.

Acest nou mecanism avea să schimbe în întregime modul de lucru în unităţile aliate de eliminare a bombelor. De acum înainte, fiecare bombă cu acţiune întârziată avea să poarte în ea ameninţarea unei încărcături adiţionale de declanşare. Nu mai era posibil ca geniştii să dezamorseze o bombă numai prin înlăturarea mecanismului detonator. Bombele vor trebui să fie dezamorsate lăsând detonatorul neatins. Cumva, mai înainte, înconjurat de lămpile cu arc şi în furia sa, smulsese cel de-al doilea detonator, retezat din capcana pe care o întindea. În întunericul sulfuros de sub atacul aerian, fusese martor fulgerului alb-verzui de mărimea unei mâini. Sosit cu o oră întârziere. Supravieţuise doar dintr-o pură întâmplare. Se îndreptă din nou spre ofiţer şi spuse: „Am nevoie de încă un detonator, să mă asigur". Aprinseră din

[38] *Hippodrome* - teatru de estradă, sau circ.

nou torţele semnalizatoare în jurul său. Din nou lumina inundă cercul său întunecat. În noaptea aceea continuă să testeze noile detonatoare încă două ore. Întârzierea de o oră a exploziei se dovedi a fi o trăsătură constantă.

Îşi petrecu aproape toată noaptea la Erith. Dimineaţa se trezi înapoi la Londra. Nu-şi aminti drumul de întoarcere. Se sculă, se duse la masă şi începu să schiţeze structura bombei, încărcăturile de declanşare, detonatoarele, întreaga problemă a modelului ZUS-40, de la detonator până la inelele de amorsare. Apoi acoperi schiţa de bază cu toate liniile de intervenţie posibile pentru a dezamorsa bomba. Fiecare săgeată trasată cu precizie, textul scris clar, aşa cum fusese învăţat.

Ceea ce descoperise cu o noapte înainte rămase valabil. Supravieţuise numai datorită şansei. Nu exista nici o metodă de a dezamorsa o asemenea bombă *in situ* fără a o detona. Desenă şi scrise tot ce ştia pe o coală întinsă de proiectare. Dedesubt scrise: *întocmită după dorinţa lordului Suffolk de către studentul său, locotenent Kirpal, Singh, 10 mai 1941.*

Munci până la extenuare, nebuneşte, după moartea lui Suffolk. Bombele se schimbau cu repeziciune, foloseau noi tehnici şi mecanisme. Era încartiruit la Regent's Park împreună cu locotenentul Blackler şi alţi trei specialişti, căutând soluţii, schiţând fiecare nouă bombă de îndată ce apărea.

În douăsprezece zile, lucrând la Secţia de Cercetare Ştiinţifică, găsiră soluţia. Ignoră în întregime detonatorul. Ignoră primul principiu, care până atunci fusese „Elimină detonatorul bombei". Era o soluţie strălucită. Râdeau şi aplaudau şi se îmbrăţişau în popota ofiţerilor. Habar n-aveau care era alternativa, dar ştiau că în principiu se aflau pe calea cea bună. Problema nu putea fi rezolvată prin a o confrunta. Era zicala locotenentului Blackler. „Dacă te trezeşti în aceeaşi cameră cu o problemă, nu intra în vorba cu ea." O remarcă întâmplătoare. Singh se îndreptă spre el şi-i interpretă fraza din alt unghi. „Atunci nu atingem deloc detonatorul."

O dată găsit acest principiu, cineva elabora soluţia într-o săptămână. Un neutralizant cu abur. Se tăia o deschizătură în carcasa bombei şi apoi explozivul de bază putea fi emulsionat printr-o injecţie cu abur şi drenat. Acest procedeu rezolva problema pentru moment. Dar la vremea aceea el se afla deja pe o navă în drum spre Italia.

- Întotdeauna găseşti scris cu cretă galbenă pe învelişul bombelor. Ai observat? Aşa cum era scris cu cretă galbenă pe trupurile noastre când ne-am aliniat în curtea din Lahore. Stăteam la coadă târşâindu-ne agale picioarele din stradă până în cabinetul medical şi din nou afară în curte unde ne treceau pe listă. Ne înrolam. Un doctor ne aproba sau respingea trupurile cu instrumentele lui, ne pipăia gâturile cu mâinile. Cleştii ieşeau din soluţia de Dettol[39] şi apucau părţi din pielea noastră.

Cei acceptaţi umpleau curtea. Rezultatele codificate scrise pe piele cu cretă galbenă. Mai târziu, la coadă, după un scurt chestionar, un ofiţer indian adăuga cuvinte cu cretă galbenă pe tăbliţele legate de gâturile noastre. Greutatea, vârsta, zona de proveniență, nivelul de educaţie, starea danturii şi pentru care unitate am fi mai potriviţi.

Eu nu m-am simţit insultat de toate acestea. Sunt sigur că fratele meu ar fi fost ofensat. S-ar fi îndreptat furios spre fântână, ar fi scos o găleată cu apă şi ar fi spălat toate însemnările cu cretă. Eu nu eram ca el. Deşi îl iubeam. Îl admiram.

Era o latură a firii mele care vedea o raţiune în toate lucrurile. Eu eram cel care avea un aer grav şi serios la şcoală, pe care el îl imita şi îl ridiculiza. Înţelegi, desigur, eram mult mai puţin serios decât el, numai că eu uram confruntările. Reuşeam să fac tot ce voiam, sau cum voiam, fără vreo confruntare. Destul de timpuriu descoperisem întinsul teritoriu trecut cu vederea, deschis celor ca mine, care duceau o existenţă tăcută. Nu mă certam cu poliţistul care-mi spunea că nu pot trece cu bicicleta peste un anumit pod sau printr-o anumită poartă a oraşului - rămâneam pur şi simplu pe loc, nemişcat, până ce deveneam invizibil, şi atunci treceam. Ca un greier. Ca o cană cu apă tăinuită. Înţelegi? Asta m-au învăţat confruntările publice ale fratelui meu.

---

[39] *Dettol* - soluție dezinfectantă.

Dar pentru mine fratele meu a fost întotdeauna eroul familiei. M-am aflat mereu în umbra statutului lui de instigator. Am fost martor la extenuarea lui de după fiecare protest, trupul lui încordându-se pentru a reacţiona la vreo insultă sau vreo lege. A rupt tradiţia familiei noastre şi a refuzat, deşi era fiul cel mai mare, să se înroleze în armată. A refuzat să accepte orice situaţie în care englezii deţineau puterea. Drept urmare, l-au târât prin temniţele lor. Întâi Penitenciarul Central din Lahore. Apoi închisoarea din Jatnagar. Întins în patul său de campanie noaptea, cu braţul înţepenit într-un înveliş de ghips, rupt de prietenii săi pentru a-l proteja, pentru a-l împiedica să evadeze. La închisoare a devenit senin şi viclean. Asemeni mie. Nu s-a simţit insultat când a aflat că mă înrolasem ca să-l înlocuiesc în serviciul militar, că nu aveam să devin doctor, a râs numai şi a trimis un mesaj prin tata să am grijă de mine. Nu voia să mă înfrunte niciodată pe mine, sau ceea ce făceam. Era convins că aveam un dar de a supravieţui, de a mă adăposti în locuri liniştite.

Stă aşezat pe tejgheaua din bucătărie, vorbind cu Hana. Caravaggio trece printre ei ca o briză, ieşind din casă, cu nişte frânghii grele înfăşurate în jurul umerilor, care sunt „treaba lui", după cum spune când îl întreabă cineva ceva. Le târăşte după el şi, ieşind pe uşă, zice:

-Pacientul englez vrea să te vadă, puştiule.

-Bine, puştiule. Genistul sare de pe masă, accentul lui indian furişându-se în falsul accent galez al lui Caravaggio.

-Tata avea o pasăre, un mic lăstun cred eu, pe care îl ţinea lângă el, la fel de important pentru confortul lui ca o pereche de ochelari sau un pahar cu apă în timpul mesei. În casă, chiar dacă se ducea doar până în dormitor, îl lua cu el. Când mergea la lucru, micuţa colivie atârna de ghidonul bicicletei.

-Tatăl tău e încă în viaţă?

-A, da. Cred că da. N-am mai primit scrisori de-o vreme. Şi probabil că frate-meu e încă la închisoare.

Îşi aminteşte mereu un lucru. Se află în interiorul calului alb. Se simte înfierbântat pe dealul de calcar, cu praful său alb învolburându-se peste tot în jurul său. Lucrează la mecanism, care este destul de simplu, dar este întâia oară când lucrează singur. Domnişoara Morden stă aşezată douăzeci de metri mai sus, pe pantă, luând notiţe despre ceea ce face el. Ştie că jos, peste vale, lordul Suffolk îl priveşte prin binoclu.

Lucrează încet. Pulberea de calcar se înalţă, apoi se aşează peste tot, pe mâini, pe dispozitiv, aşa încât trebuie s-o sufle întruna de pe fire şi capse detonante pentru a vedea clar toate detaliile. E cald în uniformă. Îşi tot duce la spate mâinile transpirate, să le şteargă de cămaşă. Toate piesele demontate şi scoase îi umplu diversele buzunare de la piept. E obosit, verificând totul de mai multe ori. Aude vocea domnişoarei Morden. „Kip?" „Da." „Opreşte-te un pic din ce faci, vin până jos la tine." „Mai bine nu, domnişoară Morden." „Cum să nu." El încheie nasturii diverselor buzunare de la vestă şi aşterne o pânză peste bombă, ea coboară cu stângăcie în calul cel alb şi apoi se aşează lângă el şi-şi deschide geanta. Înmoaie o batistă de dantelă într-o sticluţă cu *eau de cologne* şi i-o întinde. „Şterge-ţi faţa cu asta. Lordul Suffolk îşi dă cu ea ca să se răcorească.". El o ia şovăitor şi, la îndemnul ei, îşi tamponează fruntea şi gâtul şi încheieturile mâinilor. Ea deschide termosul şi toarnă pentru amândoi nişte ceai. Desface apoi nişte hârtie cerată şi scoate nişte felii de prăjitură Kipling.

Nu pare a se grăbi deloc să se întoarcă la locul ei pe pantă, înapoi, în siguranţă. Şi ar fi nepoliticos să-i spună că ar fi timpul să se ducă înapoi. Turuie întruna despre arşiţa cumplită şi faptul că cel puţin şi-au rezervat camere cu baie în oraş, un prospect pe care îl pot cu toţii aştepta cu nerăbdare. Începe o poveste dezlânată despre cum l-a cunoscut ea pe lordul Suffolk. Nici o vorbă despre bomba de lângă ei. El îşi încetinise munca, aşa cum cineva aţipit pe jumătate reciteşte întruna acelaşi paragraf, încercând să găsească o legătură între propoziţii. Ea îl smulsese din vârtejul nesfârşit al problemei. Acum îşi împachetează atentă geanta, îşi pune o mână pe umărul lui drept şi apoi se întoarce la locul ei, pe pătura de deasupra calului de la Westbury. Îi lasă nişte ochelari de soare, dar el nu poate vedea prea clar prin ei şi îi pune deoparte. Apoi se apucă din nou de lucru. Aroma de *eau de cologne*. Îşi aminteşte că o mai mirosise odată, în copilărie. Avea febră şi cineva îl frecţionase cu ea pe trup.

VIII

Pădurea sfântă

KIP IESE DE PE CÂMPUL ÎN CARE SĂPA, CU MÂNA STÂNGA ridicată ca şi cum şi-ar fi scrântit-o.

Trece pe lângă sperietoarea din grădina Hanei, crucifixul de care sunt atârnate conserve de sardine, şi o ia în sus spre vilă. Acoperă mâna ridicată înaintea sa cu cealaltă mână făcută căuş, ca şi cum ar proteja flacăra unei lumânări. Hana îl întâmpină pe terasă, iar el îi ia mâna şi i-o lipeşte de a sa. Gărgăriţa care se învârte în jurul unghiei de la degetul lui cel mic trece iute pe încheietura mâinii ei.

Ea se întoarce şi intră în casă. Acum îşi ţine ea mâna ridicată înaintea ei. Trece prin bucătărie şi urcă scările.

Pacientul îşi întoarce faţa spre ea când intră. Ea îi atinge piciorul cu mâna în care ţine gărgăriţa. O părăseşte, trecând pe pielea întunecată. Evitând marea cearşafului alb, îşi începe lunga călătorie peste restul trupului lui, un punct roşu-aprins pe ceva ce pare a fi carne vulcanică.

ÎN BIBLIOTECĂ, CUTIA DETONATORULUI E ÎN AER, împinsă de pe raft de cotul lui Caravaggio, când s-a întors la strigătul vesel al Hanei dinspre hol. Înainte de-a atinge pământul, trupul lui Kip se strecoară dedesubt şi o prinde într-o mână.

Caravaggio aruncă o privire în jos şi zăreşte faţa tânărului suflând repede tot aerul din obraji.

Se gândeşte brusc că-i datorează o viaţă.

Kip izbucneşte în râs, pierzându-şi timiditatea în faţa bărbatului mai în vârstă, ridicând cutia cu fire.

Caravaggio îşi va aminti cum a prins-o. Putea pleca în această clipă, putea să nu-l mai vadă niciodată, dar niciodată nu-l va uita. Peste ani şi ani, pe o stradă din Toronto, Caravaggio va ieşi dintr-un taxi şi va ţine uşa deschisă pentru un indian pe cale să se urce în maşină, şi atunci se va gândi la Kip.

Acum genistul râde spre faţa lui Caravaggio şi mai sus, pe lângă ea, spre tavan.

-Ştiu tot ce e de ştiut despre *sarong-uri*[40], Caravaggio îşi flutura mâna spre Kip şi Hana în timp ce povestea. În zona de est a oraşului Toronto i-am cunoscut pe indienii ăştia. Jefuiam o casă şi s-a dovedit a fi a unei familii indiene. S-au sculat din pat şi purtau cu toţii hainele astea, sarong-uri, în care dormeau, şi asta m-a mirat. Am discutat o grămadă de lucruri şi, într-un final, m-au convins să încerc unul. Mi-am scos hainele şi am păşit în *sarong,* iar ei s-au năpustit imediat asupra mea şi m-au gonit, pe jumătate gol, afară în noapte.

-E adevărată povestea asta? Fata zâmbi larg.

-Una dintre multele.

Îl ştia destul de bine încât aproape să-l creadă. Caravaggio era mereu atras de elementul uman în timpul tâlhăriilor sale. Furişându-se într-o casă de Crăciun, se enerva dacă observa calendarul de Crăciun[41] nedesfăcut până la data care trebuia. Purta adesea conversaţii cu diversele animale lăsate singure prin case, discutând retoric cu ele despre mâncăruri, hrănindu-le bine, şi era adesea întâmpinat de ele cu mare plăcere dacă cumva se întorcea vreodată la locul vreunei hoţii.

Păşeşte prin faţa rafturilor de la bibliotecă, cu ochii închişi, şi scoate o carte la întâmplare. Găseşte un spaţiu liber între două secţiuni de poezii şi începe să scrie acolo.

---

[40] *Sarong* - îmbrăcăminte purtată de bărbaţi şi femei în Arhipelagul Malaiez, Sri Lanka şi insulele din Pacific, având forma unei fuste lungi şi strâmte.

[41] Calendar de Crăciun - Advent Calendar (engl.) - un calendar mare, viu colorat, conţinând ferestre de carton numerotate pe care copiii le deschid în fiecare zi, de la 1 Decembrie până în ziua de Crăciun.

El spune că Lahore e un oraş străvechi. Londra e un oraş recent în comparaţie cu Lahore. Eu spun: Bun, atunci eu vin dintr-o ţară şi mai nouă. El spune că ei au cunoscut dintotdeauna praful de puşcă. Încă din secolul al XVH-lea, picturile de la palat înfăţişau focuri de artificii.
E scund, nu cu mult mai înalt decât mine. Un zâmbet tainic, intim, care farmecă întru totul când şi-l arată. O asprime a firii, pe care nu şi-o dezvăluie. Englezul spune că e unul dintre acei sfinţi războinici. Dar are un simţ special al umorului, mai exuberant decât o sugerează felul lui de-a fi. Adu-ţi aminte „îl cuplez la loc mâine dimineaţă." O-la-la!
Spune că Lahore are treisprezece porţi - numite după sfinţi şi împăraţi şi după locurile spre care se deschid.
Cuvântul bungalow *vine de la* Bengali.

LA PATRU DUPĂ-AMIAZĂ ÎL COBORÂRĂ PE KIP în groapă încins într-un ham până ce se afundă până la brâu în apa mocirloasă, cu trupul lipit de trupul bombei Esau. Carcasa lungă de trei metri de la cap la coadă, nasul îngropat în noroi la picioarele lui. Sub apa tulbure coapsele lui îmbrăţişau învelişul metalic, la fel cum soldaţi văzuţi de el îmbrăţişau femei prin colţurile sălilor de dans NAAFI. Când îi oboseau braţele le rezema de proptelele de lemn aşezate la nivelul umerilor pentru ca malul noroios să nu se prăbuşească peste el. Geniştii săpaseră groapa în jurul bombei Esau şi asiguraseră malurile cu grinzi de lemn înainte de sosirea lui la faţa locului. În 1941 începuseră să apară bombe Esau cu un nou detonator de tip Y; aceasta era a doua.

Căzuseră de acord în şedinţele de planificare că singurul mod de a înlătura noul detonator era să-l imunizeze. Era o bombă uriaşă, căzută în postura unui struţ. El coborâse desculţ şi se scufunda deja încet, prins în noroi, neputând să-şi găsească un punct de sprijin acolo jos, în apa îngheţată. Nu purta ghete - s-ar fi înţepenit în noroi, iar mai târziu, când era tras afară, smucitura scripetelui i-ar fi putut sfărâma gleznele.

Îşi aşează obrazul stâng pe învelişul de metal, încercând să se încălzească prin autosugestie, concentrându-se asupra măruntei atingeri a soarelui care cobora în groapa adâncă de şase metri şi i se oprea pe ceafă. Ceea ce îmbrăţişa putea exploda în orice moment, la cea mai mică trepidaţie a întrerupătoarelor, la aprinderea încărcăturii de declanşare. Nu exista magie sau radiografie care să anunţe când se spărgea vreo capsulă minusculă, când se oprea din oscilaţia sa vreun fir. Acele mărunte semafoare mecanice erau ca murmurul unei inimi sau ca o comoţie cerebrală dobo-rând un om care trece nevinovat strada în faţa ta.

În ce oraş se afla? Nici nu putea să-şi aducă aminte. Auzi o voce şi privi în sus. Hardy îi pasă echipamentul într-un rucsac legat la capătul unei frânghii, care rămase atârnat acolo în timp ce Kip începu să-şi aranjeze diverse cleme şi unelte în numeroasele buzunare de la haină. Fredona melodia pe care o cântase Hardy în drum spre locul bombei -

La palatul Buckingham gărzile se schimbau –
Christopher Robin cu Alice să-i vadă se duceau.

Şterse bine zona capului detonatorului şi începu să modeleze o cupă de lut în jurul lui. Apoi desfăcu borcanul şi turnă oxigen lichid în cupă. Lipi bine buza de lut peste metal. Acum trebuia din nou să aştepte.

Spaţiul dintre el şi bombă era atât de strâmt, încât putea simţi deja schimbarea de temperatură. Dacă ar fi fost pe sol ar fi putut să plece şi să se întoarcă după zece minute. Acum însă trebuia să stea acolo, lângă bombă. Erau două vietăţi neîncrezătoare închise împreună într-un spaţiu îngust. Căpitanul Carlyle lucrase cu oxigen lichid într-un puţ şi întregul tunel izbucnise brusc în flăcări. Îl scoseseră repede afară, deja inconştient în hamul său.

Unde se afla? Lisson Grove? Old Kent Road?

Kip înmuie nişte vată în apa tulbure şi o lipi de carcasa bombei, cam la treizeci de centimetri de detonator. Vata se desprinse, însemna că trebuia să mai aştepte. Când vata rămânea lipită, însemna că o arie suficient de largă în jurul detonatorului era îngheţată, iar el

putea merge mai departe. Mai turnă oxigen în cupa de lut.

Cercul crescând de chiciură avea acum o rază de treizeci de centimetri. Încă două-trei minute. Se uită la anunţul pe care cineva îl lipise de bombă. Îl citiseră printre hohote de râs chiar în dimineaţa aceea, în jurnalul de informaţii la zi trimis tuturor unităţilor de eliminare a bombelor.

Când este provocarea unei explozii acceptabilă în mod rezonabil?
Stabilind că viaţa unui om este X, riscul este Y, iar pagubele estimate în urma unei explozii sunt V, se poate deduce logic că, dacă V este mai mic decât X pe Y bomba trebuie detonată; dar dacă V pe Y este mai mare decât X, trebuie încercată evitarea unei explozii in situ.

Cine scrisese asemenea lucruri?

Stătuse deja mai mult de o oră în groapă alături de bombă. Continuă să toarne oxigen lichid. La nivelul umerilor, chiar în dreapta sa, era un furtun care sufla aer normal, ca să nu-l ameţească vaporii de oxigen. (Văzuse soldaţi mahmuri inhalând oxigen ca să-şi lecuiască durerile de cap.) încercă din nou vata, care de data asta rămase lipită. Avea la dispoziţie cam douăzeci de minute. După aceea temperatura bateriei dinăuntrul bombei avea să crească din nou. Dar pentru moment detonatorul era îngheţat, iar el putea începe să-l demonteze.

Pipăi cu palmele învelişul bombei, încercând să detecteze vreo fisură în metal. Partea scufundată era în siguranţă, însă oxigenul se putea aprinde în contact cu orice materie explozivă expusă. Greşeala lui Carlyle. X pe Y. Dacă exista vreo fisură, trebuiau să folosească nitrogen lichid.

-E o bombă de o mie de kilograme, domnule. Un Esau. Vocea lui Hardy de pe creasta gropii de noroi.

-Model cincizeci B, înscris într-un cerc. Două compartimente detonatoare, cel mai probabil. Dar presupunem că al doilea nu e armat. În regulă?

Discutaseră toate acestea între ei mai înainte, dar detaliile erau reconfirmate, menţionate din nou pentru ultima oară.

-Acum conectează-mă la un microfon şi retrage-te.

-În regulă, domnule.

Kip zâmbi. Era cu zece ani mai tânăr decât Hardy, şi nu era englez, dar Hardy nu se simţea bine decât în litera disciplinei milităreşti. Soldaţii ezitau mereu să-i spună "domnule", dar Hardy o striga tare şi cu elan.

Lucra acum cu repeziciune pentru a scoate detonatorul toate bateriile fiind inerte.

- Mă auzi? Fluieră... În regulă, am auzit. Adaug puţin oxigen pentru ultima oară. Îl las să facă bule treizeci de secunde. Apoi încep. Reîmprospătez gheaţa. Bun, voi scoate acum *piedica*... În regulă, *piedica* scoasă.

Hardy asculta şi înregistra tot, în caz că s-ar fi întâmplat ceva. O scânteie, şi Kip se putea trezi într-un tunel de flăcări. Sau putea fi vreo nouă şmecherie introdusă în bombă. Cel care venea după el trebuia să ia în considerare toate posibilităţile.

-Folosesc cheia de amorsare. O scosese din buzunarul de la piept. Era rece şi trebui s-o frece puţin ca s-o încălzească. Începu să scoată inelul de amorsare. Mergea uşor, şi îi raportă lui Hardy.

-La Palatul Buckingham gărzile se schimbau, fluieră Kip. Scoase inelul de amorsare şi inelul de stabilizare şi le dădu drumul în apă. Le simţea rotindu-se încet spre picioarele sale. Totul avea să mai dureze încă patru minute.

-Alice cu unul din străjeri se mărita. Viaţa de soldat e grozav de grea! Alice zicea.

Cânta cu glas tare, încercând să-şi mai adune puţină căldură în trup, simţindu-şi pieptul îngheţat, dureros. Căuta întruna să se dea înapoi, să se ţină la distanţă de metalul congelat dinaintea sa. Şi trebuia să-şi ducă mereu mâinile la ceafă, unde încă mai bătea soarele, şi să le frece, curăţându-le de nămol şi unsoare şi gheaţă. Era greu de apucat capul detonatorului în manşonul de prindere. Apoi, spre groaza lui, capul detonatorului se rupse, se desprinse în întregime.

-O problemă, Hardy. Capul detonatorului s-a rupt de tot. Răspunde-mi, bine? Tot conţinutul detonatorului e înfundat acolo jos, nu pot ajunge la el. Nu e nimic expus de

care să mă pot apuca.

-Cum stăm cu gheaţa? Hardy se afla chiar deasupra lui. Trecuseră doar câteva secunde, dar el alergase până la groapă.

-Mai avem gheaţă încă şase minute.

-Ieşiţi de acolo şi o detonăm.

-Nu, mai dă-mi nişte oxigen.

Îşi ridică mâna dreaptă şi o simţi primind o canistră îngheţată.

- Voi scurge balega pe zona expusă a detonatorului de unde s-a desprins capul - apoi voi tăia metalul. Îl cioplesc până mă pot agăţa de ceva. Acum dă-te înapoi, îţi spun tot ce fac.

Abia îşi putea stăpâni furia faţă de ceea ce se întâmplase. Balega, cum numeau ei oxigenul, i se scurgea peste tot pe haine, fâsâind la atingerea apei. Aşteptă să apară gheaţa, apoi începu să cioplească în metal cu o daltă. Mai turnă puţin, aşteptă, şi împinse mai adânc dalta. Când văzu că nimic nu se desprinde, îşi rupse o fâşie din cămaşă, o aşeză între metal şi daltă şi apoi bătu periculos în daltă cu un ciocan de lemn, despicând aşchii de metal. Pânza cămăşii fiindu-i singura protecţie împotriva unei scântei. Problema mai mare îi era răceala degetelor. Nu mai erau agile, ci înţepenite, ca bateriile bombei. Continuă să taie de-a curmezişul în metalul din jurul capului pierdut al detonatorului. Răzuindu-l în straturi, sperând că, fiind îngheţat, avea să suporte acest tip de operaţie. Dacă tăia direct, exista tot timpul pericolul de a atinge capsa detonantă, care aprindea încărcătura de declanşare.

Mai dură cinci minute. Hardy nu se mişcase de pe marginea gropii, şi, în schimb, îi anunţa cu aproximaţie timpul rămas de îngheţ. Dar, în realitate, nici unul dintre ei nu putea şti sigur. Dat fiind că se rupsese capul detonatorului, îngheţau acum o zonă diferită, iar apa, deşi lui i se părea rece, era mai caldă decât metalul.

Apoi zări ceva. Nu îndrăzni să mai cioplească pentru a mări deschizătura. Firul de contact al circuitului, fremătând ca un lujer argintiu. Dacă l-ar putea atinge. Încercă să-şi sufle puţină căldură în mâini.

Suflă tot aerul afară din plămâni, rămase câteva secunde nemişcat, şi, cu cleştele ascuţit, tăie firul în două înainte de a trage din nou aer în piept. Icni când gheaţa îi arse o porţiune din mână în timp ce-o scotea dintre circuite. Bomba era moartă.

-Detonatorul e scos din funcţiune. Încărcătura de declanşare neutralizată.

Sărută-mă. Hardy deja ridica troliul, iar Kip încerca să-şi încheie hamul; nu reuşea, cu arsura de la mână, cu frigul, cu toţi muşchii îngheţaţi. Simţi smucitura scripetelui şi se ţinu strâns de curelele de piele încă pe jumătate ataşate în jurul lui. Începu să-şi simtă picioarele cafenii smulse din strânsoarea noroiului, se simţi ridicat ca o mumie străveche dintr-o mocirlă. Picioarele lui mărunte ieşind din apă. Apăru, înălţat din groapă în lumina soarelui, întâi capul şi apoi pieptul.

Atârnă acolo, legănându-se încet sub construcţia de stâlpi care susţineau scripetele. Acum Hardy îl îmbrăţişa şi în acelaşi timp îl desfăcea din ham, eliberându-l. Deodată văzu o mulţime de oameni privindu-l de la douăzeci de metri depărtare, prea aproape, mult prea aproape ca să fie în siguranţă; ar fi fost omorâţi cu toţii. Dar, desigur, Hardy nu fusese acolo să-i ţină la distanţă.

Îl priveau în tăcere, el, un indian, agăţându-se de umărul lui Hardy, abia în stare să meargă până la maşină cu tot echipamentul - unelte şi canistre şi pături şi cu aparatele de înregistrare încă mai învârtindu-se prin jur, ascultând golul din groapă.

-Nu pot să merg.

-Doar până la maşină. Încă vreo câţiva metri, domnule. Aduc eu restul.

Se opreau întruna, apoi păşeau încet mai departe. Trebuiau să treacă pe lângă feţele aţintite spre măruntul bărbat cafeniu, desculţ, în uniforma udă, privindu-i faţa trasa care nu recunoştea şi nu părea să vadă nimic, pe nimeni. Tăcuţi cu toţii. Dându-se doar înapoi, să le facă loc lui şi lui Hardy. La maşină începu să tremure. Ochii nu puteau suporta luciul parbrizului. Hardy trebui să-l ridice şi să-l aşeze încet-încet pe scaun.

Când Hardy îl lăsă singur, Kip îşi scoase încet pantalonii uzi şi se înveli în pătură. Apoi rămase nemişcat acolo. Prea îngheţat şi ostenit ca să-şi desfacă măcar termosul cu ceai fierbinte aşezat lângă el pe scaun. Se gândi: nici nu mi-a fost frică acolo jos. Am fost doar furios - pe propria mea greşeală, sau pe posibilitatea că bomba ar avea vreo şmecherie. Un animal reacţionând doar spre autoapărare.

Numai Hardy, îşi dădu seama, mă mai păstrează om.

CÂND E CÂTE O ZI CĂLDUROASĂ LA VILA SAN GIROLAMO, se spală toţi pe cap, întâi cu petrol lampant, să se asigure că nu vor avea păduchi, şi apoi cu apă. Întins pe spate, cu părul răsfirat, cu ochii închişi în soare, Kip pare a fi dintr-o dată vulnerabil. Apare o timiditate în el când se aşează în această postură fragilă, semănând mai mult cu un cadavru dintr-o legendă decât cu o fiinţă vie sau umană. Hana stă lângă el, cu părul ei castaniu-închis deja uscat. Acestea sunt momentele în care el povesteşte despre familia lui, despre fratele lui din închisoare.

Se ridică şi îşi aruncă părul peste faţă şi începe să-l şteargă de la un capăt la celălalt cu un prosop. Ea îşi imaginează întreaga Asie în gesturile acestui singur bărbat. Felul în care se mişcă, agale, tăcutele lui maniere. Povesteşte despre sfinţi războinici, şi ea simte acum că şi el este unul din ei, aspru şi profetic, oprindu-se numai în aceste rare momente însorite, în care e nesfânt, neceremonios, cu capul dat din nou pe spate, rezemat de masă, ca soarele să-i poată usca părul răsfirat ca grăunţele într-un coş de paie în formă de evantai. Deşi el este un bărbat din Asia care în aceşti ani de război şi-a găsit nişte părinţi englezi, urmându-le regulile ca un fiu ascultător.

- A, dar frate-meu mă crede un prost fiindcă am avut încredere în englezi. Se întoarce spre ea, cu raze de soare în ochi. Într-o bună zi, spune frate-meu, am să-mi deschid ochii. Asia încă nu e un continent liber, şi se îngrozeşte văzându-ne cum ne avântăm în războaie englezeşti. E un conflict de păreri pe care l-am avut dintotdeauna. „Într-o zi ai să-ţi deschizi ochii", zice întruna frate-meu.

Genistul spune toate acestea cu ochii strâns închişi, luând în derâdere metafora fratelui. „Japonia face parte din Asia", spun eu, „şi populaţia sikh a fost maltratată de japonezi în Malaezia. Dar fratele meu ignoră acest fapt. Zice că englezii îi spânzură acum pe sikh-ii care se lupta pentru independenţă"[42].

Ea îşi întoarce spatele, cu braţele încrucişate. Vrajbele din lume. Vrajbele din lume. Intră în semiîntunericul diurn al vilei şi se duce să stea cu englezul.

Noaptea, când ea îi desface părul, devine iar o altă constelaţie, tentaculele a o mie de ecuatoare pe perna lui, valurile lor între ei în îmbrăţişare şi în momentele de somn. Ea ţine în braţe o zeiţă indiană, ţine spice şi panglici. Când se apleacă asupra ei totul curge. Şi le poate lega de încheietura mâinii. Când el se mişcă ea îşi ţine ochii deschişi, să-i vadă scânteile de electricitate prin păr, în noaptea din cort.

El se mişcă întotdeauna în relaţie cu lucrurile din jur - pe lângă ziduri, în umbra gardurilor vii care împrejmuiesc terasa. Explorează periferiile. Când se uită la Hana vede o porţiune din obrazul ei slab proiectat pe priveliştea din spate. La fel cum trasează arcul zborului unui cânepar urmărind spaţiul adunat între el şi suprafaţa pământului. A străbătut Italia cu ochi care-au încercat să vadă totul, cu excepţia a ceea ce era trecător şi uman.

Singurul lucru pe care nu-l analizează niciodată este el însuşi. Nici umbra sa la amurg de soare, nici braţul întins spre spătarul unui scaun sau propria reflecţie într-o fereastră sau felul în care îl privesc cei din jur. În anii de război a învăţat că singurul lucru lipsit de pericol este el însuşi.

Petrece ore întregi cu englezul, care îi aminteşte de un brad văzut în Anglia, cu o ramură bolnavă, mult prea împovărată de ani, sprijinită într-o cârjă făcută din trupul altui copac. Creştea în grădina lordului Suffolk, pe o creastă, veghind asupra Canalului Bristol ca o santinelă, în ciuda unei asemenea infirmităţi, simţise că fiinţa dinăuntru era nobilă, că avea o memorie a cărei forţă se arcuia ca un curcubeu peste suferinţă.

Nici el nu are vreo oglindă. Îşi înfăşoară turbanul afară, în grădină, uitându-se prin jur la muşchiul de pe copaci. Dar observă brazdele trase de foarfeci prin părul Hanei. Îi cunoaşte respiraţia când îşi lipeşte faţa de trupul ei, peste claviculă, unde osul îi luminează pielea. Dar dacă l-ar întreba ce culoare au ochii ei, deşi a ajuns s-o adore, n-ar putea, crede ea, să-i spună. Ar râde şi ar încerca să ghicească, dar dacă ea, cu ochii ei negri, i-ar spune închizându-

[42] Un stat independent sikh a fost format în Punjab la mijlocul secolului al XVIII-lea şi desfiinţat în 1849, când a fost cucerit de englezi.

i că sunt verzi, el ar crede-o. Se poate uita atent în ochii cuiva fără să observe ce culoare au, aşa cum mâncarea care se află deja în gâtul sau în stomacul lui e numai materie, dincolo de gustul sau forma unui obiect anume.

Când vorbeşte cineva, îi urmăreşte gura, nu ochii şi culorile lor care, i se pare lui, se schimbă întruna în funcţie de lumina unei camere, de momentul unei zile. Gura dezvăluie nesiguranţă sau îngâmfare sau orice alt punct de pe spectrul naturii umane. Pentru el gura este partea cea mai complexă a unei feţe. Nu ştie niciodată sigur ce dezvăluie ochiul. Dar poate citi felul în care gura se întunecă în cruzime, sugerează tandreţe. Ochiul poate fi adesea interpretat greşit datorită reacţiei sale la o simplă rază de soare.

Adună toate lucrurile din jur ca pe nişte elemente ale unei armonii schimbătoare. O vede în clipe şi în locuri diferite, care îi schimbă vocea sau firea, sau chiar frumuseţea, aşa cum forţa ascunsă a oceanului ocroteşte sau dictează destinul bărcilor de salvare.

AVEAU OBICEIUL DE-A SE TREZI LA RĂSĂRITUL SOARELUI şi de-a lua cina în ultimele raze ale zilei. Întreaga seară târzie, numai o lumânare pâlpâia în întunericul din jurul pacientului englez, sau o lampă umplută pe jumătate, dacă reuşise Caravaggio să şterpelească nişte petrol lampant. Dar coridoarele şi celelalte dormitoare stăteau în beznă, ca un oraş îngropat. Se obişnuiseră să umble pe întuneric, cu mâinile întinse, atingând zidurile de o parte şi de alta cu vârfurile degetelor.

- Nici o lumină. Nici o culoare. Hana îşi fredona de una singură versul, iar şi iar. Obiceiul enervant al lui Kip de a sări în jos pe scări sprijinindu-se cu o mână de mijlocul balustradei trebuia oprit. Îşi imagină picioarele lui străbătând aerul şi izbind în stomacul lui Caravaggio, la întoarcerea sa acasă.

Stinsese lumânarea din camera pacientului englez cu o oră mai înainte. Îşi scosese tenişii, rochia îi era desfăcută la gât din cauza arşiţei, mânecile la rândul lor descheiate şi lejere, suflecate în sus pe braţ. O dulce dezordine.

La parter, în această aripă a clădirii, pe lângă bucătărie, bibliotecă şi capela părăsită, se afla o curte interioara închisă în sticlă. Patru pereţi de sticlă şi o uşă de sticlă ce ducea spre o fântână acoperită şi nişte rafturi cu plante moarte care probabil înfloriseră odată în încăperea încălzită. Această curte interioară îi amintea fetei din ce în ce mai mult de o carte deschisă în care descoperi flori presate, ceva la care să te uiţi în trecere, fără a intra vreodată.

Era ora doua dimineaţa.

Fiecare intră în vilă pe o altă uşă. Hana pe poarta capelei, la capătul celor treizeci şi şase de trepte, iar el pe uşa dinspre curtea din partea de nord. Intrând în casă, Kip îşi scoase ceasul şi îl strecură într-o firidă la nivelul pieptului, în care se odihnea un sfânt mărunţel. Sfântul protector al acestei vile-spital. Ea nu avea să întrezărească nici o licărire fosforescentă. Îşi scosese deja pantofii şi rămăsese doar în pantaloni. Lanterna încinsă pe braţ era stinsă. Nu avea nimic altceva la el şi stătu o vreme nemişcat în întuneric, un băiat zvelt, un turban întunecat, *kara* jucându-i pe încheietura mâinii, pe piele. Se rezemă de colţul antreului ca o suliţă.

Apoi se strecură prin curtea interioară. Intră în bucătărie şi simţi imediat câinele în beznă, îl prinse şi îl legă de masă cu o funie. Luă laptele condensat de pe un raft şi se întoarse în încăperea de sticlă a curţii interioare. Pipăi cu mâinile de-a lungul laturii de jos a uşii şi găsi beţele rezemate de ea. Intră şi închise uşa după el, furişându-şi mâna afară în ultimul moment să sprijine din nou beţele de uşă. In caz că ea le văzuse. Apoi coborî în puţ. Un metru mai jos era o scândură aşezată transversal, care ştia că era rezistentă, închise capacul după sine şi se ghemui acolo, închipuindu-şi-o pe fată căutându-l sau ascunzându-se şi ea. Începu să sugă din conserva de lapte condensat.

Ea se aştepta la aşa ceva de la el. Ajungând în bibliotecă, îşi aprinse lanterna de pe braţ şi păşi de-a lungul rafturilor care se întindeau de la gleznele ei până la înălţimi nevăzute deasupra. Uşa era închisă, aşa încât nici o rază de lumină nu se putea vedea de pe hol. El ar putea zări lumina din cealaltă parte a uşilor de sticlă numai dacă s-ar afla în dreptul lor. Se oprea din metru în metru, căutând printre cărţile în mare parte în italiană vreuna în engleză rătăcită pe acolo, pe care să i-o citească pacientului englez. Ajunsese să iubească aceste cărţi,

în învelişurile lor italiene, cu frontispiciile lor, cu ilustraţiile în culori dinăuntru acoperite cu foiţă de mătase, cu mirosul lor, chiar şi cu trosnetul pe care îl făceau dacă le deschideai prea repede, ca şi cum ai fi sfărâmat un şir de oase mărunte şi nevăzute. Se opri din nou. *Mănăstirea din Parma.*

-Dacă scap vreodată de problemele mele, îi spuse el Cleliei, voi vizita frumoasele tablouri din Parma si atunci poate vei binevoi să-ţi aminteşti numele Fabrizio del Dongo.

Caravaggio stătea întins pe covor, la celălalt capăt al bibliotecii. Din bezna lui, braţul stâng al Hanei părea a fi fosfor curat, luminând cărţile, reflectându-şi roşul în părul ei întunecat, arzându-i pe bumbacul rochiei şi pe mâneca umflată, la umăr.

Ieşi din puţ.

Cercul de lumină de un metru se răspândea în jurul braţului ei şi era apoi sorbit de întuneric, aşa încât lui Caravaggio îi părea că o vale de întuneric era aşternută între ei. Ea îşi vârî cartea cu copertă maro sub braţul drept, în mersul ei noi cărţi se iveau, iar altele dispăreau.

Se maturizase. Iar el o iubea acum mai mult decât o iubise pe vremea când o înţelesese mai bine, când ea era produsul părinţilor ei. Acum era ceea ce ea însăşi hotărâse să devină. Ştia că, dacă ar fi trecut pe lângă Hana pe o stradă oarecare din Europa, ea ar fi avut un aer familiar însă el n-ar fi recunoscut-o. În prima noapte când sosise la vilă îşi ascunsese şocul. Faţa ei ascetică, care la început îi păruse rece, îşi avea asprimea sa. Îşi dădu seama că în ultimele două luni se apropiase de ceea ce era ea acum. Nici nu putea să creadă propria sa plăcere la transformarea ei. Cu ani înainte, încercase să şi-o imagineze matură, dar inventase o persoană ale cărei calităţi erau modelate după locul din care se trăgea. Nu această străină minunată pe care o putea iubi mai profund fiindcă nu era făcută din nimic oferit de el.

Ea stătea întinsă pe canapea, îşi răsucise lanterna spre interiorul braţului ca să poată citi, şi se cufundase deja în lectură. La un moment dat, mai târziu, îşi ridică privirea, ascultând, şi stinse repede lumina.

Îi simţea oare prezenţa în cameră? Caravaggio era conştient de zgomotul propriei respiraţii şi de dificultatea pe care o avea de a respira regulat, liniştit. Lumina mai pâlpâi o clipă şi apoi fu iute stinsă din nou.

Apoi totul păru a fi în mişcare în cameră, în afară de Caravaggio. Auzea sunete peste tot în jurul său, mirat că nimic nu-l atingea. Băiatul se afla în odaie. Caravaggio se îndreptă spre canapea şi îşi coborî mâinile spre Hana. Nu era acolo. Când se ridică, un braţ îi înconjură gâtul şi îl trase în jos spre spate, ţinându-l strâns. O lumină i se aprinse orbitoare în faţă, şi icniră amândoi, prăbuşindu-se pe podea. Braţul cu lanterna încă apucându-l de gât. Apoi un picior gol se ivi în lumină, trecu peste faţa lui Caravaggio Şi apăsă pe gâtul băiatului de lângă el. Altă lanternă se aprinse.

- Te-am prins. *Te-am prins.*

Cele două trupuri întinse pe podea priviră umbra întunecată a Hanei deasupra conului de lumină. Ea cânta, „*Te-am prins, te-am prins.* M-am folosit de Caravaggio - care hârâie de-a binelea când răsuflă! Ştiam că avea să fie aici. El a fost momeala."

Piciorul ei apăsă mai tare pe gâtul băiatului. „Dă-te bătut. *Mărturiseşte."*

Caravaggio începu să tremure în strânsoarea băiatului, scăldat deja în sudoare, incapabil de-a se elibera. Ochiul orbitor al ambelor lanterne acum asupra sa. Trebuia cumva să se ridice şi să se târască afară din această teroare. *Mărturiseşte.* Fata râdea. Trebui să-şi stăpânească vocea înainte de a vorbi, dar nici nu-l auzeau, înfierbântaţi de aventura lor. Se descâlci din strânsoarea slăbită a băiatului şi, fără un cuvânt, ieşi din cameră.

Sunt din nou în întuneric. „Unde eşti?" întreabă ea. Apoi se mişcă iute. El i se aşează înainte, aşa încât ea se izbeşte de pieptul lui, şi astfel el şi-o strecoară în braţe. Ea îşi pune pe gâtul lui mâna, apoi gura pe gura lui. „Lapte condensat! În timpul jocului nostru? Lapte con-

densat?" Îşi lipeşte buzele de gâtul lui, de sudoarea de pe gât, gustându-l acolo unde-l apăsase mai înainte cu piciorul. „Vreau să te văd." Lanterna lui se aprinde şi o vede, cu faţa pătată de praf, cu părul ridicat într-un vârtej de la transpiraţie. Surâsul ei, spre el.

Îşi strecoară mâinile subţiri în mânecile largi ale rochiei ei şi îi prinde umerii în căuşul palmelor sale. Dacă ea s-ar răsuci acum, mâinile lui ar urma-o. Ea începe să se aplece, îşi lasă toată greutatea în căderea ei spre spate, încrezătoare că o va urma, încrezătoare că mâinile lui îi vor opri căderea. Apoi el se va arcui prin aer, atingând-o doai cu palmele şi braţele şi gura, restul trupului ridicat precum coada unei insecte, călugăriţe. Lanterna încă mai e legată de muşchiul şi sudoarea braţului lui stâng. Faţa ei alunecă în lumină, să sărute şi să lingă şi să guste. Fruntea lui frecându-se de umezeala din părul ei.

Apoi, dintr-o dată, e în celălalt colţ al camerei, lanterna lui de genist săltând în toate părţile, în această încăpere în care şi-a petrecut o săptămână căutând toate detonatoarele posibile, aşa încât acum e curăţată. Ca şi cum camera a ieşit acum, într-un final, din război, nemaifiind o zonă de confruntare sau un teritoriu disputat. El se mişcă doar cu lanterna, rotindu-şi braţul, luminând tavanul, faţa ei surâzătoare când se iveşte în lumină, aşezată pe spătatarul canapelei, privind luciul trupului lui zvelt. Data următoare când trece pe lângă ea o vede aplecându-se şi ştergându-şi braţele de poalele rochiei. „Dar te-am prins, te-am prins", cântă ea. „Eu sunt Mohicanul de pe Danforth Avenue."

Apoi călăreşte pe spatele lui şi lumina lanternei ei se roteşte peste coperţile cărţilor de pe rafturile înalte, braţele ei ridicându-se şi coborând în timp ce o învârte, şi ea îşi aruncă toată greutatea înainte, se lasă în jos şi îi apucă coapsele, apoi se răsuceşte brusc şi se eliberează de el, întinzându-se pe vechiul covor cu un miros de ploaie trecută, străveche, încă în el, iar pe braţele ei ude, praf şi murdărie. El se apleacă spre ea, ea se întinde şi îi stinge lanterna. „Am câştigat, nu?" El încă n-a scos un cuvânt de când a intrat în cameră. Capul lui se înclină în acel gest pe care ea îl iubeşte, care este în parte încuviinţare, în parte .posibilă contrazicere. N-o poate vedea, orbit de lanterna ei. Îi stinge şi el lumina şi devin egali în întuneric.

Vine o lună în viaţa lor când Hana şi Kip dorm cu castitate unul lângă altul. Un celibat formal între ei. Descoperind că în iubire poate exista o întreagă civilizaţie, o întreagă împărăţie întinsă înaintea lor. Iubire faţă de ideea de el sau de ea. Nu vreau să mă iubeşti fizic. Nu vreau să te iubesc fizic. De unde a învăţat el acest lucru, sau ea, cine ştie, atât de tineri fiind. Poate de la Caravaggio, care îi povestise fetei în aceste seri despre tinereţile lui, despre tandreţea faţă de fiecare celulă din trupul unei persoane tubite, crescută din descoperirea propriei firi muritoare. Aceasta era, la urma urmei, o vârstă trecătoare. Dorinţa băiatului se împlinea doar în somnul cel mai adânc, în braţele Hanei, orgasmul lui având de-a face mai mult cu atracţia lunii, o sorbire a trupului său de către noapte.

Toată seara faţa lui subţire stătu lipită de coastele ei. Ea îi reamintea plăcerea de-a fi scărpinat, unghiile ei răzuindu-i în cercuri spatele. Era un lucru învăţat de la o *ayah*[43] cu mulţi ani înainte. Tot confortul şi pacea din copilărie, îşi aduse Kip aminte, veniseră de la ea, niciodată de la mama pe care o iubise sau de la fratele sau tatăl cu care se jucase. Când era speriat sau nu putea să doarmă, *ayah* era cea care îi ghicea nevoia, care îl cufunda încet în somn, cu mâna pe spatele lui mărunt şi subţire, aceasta străină aşa de apropiată, venită din sudul Indiei, care locuia cu ei, ajuta la treburile casei, gătea şi le servea masa, îşi creştea propriii copii în ghiocul aceleiaşi case, după ce îl mângâiase şi pe fratele lui mai mare în anii dinainte, cunoscând probabil firea tuturor copiilor mai bine decât propriii lor părinţi.

Era o dragoste reciprocă. Dacă Kip ar fi fost întrebat pe cine iubea cel mai mult, ar fi numit-o pe *ayah* înaintea mamei sale. Dragostea ei mângâietoare fiind pentru el mai profundă decât iubirea unei rude sau o iubire senzuală. Întreaga viaţă, avea să înţeleagă mai târziu, fusese atras în afara familiei sale, pentru a găsi o asemenea iubire. O apropiere platonică, sau câteodată o apropiere senzuală, a unei străine. Va fi destul de în vârstă când va înţelege acest lucru despre sine, când va putea măcar să-şi pună singur acea întrebare, despre cine era persoana pe care o iubea cel mai mult.

O singură dată simţi că îi dăduse şi el o asemenea alinare, deşi ea înţelegea deja

[43] *Ayah* - servitoare, doică sau guvernantă de origine indiană sau malaieză.

iubirea lui. Când mama ei murise se strecurase în odaia ei şi îi îmbrăţişase trupul dintr-o dată îmbătrânit. Se aşezase în tăcere alături de jalea ei în încăperea strâmtă de servitoare în care ea plângea dezlanţuit şi formal. O privise adunându-şi lacrimile într-o cană micuţă de sticlă ţinută lângă faţă. Avea s-o ia cu ea, băiatul ştia, la înmormântare. Stătuse în spatele trupului ei aplecat, cu mâinile lui de copil de nouă ani pe umerii ei, şi când într-un final ea se liniştise, doar când şi când câte-un fior, începuse s-o scarpine prin *sari*[44], apoi îl trăsese deoparte şi îi scărpinase pielea - aşa cum Hana primea acum această artă delicată, unghiile lui peste milioanele de celule ale pielii ei, în acest cort, unde continentele lor se întâlniseră, într-un orăşel de munte, în 1945.

[44] Sari - piesă principală din costumul femeiesc tradițional indian, constituită dintr-o fâşie de țesătură dreaptă, înfăşurată în jurul trupului.

IX

Peştera înotătorilor

AM PROMIS CĂ-ŢI SPUN CUM SE IVEŞTE DRAGOSTEA.

Un tânăr bărbat numit Geoffrey Clifton se întâlnise la Oxford cu un prieten care îi spusese ce făceam. A luat legătura cu mine, în ziua următoare s-a însurat, şi după două săptămâni a zburat cu soţia lui la Cairo. Erau în ultimele zile ale lunii de miere. Aşa a început povestea noastră.

Când am cunoscut-o pe Katharine, era măritată. O femeie măritată. Clifton a ieşit din avion şi apoi, pe neaşteptate, căci plănuisem expediţia avându-l doar pe el în vedere, a apărut şi ea. Şort kaki, genunchi osoşi. In acele zile era prea înfocată pentru viaţa în deşert. Îmi plăcea tinereţea lui mai mult decât ardoarea proaspetei sale soţii. El era pilotul, mesagerul, cercetaşul nostru. El era Epoca Modernă, zburând peste deşert şi aruncând semnale codificate din panglică lungă, colorată, să ne arate unde trebuia să ne aflăm. Ne făcea întruna părtaşi la adoraţia sa faţă de ea. Iată-ne aici pe toţi, patru bărbaţi şi o femeie şi soţul ei prins în extazul verbal al lunii lui de miere. Au plecat la Cairo şi au venit înapoi după o lună, şi totul a fost aproape la fel. Ea era mai tăcută de data aceasta, dar el era încă acelaşi bărbat plin de elan tineresc. Ea se ghemuia pe nişte canistre de benzină, cu bărbia în mâinile făcute căuş, cu coatele pe genunchi, cu privirea aţintită pe vreo foaie de cort fluturând în vânt, iar Clifton îi cânta laudele. Am încercat să-l facem să înceteze cu glumele noastre, dar mai multă modestie ar fi fost împotriva firii lui, şi nici unul dintre noi nu dorea să-l schimbe.

După acea lună la Cairo ea devenise tăcută, citea întruna, se purta cu mai multă reţinere, ca şi cum i s-ar fi întâmplat ceva sau ar fi înţeles dintr-o dată acel miracol al fiinţei umane, faptul că se poate schimba. Nu era necesar să rămână o damă de societate căsătorită cu un aventurier. Se descoperea pe sine însăşi. Era dureros de urmărit, căci Clifton nu observa nimic, nu vedea această autoeducaţie a ei. Ea citea tot ce găsea despre deşert. Putea să discute despre Uweinat şi oaza pierdută, citise chiar şi articole neimportante.

Eu eram un bărbat cu cincisprezece ani mai în vârstă decât ea, mă înţelegi. Ajunsesem la acea etapă din viaţă în care mă identificam cu răufăcătorii sarcastici din cărţi. Nu credeam în permanenţa relaţiilor umane, în legături care durează peste generaţii. Eram cu cincisprezece ani mai în vârstă. Dar ea era mai deşteaptă. Era mai înfometată de schimbare decât mă aşteptasem.

Ce o schimbase în timpul lunii lor de miere amânate, în estuarul Nilului, lângă Cairo? îi cunoscusem doar de câteva zile - sosiseră la două săptămâni după nunta lor din Cheshire. Îşi adusese cu el mireasa, fiindcă nici pe ea n-o putuse lăsa în urmă, şi nici angajamentul faţă de noi lu-l putea rupe. Obligaţia faţă de Madox şi de mine. L-am fi devorat. Prin urmare genunchii ei osoşi s-au ivit din avion în ziua aceea. Aceea a fost esenţa poveştii noastre. Situaţia noastră.

Clifton a ridicat în slăvi frumuseţea braţelor ei, conturul subţire al gleznelor ei. A descris cum o privise înotând. A povestit despre noile bideuri din camera de la hotel. Despre foamea ei nesăţioasă dimineaţa.

La toate acestea n-am scos un cuvânt. Îmi ridicam din când în când ochii în timp ce el vorbea şi îi prindeam privirea martoră la exasperarea mea neexprimată, şi apoi zâmbetul sfios. Eu eram bărbatul mai în vârstă. Eu eram cel cu experienţă, care călătorise cu zece ani înainte de la Oaza Dakhla până la Gilf Kebir, care întocmise harta Farafrei, care cunoştea Cirenaica şi se rătăcise de mai multe ori prin Marea de Nisip. Ea m-a întâlnit când aveam deja toate acele etichete. Sau putea să se întoarcă câteva grade şi să vadă etichetele lui Madox. Totuşi, în afara Societăţii Geografice eram necunoscuţi; eram muchia subţire a unui cult peste care dăduse din întâmplare, datorită acestei căsătorii.

Cuvintele de laudă ale soţului ei nu însemnau cine ştie ce. Dar eu sunt unul dintre aceia a căror viaţă este, în multe feluri, chiar şi ca explorator, guvernată de cuvinte. De zvonuri şi legende. Lucruri trasate pe hartă. Fărâme înscrise. Cadenţa cuvintelor. A repeta

ceva în deşert e ca şi cum ai irosi apa turnând-o în nisip. Aici o nuanţă te însoţeşte sute de kilometri.

Expediţia noastră se afla cam la şaizeci de kilometri depărtare de Uweinat, iar Madox şi cu mine urma să plecăm singuri în recunoaştere. Soţii Clifton şi ceilalţi aveau să rămână pe loc. Ea terminase tot ce avea de citit şi mi-a cerut nişte cărţi. Nu aveam la mine decât hărţi. „Cartea pe care o răsfoieşti seară de seară?" „Herodot. Aaa. O vrei pe aceea?" „Nu ştiu dacă e posibil. Poate e ceva personal." „Îmi scriu în ea observaţiile. Şi citate. Trebuie s-o iau cu mine." A fost nepoliticos din partea mea, scuză-mă. „Când mă întorc ţi-o arăt. Nu sunt obişnuit să călătoresc fără ea."

Totul s-a petrecut cu multă graţie şi bună cuviinţă. I-am spus că este mai degrabă un caiet de însemnări şi a acceptat această explicaţie. Am putut pleca fără să mă simt deloc egoist. I-am fost recunoscător pentru delicateţea ei. Clifton nu era acolo. Eram singuri. Eu îmi făceam bagajele în cortul meu când a venit să-mi vorbească. De felul meu n-am pus niciodată prea mare preţ pe eticheta socială, dar câteodată admir bunele maniere.

Ne-am întors după o săptămână. Avansasem mult din punct de vedere al descoperirilor şi realizării unor conexiuni între ele. Eram bine dispuşi. Am ţinut o mică petrecere în tabără. Clifton era mereu doritor să-i sărbătorească pe alţii. Era contagios.

S-a apropiat de mine cu o cană de apă. „Felicitări, am aflat deja de la Geoffrey." „Da!" „Uite, bea asta." Am întins mâna şi mi-a pus cana în palmă. Apa era foarte rece după cea băută de noi din gamele. „Geoffrey a pregătit o petrecere pentru voi. Acum compune un cântec şi vrea ca eu să citesc o poezie, dar eu aş vrea să citesc altceva." „Poftim, ia cartea şi uită-te prin ea." Am scos-o din rucsac şi i-am întins-o.

După cină şi ceaiuri de plante, Clifton a scos o sticlă de coniac pe care o ţinuse ascunsă până atunci. Toată sticla urma să fie băută în noaptea aceea, în timpul povestirii lui Madox despre călătoria noastră, în timpul cântecului vesel compus de Clifton. Apoi ea a început să citească din *Istoriile* lui Herodot - povestea lui Candaules şi a reginei sale. Eu sar întotdeauna peste acea povestire. E pe la începutul cărţii şi nu prea are nici o legătură cu locurile şi perioada care mă interesează pe mine. Dar este, desigur, o poveste celebră. E totodată lucrul despre care a ales ea să ne vorbească.

> *Acest Candaules se îndrăgostise cu patimă de propria sa soţie; şi fiind el în această stare, a socotit că soţia sa era cu mult mai frumoasă decât toate celelalte femei. Lui Gyges,fiu al lui Daskylos, (căci el dintre toţi războinicii săi îi era cel mai plăcut) îi descria frumuseţea soţiei sale, lăudând-o peste orice măsură.*

-Asculţi, Geoffrey?
-Da, iubito.

> *Îi spuse lui Gyges: „Gyges, eu simt că nu mă crezi când îţi spun despre frumuseţea soţiei mele, căci se întâmplă ca urechea omului să fie mai puţin capabilă de a crede decât ochiul. Născoceşte deci un plan prin care să o poţi privi goală".*

Se pot spune câteva lucruri. Ştiind că într-un final aveam să-i devin amant, aşa cum Gyges urma să fie amantul reginei şi ucigaşul lui Candaules. Deschideam adesea cartea lui Herodot căutând în ea cheia unor mistere geografice. Dar Katharine o deschisese ca pe o fereastră spre propria ei viaţă. Vocea îi era precaută în lectură. Ochii aţintiţi numai pe pagina cu povestea, ca şi cum s-ar fi afundat în nisipuri mişcătoare în timp ce vorbea.

> „Ba *eu te cred că ea este dintre femei cea mai frumoasă şi te implor să nu îmi ceri un lucru care nu îmi este legiuit." Dar Regele îi răspunse astfel: „Adună-ţi curajul, Gyges, şi nu te teme, nici de mine, că ţi-aş spune aceste vorbe doar pentru a te încerca, şi nici de soţia mea, că te-ar paşte vreun rău din partea ei. Căci eu voi născoci de la început un astfel de plan încât ea nu va şti că a fost zărită de tine".*

Aceasta este povestea despre cum m-am îndrăgostit de o femeie care mi-a citit o anume istorie din Herodot. Am auzit cuvintele pe care le-a rostit pe deasupra focului, fără a-şi ridica privirea, nici măcar când îşi sâcâia soţul. Poate că o citea doar pentru el. Poate că nu exista nici o altă raţiune în alegerea povestirii decât ce însemna pentru ei doi. Era pur şi simplu o istorie care o intrigase prin familiaritatea situaţiei. Dar o nouă cale s-a dezvăluit deodată în viaţa reală. Chiar dacă ea n-o plănuise în nici un fel ca pe un prim pas în păcat. Sunt sigur.

„Te voi ascunde în odaia în care dormim, în spatele uşii deschise; şi, după ce intru eu, soţia mea va sosi şi ea să se culce. E un scaun lângă intrarea în cameră, şi pe acesta îşi aşterne ea veşmintele după cum şi le scoate, unul câte unul; şi astfel o vei putea privi în voie."

Dar Gyges e zărit de regină părăsind odaia. Ea înţelege ce fusese plănuit de către soţul ei; şi, deşi ruşinată, nu se plânge deloc... Îşi ţine firea.

E o istorie ciudată. Nu ţi se pare, Caravaggio? Îngâmfarea unui om atât de mare încât îşi doreşte să fie invidiat. Sau doreşte să fie crezut, căci gândeşte că nu i se dă crezare. Acesta nu era deloc un portret al lui Clifton, dar el a devenit parte din poveste. Există ceva foarte şocant, dar uman, în fapta soţului. Ceva care ne face să nu ne îndoim de adevărul celor povestite.

În ziua următoare soţia îl cheamă pe Gyges şi îi oferă două alternative.

„Îţi sunt deschise acuma două căi şi-ţi voi permite să alegi una, care-ţi va fi pe plac. Ori îl vei ucide pe Candaules şi mă vei lua în stăpânirea ta pe mine împreună cu tot regatul Lidiei, ori vei fi ucis tu însuţi pe loc, ca să nu mai vezi niciodată, urmând în toate porunca lui Candaules, ceea ce nu ţi se cuvine a vedea. Trebuie să moară fie el, care a întocmit acest plan, fie tu, care m-ai privit în goliciunea mea."

Astfel, regele e ucis. O Nouă Epocă începe. Poeme sunt compuse în cinstea lui Gyges, în trimetru iambic. El a fost primul dintre barbari care a închinat ofrande oracolului de la Delfi. A domnit ca rege al Lidiei timp de douăzeci şi opt de ani, dar noi încă ni-l mai amintim doar ca pe o rotiţă dintr-o neobişnuită poveste de iubire.

Ea s-a oprit din citit şi şi-a ridicat privirea. Afară din nisipul mişcător. Creştea. Astfel, puterea a trecut în alte mâini. Între timp, cu ajutorul unei poveşti, m-am îndrăgostit.

Cuvinte, Caravaggio. Au ele o putere.

Când nu erau cu noi, soţii Clifton locuiau la Cairo. Clifton făcând alte treburi pentru englezi, Dumnezeu ştie ce, având un unchi prin vreun birou guvernamental. Toate acestea au avut loc înainte de război. Dar, pe vremea aceea, toate naţiile mişunau prin oraş, dându-şi întâlnire la Groppi, la serate-concert, dansând noaptea întreagă. Ei formau un cuplu tânăr foarte plăcut, plin de loialitate, iar eu mă aflam la periferia înaltei societăţi din Cairo. Ei trăiau bine. O existenţă convenţională, în care mă strecuram şi eu din când în când. Serate, recepţii în aer liber. Evenimente sociale care nu m-ar fi interesat în mod normal, dar la care mergeam acum pentru că era ea acolo. Sunt unul dintre aceia care postesc până găsesc ceea ce caută.

Cum aş putea să ţi-o descriu? Folosindu-mi mâinile? Aşa cum aş arcui prin aer conturul de piatră al unui canion sau al unei stânci? Făcea parte din expediţie aproape de un an. Am văzut-o, am vorbit cu ea. Fusesem întruna unul în prezenţa celuilalt. Mai târziu, când am devenit conştienţi de o dorinţă reciprocă, aceste clipe anterioare s-au revărsat înapoi în inimă, pline acum de noi înţelesuri, acea strângere nervoasă a braţului pe un deal, priviri neobservate sau răstălmăcite.

Veneam arareori la Cairo în vremea aceea, eram acolo cam o lună din trei. Lucram zi de zi în Departamentul de Egiptologie, scriindu-mi propria carte, *Recentes Explorations dans le Desert Libyque,* apropiindu-mă din ce în ce mai mult de text, ca şi cum deşertul se afla undeva pe pagină, încât puteam chiar să miros cerneala care picura din stilou. Şi, în acelaşi timp, mă luptam cu prezenţa ei apropiată, mai obsedat, la drept vorbind, de

contururile posibile ale gurii ei, de întinderea pielii în spatele genunchiului, de alba câmpie a pântecului, în timp ce îmi scriam scurta mea carte, şaptezeci de pagini, succintă şi la obiect, completată de hărţi din călătoriile noastre. Mi-a fost imposibil să-i îndepărtez trupul de pe pagină. Am vrut să-i dedic monografia ei, vocii ei, trupului ei pe care mi-l închipuiam alb-trandafiriu, înălţându-se dintr-un pat ca un lung arc încordat, dar am dedicat cartea unui rege. Crezând că o astfel de obsesie ar fi luată în râs, privită de ea de sus, cu o scuturare din cap politicoasă şi jenată.

Am început să mă port de două ori mai formal în prezenţa ei. O trăsătură caracteristică firii mele. Stângaci ca după o anterioară dezvăluire a propriei goliciuni. Este un obicei european. Era normal pentru mine - după ce, într-un mod straniu, o tradusesem în textul meu despre deşert - să mă încui acum într-o armură în prezenţa ei.

Poemul pătimaş este un surogat
Al femeii pe care o iubeşti sau ar trebui s-o iubeşti,
O rapsodie dezlănţuită imitând o alta.

Pe gazonul lui Hassanein Bey - marele veteran al expediţiei din 1923 - s-a îndreptat spre mine alături de consilierul guvernamental Roundell şi mi-a întins mâna, l-a rugat să-i aducă ceva de băut, s-a întors din nou spre mine şi a spus, „Vreau să fiu a ta." Roundell s-a înapoiat. A fost ca şi cum mi-ar fi înmânat un cuţit. În mai puţin de-o lună eram amanţi. În acea odaie de deasupra *souk-ului,* la nord de aleea papagalilor.

Am căzut în genunchi în holul cu pereţi de mozaic, cu faţa îngropată în valul rochiei ei, gustul sărat al acestor degete în gura ei. Formam o stranie statuie, noi doi, înainte de-a ne dezlănţui foamea unul de celălalt. Degetele ei scrijelind prin nisipul din părul meu rărit. Cairo şi toate deşerturile sale în jurul nostru.

Era oare o dorinţă îndreptată spre tinereţea ei, spre aerul ei copilăros, băieţos, zvelt şi ager? Grădinile pe care ţi le-am descris când îţi vorbeam despre grădini erau toate ale ei.

Avea acea măruntă scobitură la gât, pe care o numisem Bosforul. Mă aruncam de pe umărul ei în Bosfor. Îmi odihneam acolo ochiul. Îngenuncheam în timp ce ea mă privea curioasă ca şi cum aş fi fost străin de această planetă. Ea cu privirea ei întrebătoare. Mâna ei răcoroasă brusc pe gâtul meu într-un autobuz din Cairo. Luând împreună un taxi acoperit, atingerile noastre grăbite între Podul Khendive Ismail şi Clubul Tipperary. Sau soarele strecurat prin degetele ei, în holul de la etajul trei al muzeului, când mâna ei mi-a acoperit faţa.

În ceea ce ne privea, trebuia să evităm să fim văzuţi numai de o singură persoană.

Dar Geoffrey Clifton făcea parte din maşinăria englezească. Avea un arbore genealogic care pornea de la Canute[45]. Această maşinărie nu i-ar fi dezvăluit în mod inevitabil lui Clifton, însurat de numai optsprezece luni, infidelitatea soţiei sale, dar a început să dea târcoale greşelii, bolii din interiorul sistemului. Ştia fiecare mişcare făcută de ea şi de mine din acea primă zi, de la atingerea stângace din *porte cochere*[46] a hotelului Semiramis.

Eu îi ignorasem remarcile despre rudele soţului ei. Iar Geoffrey Clifton era la fel de neştiutor ca şi noi în ceea ce privea larga reţea engleză veghind asupra noastră. Dar cercul de gărzi personale îl urmărea pe soţul ei şi îl ţinea sub protecţie. Doar Madox, care era un aristocrat cu un trecut plin de conexiuni militare, ştia despre aceste discrete convoluţiuni. Doar Madox, cu un tact incalculabil, m-a avertizat cu privire la existenţa unui asemenea cerc. Eu îl purtam cu mine pe Herodot, iar Madox - un sfânt în propria sa căsnicie - purta la el *Anna Karenina,* recitind întruna povestea de iubire şi trădare. Într-o zi, mult prea târziu pentru a mai putea evita maşinăria pe care o pusesem în mişcare, a încercat să-mi explice cercul lui Clifton printr-o paralelă cu fratele Annei Karenina. Dă-mi cartea. Ia ascultă.

Jumătate din Moscova şi Petersburg erau rude sau prieteni ai lui Oblonski. Se născuse în acel cerc de oameni care erau, sau aveau să devină, cei de sus în această lume. O treime din oficialităţi, oameni în vârstă, erau prieteni de-ai tatălui său, şi îl

[45] *Canute* - rege al Angliei (994-1035).
[46] *Porte cochere* (fr.) - intrare pentru trăsuri.

ştiau de când fusese un prunc înfăşat în scutece... Prin urmare, cei care-şi împart privilegiile pe acest pământ îi erau cu toţii prieteni. Nu puteau trece peste unul de-al lor... Era de ajuns doar să nu ridice obiecţiuni sau să invidieze pe cineva, să nu se certe sau să se supere, lucruri pe care, dată fiind bunătatea sa înnăscută, nu le făcea niciodată.

Am ajuns să iubesc bătaia uşoară a unghiei tale pe seringă, Caravaggio. Prima dată când Hana mi-a injectat morfină în prezenţa ta erai la fereastră, şi, la bătaia unghiei ei, gâtul ţi-a zvâcnit spre noi. Îmi recunosc un camarad. Aşa cum un amant va recunoaşte întotdeauna alţi amanţi sub camuflajul lor.

Femeile aşteaptă totul de la un amant. Şi, mult prea des, eu dispăream în adânc. Aşa cum oştirile dispar sub nisipuri. Şi mai era teama de soţul ei, credinţa în propria ei loialitate, vechea mea dorinţă de a fi independent, dispariţiile mele, suspiciunile ei faţă de mine, neîncrederea mea în iubirea ei. Paranoia şi claustrofobia iubirii tăinuite.

-Cred că ai devenit inuman, mi-a spus.

-Nu sunt singurul trădător.

-Nu cred că-ţi pasă că un asemenea lucru s-a petrecut printre noi. Aluneci peste toate cu ura şi teama ta de a poseda, de a fi posedat, de a purta un nume. Tu crezi că asta este o virtute. Eu cred că eşti inuman. Dacă eu te părăsesc, la cine ai să te duci? Ai să-ţi găseşti o altă amantă?

N-am spus nimic.

- Spune că nu, fir-ai să fii.

Întotdeauna şi-a dorit cuvinte, le iubea, crescuse printre ele. Cuvintele îi dădeau claritate, îi ofereau o logică, un tipar. Pe când eu simţeam că vorbele îndoaie emoţiile ca pe nişte nuiele înmuiate în apă.

S-a întors la soţul ei.

De acum înainte, ori ne găsim sufletele, ori ni le pierdem.

Mările se retrag, de ce nu şi amanţii? Porturile din Efes, râurile din Heraclit, toate dispar şi le iau locul estuare de nămol. Soţia lui Candaules devine soţia lui Gyges. Biblioteci ard.

Ce fusese legătura noastră? O trădare a celor din jur, sau o aspiraţie spre o altă viaţă?

Ea s-a suit înapoi în căminul ei, lângă soţul ei, iar eu m-am retras prin baruri cu tejghele de zinc.

Mă voi uita la lună,
dar chipul tău îl voi vedea.

Vechiul vers clasic al lui Herodot. Fredonând şi cântând iar şi iar acel cântec, bătând versurile, măcinându-le, subţiindu-le pentru a le modela după tiparul propriei vieţi. Oamenii se vindecă în diverse feluri după o pierdere tainică. Eu am fost zărit de cineva din grupul ei de vorbă cu un negustor de mirodenii. De la el primise ea odată un degetar de cositor plin cu şofran. Un amănunt din alte zece mii.

Iar dacă Bagnold - văzându-mă alături de negustorul de şofran - a povestit incidentul în timpul cinei la masa unde stătea şi ea, cum m-am simţit eu? M-a mângâiat faptul că ea avea să-şi amintească de omul care-i dăduse un mic cadou, un degetar de cositor pe care şi-l atârnase înjurai gâtului de un lănţişor subţire şi întunecat, timp de două zile, cât soţul ei era plecat din oraş? Cu şofranul încă înăuntru, aşa încât avusese pe piept o pată aurie.

Ce părere avea despre mine, un proscris al grupului, după vreo scenă sau alta în care mă făceam de râs, Bagnold hohotind, soţul ei, care era bun la suflet, îngrijorându-se din pricina mea, iar Madox ridicându-se şi îndreptându-se spre o fereastră şi privind în zare spre partea de sud a oraşului. Conversaţia probabil se muta la alte lucruri văzute prin oraş. Erau cartografi, la urma urmei. Dar oare ea se cobora în fântâna pe care o săpasem amândoi, atingân-du-se în felul în care îmi doream mâna să o atingă?

Amândoi ne aveam acum vieţile noastre separate, înarmaţi cu cel mai profund tratat

încheiat unul cu celălalt.

- Ce faci? mi-a spus dând peste mine pe stradă. Nu vezi că ne aduci pe toţi până la *exasperare.*

Îi spusesem lui Madox că făceam curte unei văduve. Dar ea încă nu era văduvă. Când Madox s-a întors din Anglia, ea şi cu mine nu mai eram amanţi. „Complimente văduvei tale din Cairo", a murmurat Madox. „Mi-ar fi făcut plăcere s-o cunosc." Ştia? M-am simţit întotdeauna un trădător şi mai mare cu el, acest prieten cu care am lucrat timp de zece ani, acest om pe care l-am iubit mai mult decât pe oricare altul. Era anul 1939 şi lăsam cu toţii în urmă această ţară, sau, în orice caz, o lăsam în mâinile războiului.

Iar Madox s-a întors în satul Marston Magna din Somerset, unde se născuse, iar după o lună s-a aşezat în congregaţia unei biserici, a ascultat predica în sprijinul războiului, şi-a scos revolverul pe care-l avusese cu el în deşert şi s-a împuşcat.

> *Eu, Herodot din Halicarnas, încep a scrie această cronică, pentru ca timpul să nu şteargă culoarea din cele create de Om, şi nici acele lucrări măreţe şi minunate înfăptuite atât de Greci cât şi de Barbari... şi nici motivul pentru care s-au războit între ei.*

Oamenii au recitat mereu poeme în deşert. Iar Madox - la Societatea Geografică - a făcut nişte descrieri minunate ale traversărilor şi călătoriilor noastre. Bermann a spulberat întreaga teorie existentă. Şi eu? Eu eram printre ei îndemânarea. Mecanicul. Ceilalţi scriau despre iubirea lor de singurătate şi meditau asupra celor întâlnite în deşert. Nu ştiau niciodată sigur ce credeam eu despre toate acestea. „Îţi place luna aceea?" m-a întrebat Madox când deja mă cunoştea de zece ani. A întrebat şovăitor, ca şi cum ar fi călcat într-un teritoriu privat. Pentru ei eram puţin prea şiret pentru a fi un iubitor al deşertului. Asemeni lui Ulise. Totuşi, îl iubeam. Dă-mi deşertul, aşa cum altuia îi dai un râu, iar altuia citadela copilăriei sale.

Când ne-am despărţit ultima oară, Madox a folosit vechea urare de rămas bun. „Dumnezeu să te aibă în paza Sa." Iar eu m-am îndepărtat de el spunând: „Nu există nici un Dumnezeu". Eram total diferiţi unul de celălalt.

Madox spunea că Ulise n-a scris niciodată nici un cuvânt, nici un jurnal personal. Poate că se simţea străin în falsa rapsodie a artei. Şi propria mea monografie, trebuie să recunosc, fusese aridă, din prea multă precizie. Teama de a nu trăda prezenţa ei în ceea ce scriam m-a făcut să-mi mistui orice emoţie, orice discurs de iubire. Totuşi, am descris deşertul cu aceeaşi puritate cu care aş fi vorbit despre ea. Madox m-a întrebat despre lună în ultimele zile împreună înainte de începerea războiului. Ne-am despărţit. El a plecat spre Anglia, probabilitatea începerii războiului întrerupând totul, înceată noastră dezvăluire a istoriei deşertului. Rămas bun, Ulise, a spus el rânjind, ştiind că Ulise nu mi-a plăcut niciodată prea mult, Enea şi mai puţin, dar hotărâsem deja că Bagnold era Enea. Dar mie nici Ulise nu-mi era prea drag. La revedere, am spus.

Îmi amintesc că s-a întors din nou spre mine, râzând. A arătat cu degetul lui gros spre un punct de lângă mărul lui Adam şi a spus: „Asta se numeşte sizod vascular"[47]. Dând acelei scobituri de la gâtul ei un nume oficial. S-a întors la soţia lui în satul Marston Magna, şi-a luat cu el doar volumul lui Tolstoi, cartea sa preferată, mi-a lăsat toate busolele şi hărţile lui. Afecţiunea noastră rămasă nerostită.

Iar satul Marston Magna din Somerset, pe care-l evocase iar şi iar în conversaţiile noastre, îşi transformase păşunile înverzite într-un aerodrom militar. Avioanele îşi ardeau gazele de eşapament peste castelele regelui Artur. Ce l-a împins la sinucidere, nu ştiu. Poate zgomotul permanent al avioanelor, aşa de asurzitor pentru el aici, după bâzâitul simplu al Moliei ţigănci, care zumzăise pe deasupra tăcerilor noastre în Libia şi Egipt. Războiul altcuiva îi sfâşia delicata tapiserie de prieteni. Eu eram Ulise, înţelegeam transformările şi interdicţiile temporare ale războiului. Dar el era un bărbat care-şi făcea cu greu prieteni. Un bărbat care

[47] Sizod vascular - nume dat de autor; numele real este „şanţ suprasternal".

cunoştea doi sau trei oameni pe lume, şi aceştia se dovediseră acum a fi de partea duşmanului.

Era în Somerset, singur cu soţia lui, care pe noi nu ne întâlnise niciodată. Gesturile mărunte îi erau suficiente. Un glonţ a pus pentru el capăt întregului război.

Era în iulie 1939. Au luat autobuzul din satul lor până la Yeovil. Autobuzul a mers încet, aşa încât au întârziat la biserică. În spatele încăperii aglomerate, ca să găsească locuri, s-au hotărât să se aşeze în locuri diferite. Când a început predica, o jumătate de oră mai târziu, s-a dovedit a fi şovinistă şi indubitabil în sprijinul războiului. Preotul a intonat vesel o odă războiului, binecuvântând guvernul şi soldaţii pe cale să intre în luptă. Madox a ascultat în timp ce predica devenea din ce în ce mai aprinsă. A scos pistolul pe care-l purtase cu el în deşert, s-a aplecat şi s-a împuşcat în inimă. A murit pe loc. O enormă tăcere. Tăcere ca în deşert. Tăcere fără de margini. I-au auzit trupul prăbuşindu-se în strană. Nimic altceva n-a mişcat. Preotul încremenit în mijlocul unui gest. Era una dintre acele tăceri ce se lasă într-o biserică atunci când globul de sticlă din jurul unei lumânări se sparge, şi toate feţele se întorc spre el. Soţia lui a păşit prin nava centrală a bisericii, s-a oprit în dreptul rândului lui, a murmurat ceva şi i-au făcut loc să ajungă până la el. A îngenuncheat, braţele ei cuprinzându-l.

Cum a murit Ulise? Sinucidere, nu? Parcă aşa mi-aduc aminte. Deci. Poate că deşertul l-a distrus pe Madox. Toată acea vreme în care n-am avut nimic de-a face cu lumea. Mă tot gândesc la cartea rusească pe care o purta mereu cu el. Rusia a fost întotdeauna mai aproape de patria mea decât de a lui. Da, Madox a fost un om care a murit din cauza naţiunilor.

Iubeam calmul lui în toate. Eu mă certam aprins despre anumite puncte pe o hartă, iar rapoartele lui ajungeau cumva să vorbească despre „disputa" noastră în termeni rezonabili. Scria calm şi voios despre călătoriile noastre atunci când avea vreo bucurie de descris, ca şi cum am fi fost Anna şi Vronski la un bal. Totuşi, el n-a intrat niciodată cu mine în acele săli de bal din Cairo. Şi eu am fost acela care s-a îndrăgostit dansând.

Se mişca agale. Nu l-am văzut niciodată dansând. Era scriitor, unul dintre aceia care interpretează lumea. Înţelepciunea lui creştea din cea mai măruntă fărâmă de emoţie îndreptată spre el. O privire putea duce la paragrafe întregi de teorie. Dacă zărea un nod nou într-un trib al deşertului sau dacă descoperea un palmier rar, rămânea fermecat săptămâni întregi. Când găseam mesaje în călătoriile noastre - orice formulare, modernă sau antică, scrisă în arabă pe un zid de lut sau mâzgălită cu cretă în engleză pe aripa unei maşini - o citea şi apoi îşi apăsa pe ea palma ca şi cum ar fi vrut să-i atingă înţelesurile ascunse, să se apropie cât putea de mult de cuvinte.

Îşi întinde braţul, cu venele umflate, orizontale, în sus, în aşteptarea plutei de morfină care-l poartă. Pe când aceasta se revarsă în el ca un torent, îl aude pe Caravaggio scăpând acul în vasul de email în formă de rinichi. Vede conturul cărunt întorcându-se cu spatele şi apoi ivindu-se iar, prizonier la rândul său, un supus al morfinei ca şi el.

Sunt zile când mă întorc acasă după pagini de fraze aride, când nu mă poate salva decât *Trandafir înmiresmat* de Django Reinhardt şi Stephane Grappelly, cântând împreună cu Hot Club din Franţa. 1935. 1936. 1937. Nişte ani măreţi pentru jazz. Anii când s-a răspândit din Hotel Claridge de pe Champs Elysees până în barurile din Londra, sudul Franţei, Maroc, şi de acolo s-a strecurat în Egipt, unde zvonurile unor asemenea ritmuri au fost introduse pe ascuns de o formaţie fără nume din Cairo, care cânta muzică de dans. Când m-am întors în deşert, am luat cu mine serile de dans pe muzica celor 78 *Souvenirs,* Prin baruri, femeile păşind ca nişte ogari, lipindu-se de tine când le murmurai în umbra umerilor, în ritmul melodiei *My Sweet.* Realizată de compania de discuri Societe Ultraphone Francaise. 1938. 1939. Era o şoaptă de iubire într-un chioşc. După colţ aştepta un război.

În acele ultime seri la Cairo, luni de zile după ce legătura noastră se terminase, l-am convins în cele din urrnj pe Madox să vină la un bar pentru o petrecere de rămas bun. Ea şi soţul ei erau acolo. O ultimă noapte. Un ultim bal. Almasy era beat şi încerca un vechi pas de dans pe care îl inventase, denumit *Îmbrăţişarea Bosforului,* ridicând-o pe Katharine Clifton

în braţele lui aspre şi puternice şi traversând aşa ringul de dans până ce s-a prăbuşit cu ea peste nişte flori de aspidistra crescute în apă de Nil.

Cine povesteşte acum? gândeşte Caravaggio.

Almasy era beat şi dansul lui le părea celorlalţi o înlănţuire violentă de mişcări. În acele zile el şi ea nu păreau a se înţelege prea bine. O scutura dintr-o parte în alta ca şi cum ar fi fost vreo vampă anonimă, şi îşi îneca în băutură tristeţea faţă de plecarea lui Madox. Era gălăgios şi vulgar cu noi la masă. De obicei, când Almăsy era aşa, ne încheiam petrecerea, dar aceasta era ultima noapte a lui Madox la Cairo, aşa că am stat mai departe. Un violonist egiptean cam nepriceput îl imita pe Stephane Grappelty-iar Almasy era ca o planetă ieşită din orbită. „Pentru noi - înstrăinaţii de această lume", şi-a închinat el paharul. Voia să danseze cu toată lumea, bărbaţi şi femei. A bătut din palme şi a anunţat: „Şi acum, *Îmbrăţişarea Bosforul"* Tu, Bernhardt? Hetherton?" Majoritatea l-au refuzat. S-a întors spre tânăra soţie a lui Clifton, care îl privea cu o furie stăpânită, şi ea s-a ridicat la invitaţia lui, iar el s-a izbit de ea, gâtul lui deja lipit de umărul ei stâng, de acel câmp dezgolit de deasupra paietelor. A urmat un tangou dement până ce unul dintre ei şi-a pierdut ritmul. Ea nu s-a dat înapoi în furia ei, refuzând să-i acorde victoria, să-l lase şi să se întoarcă la masă. Privindu-l doar în ochi cu încruntare, când el şi-a lăsat capul pe spate, cu o faţă nu solemnă, ci agresivă. Gura lui murmurând spre ea când şi-a aplecat din nou capul, scuipând poate cuvintele melodiei *Trandafir înmiresmat*.

La Cairo, între expediţii, nimeni nu-l prea vedea pe Almasy. Părea fie distant, fie agitat. Lucra la muzeu ziua şi frecventa barurile din piaţa din sudul oraşului noaptea. Pierdut într-un alt Egipt. Numai pentru Madox veniseră cu toţii aici. Dar acum Almasy dansa cu Katharine Clifton. Şirul de plante i-a atins silueta zveltă. El s-a răsucit cu ea, ridicând-o în braţe, şi apoi a căzut. Clifton a rămas aşezat pe scaun, privindu-i cu coada ochiului. Almasy întins peste ea şi apoi încercând încet să se ridice, netezindu-şi părul blond spre spate, îngenunchind deasupra ei, în colţul îndepărtat al încăperii. Fusese odată un bărbat manierat.

Era trecut de miezul nopţii. Invitaţii nu prea gustau gluma, cu excepţia clienţilor obişnuiţi care se amuzau din toate, deprinşi cu aceste ritualuri ale europeanului iubitor de deşert. Erau femei cu cercei lungi de argint atârnaţi de urechi, femei îmbrăcate în paiete, acele micuţe picături de ftetal înfierbântate de căldura din bar, de care Almasy fusese mereu atras în trecut, femei care, în ritmul dansului, îi scuturau peste faţă cerceii cu zimţi de argint. În alte nopţi dansase cu ele, purtându-le în braţele lui, ridicându-le în aer de sub coaste pe măsură ce se îmbăta mai tare. Da, erau amuzate, râzând de pântecul lui Almasy când i s-a desfăcut cămaşa, nu prea încântate să-i poarte întreaga greutate sprijinită de umerii lor când se oprea puţin în timpul dansului, prăbuşindu-se apoi, mai târziu, în mijlocul unui „scottische".

Era important în seri ca aceasta să urmezi mersul petrecerii, în timp ce constelaţiile umane se răsuceau şi înecau în jurul tău. Nu exista nici un gând, nici un plan. Observaţiile asupra seratei veneau mai încolo, în deşert printre contururile terestre dintre Dakhla şi Kufra. Atunci avea să-şi amintească scheunatul ca de căţel, care-l făcuse să se uite prin jur în ringul de dans după un câine, şi despre care-şi dădea acum seama, privind discul busolei plutind în ulei, că ar fi putut veni de la o femeie pe care o călcase pe picior. Zărind în depărtare o oază, se dădea mare cu stilul său de dans, ridicându-şi braţele şi legănându-şi ceasul de la încheietura mâinii către cer.

Nopţi reci în deşert. Apuca un fir din ceata nopţilor şi şi-l punea în gură ca pe-o hrană. Era în primele două zile ale unei călătorii în deşert, când se afla în zona nedefinită dintre oraş şi platou. După şase zile, nu se mai gândea deloc la Cairo sau la muzică sau la străzi sau la femei; atunci deja păşise într-un timp străvechi, se obişnuise cu ritmul respiraţiei apelor adânci. Singura sa legătură cu lumea plină de oraşe era Herodot, ghidul său, antic şi modem, printre presupuse minciuni. Când descoperea adevărul în ceea ce păruse a fi minciună, îşi scotea cutia cu lipici şi lipea câte o hartă sau o hârtiută cu date sau folosea un spaţiu alb din carte pentru a schiţa bărbaţi în fuste, cu animale şterse şi necunoscute alături. Locuitorii

timpurii ai oazelor nu desenaseră în mod normal animale, deşi Herodot susţinea contrariul. Ei venerau o zeiţă însărcinată, şi portretele lor pictate pe piatră înfăţişau cel mai adesea femei însărcinate.

În două săptămâni nici măcar ideea de oraş nu-i mai trecea prin minte. Era ca şi cum ar fi păşit prin acel milimetru de ceaţă aşternut peste fibrele încondeiate ale unei hărţi, acea zonă pură dintre pământ şi hartă, dintre distanţe şi legendă, dintre natură şi povestitor. Sandford o numea geomorfologie. Locul către care aleseseră să se îndrepte; pentru a se împlini întru totul, pentru a-şi uita rădăcinile şi trecutul. Aici, alături de busola solară şi contorul de distanţă şi cartea sa, era singur, propria sa invenţie. Ştia în aceste momente cum funcţiona mirajul, fata morgana, fiindcă devenea parte din el.

Se trezeşte şi o găseşte pe Hana spălându-l. Alături e o masă, la nivelul taliei. Ea se apleacă, mâinile ei purtând apă din ligheanul de porţelan spre pieptul lui. Când termină îşi trece de câteva ori degetele ude prin cap, şi părul îi devine umed şi întunecat. Îşi ridică privirea şi îi vede ochii deschişi şi zâmbeşte.

Când îşi deschide din nou ochii, Madox e acolo, jerpelit, istovit, ţinând seringa cu morfină, obligat să-şi folosească ambele mâini pentru că-i lipsesc degetele mari. Cum îşi face singur injecţia? se gândeşte. Recunoaşte ochiul, obiceiul limbii de-a fremăta peste buză, agerimea minţii omului absorbind tot ce povesteşte. Doi vechi camarazi.

Caravaggio priveşte trandafiriul gurii bărbatului în timp ce vorbeşte. Gingiile probabil de culoarea palidă a iodului din picturile pe stâncă descoperite la Uweinat. Mai sunt multe de aflat, de supt din acest trup întins pe pat, inexistent cu excepţia gurii, a unei vene a braţului, a ochilor cenuşii de lup. E încă uimit de claritatea şi disciplina omului, care vorbeşte uneori la persoana întâi, uneori la persoana a treia, care încă nu recunoaşte că e Almasy.

-Cine povestea, mai înainte?

-Moartea înseamnă că treci la persoana a treia.

Toată ziua au împărţit între ei fiole de morfină. Pentru a deşira din el toată povestea, Caravaggio se ghidează după un cod de semne. Când bărbatul ars încetineşte ritmul, sau când Caravaggio simte că nu prinde tot - povestea de iubire, moartea lui Madox - apucă seringa din vasul de email în formă de rinichi, sparge vârful de sticlă al unei fiole prin apăsarea unui deget şi o umple. Acum e foarte direct cu Hana cu privire la toate acestea, rupându-i complet pacientului mâneca de la mâna stângă. Almasy nu poartă decât o flanelă gri de corp, aşa încât acum braţul lui negru stă gol sub cearşaf.

Fiecare picătură de morfină sorbită de trup deschide o nouă uşă, sau provoacă un salt înapoi în timp, până la picturile din peşteră sau la un avion îngropat, sau îl face să se mai întindă o dată alături de femeie, sub un ventilator, obrazul ei lipit de pântecul lui.

Caravaggio îl ridică pe Herodot. Întoarce o pagină, trece peste o dună şi dă peste Gilf Kebir, Uweinat, Gebel Kissu. Când Almâsy povesteşte, stă alături de el, refăcând lanţul de întâmplări. Doar patima face istoria să se abată de la şirul său, fremătând ca acul unei busole. Şi oricum, aceasta este o lume a nomazilor, o istorie apocrifă. O minte călătorind spre răsărit şi spre apus sub travestiul unei furtuni de nisip.

În Peştera Înotătorilor, după ce soţul ei făcuse avionul să se prăbuşească, a tăiat şi a aşternut pe jos paraşuta pe care o avea cu ea. Ea s-a întins deasupra, cu o grimasă la durerea rănilor ei. El a atins-o uşor cu degetele prin păr, căutând alte răni, apoi i-a pipăit umerii şi picioarele.

Acum, în peşteră, nu voia să piardă tocmai această frumuseţe a ei, aceste membre. Ştia că îi ţinea deja întreaga fire strânsă într-un pumn.

Era o femeie care îşi răstălmăcea faţa când se machia. Venind la o petrecere, suindu-se în pat, se pictase cu un ruj sângeriu, câte o pată purpurie pe fiecare ochi.

El şi-a înălţat privirea spre picturile din peşteră şi a furat culorile din ele. Ocrul şi-a găsit locul pe faţa ei, a vopsit-o cu albastru în jurul ochilor. A traversat peştera cu mâinile pline de roşu şi şi-a trecut degetele prin părul ei. Apoi toată pielea, încât genunchiul care se ivise din avion în ziua aceea dintâi era acum şofran curat. Pubisul. Inele de culoare în jurul picioarelor, ca să fie imună faţă de tot ce e uman. Existau tradiţii pe care le descoperise în

Herodot, conform cărora vechii războinici îi preamăreau pe cei iubiţi aflând o lume, oricare ar fi fost ea, în care aceştia deveneau nemuritori, şi aşezându-i acolo - un lichid colorat, un cântec, un desen pe o stâncă.

Era deja frig în peşteră. El a înfăşurat în jurul ei paraşuta, s-o încălzească. A aprins un foc micuţ şi a ars crenguţe de salcâm şi a suflat fum către toate colţurile peşterii. A descoperit că nu putea să-i vorbească direct, aşa încât i s-a adresat foarte formal, vocea izbindu-i-se de pereţii peşterii. *Acum mă duc să aduc ajutoare, Katharine. Mă înţelegi? Mai e un avion în apropiere, dar nu are benzină. S-ar putea să întâlnesc vreo caravană sau vreo maşină, şi în cazul ăsta am să mă-ntorc şi mai repede. Nu ştiu. A* scos cartea lui Herodot şi a aşezat-o lângă ea. Era septembrie 1939. A ieşit din peşteră, din văpaia focului, coborând pe întuneric către deşertul plin de lună.

A luat-o în jos pe pietre până la baza platoului şi s-a oprit acolo.

Nici un camion. Nici un avion. Nici o busolă. Numai luna şi umbra lui. A găsit vechiul indicator de piatră din trecut care arăta direcţia spre El Taj, nord-nord-vest. A memorat unghiul făcut pe nisip de propria sa umbră şi a pornit la drum. La o sută de kilometri depărtare se afla *souk-ul* cu aleea ceasurilor. Apa în plosca de piele pe care o umpluse la un *ain*[48] îi atârna pe umăr şi se legăna ca o placentă.

Erau două momente ale zilei în care nu se putea mişca. La amiază, când umbra se afla chiar sub el, şi în amurg, înainte de apusul soarelui şi de ivirea stelelor, atunci toate erau la fel pe faţa deşertului. Dacă şi-ar fi continuat atunci drumul ar fi putut să se abată chiar şi cu douăzeci de grade de la ruta sa. Aştepta harta vie a stelelor, apoi pornea mai departe, consultându-le din oră în oră. În trecut, când avuseseră călăuze prin deşert, acestea atârnau o lampă de un băţ lung, şi toţi ceilalţi se ţineau după pasul săltat al luminii peste capul cititorului de stele.

Un om merge la fel de repede ca o cămilă. Patru kilometri pe oră. Dacă are noroc, poate găsi ouă de struţ. Dacă nu are noroc, o furtună de nisip poate înghiţi totul. A mers timp de trei zile fără să mănânce nimic. A refuzat să se gândească la ea. Dacă ajungea la El Taj, avea să mănânce *abra,* pe care triburile Goran o făceau din colochintă, fierbând seminţele ca să le ia gustul amar şi apoi pisându-le împreună cu curmale şi lăcuste. Avea să se plimbe pe aleea cu ceasuri şi alabastru. Dumnezeu să te aibă în paza Sa, spusese Madox. Rămas bun. O fluturare din mână. Exista un Dumnezeu doar în deşert, acum voia să creadă asta. In afara deşertului nu erau decât negoţ şi putere, bani şi război. Tirani financiari şi militari modelau lumea.

Se afla pe un teren aspru, trecuse de pe nisip pe piatră. A refuzat să se gândească la ea. Apoi s-au ivit dealurile ca nişte castele medievale. A mers până ce umbra i-a fost înghiţită de umbra unui munte. Tufişuri de mimoză. Colochinte. I-a strigat numele către pietre. *Căci ecoul este sufletul vocii înălţându-se în spaţii goale.*

Apoi a apărut El Taj. Îşi imaginase aleea oglinzilor aproape tot drumul. Când a ajuns la marginea aşezărilor umane, vehicule militare engleze l-au înconjurat şi l-au luat, fără să-i asculte povestea despre femeia rănită din Uweinat, la numai o sută de kilometri depărtare, de fapt fără să asculte nimic din ce zicea el.

-Vrei să-mi spui că englezii nu te-au crezut? Ca nu te-a ascultat nimeni?
-Nimeni n-a ascultat.
-De ce?
-Nu le-am dat numele care trebuia.
-Al tău?
-Pe-al meu l-am dat.
-Atunci care -
-*Pe-al ei.* Numele ei. Numele soţului ei.
-Ce le-ai spus? Tăcere.
-Trezeşte-te! Ce le-ai spus?

-Le-am spus că era soţia *mea.* Am spus Katharine. Soţul ei era mort. Le-am spus că era

[48] Ain - izvor, ochi de apă.

grav rănită, într-o peşteră din Gilf Kebir, în Uweinat, la nord de fântâna Ain Dua. Că avea nevoie de apă. Că avea nevoie de hrană. Aş fi mers înapoi cu ei, să-i conduc până acolo. Le-am spus că nu-mi trebuia decât o maşină. Una dintre maşinile lor blestemate... Poate că le păream unul dintre acei profeţi nebuni ai deşertului după călătoria mea, dar nu cred. Războiul deja începuse. Tocmai se capturau spioni prin deşert. Oricine avea un nume străin şi ajungea în aceste orăşele din oaze era suspect. Ea se afla la numai o sută de kilometri depărtare şi nu au vrut să mă asculte. O unitate engleză rătăcită prin El Taj. Atunci probabil m-au apucat furiile. Aveau nişte colivii de nuiele, de mărimea unei cabine de duş. Am fost închis într-una din ele şi dus cu camionul. M-am zbătut în ea până m-am prăvălit pe stradă, încă înăuntru. Strigam numele lui Katharine. Strigam Gilf Kebir. Când de fapt singurul nume pe care ar fi trebuit să-l strig, să-l aşez ca pe o carte de vizită în mâinile lor, era al lui Clifton.

-M-au suit din nou în camion. Nu eram decât un posibil spion de mâna a doua. Doar un bastard internaţional.

Caravaggio vrea să se ridice şi să plece din această vilă, dintre ruinele războiului. El nu e decât un hoţ. Ceea ce vrea Caravaggio e să-şi înfăşoare braţele în jurul genistului şi Hanei, sau, şi mai bine, să îmbrăţişeze oameni de vârsta lui, într-un bar în care cunoaşte pe toată lumea, unde poate să danseze şi să discute cu o femeie, să-şi sprijine capul de fruntea ei, orice, dar ştie că mai înainte trebuie să iasă din acest deşert, din clădirea sa de morfină. Trebuie să se desprindă de drumul invizibil spre El Taj. Acest bărbat pe care îl crede a fi Almasy s-a folosit de el şi de morfină pentru a se întoarce în propria sa lume, spre propria sa întristare. Nu mai contează de partea cui fusese în timpul războiului. Dar Caravaggio se apleacă spre el.

- Trebuie să aflu un lucru.

- Ce?

-Vreau să ştiu dacă tu ai omorât-o pe Katharine Clifton. Adică, dacă tu l-ai ucis pe Clifton şi astfel şi pe ea.

-Nu. Nici nu m-am gândit la aşa ceva.

-Te întreb fiindcă Geoffrey Clifton a lucrat pentru Serviciul Britanic de Spionaj. Din păcate, nu era doar un simplu englez nevinovat. Nu era doar un băiat prietenos ca oricare altul. În ceea ce-i privea pe englezi, el urmărea grupul vostru ciudat din deşertul egipteano-libian. Ştiau că într-o bună zi deşertul avea să devină un teatru de război. Clifton făcea fotografii aeriene. Moartea lui i-a tulburat, şi îi mai deranjează şi acum. Încă îşi mai pun întrebări. Şi Serviciul ştia despre legătura ta cu soţia lui de la început. Chiar dacă Clifton habar n-avea. Au bănuit că moartea lui ar fi putut fi plănuită ca măsură de protecţie, ridicarea podului mobil cum ar veni. Te aşteptau la Cairo, dar desigur, tu te-ai întors în deşert. Mai târziu, fiind trimis în Italia, am pierdut ultima parte a istoriei tale. N-am mai ştiut ce s-a întâmplat cu tine.

-Deci acum ai dat de urma mea.

-Am venit aici din cauza fetei. Îl cunoşteam pe tatăl ei. Ultimul om pe care mă aşteptam să-l găsesc aici în mănăstirea asta bombardată era contele Ladislaus de Almasy. Sincer să fiu, mi-ai devenit mai drag decât majoritatea celor cu care am lucrat.

Dreptunghiul de lumină care alunecase pe scaunul lui Caravaggio îi încadra acum pieptul şi capul, aşa încât pacientului englez faţa lui îi părea un portret. Într-o lumină mai tăcută, părul îi era întunecat, dar acum coama sălbatică se aprinsese, strălucitoare, pungile de sub ochi şterse de razele târzii, trandafirii.

Întorsese invers scaunul ca să se poată sprijini cu pieptul de spătar, stând cu faţa spre Almasy. Cuvintele nu ieşeau uşor din gura lui Caravaggio. Îşi freca falca, cu faţa inundată de cute, cu ochii închişi, ca să gândească pe întuneric, şi abia după aceea îi scăpa câte-un cuvânt, smuls dintre gânduri. Se întrezărea în el această umbră, cum stătea aşezat în cadrul dreptunghiular de lumină, aplecat peste spătarul unui scaun, lângă patul lui Almasy. Unul dintre cei doi bărbaţi mai în vârstă din această poveste.

-Pot să vorbesc cu tine, Caravaggio, căci simt că suntem amândoi muritori. Fata, băiatul, ei încă nu sunt muritori. În ciuda lucrurilor prin care-au trecut. Hana era tare

nefericită când am cunoscut-o eu.

-Tatăl ei a fost ucis în Franţa.

-Înţeleg. N-a vrut să spună nimic despre asta. Era distantă faţă de toată lumea. Singurul mod în care am putut-o face să comunice a fost cerându-i să-mi citească ceva... Îţi dai seama că nici unul dintre noi nu are copii?

Apoi, întrerupându-se, ca şi cum s-ar fi gândit la vreo posibilitate.

-Ai nevastă? întrebă Almasy.

Caravaggio stătu în lumina trandafirie, acoperindu-şi faţa cu mâinile ca să poată gândi clar, ca şi cum şi acesta ar fi fost un dar al tinereţii, care lui nu-i mai venea atât de uşor.

- Trebuie să-mi spui şi tu ceva, Caravaggio. Sau nu sunt decât o carte? Ceva de citit, o fiinţă ademenită afară dintr-un lac şi pompată cu morfină, plină de coridoare, minciuni, vegetaţie sălbatică, ciorchini de pietre.

-Hoţii ca noi au fost foarte folosiţi în acest război Am fost legalizaţi. Am furat. Apoi unii dintre noi au început să dea sfaturi. Puteam citi prin camuflajul de înşelătorii mai uşor decât spionii oficiali. Am creat păcăleli duble. Campanii întregi erau dirijate de acest amestec de escroci şi intelectuali. Eu acopeream zona Orientului Mijlociu, acolo am auzit prima oară despre tine. Erai o enigmă, un spaţiu gol pe diagramele lor. Punându-ţi toate cunoştinţele despre deşert în mâinile germanilor.

-Prea multe s-au întâmplat la El Taj în 1939, când am fost capturat, suspectat de a fi spion.

-Deci atunci ai trecut de partea nemţilor.

Tăcere.

-Şi tot n-ai reuşit să te întorci în Peştera Înotătorilor, la Uweinat?

-Nu, până când m-am oferit să-l conduc pe Eppler prin deşert până la Cairo.

-Trebuie să-ţi spun ceva. În legătură cu 1942, când l-ai dus pe spion la Cairo...

-Operaţiunea Salaam.

-Da. Când lucrai pentru Rommel.

-Un om excepţional... Ce voiai să-mi spui?

-Voiam să-ţi spun, când ai străbătut deşertul evitând trupele aliate, călătorind cu Eppler - a fost o faptă eroică. De la oaza Gialo tot drumul până la Cairo. Numai tu puteai fi în stare să-l aduci pe omul lui Rommel până la Cairo cu copia romanului *Rebecca*.

-De unde ştii despre toate astea?

-Ceea ce vreau să-ţi spun este că nu l-au descoperit pur şi simplu pe Eppler la Cairo. Ştiau despre întreaga călătorie. Un cod german fusese descifrat cu mult timp înainte, însă nu-l puteam lăsa pe Rommel să afle, ori sursele noastre ar fi fost deconspirate. Aşa că a trebuit să-l aşteptăm pe Eppler până ce a ajuns la Cairo, înainte de a-l prinde.

V-am urmărit tot drumul. Peste întreg deşertul. Şi fiindcă cei din Serviciul de Spionaj aveau numele tău, fiindcă ştiau că erai implicat, erau şi mai interesaţi. Te voiau şi pe tine. Tu urma să fii ucis. Dacă nu mă crezi, uite, aţi pornit de la Gialo şi aţi călătorit timp de douăzeci de zile. Aţi urmat ruta care trece pe la fântâna îngropată. Nu v-aţi putut apropia de Uweinat din cauza trupelor aliate, şi aţi evitat Abu Ballas. Au fost zile când Eppler a avut febră de deşert şi tu a trebuit să-l îngrijeşti, să-l veghezi, deşi spui că nu-ţi plăcea de el...

Aţi presupus că avioanele v-au „pierdut urma", dar de fapt eraţi urmăriţi cu mare atenţie. Nu eraţi voi spionii, noi eram. Serviciul a bănuit că tu l-ai ucis pe Geoffrey Clifton din cauza femeii. I-au găsit mormântul în 1939, dar nici urmă de soţia sa. Tu deveniseşi inamicul nu când ai trecut de partea Germaniei, ci când ţi-ai început legătura amoroasă cu Katharine Clifton.

-Înţeleg.

-După ce ai plecat de la Cairo în 1942, te-au pierdut. Urmau să te prindă şi să te ucidă în deşert. Dar te-au scăpat. Aveai un avans de două zile. Trebuie să o fi luat razna, probabil că nu gândeai raţional, altfel te-am fi găsit. Minaseră maşina ascunsă. Au găsit-o mai târziu explodată, dar de tine nici urmă. Te facuseşi nevăzut. Asta frebuie să fi fost eroica ta călătorie, nu cea spre Cairo. Acum, când probabil că îţi pierduseşi

minţile.

-Erai şi tu la Cairo când mă urmăreau?

-Nu, am văzut doar dosarele. Urma să plec în Italia şi s-au gândit că ai putea fi acolo.

- Aici.

- Da.

Rombul de raze se înălţă pe perete, lăsându-l pe Caravaggio în umbră. Părul lui, din nou întunecat. El se lăsă pe spate, cu umărul rezemat de frunzele pictate.

-Bănuiesc că nu mai contează, murmură Almâsy.

-Vrei morfină?

-Nu. Îmi rânduiesc nişte lucruri. Am fost întotdeauna un om rezervat. E greu acum să-mi dau seama că am fost atât de *discutat*.

-Aveai o legătură amoroasă cu cineva asociat Serviciului de Spionaj. Existau anumite persoane din Serviciu care te ştiau personal.

- Bagnold, probabil.

- Da.

Caravaggio făcu o pauză.

-Trebuie să mai vorbesc cu tine despre un lucru.

-Ştiu.

- Ce s-a întâmplat cu Katharine Clifton? Ce s-a întâmplat atunci, chiar înainte de începerea războiului, de a trebuit să mai faceţi toţi un drum până la Gilf Kebir? După ce Madox a plecat în Anglia.

Mai aveam de făcut o ultimă călătorie până la Gilf Kebir, să strâng ce mai rămăsese în tabăra de pornire de la Uweinat. Viaţa noastră acolo se încheiase. Credeam că nimic n-avea să se mai întâmple între noi. N-o mai întâlnisem ca amant de aproape un an. Un război se pregătea undeva, ca o mână intrând pe fereastra unei mansarde. Iar ea şi cu mine deja ne retrăsesem după zidurile vechilor noastre obiceiuri, într-o relaţie aparent inocentă. Nu ne mai vedeam prea des.

În vara anului 1939 urma să merg până la Gilf Kebir împreună cu Gough, să strângem tabăra de pornire, iar Gough avea să se întoarcă cu camionul. Clifton urma să vină cu avionul său să mă ia. Apoi urma să ne împrăştiem, să ieşim din triunghiul care se formase între noi.

Când am auzit avionul, când l-am văzut, tocmai coboram pe stâncile platoului. Clifton era întotdeauna punctual.

Există un mod anume în care un mic avion de marfă coboară spre aterizare, alunecând în jos de pe linia orizontului, îşi înclină aripile în lumina deşertului şi apoi sunetul se întrerupe, şi avionul pluteşte spre pământ. N-am înţeles niciodată în întregime cum funcţionează avioanele. Le-am privit apropiindu-se de mine în deşert şi am ieşit din cortul meu mereu cu teamă. Îşi înmoaie aripile în lumină şi apoi se afundă în acea tăcere.

Molia a coborât zburând foarte aproape de platou. Eu fluturam foaia de cort albastră. Clifton a pierdut altitudine şi a trecut vuind pe deasupra mea, aşa de jos încât salcâmii şi-au scuturat frunzele. Avionul a luat-o spre stânga şi a dat un ocol şi, zărindu-mă din nou, s-a realiniat şi s-a îndreptat direct spre mine. La cincizeci de metri depărtare s-a înclinat brusc şi s-a prăbuşit. Am alergat spre el.

Am crezut că era singur. Ar fi trebuit să fie singur. Dar când am ajuns acolo să-l scot din avion, ea era lângă el. El era mort. Ea încerca să-şi mişte partea de jos a trupului, cu privirea aţintită înainte. Nisipul intrase pe fereastra de la carlingă şi îi umpluse poala. Nu părea a avea nici o rană. Mâna stângă se dusese în faţă să amortizeze prăbuşirea zborului lor. Am tras-o afară din avionul pe care Clifton îl botezase *Rupert* şi am dus-o sus în peşterile din stâncă. În Peştera Înotătorilor, unde erau picturile. Pe hartă, punctul de latitudine 23°30', longitudine 25°15'. În noaptea aceea l-am îngropat pe Geoffrey Clifton.

Am fost oare un blestem asupra lor? Pentru ea? Pentru Madox? Pentru deşertul sfâşiat de război, bombardat ca şi cum ar fi fost doar nisip? Barbari împotriva Barbarilor. Ambele armate străbăteau deşertul fără a avea nici cea mai vagă idee ce era el. *Deşerturile Libiei*. Scoate nuanţa politică, şi e cea mai minunată expresie pe care o cunosc. *Libia*. Un cuvânt

senzual, smuls din adâncuri, un izvor ademenit la suprafaţă. *B*-ul şi *i*-ul. Madox spunea că este unul dintre puţinele cuvinte în care îţi simţi limba dând colţul. Ţi-aduci aminte de Didona în deşerturile Libiei? *Un bărbat va fi precum râuri întregi de apă într-un loc uscat...*

Nu cred că am păşit într-un ţinut blestemat, sau că am fost prins într-o situaţie plină de răutate. Fiecare loc şi fiecare om mi-au fost un dar. Cum am descoperit picturile pe piatră din Peştera înotătorilor. Cum am cântat sâmburi de melodii cu Madox în expediţiile noastre. Cum s-a ivit Katharine printre noi în deşert. Cum am păşit spre ea pe podeaua de beton vopsită în roşu, şi cum am căzut în genunchi, cu capul lipit de pântecul ei, de parcă aş fi fost un copil. Tribul cu armele sale, lecuindu-mă. Chiar şi noi patru, Hana şi tu şi genistul.

Tot ce am iubit sau preţuit mi-a fost luat.

Am stat cu ea. Am descoperit că avea trei coaste rupte. Am tot aşteptat privirea ei să pâlpâie, încheietura ruptă a mâinii să se îndoaie, gura nemişcată să vorbească.

Cum ai putut să mă urăşti, a şoptit. Ai ucis aproape tot ce aveam în mine.

Katharine... tu n-ai -

Ia-mă în braţe. Nu te mai apăra. Nimic nu te poate schimba.

Privirea ei era permanentă. Nu mă puteam clinti din ţinta acelei priviri. Aveam să fiu ultimul lucru pe care îl vedea. Şacalul din peşteră, care avea să o călăuzească şi să o apere, care nu avea să o înşele niciodată.

Există o sută de zeităţi asociate cu animale, îi spun. Există cele legate de şacali - Anubis, Duamutef, Wepwawet. Acestea sunt fiinţe care te însoţesc în viaţa de apoi - aşa cum te-a călăuzit pe tine umbra mea timpurie, în toţi acei ani dinainte de-a ne cunoaşte. Toate acele petreceri de la Londra şi Oxford. Veghind asupra ta. Am stat în faţa ta când îţi făceai temele, scriind cu un creion gros. Am fost prezent când l-ai cunoscut pe Geoffrey Clifton, la două noaptea, în Biblioteca Uniunii Studenţilor din Oxford. Paltoanele tuturor sunt risipite pe jos, iar tu, în picioarele goale, ca un bâtlan, îţi croieşti drum ţopăind printre ele. El te priveşte, şi te privesc şi eu, deşi nu-mi simţi prezenţa, mă ignori. Ai acea vârstă la care îi observi doar pe bărbaţii arătoşi. Încă nu eşti conştientă de cei din afara sferei tale de atracţie. Şacalul nu prea e folosit ca însoţitor la Oxford. Pe când eu sunt unul dintre aceia care postesc până găsesc ceea ce caută. Peretele din spatele tău e acoperit de cărţi. Mâna ta stângă apucă un lung şirag de perle care îţi atârnă de gât. Picioarele tale goale croindu-şi atente calea. Cauţi ceva. Erai mai durdulie pe vremea aceea, deşi remarcabil de frumoasă pentru cercurile universitare.

Suntem toţi trei în Biblioteca Uniunii Studenţilor din Oxford, dar tu îl vezi doar pe Geoffrey Clifton. Va fi o iubire pătimaşă. El are o misiune cu nişte arheologi în Africa de Nord, din toate locurile posibile. „Un tip bătrân şi ţicnit cu care lucrez." Mama ta e încântată de această aventură.

Dar spiritul şacalului, care este „deschizătorul de drumuri", al cărui nume este Wepwawet sau Almâsy, se află în aceeaşi cameră cu voi. Cu braţele încrucişate, urmărind eforturile voastre de a duce o conversaţie aprinsă, un lucru dificil, dat fiind că amândoi sunteţi beţi. Dar ceea ce este cu adevărat minunat este faptul că, chiar şi în braţele beţiei de la două noaptea, amândoi înţelegeţi cumva însemnătatea şi plăcerea permanentă a celuilalt. Poate că aţi venit aici însoţiţi de altcineva, poate vă veţi petrece ţeastă noapte cu alţii, dar amândoi v-aţi găsit destinele.

La trei noaptea te gândeşti că ar trebui să pleci, dar nu-ţi găseşti un pantof. Îl ţii pe celălalt în mână, un condur trandafiriu, îl zăresc pe cel pierdut îngropat pe jumătate lângă mine şi-l ridic. Luciul lui. Sunt cu siguranţă pantofii tăi preferaţi, cu urmele degetelor tale în ei. Mulţumesc, spui primindu-l, plecând fără măcar să te uiţi la mine.

Cred în acest lucru. Când îi întâlnim pe cei de care ne îndrăgostim, un colţ al spiritului nostru devine un istoric un pedant, imaginându-şi sau amintindu-şi o întâlnire în care celălalt a trecut nepăsător, aşa cum Clifton s-ar putea să-ţi fi deschis uşa de la maşină cu un an mai înainte, trecând pe lângă destinul vieţii lui. Dar toate părţile trupului trebuie să fie pregătite pentru sosirea celuilalt, toţi atomii trebuie să tresară într-o singură direcţie pentru a se ivi dorinţa.

Am trăit ani de zile în deşert şi am ajuns să cred în asemenea lucruri. Deşertul e un loc plin de ascunzişuri. Un *trompe l'oeil* al timpului şi apei. Şacalul cu un ochi privind în urmă şi

cu celălalt cercetând calea pe care te gândeşti s-o apuci. În fălci ţine fărâme de trecut pe care ţi le pune la picioare, şi când tot acel timp va fi dezvăluit în întregime, se va dovedi că fusese deja cunoscut.

Ochii ei m-au privit, osteniţi de toate. O teribilă epuizare. Când am scos-o din avion, privirea ei încercase să înregistreze toate lucrurile din jur. Acum ochii erau umbriţi, ca şi cum ar fi protejat ceva înăuntru. M-am apropiat şi m-am aşezat pe călcâie. M-am aplecat şi mi-am lipit limba de ochiul drept, albastru, un gust de sare. Polen. I-am dus acel gust la gură. Apoi celălalt ochi. Limba mea lipită de porozitatea fină a pupilei, ştergând albastrul; când m-am dat înapoi avea o dâră alburie în privire. I-am desfăcut buzele, de data asta am lăsat degetele să intre mai adânc şi i-am descleştat dinţii, limba era retractată şi a trebuit s-o trag în sus, avea în ea un fir, o suflare a morţii. Era aproape prea târziu. M-am aplecat şi cu limba i-am aşternut polenul albastru pe limbă. Ne-am atins astfel o dată. Nimic. M-am dat înapoi, am tras aer în piept şi m-am aplecat din nou. Când i-am atins limba, a fremătat în ea un spasm.

Apoi un horcăit teribil, violent şi intim, s-a revărsa dinspre ea asupra mea. Un tremur prin întregul trup ca un fior de electricitate. A fost răsturnată din poziţia ei rezemată de peretele pictat. Creatura intrase în ea şi se arcuise prin aer şi se prăbuşise peste mine. Părea a fi din ce în ce mai puţină lumină în peşteră. Gâtul ei răsucindu-se dintr-o parte într-alta.

Cunosc metodele unui diavol. Mi s-a spus în copilărie despre amantul-demon. Mi s-a povestit despre frumoasa seducătoare care a intrat în odaia unui tânăr. Iar el, dacă ar fi fost deştept, i-ar fi cerut să se întoarcă cu spatele, căci demonii şi vrăjitoarele nu au spate, ci numai faţa sub care vor să ţi se arate. Ce făcusem? Ce creatură vârâsem în ea? Îi vorbisem, cred, mai mult de o oră. Fusesem oare amantul ei demon? Fusesem amicul-demon al lui Madox? Ţara aceasta - o pusesem oare eu pe hartă şi-o preschimbasem într-un ţinut al războiului?

E important să mori în locuri sfinte. Aceasta este una dintre tainele deşertului. Prin urmare Madox a intrat într-o biserică din Somerset, un loc care, simţea el, îşi pierduse sfinţenia, şi a comis ceea ce el socotea un act sfânt.

Când am întors-o, întregul trup îi era acoperit cu pigment sclipitor. Plante şi pietre şi raze şi cenuşă de salcâm, pentru a o face nemuritoare. Trupul, lipit de culoarea sfântă. Doar ochiul albastru îndepărtat, devenit anonim, o hartă albă pe care nimic nu este însemnat, nici pata unui lac, nici mănunchiul întunecat al unor munţi, aşa cum este ᶜel dinspre nord de Borkou-En-nedi-Tibesti, nici evantaiul verde-aprins, ca lămâia crudă, acolo unde braţele Nilului Pătrund în palma deschisă a Alexandriei, pe muchia Africii.

Şi toate numele de triburi, nomazii plini de credinţă care au străbătut faţa monotonă a deşertului şi au găsit în ea strălucire şi sfinţenie şi culoare. Aşa cum o piatră sau o cutie de metal găsită pe jos, sau un os, pot fi îndrăgite şi pot deveni eterne într-o rugă. Într-un asemenea ţinut glorios intră ea acum, devenindu-i parte. Murim ascunzând în noi o comoară de amanţi şi triburi, gusturi pe care le-am înghiţit, trupuri în care ne-am scufundat şi-am înotat ca în nişte râuri de înţelepciune, firi în care ne-am urcat ca în nişte arbori, temeri în care ne-am ascuns ca în nişte peş. teri. Vreau ca toate acestea să-mi fie înscrise pe trup când voi muri. Cred într-o asemenea cartografiere, a fi însemnat de natură. Nu doar a ne trece pe o hartă, ca nişte etichete, ca numele celor bogaţi înscrise pe clădiri. Suntem istorii comune, cronici comune. Nu suntem stăpâniţi de nimeni sau monogami în gesturile şi experienţele noastre. Tot ce mi-am dorit a fost să păşesc într-un asemenea ţinut lipsit de hărţi.

Am dus-o pe Katharine Clifton în inima deşertului, unde se află cartea comună a lunii. Ne aflam printre zvonuri de izvoare. În cetatea tuturor vânturilor.

Faţa lui Almasy căzu într-o parte, privind în gol - sau poate spre genunchii lui Caravaggio.

-Acum vrei nişte morfină?

-Nu.

-Să-ţi aduc ceva?

-Nimic.

X

August

CARAVAGGIO COBORÎ SCĂRILE PE ÎNTUNERIC ŞI INTRĂ în bucătărie. Pe masă nişte ţelină, nişte napi cu rădăcinile încă pline de noroi. Lumina venea doar de la un foc pe care Hana îl aprinsese de curând. Ea stătea cu spatele la el şi nu-i auzise paşii în cameră. Lui Caravaggio timpul petrecut în vilă îi relaxase trupul şi-i slăbise încordarea, aşa încât acum părea mai mare, mai larg în gesturi. Numai tăcerea mişcărilor lui rămăsese aceeaşi. Altfel, avea acum o uşoară neîndemânare, o toropeală în gesturi.

Îşi trase cu zgomot un scaun pentru ca fata să se întoarcă, să-şi dea seama că se afla şi el în odaie.

- Salut, David.

El îi făcu un semn cu mâna. Simţea că stătuse prea mult prin deşerturi.

- Cum e?

- Doarme. A spus tot.

- E cine credeai?

- E în regulă. Putem să-l lăsăm în pace.

-Bănuiam eu. Şi Kip şi eu suntem siguri că e englez. Kip e convins că cei mai buni dintre oameni sunt excentrici, şi el a lucrat cu unul**.**

-Eu cred că excentricul este Kip. În orice caz, unde e Kip?

-Pregăteşte ceva pe terasă, nu vrea să mă lase să văd. Ceva de ziua mea. Hana se ridică din poziţia ei ghemuită înaintea grătarului sobei, ştergându-şi o mână de celălalt braţ.

-De ziua ta am să-ţi spun o mică poveste, zise el.

Ea îl privi fix.

-Nu despre Patrick, bine?

-Un pic despre Patrick, mai mult despre tine.

-Încă nu pot să ascult poveşti din astea, David.

- Taţii mor. Îi iubeşti mai departe cum poţi tu mai bine. Nu-l poţi ţine ascuns în inimă.

- Hai să discutăm când îţi trece efectul morfinei.

Se îndreptă spre el şi îl îmbrăţişa, se ridică pe vârfuri şi îi sărută obrazul. Braţele lui se strânseră în jurul ei, barba lui aspră ca nisipul pe pielea ei. Acum iubea acest lucru la el; în trecut fusese mereu pedant. Cărarea din părul lui, dreaptă ca Yonge Street la miezul nopţii, spusese Patrick. În trecut Caravaggio se mişcase în prezenţa ei ca un zeu. Acum, cu faţa şi trupul mai împlinite, şi cu această încărunţire în el, era o fiinţă mult mai apropiată.

În seara aceasta cina era pregătită de genist. Caravaggio n-o aştepta cu plăcere. O masă în trei - cea pregătită de genist - era, din punctul lui de vedere, irosită. Kip găsea legume şi le punea pe masă aproape crude, doar fierte puţin într-un fel de supă. Avea să fie încă o cină frugală, nu ceea ce şi-ar fi dorit Caravaggio după o asemenea zi, după ce ascultase povestea omului de la etaj. Deschise dulapul de sub chiuvetă. Acolo, înfăşurată în nişte pânză umedă, era nişte carne afumată, pe care Caravaggio o tăie în felii şi şi-o puse în buzunar.

-Ştii, aş putea să te ajut să te laşi de morfină. Sunt o infirmieră bună.

-Eşti înconjurată de nebuni.

-Da, cred că suntem cu toţii nebuni.

Când Kip îi chemă, ieşiră din bucătărie pe terasă, ale cărei muchii cu balustrada lor scundă de piatră erau tivite de lumină.

Lui Caravaggio îi părea ca un şirag de mici luminiţe electrice găsite prin biserici prăfuite, şi se gândi că genistul mersese prea departe când le luase din vreo capelă, chiar dacă era ziua de naştere a Hanei. Hana înainta încet cu mâinile peste faţă. Nu adia nici o suflare de vânt. Picioarele şi coapsele ei se mişcau prin valurile rochiei ca şi cum ar fi fost făcută dintr-o peliculă subţire de apă. Tenişii ei muţi pe piatră.

- Am tot găsit cochilii goale pe oriunde săpam, spuse genistul.

Încă nu înţelegeau. Caravaggio se aplecă peste pâlpâitul luminilor. Erau cochilii de melc umplute cu ulei. Privi în lungul şirului luminos; trebuie să fi fost cam patruzeci.

- Patruzeci şi cinci, spuse Kip, câte una pentru fiecare an al secolului până acum. Acolo de unde vin eu, nu ne sărbătorim numai pe noi înşine, ci şi epoca în care trăim.

Hana păşi pe lângă ele, cu mâinile ascunse în buzunare, aşa cum îi plăcea lui Kip s-o vadă mergând. Aşa de relaxată de parcă şi-ar fi pus mâinile la culcare, rămânând astfel cu o mişcare simplă, lipsită de braţe.

Caravaggio fu distras de prezenţa neaşteptată a trei sticle de vin roşu pe masă. Se apropie şi le citi etichetele şi dădu uluit din cap. Ştia că genistul nu avea să se atingă de ele. Toate trei fuseseră deja desfăcute. Kip trebuie să fi urmat instrucţiunile vreunei cărţi de bune maniere găsite prin bibliotecă. Apoi zări porumbul şi carnea şi cartofii. Hana îşi strecură mâna sub braţul lui Kip şi se apropie cu el de masă.

Mâncară şi băură, consistenţa neaşteptată a vinului asemenea cărnii pe limbile lor. Curând îi închinau toasturi caraghioase genistului - „marele jefuitor" - şi pacientului englez. Îşi închinară paharul unul altuia, Kip alăturându-li-se cu paharul lui de apă. Atunci începu să le povestească despre sine. Caravaggio îndemnându-l mai departe, neascultând întotdeauna, ridicându-se câteodată şi plimbându-se în jurul mesei, păşind încolo şi încoace de plăcere. Îi voia pe aceştia doi căsătoriţi, îşi dorea să-i îndemne verbal spre acest pas, dar ei păreau a-şi avea propriile reguli stranii privitoare la relaţia dintre ei. Ce făcea el, asumându-şi *acest* rol. Se aşeză din nou. Din când în când observa stingerea unei luminiţe. Cochiliile de melc nu puteau ţine prea mult ulei. Kip se ridica şi le umplea din nou cu parafină roz.

- Trebuie să le ţinem aprinse până la miezul nopţii.

Discutară apoi despre războiul deja aşa de-ndepărtat. „Când se termină războiul cu Japonia, toată lumea are să se întoarcă în sfârşit acasă", spuse Kip. „Şi unde te vei duce tu?" întrebă Caravaggio. Genistul dădu din cap, pe jumătate încuviinţare, pe jumătate negaţie, cu buze zâmbitoare. Astfel încât Caravaggio începu să povestească, mai mult pentru Kip.

Câinele se apropie de masă şi îşi puse capul în poala lui Caravaggio. Genistul ceru alte povestiri despre Toronto, ca şi cum ar fi fost locul unor miracole deosebite. Zăpadă care îneca oraşul, îngheţa portul, vara feriboturi pe care lumea asculta concerte. Dar ceea ce-l interesa cu adevărat erau detaliile care dezvăluiau firea Hanei, deşi ea era evazivă, abătându-l pe Caravaggio de la poveştile care includeau vreun moment din viaţa ei. Voia s-o ştie doar la timpul prezent, o fiinţă poate mai imperfectă sau mai plină de compasiune sau mai dură sau mai plină de obsesii decât fata sau tânăra femeie care fusese pe atunci. În viaţa ei erau mama ei Alice tatăl ei Patrick mama ei vitregă Clara şi Caravaggio. Îi încredinţase deja lui Kip aceste nume ca şi cum ar fi fost scrisorile ei de recomandare, zestrea ei. Aceştia erau lipsiţi de orice cusur şi nu trebuiau discutaţi. Îi folosea ca pe nişte autorităţi dintr-o carte pe care o putea cita în legătură cu cel mai bun mod de a fierbe un ou sau metoda corectă de a introduce usturoi într-un miel. Nu puteau fi puse la îndoială.

Iar acum - fiindcă era destul de beat - Caravaggio spuse povestea cu Hana cântând „Marseillaise", pe care i-o povestise şi ei mai înainte. „Da, am auzit cântecul", zise Kip, şi încercă să-l fredoneze. „Nu, trebuie să-l cânţi din toată *inima",* spuse Hana, „trebuie să-l cânţi în poziţie de drepţi!"

Se ridică în picioare, îşi scoase tenişii şi se sui pe masă. Patru luminiţe de melc pâlpâiau muribunde, pe masă, alături de picioarele ei goale.

- Acest cântec e pentru tine. Aşa trebuie să înveţi să-l cânţi, Kip. Îl cânt pentru tine.

Cântă spre întunericul de dincolo de melcii lor luminoşi, dincolo de pătratul de lumină din camera pacientului englez, către cerul înnoptat fremătând plin de umbre de chiparoşi. Mâinile îi ieşiră din buzunare.

Kip auzise cântecul prin cazărmi, cântat de grupuri de soldaţi, adesea în momente ciudate, ca de exemplu înaintea unui meci spontan de fotbal. Iar lui Caravaggio, de câte ori îl auzise în ultimii câţiva ani de război, nu-i plăcuse niciodată cu adevărat, nu-i făcuse niciodată plăcere să-l asculte. Purta în inimă versiunea Hanei de mulţi ani înainte. Acum ascultă cu plăcere, fiindcă din nou îl cânta ea, dar senzaţia i se schimbă rapid când auzi cum cânta. Nu cu patima ei de la şaisprezece ani, ci ca un ecou al plăpândului inel luminos ce pâlpâia în jurul ei în noapte. Îl cânta ca şi cum ar fi fost un imn rănit, ca şi cum nimeni n-ar mai putea vreodată aduna la un loc toată speranţa din cântec. Fusese schimbat de cei cinci ani până la

această noapte a celei de-a douăzeci şi una zi de naştere a ei, în al patruzeci şi cincilea an al secolului douăzeci. Cântând cu vocea unui călător istovit, singur împotriva tuturor. Un nou testament. Cântecul nu mai purta nici o certitudine. Vocea singuratică era unicul lucru neprihănit. Un cântec luminând dintr-o cochilie de melc. Caravaggio văzu cum cântecul era un ecou al inimii genistului, care cânta şi ea.

ÎN CORTUL LOR AU FOST NOPŢI FĂRĂ UN CUVÂNT ŞI nopţi pline de cuvinte. Nu ştia niciodată sigur ce urma să se întâmple, a cui fărâmă de trecut urma să se ivească, sau dacă atingerea avea să fie anonimă şi tăcută în întunericul lor. Apropierea cărnii ei sau carnea cuvintelor ei în urechea lui - cum stau întinşi pe salteaua cu aer pe care el insistă s-o umfle şi s-o folosească în fiecare noapte. A fost vrăjit de această invenţie occidentală. Dă drumul conştiincios la aer şi o împătureşte în trei în fiecare dimineaţă, aşa cum a făcut tot drumul, străbătând Italia de la un capăt la altul.

În cortul lor, Kip se cuibăreşte lipit de gâtul ei. Se topeşte sub atingerea unghiilor ei, care îi scarpină pielea. Sau stă cu gura pe gura ei, cu pântecul pe încheietura mâinii ei.

Ea cântă şi fredonează. Şi-l închipuie, în bezna acestui cort, a fi pe jumătate pasăre - o însuşire de pană în el, oţelul îngheţat la încheietura mâinii lui. Se mişcă somnoros de câte ori se află alături de ea într-un asemenea întuneric, nu chiar în pas cu lumea din jur, pe când, în lumina zilei, alunecă ager peste tot ce e întâmplător în jurul său, aşa cum culoarea alunecă peste culoare.

Dar noaptea se lasă în voia toropelii. Fata nu poate distinge rânduiala şi disciplina din el dacă nu-i vede ochii. Nu există cheie care să-l dezvăluie. Pretutindeni se loveşte de porţi înscrise în Braille. Ca şi cum organele, inima, şirurile de coaste, ar putea fi zărite prin piele, saliva de pe mâna ei devenită acum culoare. El a trasat harta tristeţii ei mai bine decât oricare altul. Aşa cum şi ea, la rândul ei, cunoaşte ciudata cale a iubirii lui faţă de periculosul ei frate. „A cutreiera e în sângele nostru. De aceea traiul in închisoare îi este, prin fire, cel mai greu de suportat, şi îi va pune viaţa în pericol ca să se elibereze."

În nopţile cuvântătoare, călătoresc prin ţara lui străbătută de cinci râuri. Sutlej, Jhelum, Ravi, Chenab, Beas.

O conduce până la măreţul *gurdwara*[49], scoţându-i pantofii, privind-o cum îşi spală picioarele, cum îşi acoperă capul. Lăcaşul în care intră a fost înălţat în 1601, profanat în 1757 şi construit din nou imediat după aceea. În 1830 au fost adăugate aurul şi marmura. „Dacă te-aş duce acolo înainte de ivirea zorilor, ai vedea la început doar ceaţa aşezată pe apă. Apoi ceaţa se ridică dezvăluind templul în lumină. Deja ai putea auzi imnurile dedicate sfinţilor - Ramananda, Nanak şi Kabir. Cântarea se află în inima credinţei. Auzi cântecul, miroşi fructele din grădinile templului - rodii, portocale. Templul este un liman în fluxul vieţii, deschis tuturor. Este corabia care a străbătut oceanul ignoranţei.

Trec prin noapte, intră pe uşa de argint a altarului, unde Cartea Sfântă e aşezată sub un baldachin de brocart. *Ragi*-i[50] cântă versurile din Carte acompaniaţi de muzicieni. Cântă de la patru dimineaţa până la unsprezece noaptea. *Granth Sahib-ul*[51] este deschis la întâmplare, este ales un fragment şi, timp de trei ore, înainte ca ceaţa să se ridice de pe lac pentru a dezvălui Templul de Aur, versurile se înlănţuie şi se unduiesc într-o citire neîntreruptă.

Kip o conduce pe malul unui iaz spre arborele-altar, unde Baba Gujhaji, primul preot al templului, e îngropat. Un copac plin de superstiţii, bătrân de patru sute cincizeci de ani. „Mama mea a venit aici să lege o sfoară de o creangă, şi să implore arborele să-i dăruiască un fiu, iar când s-a născut fratele meu s-a întors şi s-a rugat să fie binecuvântată cu un altul. Există arbori sacri şi apă vrăjită Peste tot în Punjab."

Hana e tăcută. El cunoaşte adâncul întunericului din ea, lipsa copilului şi lipsa credinţei. Mereu o cheamă spre el de pe marginea câmpiilor ei de tristeţe. Un copil pierdut. Un tată pierdut.

- Şi eu am pierdut pe cineva care mi-a fost ca un tată, spune el. Dar ea ştie că acest

---

[49] *Gurdwara* - templu sikh; templu înălțat într-un loc vizitat de un guru.

[50] *Ragi* - preot.

[51] *Granth Sahib* - principalul document religios al sikh-ilor.

bărbat de lângă ea este unul dintre cei fermecaţi, care a crescut detaşat de toate, şi deci îşi poate muta credinţa dintr-un loc într-altul, poate înlocui o pierdere. Există oameni pe care nedreptatea îi distruge şi alţii pe care nu. Dacă îl întreabă, el îi va spune că duce o viaţă bună - fratele lui în închisoare, prietenii aruncaţi în aer, iar el riscându-şi zilnic viaţa în acest război.

În ciuda bunătăţii lor, aceşti oameni erau teribil de nedrepţi. El putea sta toată ziua într-o groapă de lut demontând o bombă care-l putea ucide în orice moment, se putea întoarce acasă de la înmormântarea unui coleg genist, cu spiritul întristat; însă oricare ar fi fost încercările prin care trecea, întotdeauna găsea o soluţie şi un drum spre lumină, în schimb ea nu zărea nici o lumină. Pentru el existau diversele căi ale destinului, iar la templul din Amritsar[52] toate credinţele şi clasele sociale erau binevenite şi aşezate împreună la masă. Ei însăşi i s-ar îngădui să aştearnă bani sau o floare pe pânza întinsă pe podea, şi apoi să se alăture la măreaţa, continua cântare.

Îşi dorea acest lucru. Închiderea ei era o tristeţe a firii. El însuşi îi îngăduia să intre pe oricare dintre cele treisprezece porţi ale firii lui, dar ea ştia că dacă el s-ar afla în pericol, nu s-ar întoarce niciodată spre ea. Ar crea în jurul său un spaţiu şi s-ar concentra. Aceasta era arta lui. Sikh-ii, spusese, erau străluciţi în chestii tehnice. „Avem o apropiere mistică... cum se cheamă?" „Afinitate." „Da, o afinitate cu maşinăriile de orice fel."

Rămânea pierdut, departe de ei ore în şir, cu ritmul muzicii din radioul cu căşti bătându-i întruna în frunte şi intrându-i prin păr. Ea nu credea că i s-ar fi putut dărui cu totul, că i-ar fi putut fi iubită. El călătorea cu o viteză care-i permitea să înlocuiască orice pierdere. Aşa era firea lui. Fata nu voia să-i judece acest fel de-a fi. Ce drept avea. Kip ieşind din cort în fiecare dimineaţă, cu geanta atârnată de umărul stâng şi urmând cărarea ce se îndepărta de vila San Girolamo. În fiecare dimineaţă îl urmărea cu privirea, zărindu-i prospeţimea cu care se deschidea spre lume, poate pentru ultima oară. După câteva minute el îşi ridica ochii spre chiparoşii sfâşiaţi de schije, ale căror ramuri mijlocii fuseseră rupte în bombardamente. Pliniu trebuie să fi umblat pe o cărare ca aceasta, sau Stendhal, fiindcă episoade din *Mănăstirea din Parma* s-au petrecut şi în acest colţ de lume.

Kip privea în sus, arcul înalţilor arbori răniţi deasupra sa, cărarea medievală stându-i înainte, iar el, un tânăr având cea mai stranie profesie inventată de acest secol, un genist, un inginer militar care detectează şi dezamorsează mine. În fiecare dimineaţă ieşea din cort, se îmbăia şi se îmbrăca în grădină, şi se îndepărta de vilă şi împrejurimile ei, fără măcar să intre înăuntru - poate doar cu o fluturare a mâinii dacă o zărea - ca şi cum cuvintele, umanitatea, l-ar zăpăci, ar intra, ca sângele, în maşinăria pe care trebuia s-o înţeleagă. Îl vedea la patruzeci de metri de casă, printr-o deschizătură a cărării.

Acesta era momentul când îi lăsa pe toţi în urmă. Clipa în care podul mişcător se închidea în urma cavalerului, iar el rămânea singur, numai cu pacea propriului său talent riguros. La Siena fata văzuse o pictură murală. O frescă a oraşului. La câţiva metri în afara zidurilor oraşului, Vopseaua artistului se stinsese, aşa încât nici măcar trăinicia artei nu-i putea oferi o livadă îndepărtată călătorului care părăsea cetatea. Acolo, către o astfel de depărtare, se ducea Kip în timpul zilei. În fiecare dimineaţă păşea afară din tabloul pictat, îndreptându-se spre umbrele întunecate ale haosului. Cavalerul. Sfântul războinic. Ea vedea uniforma kaki licărind printre chiparoşi. Englezul îl numise *fato profugus* - fugar al soartei. Ea ghicise că aceste zile începeau pentru el cu plăcerea de a-şi înălţa privirea către arbori.

ÎI ADUSESERĂ PE GENIŞTI LA NEAPOLE LA ÎNCEPUTUL lui octombrie 1943, alegându-i pe cei mai buni din unităţile de ingineri militari aflate deja în sudul Italiei, Kip printre cei treizeci de soldaţi aduşi în oraşul minat.

În campania italiană, germanii au plănuit una dintre cele mai strălucite şi teribile retrageri din istorie. Înaintarea trupelor aliate, care ar fi trebuit să se încheie într-o lună, a durat un an. În drumul lor au fost întâmpinaţi de flăcări. Geniştii călătoreau pe apărătoarele de la roţile camioanelor în timpul mişcărilor de trupe, ochii lor atenţi căutând urme de săpături proaspete, care ar fi semnalat prezenţa unor mine de teren, sau mine de sticlă sau mine-pantof. Înaintarea imposibil de înceată. Mai spre nord, sus în munţi, trupe de partizani

[52] Amritsar - oraş din India, în nord-vestul provinciei Punjab; templul din Amritsar - Lacul de Nectar - este centrul religios al sikh-ilor.

ale grupurilor comuniste Garibaldi, purtând banderole roşii ca semn de recunoaştere, aşezau la rândul lor mine pe drumuri; acestea explodau când camioanele germane treceau pe deasupra lor.

Amploarea plasării de mine în Italia şi Africa de Nord nu poate fi imaginată. La răscrucea de drumuri Kismaayo-Afmadu au fost găsite două sute şaizeci de mine. Trei sute în zona podului de peste râul Omo. Pe 30 iunie 1941, genistii sud-africani au aşezat două mii şapte sute de mine de tip Mark II la Mersa Matruh într-o singură zi. Patru luni mai târziu, englezii au curăţat şapte mii opt sute şase mine din Mersa Matruh şi le-au plasat în altă parte.

Au fost fabricate mine din orice. Ţevi galvanizate de patruzeci de centimetri erau umplute cu materii explozive şi aşezate de-a lungul rutelor militare. Mine în cutii de lemn erau lăsate prin case. Mine tubulare erau umplute cu fulmicoton, fărâme de metal şi cuie. Genistii sud-africani băgau fier şi fulmicoton în canistre de douăzeci de litri care puteau apoi distruge chiar şi vehicule blindate.

Cel mai rău era în oraşe. Unităţi de dezamorsare, instruite superficial, erau trimise de la Cairo sau Alexandria. Divizia a optsprezecea a devenit celebră. In trei săptămâni în octombrie 1941 au dezamorsat o mie patru sute trei de bombe foarte periculoase.

În Italia a fost mai rău decât în Africa, detonatoarele cu mecanisme de ceasornic cumplit de sofisticate, dispozitivele activate cu arc diferite de tehnologia germană în care unităţile fuseseră instruite. Genistii care intrau în oraşe străbăteau bulevarde de-a lungul cărora cadavre atârnau de copaci sau de balcoanele clădirilor. Germanii răspundeau adesea prin a omorî zece italieni pentru fiecare german ucis. Unele dintre cadavrele atârnate erau minate şi trebuiau detonate în aer.

Germanii au evacuat oraşul Neapole pe 1 octombrie 1943. In timpul unui raid al trupelor aliate din luna anterioară, sute de locuitori părăsiseră oraşul şi se adăpostiseră în peşterile din afara sa. La retragerea lor, germanii au bombardat intrările peşterilor, închizându-i pe acei oameni în subterană. O epidemie de tifos s-a declanşat. În Port, vasele scufundate au fost minate din nou sub apă.

Cei treizeci de genişti au intrat într-un oraş plin de capcane. Erau bombe cu acţiune întârziată, tencuite în zidurile clădirilor publice. Aproape fiecare vehicul era minat. Genistii deveniră permanent suspicioşi faţă de orice obiect aşezat la întâmplare într-o încăpere. Nu aveau încredere în nimic din ce vedeau pe o masă dacă nu era îndreptat „spre ora patru". Ani de zile după terminarea războiului, un genist tot mai punea pe masă un stilou aşezându-l cu vârful mai gros îndreptat spre ora patru.

Neapole a continuat să fie zonă de război timp de şase săptămâni, iar Kip s-a aflat acolo cu unitatea sa pe întreaga perioadă. După două săptămâni i-au descoperit pe cetăţenii închişi în peşteri. Cu pielea înnegrită de excremente şi tifos. Procesiunea lor de întoarcere în oraş, către spitalele sale, a fost un alai de fantome.

După patru zile poşta centrală a sărit în aer, şi şaptezeci şi două de persoane au fost ucise sau rănite. Cea mai bogată colecţie de cronici medievale din Europa arsese deja, în arhivele oraşului.

Pe douăzeci octombrie, cu trei zile înainte de reco-nectarea curentului electric în oraş, s-a predat un german. A spus autorităţilor că mii de bombe, ascunse în zona portului, fuseseră ataşate la circuitul electric amorţit. In momentul redeschiderii curentului, oraşul urma să fie mistuit de flăcări. A fost interogat de mai mult de şapte ori, folosindu-se diverse trepte de tact şi forţă - la capătul cărora autorităţile încă nu erau sigure despre confesiunea lui. De data aceasta o întreagă zonă a oraşului a fost evacuată. Copii şi bătrâni, oameni aproape morţi, femei însărcinate, cei scoşi din peşteri, animale, vehicule valoroase, soldaţi răniţi de prin spitale, pacienţi cu boli psihice, preoţi şi călugări şi măicuţe de prin mănăstiri. În amurgul zilei de 22 octombrie 1943, mai rămăseseră în oraş doar doisprezece genişti.

Curentul electric avea să fie deschis la ora trei în după-amiaza zilei următoare. Nici unul dintre genişti nu mai fusese într-un oraş părăsit înainte, iar acestea aveau să fie cele mai stranii şi mai tulburătoare ore din viaţa lor.

Furtuni se prăvălesc seara asupra Toscanei. Fulgerul biciuie orice metal sau turlă înălţată deasupra priveliştii. Kip se întoarce întotdeauna la vilă, pe cărarea gălbuie dintre chiparoşi, pe la şapte seara, de obicei ora la care se porneşte tunetul, dacă se apropie într-

adevăr vreo furtună. O experienţă medievală.

Se pare că lui îi plac asemenea deprinderi meteorologice. Ea sau Caravaggio îi zăresc silueta în depărtare, oprindu-se în drumul spre casă să privească înapoi peste vale, să vadă cât de departe în urma lui e ploaia. Hana şi Caravaggio intră în casă. Kip îşi continuă marşul de aproape un kilometru, la deal, pe cărarea care se unduieşte uşor spre dreapta şi apoi uşor spre stânga. Doar sunetul bocancilor lui pe pietriş. Vântul îl ajunge în rafale, suflând printre chiparoşi dintr-o parte, făcându-i să se aplece, iar lui intrându-i în mânecile de la cămaşă.

În următoarele zece minute mărşăluieşte fără a şti niciodată sigur dacă ploaia îl va ajunge sau nu din urmă. De obicei o aude înainte de a o simţi, un răpăit pe iarba uscată, pe frunzele de măslin. Dar deocamdată păşeşte prin largul vânt răcoros al dealului, în prima linie a furtunii.

Dacă ploaia îl prinde înainte de a ajunge la vilă, continuă să meargă în acelaşi pas, îşi aruncă pelerina de cauciuc peste raniţă şi mărşăluieşte acoperit de ea.

Din cortul lui aude glasul pur al tunetului. Pocnete ascuţite deasupra, un huruit de trăsură când tunetul se pierde în munţi. Raza subită a unui fulger prin peretele cortului, întotdeauna, i se pare, mai strălucitoare decât lumina soarelui, o scânteiere de fosfor tăcut, ceva ca un mecanism, ceva având de-a face cu noul cuvânt pe care l-a auzit în sălile de instrucţie şi la radio, cuvântul „nuclear". În cort îşi desface turbanul ud, îşi usucă părul şi îşi înfăşoară un alt turban în jurul capului.

Furtuna se prăvăleşte dinspre Piemont spre sud şi spre est. Fulgerele cad peste turlele micuţelor capele din munte ale căror picturi reproduc Calea Crucii sau Misterele Rozariilor. În orăşelele Varese şi Varallo fulgerul luminează siluete de teracotă mai înalte decât statura unui om, sculptate în secolul al şaptesprezecelea, reproducând scene biblice. Braţele legate ale osânditului Cristos întinse către spate, biciul căzând, câinele urlând, trei soldaţi în următorul tablou al capelei, înălţând crucea către norii pictaţi.

Vila San Girolamo, situată unde e, simte şi ea biciul luminos al fulgerului - holurile întunecate, încăperea unde zace englezul, bucătăria în care Hana face focul, capela bombardată - toate se aprind dintr-o dată, lipsite de orice umbră. În timpul unor asemenea furtuni, Kip păşeşte fără frică pe sub arbori, prin colţul lui de grădină, pericolul de a fi ucis de fulger fiind patetic de mărunt în comparaţie cu riscul traiului său de zi cu zi.

Naivele imagini catolice din acele altare montane pe care le-a văzut îl însoţesc în semiântuneric, în timp ce numără secundele dintre fulger şi tunet. Poate că această vilă formează un tablou asemănător, ei patru în mişcarea lor separată, luminaţi pentru o clipă, aruncaţi cu ironie în fresca acestui război.

Cei doisprezece genişti rămaşi la Neapole s-au răspândit prin oraş. Toată noaptea s-au strecurat prin tuneluri închise, au coborât în ţevile de canalizare, căutând fire detonatoare care ar fi putut fi legate de generatoarele centrale. Vor fi evacuaţi la două după-amiaza, cu o oră înainte de deschiderea curentului electric.

Un oraş de doisprezece inşi. Fiecare într-o zonă diferită. Unul la generator, unul la rezervor, continuând scufundările - autorităţile sunt convinse că cea mai mare distrugere ar fi provocată de inundaţie. Cum se minează un oraş. E cumplit mai ales din cauza tăcerii. Singurul lucru ţinând de lumea oamenilor pe care îl aud e lătratul câinilor şi cântecul păsărilor, venind dinspre ferestrele apartamentelor de deasupra străzilor. Când soseşte clipa, se va duce într-una dintre odăile în care e o pasăre. O fărâmă umană în acest vid. Trece pe lângă Muzeul Arheologic Naţional, unde se află rămăşiţe de la Pompei şi Herculanum. A văzut câinele antic împietrit în cenuşă albă.

Lanterna purpurie de genist legată de braţul lui stâng e aprinsă în timp ce el merge, singura sursă de lumină de pe Strada Carbonara. E istovit după o noapte de căutări, iar acum nu prea mai e nimic de făcut. Fiecare dintre ei are un aparat de transmisie, dar acesta nu poate fi folosit decât în cazul vreunei descoperiri urgente. Cumplita tăcere din curţile goale şi din jurul fântânilor secate îl oboseşte cel mai mult.

La unu după-amiaza îşi croieşte drum spre biserica bombardată San Giovanni a Carbonara, unde ştie că se află o capelă a Sfintelor Rozarii. Trecea prin biserică cu câteva seri în urmă când, dintr-o dată, fulgerul umpluse bezna, iar el zărise înaltele siluete umane din

tabloul sculptat. Un înger şi o femeie într-un dormitor. Întunericul ascunsese scurta scenă, iar el rămăsese într-o stranã aşteptând, dar nu mai urmase nici o dezvăluire.

Ajunge acum în acel colţ al bisericii în care se află statuile de teracotă a căror piele e pictată în culoarea oamenilor albi. Scena înfăţişează un dormitor în care o femeie stă de vorbă cu un înger. Părul ei brun şi ondulat se iveşte de sub pelerina largă, albastră, degetele de la mâna ei stângă ating osul pieptului. Când înaintează în încăpere îşi dă seama că toate depăşesc statura unui om. Capul lui nu ajunge decât până Ia umărul femeii. Braţul înălţat al îngerului atinge o înălţime de patru metri. Totuşi, lui Kip îi ţin de urât. E o încăpere locuită, iar el păşeşte în cercul discuţiei acestor fiinţe care înfăţişează vreo poveste despre omenire şi paradis.

Îşi lasă sacul de pe umăr şi priveşte către pat. Vrea să se întindă pe el, ezitând numai datorită prezenţei îngerului. Deja a dat un ocol trupului eteric şi a observat becurile prăfuite ataşate de spatele său, dedesubtul aripilor mtunecate, şi ştie că, împotriva voinţei sale, n-ar putea dormi liniştit în prezenţa unei asemenea creaturi. Trei perechi de conduri, printr-o subtilitate a creatorului scenei, se ivesc de sub pat. Ceasul e în jur de unu şi patruzeci.

El îşi întinde pelerina pe podea, îşi netezeşte sacul ca pe o pernă şi se întinde pe piatră. Aproape toată copilăria lui, în Lahore, a dormit pe o rogojină întinsă pe podeaua dormitorului său. Şi de fapt nu s-a putut niciodată obişnui cu paturile din Occident. O rogojină de paie şi o pernă cu aer e tot ce foloseşte în cortul său, în timp ce în Anglia, pe când stătea la lordul Suffolk, se afunda chinuit de claustrofobie în coca moale a unei saltele şi stătea acolo întins, captiv şi treaz până ce se furişa să doarmă pe covor.

Se întinde lângă pat. Şi pantofii, observă, sunt mai mari decât în realitate. Picioarele amazoanelor se strecoară în ei. Deasupra capului său, braţul drept al femeii înălţat într-un gest şovăitor. Dincolo de picioarele lui, îngerul. Curând, unul dintre genişti va deschide curentul electric al oraşului, iar dacă va sări în aer o va face în compania acestor două fiinţe. Vor muri sau vor fi în siguranţă. Nu mai e nimic de făcut, oricum. A stat treaz toată noaptea într-o ultimă căutare a unor depozite secrete de dinamită sau a detonatoarelor cu ceas. Zidurile se vor fărâmiţa în jurul lui, sau va păşi printr-un oraş al luminii. Cel puţin şi-a găsit aceste figuri părinteşti. Se poate relaxa în mijlocul acestei conversaţii mimate.

Îşi ţine mâinile sub cap, citind pe faţa îngerului o nouă asprime, pe care n-o observase mai înainte. Floarea albă pe care o ţine în mână l-a păcălit. Şi îngerul este un luptător, în mijlocul acestui şir de gânduri ochii i se închid şi se lasă cucerit de propria sa osteneală.

E întins cu un zâmbet pe faţă, ca şi cum ar fi uşurat că în sfârşit poate să doarmă, că îşi permite un asemenea lux. Palma de la mâna stângă în jos, lipită de beton. Culoarea turbanului său oglindeşte nuanţa gulerului de dantelă de la gâtul Mariei.

La picioarele ei măruntul genist indian în uniformă, alături de şase conduri. Timpul pare a nu exista aici. Toţi şi-au ales poziţia cea mai comodă, pentru a uita de trecerea timpului. Astfel vom fi pomeniţi de ceilalţi. Într-un asemenea confort surâzător, având deplină încredere în cele din jur. Acum, cu Kip la picioarele celor două statui, scena sugerează o dezbatere cu privire la soarta lui. Braţul de teracotă ridicat - o amânare a execuţiei, promisiunea unui viitor măreţ pentru acest adormit, copilăros, născut prin străini. Cei trei aproape de clipa unei decizii, al unui acord.

Sub stratul subţire de praf faţa îngerului radiază o puternică bucurie. Ataşate de spatele său sunt cele şase becuri, din care două sunt arse. Dar, în ciuda acestui fapt, miracolul electricităţii îi luminează brusc aripile de dedesubt, aşa încât roşul lor sângeriu şi albastrul şi auriul amintind de culoarea câmpurilor de muştar strălucesc înviate în după-amiaza târzie.

ORIUNDE AR FI ACUM, ÎN VIITOR, HANA CUNOAŞTE traiectoria pe care trupul lui Kip a urmat-o ieşind din viaţa ei. Mintea ei o reface. Cărarea pe care şi-a tăiat-o printre ei. Când s-a transformat într-o stâncă de tăcere în mijlocul lor. Îşi aminteşte fiecare clipă din acea zi de august - cum era cerul, lucrurile de pe masă, dinaintea ei, întunecân-du-se sub tunet.

Îl vede pe câmp, cu mâinile încleştate peste cap, apoi îşi dă seama că nu e un gest de durere, ci din nevoia de a-şi ţine căştile strâns lângă creier. E la treizeci de metri de ea, pe câmpul de mai jos, când aude un urlet ieşind din trupul lui, dinspre el care niciodată nu-şi

înălţase vocea printre ei. Apoi cade în genunchi, ca şi cum ar fi fost desfăcut în bucăţi. Stă aşa şi apoi se ridică încet şi se îndreaptă în diagonală spre cort, intră şi închide după el foaia de la intrare. Un trosnet uscat de tunet, şi ea îşi vede braţele întunecându-se.

Kip se iveşte din cort cu puşca. Intră în vila San Girolamo şi trece pe lângă ea, mişcându-se ca o bilă de oţel într-un joc mecanic dintr-un parc de distracţii, peste prag şi în sus pe scări, trei trepte deodată, respirând ca un metronom, buşind cu botul ghetelor în faţa verticală a scărilor. Îi aude paşii de-a lungul coridorului în timp ce ea rămâne mai departe aşezată la masa din bucătărie, în faţa ei cartea, creionul, aceste obiecte încremenite şi întunecate de umbra dinainte de furtună.

El intră în dormitor. Se opreşte la piciorul patului în care zace pacientul englez.

Salut, genistule.

Patul puştii îi e lipit de piept, cureaua întinsă peste braţul îndoit, formând un triunghi.

Ce s-a întâmplat afară?

Kip arată ca un condamnat, desprins de lume, faţa lui brună plângând. Trupul se răsuceşte şi el trage un foc înspre vechea fântână şi tencuiala se sfărâmă scuipând praf pe pat. Se întoarce din nou, aşa încât puşca e îndreptată spre englez. Începe să tremure, şi apoi încearcă din toate puterile să se stăpânească.

Lasă puşca jos, Kip.

Se izbeşte cu spatele de zid şi se opreşte din tremurat. Pulbere de mortar prin aer în jurul lor.

Am stat aici la piciorul patului tău şi te-am ascultat, Unchiule. Toate lunile astea. Şi am făcut asta şi când am fost copil, acelaşi lucru. Am crezut că mă pot împlini cu ceea ce mŞ. Învăţau cei mai în vârstă decât mine. Am crezut că pot duce mai departe acea înţelepciune, schimbând-o încet-încet, dar în orice caz purtând-o dincolo de mine şi dând-o mai departe altuia.

Am crescut printre tradiţiile din patria mea, dar mai târziu, mult mai ades, cu cele din patria *ta*. Din plăpânda ta insulă albă care, cu obiceiurile ei şi manierele şi cărţile şi prefecţii şi logica ei a convertit cumva întreaga lume. Aţi ajuns să simbolizaţi precizia în comportament. Ştiam că dacă ridicam cana de ceai cu degetul care nu trebuia aveam să fiu proscris. Dacă greşeam nodul de la cravată, eram afară. Oare numai flota pe care aţi avut-o v-a dat o asemenea putere? Oare, aşa cum spunea fratele meu, s-a întâmplat fiindcă aveaţi cronici şi teascuri de tipărit?

Voi şi pe urmă americanii ne-aţi convertit. Cu regulile voastre misionare. Şi soldaţii indieni şi-au dat vieţile ca nişte eroi pentru a fi *pukkah*[53]. Purtaţi războaie ca şi cum ar fi jocuri de crichet. Cum aţi reuşit să ne prostiţi până acum? Uite... ascultă ce au făcut ai voştri.

Îşi aruncă puşca pe pat şi se apropie de englez. Radioul e la el, atârnat de centură. Îl desprinde şi pune căştile peste capul înnegrit al pacientului, care tresare de durerea pielii capului. Dar genistul lasă căştile acolo. Apoi se retrage şi îşi ia puşca. O vede pe Hana la uşă.

O bombă. Apoi alta. Hiroshima. Nagasaki.

Îşi îndreaptă puşca spre firidă. Şoimul de pe cerul văii pare a pluti intenţionat în V-ul catarii. Dacă îşi închide ochii, vede străzile Asiei pline de flăcări. Văpaia se rostogoleşte peste oraşe ca o hartă spulberată, uraganul de căldură ofilind trupurile care-i ies în cale, umbre de oameni umplând deodată aerul. Acest cutremur al înţelepciunii occidentale.

Se uită la pacientul englez, cu căştile pe cap, cu privirea îndreptată înăuntru, ascultând. Cătarea puştii alunecă în jos peste nasul subţire până la mărul lui Adam, deasupra claviculei. Kip îşi opreşte respiraţia. Postat corect, în unghiuri drepte faţă de puşca Enfield. Fără un fior.

Apoi privirea englezului se înalţă din nou spre el.

Genistule.

Caravaggio intră în cameră şi se întinde spre el, iar Kip îl împunge cu patul puştii în coaste. O lovitură a labei unei sălbăticiuni. Apoi, ca şi cum ar fi făcut parte din aceeaşi mişcare, e înapoi în poziţia sa nemişcată, în unghiuri drepte, poziţia soldaţilor din plutoanele

[53] *Pukkah* - corect, corespunzător.

de execuţie, învăţată la instrucţie prin diverse cazărmi din India şi Anglia. Gâtul ars în cătare.

Kip, spune ceva.

Acum faţa îi este un cuţit. Plânsul din şoc şi groază acum e reţinut, văzând tot, pe toţi din jurul său, într-o lumină diferită. Noaptea poate să cadă între ei, ceaţa poate să se lase, şi ochii negri ai tânărului bărbat tot ar străbate până la noul duşman care i se dezvăluise.

Mi-a spus fratele meu. Nu-ţi întoarce niciodată spatele Europei. Cei care încheie acorduri. Cei care semnează contracte. Cei care întocmesc hărţi. Niciodată să n-ai încredere în europeni, mi-a spus. Niciodată să nu dai mâna cu ei. Dar noi, ooh, noi ne lăsam uşor impresionaţi - de discursurile şi medaliile şi ceremoniile voastre. Ce am făcut în ultimii ani? Tăind, amorţind tentacule ale răului. Pentru ce? Ca să se întâmple *asta?*

Ce să se întâmple? Dumnezeule, spune-ne şi nouă!

Vă las radioul să vă înghiţiţi lecţia de istorie. Nu te mai mişca, Caravaggio. Toate acele discursuri despre civilizaţie făcute de regi şi regine şi preşedinţi... vocile unei ordini atât de abstracte. Mirosiţi-o. Ascultaţi la radio şi mirosiţi tonul de sărbătoare din el. În patria mea, când un tată încalcă ce e drept, îl ucizi.

Voi nici nu ştiţi cine este omul ăsta.

Cătarea puştii îndreptată fără şovăială spre gâtul ars. Apoi genistul o înălţă către ochii omului.

Trage, spune Almasy.

Ochii genistului şi ai pacientului se întâlnesc în încăperea aceasta întunecoasă în care se îmbulzeşte acum întreaga lume.

El face un semn de încuviinţare spre genist.

Fă-o, spune liniştit.

Kip scoate încărcătorul puştii şi-l prinde în cădere. Aruncă arma pe pat, un şarpe cu veninul scos. O vede pe Hana pe margine.

Omul ars îşi scoate căştile de pe cap şi le aşează încet înaintea sa. Apoi mâna lui stângă se întinde şi smulge aparatul auditiv şi îl lasă să cadă pe podea.

Fă-o, Kip. Nu mai vreau să aud nimic.

Îşi închide ochii. Alunecă în întuneric, departe de încăperea în care se află.

Genistul se sprijină de perete, cu braţele încrucişate, cu capul în jos. Caravaggio aude aerul sorbit şi suflat pe nări, rapid şi dur, ca un piston.

El nu e englez.

American, francez, nu-mi pasă. Când începi să distrugi rasele brune ale pământului, eşti englez. Mai înainte Regele Leopold[54] al Belgiei, iar acum blestematul de Harry Truman din Statele Unite. Cu toţii aţi învăţat de la englezi.

Nu. Nu el. Greşeşti. Dintre toţi, el e probabil de partea ta.

El ar spune că nu contează, zice Hana.

Caravaggio se aşează pe scaun. Întotdeauna, gândeşte el, stă pe scaunul ăsta. În odaie se aude cârâitul subţirel din căşti, radioul încă vorbind cu vocea sa subacvatică. Nu poate suporta să se întoarcă şi să se uite la genist, sau spre negura care e rochia Hanei. Ştie că tânărul soldat are dreptate. Nu s-ar fi aruncat niciodată o asemenea bombă asupra unei naţii albe.

Genistul iese din cameră, lăsându-i pe Caravaggio şi pe Hana lângă pat. I-a părăsit pe cei trei în lumea lor, nu le mai e santinelă. În viitor, dacă şi când pacientul englez va muri, Caravaggio şi fata îl vor îngropa. Morţii să-i îngroape pe morţi. N-a ştiut niciodată sigur ce înseamnă această expresie. Aceste câteva cuvinte aspre din Biblie.

Vor îngropa totul, lăsând afară doar cartea. Trupul, aşternuturile, hainele, puşca. În curând va fi singur cu Hana. Iar motivul pentru toate acestea, în aparatul de radio. Un eveniment cumplit, anunţat pe unde scurte. Un nou război. Moartea unei civilizaţii.

---

[54] Regele Leopold - rege al Belgiei, acuzat de lipsă de patriotism în timpul celui de-al doilea război mondial, care a abdicat în 1950-51.

Noapte nemişcată. Aude şoimii nocturni, ţipetele lor slabe, bufnetul surd al aripilor când se rotesc prin aer. Chiparoşii se înalţă peste cortul lui, încremeniţi în noaptea aceasta fără o adiere de vânt. El stă întins şi priveşte în gol spre colţul întunecat al cortului. Când îşi închide ochii vede văpaia, oameni sărind în râuri sau rezervoare ca să scape de flacăra sau pala de căldură care într-o clipă mistuie totul, tot ce au pe ei, pielea şi părul, chiar şi apa în care se aruncă. Geniala bombă purtată peste ocean de un avion, lăsând în urma ei luna înspre est, dusă către verdele arhipelag. Şi aruncată.

Nu a mâncat nimic, nu a băut apă, nu poate să înghită nimic. Înainte de căderea serii a curăţat cortul de toate obiectele militare, tot echipamentul de dezamorsare a bombelor, şi-a scos toate tresele şi decoraţiile de pe uniformă, înainte de-a se culca şi-a desfăcut turbanul şi şi-a pieptănat părul şi apoi l-a strâns într-un coc în vârful capului şi s-a întins pe spate, a privit lumina de pe pielea cortului risipindu-se încet, păstrând cât mai mult ultima scânteiere albăstruie a zilei, auzind căderea vântului în nemişcare şi apoi urmărind ocolurile şoimilor după bătaia aripilor lor. Şi toate sunetele plăpânde din aer.

Simte că toate vânturile din lume au fost supte spre Asia. Se îndepărtează de numeroasele bombe mărunte din cariera sa, îndreptându-se către o bombă, se pare, de mărimea unui oraş, atât de vastă încât cei vii pot privi moartea lumii dimprejurul lor. Nu ştie nimic despre această armă. Dacă a fost un subit asalt de metal şi explozie, sau dacă aerul în fierbere s-a năpustit peste şi prin tot ce era viu şi uman. Ştie numai un lucru, simte că nu mai poate să se lase atins de nimic, nu poate să mănânce mâncarea şi nici măcar să bea dintr-o băltoacă, aşezat pe o bancă de piatră, pe terasă. Simte că nu poate să scoată un chibrit din geantă şi să aprindă lampa, căci simte că lampa va aprinde totul înjur. În cort, înainte ca lumina să dispară, a scos fotografia familiei sale şi s-a uitat la ea. Numele lui este Kirpal Singh şi nu ştie ce caută pe aici.

Acum stă sub copaci în arşiţa lui august, fără turban, purtând numai o *kurta*[55]. Nu are nimic în mâini, se plimbă doar pe lângă şirul de arbuşti, cu picioarele goale în iarbă, sau pe piatra terasei, sau prin cenuşa unui vechi foc de tabără. Trupul viu în lipsa lui de somn, înălţat pe marginea unei văi întinse a Europei.

DIMINEAŢA DEVREME ÎL VEDE ÎN PICIOARE, LÂNGĂ cort. În timpul nopţii se uitase dacă se vedea vreo luminiţă printre copaci. Fiecare dintre cei trei rămaşi în vilă mâncase singur în seara aceea, englezul nu se atinsese de nimic. Acum vede braţul genistului izbind, şi pereţii de pânză se prăbuşesc ca o velă de corabie. El se răsuceşte şi se îndreaptă către casă, suie treptele spre terasă şi dispare.

În capelă trece pe lângă stranele arse spre absidă unde, sub o prelată fixată de pământ cu crengi, se află motocicleta. Începe să tragă învelişul de pe vehicul. Se ghemuieşte lângă motocicletă şi începe să picure ulei peste rotiţe şi zimţi.

Când Hana intră în capela fără acoperiş, îl găseşte aşezat acolo, rezemându-şi spatele şi capul de volan.

Kip.

Nu spune nimic, uitându-se prin ea.

Kip, sunt eu. Ce-am avut noi de-a face cu ceea ce s-a întâmplat?

El e o stâncă înaintea ei.

Ea îngenunchează ca să ajungă la nivelul lui şi se apleacă spre el, cu o parte a capului lipită de pieptul lui, rămânând aşa.

O inimă bătând.

Când nemişcarea lui nu se schimbă, ea se trage înapoi în genunchi.

Englezul mi-a citit odată ceva, dintr-o carte: „Iubirea e atât de mică încât poate să se strecoare prin ochiul unui ac."

El se lasă pe o parte, îndepărtându-se de ea, faţa oprindu-i-se la numai câţiva centimetri de o băltoacă cu apă de ploaie.

Un băiat şi o fată.

În timp ce genistul îşi scotea motocicleta de sub prelată, Caravaggio se aplecă, rezemat

[55] *Kurta* - veşmânt lung şi lejer, ca o cămaşă fără guler, purtat în India.

de parapet, cu bărbia sprijinită în braţ. Apoi simţi că nu mai putea suporta atmosfera casei şi se îndepărtă. Nu era acolo când genistul porni motocicleta şi se aşeză pe ea, în vreme ce motorul tuşea şi se îneca, viu dedesubtul lui, iar Hana stătea pe aproape.

Singh îi atinse braţul şi lăsă motocicleta să ruleze la vale, şi abia după aceea o porni de-a binelea.

La jumătatea cărării ce ducea spre poartă, Caravaggio îl aştepta, cărându-i puşca. Nici măcar n-o ridică într-un salut de formă către motocicletă când băiatul încetini, Caravaggio stând în mijlocul drumului. Caravaggio se apropie şi îl prinse în braţe. O largă îmbrăţişare. Genistul îi simţi pentru prima dată pe piele ţepii din barbă. Se simţi supt, strâns în muşchii omului. „Va trebui să învăţ cum să-ţi duc dorul", spuse Caravaggio. Apoi băiatul porni mai departe, iar Caravaggio se îndreptă spre casă.

MOTORUL IZBUCNI LA VIAŢĂ ÎN JURUL SĂU. FUMUL scuipat de motocicleta Triumf şi praful şi pietrişul mărunt se desprinseră plutind printre copaci. Motocicleta sări peste grătarul de la poartă şi apoi şerpui afară din sat, trecând prin mirosul grădinilor de pe ambele părţi ale drumului, lipite de pante într-un unghi înşelător.

Trupul lui alunecă în poziţia cu care se obişnuise, cu pieptul paralel cu rezervorul de benzină, aproape atingându-l, cu braţele pe orizontală, în unghiul care oferea cea mai mică rezistenţă. O porni spre sud, evitând în întregime Florenţa. Prin Greve, spre Montevarchi şi Ambra, orăşele ocolite de război şi invazie. Apoi, când înaintea lui se ivi un alt şir de dealuri, începu să urce pe crestele lor, către Cortona.

Călătorea în direcţia opusă invaziei, ca şi cum ar fi deşirat ghemul războiului, drumul acum lipsit de încordarea armatelor. O luă numai pe căi cunoscute, zărind din depărtare orăşelele-cetate care-i erau familiare. Stătea nemişcat călare pe Triumf, care ardea sub el în goana sa pe drumuri de ţară. Nu avea multe la el, toate armele lăsate în urmă. Motocicleta se năpustea prin fiecare sat, fără a încetini pentru un loc anume sau pentru vreo amintire din război. *Pământul se va clătina încolo şi încoace ca un beţiv, şi va fi năruit ca o casă.*

Fata îi deschise rucsacul. Găsi un pistol învelit într-o pânză îmbibată în ulei, aşa încât mirosul i se răspândi când ea îl desfăcu. Periuţă şi pastă de dinţi, desene în creion pe un caiet de notiţe, inclusiv un portret al ei - o dată, când ea stătea pe terasă iar el privea în jos din camera englezului. Două turbane, o sticlă de amidon. O lanternă de genist, cu curelele ei de piele, de purtat pe braţ în cazuri de urgenţă. Apăsă pe buton şi rucsacul se umplu de lumină purpurie.

În buzunarele de pe laturi găsi piese speciale de echipament pentru dezamorsarea bombelor, de care nu voi să se atingă. Înfăşurat în altă bucăţică de pânză era ţăruşul de metal pe care i-l dăduse ea, folosit în ţara ei pentru a scurge siropul din scoarţa arţarilor.

Din cortul prăbuşit scoase la iveală un portret care trebuie să fi fost familia lui. Ţinu fotografia în palmă. Un sikh şi familia sa.

Un frate mai mare care avea numai unsprezece ani în această fotografie. Kip lângă el, la opt ani. *Când a venit războiul, fratele meu s-a dus de partea oricui era împotriva englezilor.*

Mai era un mic manual care conţinea o hartă a diverselor tipuri de bombă. Şi un desen al unui sfânt însoţit de un muzician.

Ea puse totul înapoi, cu excepţia fotografiei pe care o ţinu în mâna ei liberă. Duse rucsacul printre arbori, străbătu *loggia* şi îl aşeză în casă.

Cam o dată la o oră încetinea şi se oprea, scuipa în ochelari şi îi ştergea de praf cu mâneca de la cămaşă. Se uita din nou pe hartă. Avea să se îndrepte spre Marea Adriatică, apoi spre sud. Majoritatea trupelor erau la graniţele nordice.

Sui până la Cortona, învăluit în zumzăitul asurzitor al motorului. Conduse Triumful în sus pe treptele de la poarta unei biserici şi apoi intră. O statuie se afla acolo, bandajată în schele. Voia să-i vadă mai de aproape faţa, dar nu avea la el telescopul de la puşcă, iar trupul şi-l simţea prea înţepenit pentru a sui pe barele de metal ale schelelor. Cutreieră pe sub statuie, ca un om care nu poate pătrunde în aerul intim al unei case. Coborî treptele bisericii cu motocicleta lângă el, şi apoi o porni mai departe prin viile spulberate şi se îndreptă spre Arezzo.

La Sansepolcro o luă pe un drum şerpuit dintre munţi, intrând în negura lor, încât trebui să încetinească şi să meargă cu viteza minimă. Bocea Trabaria. Îi era frig, dar nu-şi permise să se gândească la asta. Intr-un sfârşit, drumul se înălţă deasupra albului de ceaţă, rămas în urmă ca un pat. Ocoli Urbino, unde germanii arseseră toţi caii folosiţi de trupele inamice. Luptaseră în regiunea aceasta timp de o lună; acum se strecură pe aici în câteva minute, recunoscând numai altarele Madonei Negre. Războiul făcuse toate oraşele şi târgurile să pară asemănătoare.

Coborî spre coastă. Până la Gabicce Mare, unde o văzuse pe Fecioară ivindu-se din valuri. Dormi pe deal, deasupra falezei şi mării, aproape de locul unde fusese dusă statuia. Acela fu sfârşitul primei zile.

Dragă Clara - dragă Maman,

Maman *este un cuvânt franţuzesc, Clara un cuvânt rotund, sugerând dezmierdări, un nume propriu care poate fi chiar strigat în public. Ceva la fel de mângâietor şi etern ca un şlep. Deşi tu, în spirit, ştiu că încă mai eşti o canoe. Poţi întoarce o canoe şi intra pe cursul unui pârâu într-o clipită. Încă independentă, încă reţinută. Nu un şlep purtând răspunderea pentru toţi cei din jurul tău. Asta e prima mea scrisoare de ani de zile, Clara, şi nu mai sunt obişnuită cu tonul lor formal. Mi-am petrecut ultimele luni locuind împreună cu alţi trei inşi, iar conversaţiile noastre au fost domoale, întâmplătoare. Acum nu mai sunt obişnuită să vorbesc decât aşa.*

Suntem în anul 194-. Şi cât? Un moment, uit. Dar ştiu luna şi ziua. O zi după ce am aflat de bombele aruncate în Japonia, încât pare a fi sfârşitul lumii. De acum înainte cred că ceea ce e personal va fi întotdeauna în luptă cu ceea ce e public. Dacă ne putem explica asta, ne putem explica orice.

Patrick a murit într-un porumbar în Franţa. În Franţa, în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, se construiau porumbare enorme, mai mari decât majoritatea caselor. Arătau cam aşa.

Linia orizontală pe care o vezi la o treime din distanţa de sus până jos se numea poliţă pentru şobolani — împiedica şobolanii să se suie până sus pe cărămidă, pentru ca porumbiţele să fie în siguranţă. Sigur ca un porumbar. Un loc sacru. Din multe puncte de vedere ca o biserică. Un loc plin de alinare. Patrick a murit într-un loc plin de alinare.

La cinci dimineaţa porni Triumful, iar roata din spate scuipă o trenă de pietriş. Era încă întuneric, încă nu putea să distingă marea în priveliştea de dincolo de faleză. Pentru drumul de aici către sud nu mai avea nici o hartă, dar putea să recunoască rutele militare şi să urmeze conturul coastei. Când răsări soarele, putu să-şi dubleze viteza, încă mai avea până să ajungă la râuri.

Pe la două după-amiaza trecu prin Ortona, unde geniştii aşternuseră podurile Bailey, aproape înecându-se în mijlocul râului, pe furtună. Începu să plouă, şi el se opri să-şi pună o pelerină de cauciuc. Dădu un ocol motocicletei pe ploaie. Acum, în mişcare, sunetul din urechi i se schimbă. Un *hşşş-hşşş* înlocuind vuietul şi urletul, apa azvârlită peste ghete de roata din faţă. Tot ce vedea prin ochelari era cenuşiu. Nu voia să se gândească la Hana. În ciuda tăcerii din miezul zgomotului motocicletei, nu se gândi la ea.

Când faţa ei apărea şi-o ştergea din minte, trăgea de ghidon ca s-o ia într-o parte şi să trebuiască să se concentreze. Dacă trebuia să aibă în minte cuvinte, n-aveau să fie ale ei; aveau să fie nume de pe harta Italiei, pe care o străbătea.

Simte că poartă trupul englezului cu el în această evadare. E aşezat pe rezervorul de benzină cu faţa la el, trupul negru încleştat de al lui, privind spre trecut peste umărul lui, privind ţinutul din care evadează, acel palat al străinilor care se pierde în depărtare pe dealul italian, şi care nu va mai fi niciodată reconstruit. *Iar vorbele mele ce le-am aşezat în gura ta nu se vor mai desprinde de gura ta. Nici de gura urmaşilor tăi. Nici de gura urmaşilor urmaşilor tăi.*

Vocea pacientului englez cântă Isaia în urechea lui, ca în acea după-amiază când băiatul i-a povestit despre faţa pictată pe tavanul capelei din Roma. „Sunt, desigur, o sută de

chipuri ale lui Isaia. Într-o zi vei dori să-l vezi ca pe un bătrân - în sudul Franţei, abaţiile îl comemorează sub înfăţişarea unui bătrân cu barbă, dar acea forţă este încă acolo, în ochii lui." Englezul intonase în odaia pictată. *Iată, Domnul te va purta într-o puternică strânsoare, şi se va îngriji de tine. Cu siguranţă te va învârti şi te va azvârli cu putere ca pe o minge într-un ţinut întins.*

Călătorea prin ploaia din ce în ce mai deasă. Fiindcă iubise faţa de pe tavan, iubise şi cuvintele. La fel cum se încrezuse în bărbatul ars şi în păşunile de civilizaţie pe care le îngrijise. Isaia şi Ieremia şi Solomon se aflau în cartea de lângă patul omului ars, cartea lui sfântă, tot ceea ce iubise adunat şi lipit în propria lui carte. I-o arătase genistului, şi genistul spusese Şi noi avem o Carte Sfântă.

Garnitura de cauciuc a ochelarilor se crăpase în ultimele luni, şi ploaia începu acum să-i umple fiecare bulă de aer dinaintea ochilor. Ar merge mai departe fără ei, cu un *hşşş-hşşş* ca o mare permanentă în urechi, şi cu trupul ghemuit, înţepenit, îngheţat, încât nu mai rămânea decât o idee de căldură venind dinspre acest motor pe care îl încăleca atât de strâns, cu trena sa albă de stropi în timp ce străbătea satele ca o stea căzătoare, o viziune de o jumătate de secundă, timp în care îţi puteai pune o dorinţă. *Căci raiul se va risipi ca un fum, iar pământul va îmbătrâni şi se va destrăma ca un veşmânt. Iar cei ce-l locuiesc vor pieri aşijderea. Căci molia îi va roade cape un veşmânt, şi viermii îi vor înghiţi ca pe lână.* O taină a deserturilor, de la Uweinat la Hiroshima.

îşi scotea ochelarii la ieşirea din curbă, intrând pe podul de peste râul Ofanto. Şi, cu mâna stângă în sus ţinând ochelarii, începu să derapeze. Ii scăpă pe jos şi domoli motocicleta, dar nu era pregătit pentru saltul peste buza de fier a podului, motocicleta aplecată spre dreapta sub el. Se trezi dintr-o dată alunecând cu ea pe pelicula de apă de ploaie din centrul podului, scântei albastre de metal scrijelit zburându-i prin jurul braţelor şi feţei. Bucăţi greoaie de tablă se desprinseră şi trecură pe lângă el. Apoi şi el şi motocicleta o luară spre stânga, podul nu avea balustrade, şi se năpustiră mai departe, paraleli cu apa, el şi motocicleta de-a curmezişul, braţele lui înălţate deasupra capului. Pelerina se desprinse de el, de tot ce era maşină şi muritor, parte din elementul aer.

Motocicleta şi soldatul încremeniră o clipă în văzduh, apoi plonjară în apă, trupul de metal între picioarele lui când se izbiră de suprafaţa ei, croindu-şi o cărare albă prin ea, dispărând, ploaia pătrunzând şi ea în râu. *Te va azvârli cu putere ca pe o minge într-un ţinut întins.*

> *Cum a ajuns Patrick într-un porumbar, Clara? Cei din unitatea lui îl lăsaseră acolo, ars şi rănit. Aşa de ars încât nasturii de la cămaşă ajunseseră să-i fie parte din piele, parte din pieptul lui drag. Pe care l-am sărutat şi pe care l-ai sărutat. Şi cum a putut să fie ars tatăl meu? El care se putea răsuci ca un tipar, sau precum canoea ta, ca vrăjit, dispărând din lumea reală. În dulcea şi complicata lui inocenţă. Era cel mai nevorbitor dintre bărbaţi, şi mă uimeşte întruna faptul că l-au plăcut femeile. De obicei ne place să avem un bărbat vorbitor în jurul nostru. Noi suntem cele raţionale, cele înţelepte, pe când el era adesea pierdut, nesigur, nedezvăluit.*
>
> *Era un bărbat ars şi eu eram infirmieră şi l-aş fi putut îngriji. Înţelegi tristeţea geografiei? L-aş fi putut salva sau cel puţin aş fi putut sta cu el până la sfârşit. Ştiu foarte multe despre arsuri. Câtă vreme a stat el singur cu porumbiţele şi şobolanii ? Cu ultimele picături de sânge şi viaţă în el? Porumbei deasupra lui. Fâlfâitul lor când băteau din aripi în jurul lui. Neputând să doarmă pe întuneric. Întotdeauna a urât întunericul. Şi a fost singur, fără rudă sau iubită.*
>
> *M-am săturat de Europa, Clara. Vreau să vin acasă. La căsuţa ta şi stânca trandafirie din Golful Georgian. Voi lua un autobuz până la Parry Sound. Şi, de pe ţărm, îţi voi trimite un mesaj pe unde scurte către Pancakes. Şi te voi aştepta, voi aştepta să-ţi zăresc silueta într-o canoe, sosind să mă salvezi din acest loc spre care am plecat cu toţii, trădându-te. Cum ai ajuns atât de înţeleaptă ? Cum ai ajuns atât de hotărâtă? Cum de nu te-ai lăsat înşelată, ca noi? Tu care erai aşa de însetată de plăceri, şi care ai ajuns aşa de înţeleaptă. Cea mai pură dintre noi, fructul cel mai întunecat, frunza cea mai verde.*

Capul dezgolit al genistului se iveşte din apă, iar el soarbe lacom tot aerul de deasupra râului.

Caravaggio a făcut un pod dintr-o singură sfoară de cânepă până la acoperişul vilei vecine. La capătul ăsta e legată în jurul brâului statuii lui Demetrios şi fixată de fântână. Sfoara e numai cu o idee mai înaltă decât vârfurile celor doi măslini din traiectoria ei. Dacă îşi pierde echilibrul are să se prăbuşească în braţele aspre şi prăfuite ale măslinului.

Păşeşte pe frânghie, picioarele lui în ciorapi încleştând cânepa. Cât e de valoroasă statuia aia? a întrebat-o pe Hana o dată, într-o doară, iar ea i-a răspuns că îi spusese ei pacientul englez că toate statuile lui Demetrios sunt lipsite de valoare.

Ea lipeşte plicul şi se ridică, traversează camera să închidă fereastra, şi în aceeaşi clipă fulgerul străbate valea, îl vede pe Caravaggio în plin aer, la mijlocul frânghiei care trece peste valea aşternută ca o adâncă cicatrice alături de vilă. Rămâne nemişcată ca într-un vis de-al ei, apoi se suie în firida de la geam şi se aşează acolo, privind.

De câte ori cade fulgerul, ploaia încremeneşte în noaptea luminată subit. Fata zăreşte ulii şorecari azvârliţi prin aer, şi se uită după Caravaggio.

El se află la jumătatea drumului când miroase ploaia, care începe apoi să-i picure peste tot trupul, agăţându-se de el, şi într-o clipă hainele îi sunt mai grele.

Ea îşi întinde mâinile făcute căuş afară, pe fereastră, şi îşi piaptănă ploaia prin păr.

Vila se cufundă în întuneric. Pe culoar, lângă dormitorul pacientului englez, arde ultima lumânare, încă vie în noapte.

De câte ori îşi deschide ochii din somn, vede vechea lumină galbenă pâlpâind.

Acum lumea e pentru el lipsită de orice sunet, şi chiar lumina îi pare a fi ceva inutil. Dimineaţa îi va spune fetei că nu mai vrea ca lumânarea să-i vegheze somnul.

Pe la trei noaptea simte o prezenţă în cameră. Vede, în pulsul unei clipe, o siluetă la piciorul patului, lipită de perete sau poate pictată pe el, nu prea uşor de distins în umbra frunzişului de dincolo de lumânare. El murmură ceva, un lucru pe care dorise să-l spună, dar îi răspunde doar tăcerea, iar silueta scundă, cafenie, care poate e numai o umbră a nopţii, rămâne nemişcată. Un plop. Un bărbat cu pene. O siluetă înotătoare. Şi nu va mai avea norocul, gândeşte el, să mai vorbească cu tânărul genist.

În orice caz, rămâne treaz în noaptea aceasta, să vadă dacă silueta se va apropia de el. Ignorând tableta care îi ia durerea, va sta treaz până ce luminiţa se va stinge şi mirosul fumului de lumânare se va răsfira prin odaia lui, spre camera fetei puţin mai încolo pe culoar. Dacă silueta se va întoarce, va avea vopsea pe spate, unde s-a rezemat, în jalea sa, de arborii pictaţi. Când se va stinge lumina, va putea vedea toate acestea.

Mâna lui se întinde încet şi atinge cartea şi se întoarce înapoi pe pieptul întunecat. Nimic nu mai mişcă în odaie.

UNDE SE AFLĂ EL ACUM, GÂNDINDU-SE LA EA? DUPĂ atâţia ani. O piatră a istoriei azvârlită peste apă, săltând astfel încât şi ea şi el îmbătrânesc înainte să atingă din nou suprafaţa apei şi apoi să se scufunde.

Unde stă aşezat în grădina lui, gândindu-se din nou că ar trebui să intre în casă şi să scrie o scrisoare, sau să se ducă într-o zi la poştă, să completeze un formular şi să încerce să-i telefoneze în ţara ei. E tocmai grădina asta, acest petic pătrat de iarbă tăiată şi uscată, aceasta îl împinge înapoi către lunile petrecute cu Hana şi Caravaggio şi pacientul englez la nord de Florenţa, în vila San Girolamo. E doctor, are doi copii şi o nevastă surâzătoare. E în permanenţă ocupat în acest oraş. La şase după-amiaza îşi scoate halatul alb de laborator. Dedesubt poartă pantaloni închişi la culoare şi o cămaşă cu mâneci scurte. Închide clinica unde toate hârtiile stau sub greutăţi de diverse tipuri - pietre, călimări, un camion de jucărie cu care fiul lui nu se mai joacă - pentru a nu fi risipite de suflul ventilatorului. Se suie pe bicicletă şi pedalează cei şase kilometri până acasă, prin bazar. De câte ori e posibil, îşi îndreaptă bicicleta spre partea umbrită a străzii. A atins o vârstă la care, îşi dă dintr-o dată seama, soarele Indiei îl istoveşte.

Alunecă pe sub sălciile de pe malul canalului şi apoi opreşte lângă un mic mănunchi

de case, îşi scoate clamele cu care-şi prinde pantalonii când merge pe bicicletă ca să nu-i murdărească şi îşi cară bicicleta pe scări în jos, până la mărunta grădină pe care a plantat-o soţia lui.

Şi ceva în această seară a scos piatra din apă şi a lăsat-o să se întoarcă prin aer către micul orăşel de munte din Italia. Poate a fost arsura făcută de o substanţă chimică pe braţul fetei pe care a tratat-o azi. Sau scara de piatră pe treptele căreia buruieni brune creşteau înfocate, îşi ducea sus bicicleta şi ajunsese pe la jumătatea scării când şi-a adus aminte. Asta fusese în drum spre clinică, aşa încât şirul amintirii a fost amânat când a ajuns la lucru şi s-a lansat în şapte ore neîntrerupte, pline de pacienţi şi treburi administrative. Sau s-ar fi putut să fie arsura de pe braţul tinerei fete.

Stă aşezat în grădină. Se uită la Hana, cu părul mai lung, în ţara ei. Şi ea ce face? O vede mereu, faţa ei şi trupul, dar nu-i ştie profesia sau situaţia, deşi îi vede reacţiile faţă de cei din jur, cum se apleacă spre copii, o uşă albă de frigider în spatele ei, iar pe fundal vagoane tăcute de tramvai. Este un dar limitat care i-a fost dat cumva, ca şi cum ochiul unui aparat de filmat ar dezvălui-o, dar numai pe ea şi numai în tăcere. Nu poate desluşi grupul prin care se mişcă, sau judecata ei; nu distinge decât felul ei de-a fi, lungimea părului întunecat, care îi cade iar şi iar în ochi.

Întotdeauna, îşi dă acum seama, ea va avea o faţă serioasă. A trecut de la o tânără femeie la înfăţişarea angulară a unei regine, o fiinţă care şi-a alcătuit singură imaginea din dorinţa de a fi un anumit tip de persoană, încă îi mai place acest lucru la ea. Inteligenţa ei, faptul că nu a moştenit această înfăţişare sau acea frumuseţe, ci ele au fost ceva căutat, ceva care îi va oglindi întotdeauna stadiul actual al caracterului. Se pare că, o dată la o lună sau două, o vede în acest fel, ca şi cum aceste clipe de revelaţie ar fi o continuare a scrisorilor pe care ea i le-a scris timp de un an, neprimind nici un răspuns, până ce a încetat să le mai trimită, respinsă de tăcerea lui. Ăsta e felul lui de-a fi, bănuia el.

Acum mai sunt aceste impulsuri de-a vorbi cu ea în timpul unei mese şi de a se întoarce la acele clipe în care erau cel mai apropiaţi, în cort sau în odaia pacientului englez, ambele locuri domolind învolburatul râu al depărtării dintre ei. Retrăind acele vremuri, e la fel de fascinat de el însuşi pe cât e de fascinat de ea - copilăros şi aprins, braţul lui ager arcuindu-se peste distanţa până la fata de care s-a îndrăgostit. Ghetele lui ude sunt lăsate lângă uşa italiană, cu şireturile înnodate unul de celălalt, braţul lui se întinde spre umărul ei, mai e silueta întinsă pe pat.

În timpul zilei îşi priveşte fiica luptându-se cu tacâmurile, încercând să ţină marile arme în mânuţele ei. La această masă, toate mâinile sunt brune. Se mişcă cu uşurinţă prin deprinderile şi obiceiurile lor. Iar soţia lui i-a învăţat pe toţi un simţ nebun al umorului, care a fost moştenit de fiul lor. Îi place să privească isteţimea copilului prin casă, cum aceasta îl ia mereu prin surprindere, trecând chiar dincolo de cunoştinţele şi umorul său şi-al soţiei sale - felul cum se poartă cu câinii de pe stradă, imitându-le mersul, privirea. Îi place faptul că acest băiat poate aproape să ghicească dorinţele unui câine după varietatea de expresii aflate la dispoziţia câinilor.

Iar Hana se mişcă probabil într-un grup pe care nu şi l-a ales ea. Ea, până la această vârstă, treizeci şi patru de ani, nu şi-a găsit însoţitorii ideali, cei doriţi de ea. Este o femeie plină de demnitate şi inteligenţă, a cărei iubire furtunoasă lasă norocul deoparte, riscând mereu, iar acum pe fruntea ei este înscris ceva ce numai ea poate citi într-o oglindă. Ceva ideal şi idealist în părul acela de-un brun strălucitor! Oamenii se îndrăgostesc de ea. Eaîncă-şi aminteşte versurile poemelor pe care englezul i le-a citit din caietul său de însemnări. E o femeie pe care n-o cunosc suficient de bine ca s-o cuprind sub aripa mea, dacă scriitorii au aripi, s-o păstrez acolo pentru tot restul vieţii mele.

Şi astfel Hana trece mai departe şi faţa ei se înclină şi, cu un fior de regret, îşi lasă părul pe spate. Umărul ei atinge colţul unui dulap şi un pahar se desprinde. Mâna stângă a lui Kirpal zboară în jos şi prinde furculiţa scăpată, la trei centimetri de podea, şi o pune cu blândeţe în mâna fiicei sale, cu o cută în colţul ochilor, după ochelari.

Cuprins

Capitolul I-Vila.....9
Capitolul II - Aproape o ruină.....30
Capitolul III - Uneori o flamă.....66
Capitolul IV - Sud de Cairo 1930-1938…125
Capitolul V - Katharine.....139
Capitolul VI - Un avion îngropat.....149
Capitolul VII - In situ.....166
Capitolul VIII - Pădurea sfântă.....190
Capitolul IX - Peştera înotătorilor.....210
Capitolul X - August.....245